

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת צו - חג הפסח

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
18:24	18:37	18:44	18:33	18:27	18:42	18:37	18:45	18:44	18:27	כניסת שבת
19:41	19:40	19:41	19:41	19:40	19:42	19:42	19:40	19:42	19:40	יציאת שבת
20:16	20:19	20:19	20:16	20:19	20:17	20:19	20:18	20:18	20:19	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחי דרשו

דף היומי: בבא בתרא עז - פג | משנ"ב: מסימן ר"ט סעיף ג' עד סימן ר"א סעיף ג' | מוסד: שם עולם פרק ד' | הוצא מדברינו' עד פרק ו' | קנין חכמה: 'הרבה ענפים טובים' עד שער הבושה 'יש מתיביש אם ימנע'

ערב פסח תשע"ז | פניני פרשת צו - שבת הגדול וחג הפסח | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu

דרשו ד' ועזו

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

שיא השיאים של כל ימי השנה היה כמובן ליל הסדר. אי אפשר לתאר את שירת 'בצאת ישראל', שאבא שר שוב ושוב בדבקות עילאית. אני זוכרת היטב גם את אמירת 'שפוך חמתך'. תמיד נראתה על פניה של אמא הציפייה לראות את אליהו הנביא

הרבנית ר. צביון על חג הפסח במעונו של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

אבא נוהג לכסות את ארונות הספרים בוילון ולמוכרם לגוי. מדי שנה בשנה בערב פסח לאחר תפילת שחרית זוכה אבא לעשות את 'סיום-הסיומים' המפורסם: סיום התלמוד הבבלי, סיום התלמוד הירושלמי, סיום התנ"ך, סיום המדרשים, סיום השולחן ערוך, ועוד ועוד... יום זה הוא יום שמחה גדולה בביתנו.

אבא נוהג לשרוף את החמץ במגרש הסמוך לביתנו. לאחר מכן היה עולה הביתה ואומר עם אמא את נוסח "כל חמירא" שלוש פעמים. כי אכן, אמא היתה שותפה לאבא גם בכל ענייני המצוות. אחרי הצהריים היתה אמא יוצאת למרפסת, שם ריסקה את ה'חריין' (חזרת) בפומפייה כשעיניה זולגות דמעות מפני החריפות. (במשפחתנו נוהגים לאכול חזרת ל'מרור', גם הילדים הקטנים. אבא חילק לכל אחד כזית, היינו טועמים מעט ומעבירים לאמא מתחת השולחן כדי שהיא תסיים את שלנו...)

שיא השיאים של כל ימי השנה היה כמובן ליל הסדר. אי אפשר לתאר את שירת 'בצאת ישראל', שאבא שר שוב ושוב בדבקות עילאית. אני זוכרת היטב גם את אמירת 'שפוך חמתך'.

בילדותה של אמא היתה סבתא חיה מושא פותחת את הדלת לאליהו הנביא, ואמא המשיכה במנהג זה: אמא והילדים היו הולכים לדלת, פותחים את הדלת ואומרים בקול רם: "ברוך הבא! ברוך הבא!" תמיד נראתה על פניה של אמא הציפייה לראות את אליהו הנביא. אנו הילדים התבוננו היטב בכוסו של אליהו, לבדוק אם הוא אכן שתה מן היין...

בעת אמירת 'שפוך חמתך' היתה אמא עומדת. מנהג זה הביאה אמא מבית אביה. את הפיוט 'חד גדיא' אבא שר באידיש. לאחר סיום ה'סדר', אבא אומר 'שיר השירים' עם טעמים.

(מתוך הספר 'בית אמיי')

ההכנות ל'פסח' התחילו אצלנו בראש חודש ניסן, אז החלה אמא בניקוי החדרים והארונות. למרות הניקיון היסודי התנהלו סדרי הבית כתקנם, ואמא בישלה לאבא ארוחת צהריים טרייה מדי יום ביומו עד יום בדיקת חמץ ועד בכלל. את חדרו של אבא ניקינו רק כאשר נעדר מן הבית. העבודה היתה רבה, אבל אסור היה שאבא ידע כי אמא עובדת קשה מדי...

אמא, כך היה נדמה לכולנו, מעולם לא חשה קושי פיזי בתקופה זו - את כל עבודות הניקיון היתה אמא עושה מתוך שמחה עצומה, כשהיא מלווה את עבודתה בשירים רבים. את המצות של ליל הסדר מהדר אבא לאפות מחיטים שנקצרו ב'קצירת יד'. כמו כן אבא טוחן את החיטים בעצמו. טרם צאתו למאפיית המצות של ר' דב בורר, היה אבא מבקש מאמא שתברכנו כי יצליחו לאפות מצות מהודרות כיאה וכיאות. כמו כן היה רגיל לומר לה, שאם יבוא המשיח לפני פסח, יצטרכו לחזור ולאפות מצות משום שמצותינו טמאות בטומאת מת. אנחנו הילדים הצטרפנו אליו וצפינו במחזה בהתרגשות. היה לנו תפקיד מיוחד: למסור את המקלות שעליהם הכניסו את המצות לתנור, לפועל ששייף אותם לשימוש חוזר (לא היה אז נייר חד-פעמי).

ערב פסח - 'סיום הסיומים'

אבא אינו מתחיל לבדוק חמץ לפני ליל י"ד בניסן, ולכן בדיקת חמץ נמשכת אצלו שעות ארוכות. (כשעברנו לשיכון 'חזון איש', לא הטריד את אבא דבר, אלא שגודלה של הדירה החדשה לא יקשה על בדיקתה מחמץ...). את הבדיקה החל אבא במטבח, ומיד בצאתו מן המטבח החלה אמא להוריד את כלי הפסח. עד אז לא בישלה לחג דבר כיון שהמטבח עדיין לא נבדק!

בדרכו המיוחדת להאיר פנים לכל אדם, אפילו לנכרי בשוק, פנה בבדיחותא אל הנכרי קונה החמץ, שהביא לאותו מעמד את ילדו, ושאל אותו אם הביא אותו כדי "לעשות שימוש" לשנים הבאות...

מרן בעל שבט הלוי זיע"א בעבודת המידות וגדלות התורה – ליום הסתלקותו ט"ו ניסן

שלא יהא בזה איסור של משכים לפתחו. כך עבר ליד מקומו ואמר לו במאור פנים "ברוך הבא" ובד בבד הקפיד שלא יהא חשש של איסור שאילת שלום. מיד אחר קריאת התורה ניגש אליו שוב בחביבות ודרש בשלומו. הרי לנו דקדוק ההלכה יחד עם הקפדה בכבוד הזולת".

תמיד אחר התפילה, פנה לעבר המתפללים והעניק להם יחס חם ואבהי בהתעניינות כנה או במילה טובה. גם ילדים רכים בשנים זכו ליחס הנלבב. קרה באחת הפעמים שהיתה במקום צפיפות גדולה. כיון שכך דחפו מבלי משים ילד אחד. מיד עצר רבינו וקרא לאותו ילד לפייסו בחביבות מיוחדת.

אירע פעם אחת שהיה רבינו ממנצ'סטר. רבינו נועד לביקור אצל הגרי"ז סגל ממנצ'סטר. רבינו התרחק עד מאוד מצילומים ולא חיבב, בלשון המעטה, את העובדה שמצלמים אותו מעת לעת. אך עם זאת כאשר נוכח לדעת כי נגרם לאחד הבחורים שהגיע לשם, שברון לב גדול מהעובדה שלא הספיק לצלם את רבינו, לא היסס כלל, יצא ממקומו ברכב ונעמד במיוחד כדי לפייס את אותו צעיר שיוכל לצלמו.

כך היה גם בעת סעודת פורים. כאשר נכנס יהודי עם מצלמה, החלו תלמידי רבינו לצעוק עליו שיפסיק לצלם. אך רבינו עצר בעדם ואמר ברוע ובנעימות "מה אתם רוצים?! מה אתם עושים עסק ממעשיו הוא רק בא לצלם".

רבינו ראה בעבודת המידות, לא רק ענין ויסוד בעבודת ה', אלא יסוד בגדלות התורה. כמו שכתב וביאר בהקדמה לשו"ת "שבט הלוי": פעמים הרבה נסתמו מעיינות האמת מן האדם מפני שקדמה מידה גרועה לפני הלימוד בהקפדה וגאוה וכיו"ב. והיא היא הלוקחת נפש בעליה והרחבת דעתו ולבו של אדם, ושוב בשעת הלימוד והכרעה בע"כ נגד רצונו נשתבש יושר שכלו ויגיד על טמא טהור. הנה בכזה אינו נענש על עצם אמרו מטמא טהור כי ליבו אנסו באמת, אבל יתבייש מאוד בעולם הזה ובעולם הבא כי יאמרו לו על הקפדה קלה אפסית גרמת לך מכשול עצום לסתום שערי חכמה ממך.

(מתוך 'ולא שבט הלוי בלבד')

מה נהדר היה המחזה המרהיב של מכירת חמץ במעון קדשו. ישבו סביב השולחן מורי הוראות רבים. הוא ערך שבעה-שמונה קניינים והסביר וחזר והסביר כל קנין וקנין. כך, ערך קנין אגב, קנין חצר, קנין אודיתא, קנין סטומתא (בתקיעת כף לגוי), קנין כסף, קנין חליפין, והסביר לכולם את שיטות הראשונים, איזה קנין טוב יותר, ולמה סובר ראשון זה כי קנין אחר מועיל יותר. בדרכו המיוחדת להאיר פנים לכל אדם, אפילו לנכרי בשוק, פנה בבדיחותא אל הנכרי, קונה החמץ, שהביא לאותו מעמד את ילדו. שאל אותו אם הביא אותו כדי "לעשות שימוש" לשנים הבאות.

התנהגות זו היא תמצית הזיכוכן של האדם השלם, אבל כשמתבוננים לעומק, מגלים שזהו פשוט המשך המהלך של אותו אדם, שהלך ישר כפי אשר עשהו אלוקים ופרק מעליו עול חשבונות הרבים, שהרי ההנהגה המיוחדת של רבינו עם בני אדם היתה מתוך עבודה והתבוננות תמידית כיצד ניתן להיטיב עם ברואי הקל והצהיל את פניהם. "זכיתי לשמוע מפי קדשו של רבינו משפט אחד שפתח בפני חרץ צר לדמותו הגדולה", סיפר תלמידו הרה"ג רבי בנימין גרוסברד שליט"א, "היה זה באחד מימי חול המועד פסח, בעת שהתקבצו רבים וטובים להקביל פני הרב ברגל. בין ההמונים היו רבנים, ראשי ישיבות, מו"צים, תלמידי חכמים, עסקני ציבור ועמך בית ישראל.

לאחר שכולם קמו ממקומם ועברו להתברך, סימן לי רבינו להמתין, [הסיבה שביקש ממני להמתין היא ג"כ לימוד גדול על ענוותנותו הנפלאה, רבינו ביקש "להתייעץ" מה ללמוד בזמן הבא בשיעורים. בינו זאת! רבינו הגדול, פוסק הדור שעניי כל ישראל נשואות אליו, צריך להתענין ולהתחשב ברצונות של צורבים צעירים]. בעומדי לידו, נוכחתי לראות את ההתייחסות האישית המפעימה, מלאת הסבלנות והחמימות. אם את הראשון שאל "מה שלום אביך?" הרי שאצל השני התעניין למצבו ואילו אצל השלישי הביע דאגה למצב הגמ"ח שלו.

עודי משתאה ומחריש, סיים הקהל לעבור ואני שומע את רבינו מפטיר לעצמו בסיפוק: ב"ה היו פה הרבה אנשים מכל החוגים והסוגים, וקבלתי את כולם בצורה טובה [ובלשון קדשו: "איך הב זאך גיפירט פאר אלעמאן ג'נטלמניש"]. והיינו, שרבינו השקיע מחשבה והשתדל כל הזמן להשביע רצון כל אחד ואחד, כשם שהשקיע עבודה במצוות שבינו לבין קונו, כך השקיע עבודה במצוות שבין אדם לחברו, ללא שום חילוק כלל!

"זכורני", סיפר נכדו הרה"ג רבי עקיבא וואזנר שליט"א, "שפעם הגיע יהודי חשוב מחו"ל בשעות הבוקר המוקדמות, וזקני שהגיע לתפילה בבוקר סיבב באופן מיוחד, שיעבור דרך מקומו באופן

כבן 11 הייתי. שאלתי: "האם מוכרת לכבודו התופעה, שכאשר דורכים את הענבים, מתנועע היין שבחביות?!" אני זוכר שלצידי עמד חבר טוב, כיום הוא מרביץ תורה נודע, "אהרלה", לחש בחרדה, "וואס פערגסטו אזא נארישקייט! מה אתה שואל כזו שטות?!"

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על ארבע כוסות של יין ועל הפה-סה

אזא נארישקייט! מה אתה שואל כזו שטות?!" גם מנהל היקב נרעש. קרא בקול: "מה?! מהיכן אתה יודע?!" כל העיניים נתלו בי. אמרתי: "כך מספר אבי, בשם החיד"א!" "החידא?!" תמה המנהל. בשבילו היתה זו חידה. "מה זה?" סיפרו שהיה רב גדול, חי לפני כמאתיים שנה וחיבר עשרות ספרים, ושמו היה חיים יוסף דוד אזולאי, ראשי תיבות חיד"א. אמר: "כך?! בכל שנה, כשהיין החדש תוסס, אנו שומעים תסיסה במכלי הענק בהם מתיישנים היינות משנים עברו. היתה זו תעלומה לגבינו, ויגענו מוחנו לחקור אותה. ואתה אומר שהתופעה ידועה. האם הרב ההוא כותב גם את סיבתה?!" אמרתי: "כן, כדי שנדע שדיבור כאן פועל שם..."

כמה התפעל המנהל! כאות הוקרה לחידה שנפתרה, הורה להעניק בקבוק יין לכל ילד. העלו שני ארגזים לכל אוטובוס... אשר בחר בנו מכל עם באחרית ימיו היה אדוני אבי מורי ורבי הגאון הצדיק ה"תפארת יחזקאל" זצ"ל, מסובל בייסורים קשים ומרים. בחודש ניסן,

חודש פטירתו, אושפז בבית החולים. שכב על ערש דווי והתייסר נוראות. התחנן בפני רופאו המסור, פרופסור רקובר, שיסחררו לליל הסדר כדי שיוכל לקיים מצות "והגדת לבנך", אבל הפרופסור הודיע שזה לא בא בחשבון במצבו הקשה וחולשתו הנוראה. ברם, הפרופסור נוכח שהצער על כך מזיק לו יותר, ראה שהדבר בנפשו, ושחררו. שעה קלה לפני כניסת החג הגיע לביתו בכסא גלגלים כשהוא באפיסת כוחות. קשה היה להאמין שבמצב כזה יוכל לשבת ליד השולחן, ומי מדבר על עריכת הסדר. אבל אין דבר העומד בפני הרצון. בכוחות על אנושיים לבש את הקיטל, וחגר שארית כוחותיו לקרוא בקול גדול: "קדש! ועכשיו, ינוח שעה קלה ויאזור כח להמשיך..."

אך לא, מיד אחז הגביע בידו והחל לקדש במתיקות ובדבקות, כדרכו בקודש. ובהגיעו למילים "אשר בחר בנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון" פרץ בבכי נרגש, כדרכו מימים ימימה ויותר, עד שכל הנוכחים בכו אתו, כולל האחות הראשית במחלקה שבקשה מהפרופסור להתלוות אליו ולהשגיח עליו, כי מצבו גבל בפיקוח נפש. "וקווי ה' יחליפו כח", בתוקף חולשתו הנוראה וייסוריו העצומים ניהל את הסדר בהתלהבות ורגש עז, והתאמץ לאכול את ה"כזית" מצוה בהידור.

אנו ראינו שהוא אוכל בקושי ובמסירות נפש. האחות ידעה כמה קשה לו וכמעט מן הנמנע. התפעלה כל כך עד שהתחזקה, ונשאה לבן תורה ירא שמים, ובנתה בית נאמן בישראל! (מתוך הגדה של פסח 'מקרבן לתורה')

תמיד, לפני הקידוש בליל הסדר, היה אדוני אבי מורי ורבי ה"תפארת יחזקאל" זצ"ל מזכיר את דברי קדשו של מרן החיד"א הקדוש זצ"ל ("חומת אנך" מטות ב) בבאור הכתוב: "לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה" (במדבר ל, ג), שפרש מורנו הרב רבי חיים ויטאל זצ"ל בשם רבי שמעון טירנו זצ"ל, שישגיח האדם שלא יעשה דבריו חולין, כי כל דיבור אם טוב ואם רע פועל בעולמות העליונים לטוב או למוטב, ובורא סגורים או קטגורים. וכתב מרן החיד"א זצ"ל, שאין לתמוה איך הדיבור כאן פועל

גדולות ונצורות במרום. שהלא נראה שהיין הסתום וחתום בחבית במרתף, מתנועע בעצמו בדריכת הענבים, אף שהגת רחוקה מאוד, "וזה ניכר ונודע" [עד ג' שנים ושם כתב עניין זה בשם ה"תולדות יעקב יוסף" זצ"ל, ששמע מפי בנו הצדיק רבי ישראל נחמן זצ"ל], כך גם הדיבור כאן מעורר בעולמות העליונים. ולפיכך: "לא יחל דברו ככל היוצא", ראשי תבות [עם הכולל] גימטריא "יין".

לכן, אמר אבי זצ"ל, תקנו ברכות רבות על היין. לדעת שהברכה פועלת במרום גדולות ונצורות. ובפסח, שנצטוו על "פה סח", סיפור יציאת מצרים שכל המרבה בו משובת, תקנו לנו ארבע כוסות, להדגיש ביותר לקח זה, שדורכים את היין פה והוא מתנועע שם!

בנוסף לאמירת ההגדה, היה אבי זצ"ל כמעין המתגבר בפרושים ובאורים על ההגדה וניסי יציאת מצרים. אבל בכל שנה חזר על אמרה זו, כהקדמה לכל מה שיאמר, לדעת עד כמה הדיבור פועל. בשעתו, למדתי בתלמוד תורה דושינסקי בירושלים. התלמידים, רובם ככולם, היו בני עניים שמהם תצא תורה, והדחק היה רב. יום אחד ביקר נדיב בתלמוד תורה, התעניין, וסיפרו לו שהתלמידים אינם יוצאים מארבע אמות של הלכה. לא היה מושג של טיול. גם לא היה מהיכן לממן.

החליט לממן בל"ג בעומר טיול ליקב בראשון לציון. כדי לקבל מושג, כאילו היו מודיעים לתלמידי ה'חיידר' שיוצאים לטיול בחוץ לארץ!

יצאנו בשיירה של ששה אוטובוסים, לרוב הילדים היתה זו היציאה הראשונה בחייהם מירושלים. והדרך ארוכה כל כך, למי שזוכר: חניה בהר טוב, ודרך רמלה וצפונה עד זכרון יעקב, ובדרך רואים את הים הגדול, יום של חויה!

הגענו, ומנהל היקב בכבודו ובעצמו הדריך אותנו. ראינו את הסרט הנע, איך ח"י בקבוקים בשורה מתמלאים ללא מגע יד אדם, וזרוע מתכת יורדת ופוקקת אותם. פלאי פלאות. בתום הסיור שאל: "יש למישהו שאלות?!"

כבן אחת עשרה הייתי. שאלתי: "האם מוכרת לכבודו התופעה, שכאשר דורכים את הענבים, מתנועע היין שבחביות?!"

אני זוכר שלצידי עמד חבר טוב, כיום הוא מרביץ תורה נודע, הלה התחלחל לשמע השאלה. "אהרלה", לחש בחרדה, "וואס פערגסטו

מספרים על רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל כשראה פעם שמכניסים מים לתוך הקמה כדי ללוש את המצות הוא נפל תחתיו והתעלף. את זה הולכים לאכול בפסח? קמה שנגעו בו מים? איך אפשר???

שיחה מרתקת עם הגה"צ רבי נפתלי צבי ראטטענבערג שליט"א, אבדק"ק קהל חסידים קאסאן ומו"צ העדה החרדית בבית שמש, על החומרות הנהוגות בימי הפסח, המקורות בהלכה והטעם שהחמירו חז"ל בחמץ בפסח יותר מכל שאר איסורי התורה.

יעקב א. לוסטיגמן

גזרו חז"ל על מצה ביום טוב שחל להיות בשבת, כמו שגזרו על שופר ולולב שמא יעבירונו? הרי גם במצה יכול להיות חשש שיעביר אותה דרך ר"ה כדי לקיים מצוות אכילת מצה...

"שמעתי פעם מבריסקער תלמיד, שאצל הרב מבריסק עלתה השאלה הזאת ודנו בה התלמידים, עד שענה אחד מהם שבענין של אכילה חז"ל לא גזרו, כי הרי המצות הן האוכל של פסח, והבריסקער רב מאוד נהנה מהתשובה הזאת. האמת שיש לה גם 'צו שטעל' מהרשב"א שכתב שאין איסור טוחן בחיתוך ירקות לחתיכות קטנות בשבת, כי לא גזרו על מה שהוא דרך אכילה.

"אבל אפשר לומר שיש בזה עוד טעם, על דרך העבודה. מצה בפסח זה לא משהו שדואגים לו ברגע האחרון. לפסח מתכוננים שבועות וחודשים. את החטים קוצרים כבר בקיץ הקודם, מתכוננים ונערכים לקראת הפסח בדחילו ורחימו, מכינים את הכל ודואגים שיהיו מצות שלמות לליל הסדר ולסעודת יום טוב, אחרי כל כך הרבה הכנות, אין חשש שיבוא מישהו לביתו בליל החג ולפתע ייזכר שאין ברשותו מצה, עד שיהיה חשש שמא יעבירונו ברשה"ר". הגרנ"צ ראטטענבערג שליט"א, מספר לנו על החומרות שהיו נהוגות בבית הוריו: "אמי מורתי ע"ה היתה מצאצאי הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, ובביתנו עוד היו נהוגים כמה שיירי חומרות שמקורן בבית פרמישלאן. באופן כללי היה מושג מפורסם מאוד באירופה של 'פרמישלאנע חומרות', כי החומרות של רבי מאיר מפרמישלאן היו גבוה מעל גבוה, בדקות שבדקות.

"בביתנו תמיד אמרו שהחומרות המופלגות שנהגנו הן רק מעט שבמעט מה'פרמישלאנע חומרות' המקוריות, ופעם שאלתי את דודי זצ"ל מה אם כן היו החומרות המקוריות. הוא השיב לי שגם הוא אינו יודע את כל החומרות שהיו נהוגות אלא רק כמה דוגמאות כמו למשל שנהגו שם שלא להיכנס לבית עם הנעליים בפסח, כי הנעלים נגעו ברצפה ברחובה של עיר במקומות שאולי לא ניקו אותם כראוי לפסח. כמו"כ נהגו להלביש גרביים לחתולים שנכנסו הביתה, היו נוהגים אז להחזיק חתולים כדי שיאכלו את העכברים ובפסח היו מקפידים שכשהחתול נכנס הביתה מלבישים לו קודם גרביים מיוחדות כדי שלא יביא איתו משהו חמץ מן החוץ.

"הרה"ק מפרמישלאן גם נהג שלא לטבול במקווה בערב פסח, כי בעירו היו סוחרי קמה ותבואה, והם היו מתמלאים בקמה וטובלים במקווה וממילא היה חשש של משהו חמץ. זכורני שפעם סיפרתי על כך למורי חמי, כ"ק מרן אדמו"ר מתולדות אהרן זצוק"ל והוא תהה על כך שלרבי מאיר מפרמישלאן לא היה מקווה לבד כדי שיוכל לטבול בו בערב פסח... אבל האמת שבאותם ימים היה בכל עיירה מקווה אחד בלבד, וגם הוא נבנה במאמצים מרובים." "ובאמת גם בבית מורי חמי נהגו בחומרות מופלגות כל השנה, וביותר בימי הפסח, והמקור היה מבית חמותו הרבנית של ר' אהרל'ע האדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל, שגם במשפחתה היו נהוגות חומרות מופלגות. היא סיפרה שבביתם לא היו מבשלים בכלל אוכל בפסח, כי חמץ במשהו לא מתבטל אלא רק לפני

מבין כל מועדי השנה מתבלט חג הפסח בו רבו החומרות הנהוגות בקהילות הקדושות ובבתי ישראל, כשבמשך שבועות וחודשים נערכים הכל לקראת ימים קדושים ונשגבים אלו באמצעות ביעור והשמדת כל פירור שיש בו חשש חמץ, וביותר בהגיע חג הפסח עצמו, בו נזהרים הכל מכל דבר מאכל שיש בו צל צלו של ספק, ובקהילות רבות אף החמירו חומרה על גבי חומרה, עד שתהא ההחמרה בפסח דקה מן הדקה.

פקדנו את מעונו של הגה"צ רבי נפתלי צבי ראטטענבערג שליט"א, אבדק"ק קהל חסידים קאסאן ומו"צ העדה החרדית בבית שמש, וביקשנו לשמוע מפיו את הטעם להחמרה המפולגת בחמץ בפסח. "האמת היא שהמקור לכל החומרות הנהוגות בפסח הוא כבר בדברי חז"ל", משיב הגרנ"צ ראטטענבערג שליט"א, "חז"ל הם אלו שהחמירו בחמץ בפסח אפילו במשהו, וזה דבר שלא מצינו בכל איסורי התורה האחרים. כל איסור שבתורה יש לו שיעור, ככותבת הגסה, כביצה, כזית, כעדשה, כגריס ועוד, אבל חמץ בפסח אפילו באלף לא בטיל. האיסור הוא אפילו במשהו, עד שהביא המחבר בשו"ע את לשון הרא"ש שכתב שנהגו ישראל לגרד ולקרצף את קירות הבתים לפני פסח, כדי להינצל ממהו חמץ שאולי נדבק בקירות הבית.

"והטעם לכך שדווקא בחמץ בפסח החמירו בכלשהו, כתב הרדב"ז שהוא מפני שחמץ מרמז על היצר הרע, ובמלחמת היצר אין מקום לפשרות. ובאמת ההסבר של הרדב"ז הוא נפלא מאוד, כי לא ראינו ולא מצינו במקומות אחרים שחז"ל קבעו הלכה על פי עניינים של עבודה, שלקחו את העניין של 'שאר שבעיסה', החמץ שבלב, וקבעו אותו להלכה ממש.

"שמעתי כמה פעמים מהגאון הגדול רבי מאיר ברנסדורפר זצוק"ל, שבעבודה של ימי הפסח יש שני חלקים, יש את חלק הסור מרע, ויש את העשה טוב. החלק הראשון הוא לפני החג, כשכל עם ישראל עמל ומתייגע בביעור החמץ, והחלק של 'עשה טוב' הוא בחג הפסח עצמו, בעבודה של ליל הסדר, באכילת המצה ובקיום מצוות החג בשמחה.

"ובאמת ראינו בהלכה שיש בפסח הרבה מאוד דרגות של עבודה. על פי ההלכה הפשוטה, אפשר להסתפק בביטול החמץ, בסילוק החמץ מהבית, ואפיית מצות מקמח שנקנה מן השוק כשהשמירה של המצה היא רק משעת לישה. מי שרוצה להדר יותר, יכול לאפות מצות עם קמח שנשמר משעת טחינה, דרגה גבוהה יותר היא בקמח שנשמר כבר משעת קצירה.

"מספרים על רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, שבשעת אפיית המצות היה עומד ואומר תהילים בתפילה שלא תארע תקלה ושהמצות יצאו כשרות ומהודרות. פעם כשראה שמכניסים מים לתוך הקמה כדי ללוש אותו הוא נפל תחתיו והתעלף. את זה הולכים לאכול בפסח? קמה שנגעו בו מים? איך אפשר???

"כעניין זה יש שאלה שעוסקים בה בעולם הישיבות, מדוע לא

הרה"צ רבי נפתלי צבי ראטענבערגער שליט"א

המלחמה, כשהציבור התחיל לגדול ולא היה מה לאכול. לא היה ניתן להשיג מוצרי חלב כשרים בכשרות מהודרת כי המדקדקים היו עושים לבד בבית, וממש לא היה מה לאכול. הוא הנהיג אז בעדה החרדית שיתחילו לתת הכשרים על מוצרי מאכל שונים, כמו מוצרי חלב של תנובה וכדו', וכמובן שהיתה לזה התנגדות גדולה, כי בירושלים התנגדו לכל דבר חדש. אפילו להקים את שכונת 'מאה שערים' זה לא היה פשוט בירושלים של בין החומות. אבל היום יש כבר כמיליון יהודים שומרי מצוות, צריך לתת לציבור בסיס של מאכלים כשרים ומהודרים גם בימות השנה וגם בפסח, ומי שרוצה להחמיר ולהדר בביתו, תבוא עליו הברכה".

• ועדיין נראה לפעמים שחלק מהחומרות הן חדשות ולא היו נהוגות בעבר?
 "כמובן שכך הם פני הדברים, וגם לזה יש סיבות. כך למשל השו"ע הרב מסביר למה בדורות האחרונים התחילו להקפיד על הענין של מצה שרויה, שלא שמענו על החומרה הזאת בדורות קודמים, והוא מבאר שעד לתקופה ההיא נהגו לאפות מצות עבות בבליה רכה יותר, שבה אין חשש שחלק מהקמח לא התערב עם המים לפני האפיה, כי היו משתמשים בהרבה מים לצורך הכנת המצות. אבל לאחר מכן שהתחילו להחמיר בעניין זה ולאפות מצות דקות, התעורר החשש שחלק מהקמח אינו מעורב כראוי ולכן יש להיזהר שלא להשרות המצה במים מחשש לחימוץ הקמח שלא התערבב בעיסה לפני האפיה ח"ו."

"כעין זה כתב גם החתם סופר שאצלם היו מכניסים את המצות לתנור בתוך שלוש דקות מהרגע בו הכניסו מים לקמח. תמיד הייתי

תוהה איך ייתכן כדבר הזה, וככל שניסיתי למהר את זמן ההכנה של המצות בחבורות בהן הייתי משתתף, אף פעם לא הצלחתי להתקרב אפילו לשלוש דקות, לפני שש או שבע דקות הבצק בכלל לא עולה על השולחן.

"יתירה מזאת, התברר לי שבאמריקה באמת מקובל במאפיות רבות שבתוך שלוש דקות הם מצליחים להכניס את המצות לתנור, ותהיתי מה ההבדל בין המצות שלהם למצות שלנו. שם בכלל לא משקיעים זמן רב בלישת הבצק, ומיד אחרי הפארנעמען חותכים את הבצק ומתחילים לרדד את המצות. במשך שנים חשבתי

נהגו להלביש גרביים לחתולים שנכנסו הביתה, היו נוהגים אז להחזיק חתולים כדי שיאכלו את העכברים ובפסח היו מקפידים שכשהחתול נכנס הביתה מלבישים לו קודם גרביים מיוחדות כדי שלא יביא איתו משהו חמץ מן החוץ

שאולי הקמח הוא מסוג שונה מזה שיש לנו, עד ששמעתי שגם במאפיית המצות המפורסמת בקוממיות נוהגים כך שהבצק עובר מהפארנעמען הישר לשולחנות של ה'קאצ'ערס'.

"ביררתי את הנושא והתברר לי שהסיבה לכך נעוצה בזה שברוב המאפיות בארץ נוהגים לרדד את המצות על גבי שולחנות מתכת, ומאחר והמתכת היא אטומה ואינה נושמת אוויר, הבצק נדבק אל השולחן אם הוא רטוב מעט, בשל כך מכניסים מעט מים בקמח ולשים אותו זמן רב כי העיסה קשה יותר. בקוממיות לעומת זאת לשים את הבצק על גבי נייר, ולכן אפשר לשים יותר מים בעיסה, וממילא אין צורך ללוש את הבצק שוב ושוב, ואפשר בתוך זמן

פסח, ואכן היו מבשלים את כל האוכל לפני החג, אבל מקררים לא היו להם ועל אף שהיו שומרים את האוכל המבושל בתוך בור במרתף, זה החזיק אולי שלושה ימים. אחר כך כבר לא היו אוכלים אוכל מבושל. גם מצות הם לא היו אוכלים למעט הכזיתים שחייבים לאכול בליל הסדר. אם אין מצות ואין אוכל מבושל, כל מה שהיה להם לאכול בשאר ימות הפסח היה רק פירות וירקות, לאחר שקילפו אותם כמובן."

• למרות כל האמור, הרי ישנן חומרות שלכאורה אין להן טעם בהלכה, ואפילו לא חשש רחוק של חומרה, כמו שנוהגים במקומות שונים לא לאכול גזר או דגים וכדו'. מה הטעם בחומרות אלו?

"גם לעניין זה יש מקור בשו"ע שכותב במפורש היו מקומות שבהן לא אכלו מאכלים שונים כמו צימוקים ועוד, והטעם הוא שבמקומות אלו היו נוהגים להכין או לשמר את המאכלים הללו בעזרת חמץ. אמנם, כיום כשכבר לא נוהגים להשתמש בחמץ להכנת המאכלים הללו, וכשכבר יש השגחה על כל דבר משעת גידולו, לכאורה אין טען בחומרות הללו, אלא שזה כבר נכנס לשאלה אם יש בזה את העניין של 'אל תטוש תורת אמך', ושל 'מנהג ישראל דין הוא', או שבעצם אין זה נחשב למנהג כי הסיבה שנמנעו היתה שיש בזה חשש חמץ. הפוסקים כבר דנים בשאלה הזאת, אבל בוודאי שמי שנהגו בחומרות הללו, יש להם טעם בדבר."

• ומה לגבי הנוהגים שלא להשתמש בכלים חד פעמיים וכדו'?

"גם מנהג זה בוודאי יש בו טעם, שהרי בפסח רבים נזהרים שלא להשתמש בשום דבר שהוכן מחוץ לבית, כי עם כל ההכשרים וההשגחות, רק מה שעושים בבית בהשגחה יתירה ובזהירות מופלגת אפשר לדעת בוודאות גמורה שאין בו שום חמץ. אם כן למה להכניס לבית כלים שאנחנו לא יודעים אילו חומרים מכניסים בהם במהלך הייצור והאריזה וכדו'? בבית הורי נהגנו שלא לאכול בפסח עם כלים מכל סוג שהוא, למעט כלי זכוכית שלדעת הרבה ראשונים אין בהם בכלל חשש של בליעה. אפילו בכלי פורצלן וכדו' לא היינו משתמשים בפסח.

"פגשתי פעם את הרב פאדווא שליט"א, מגדולי בעלי המכשירים באירופה, ומומחה אמיתי בענייני כשרות ושאלתי אותו עד כמה אפשר לסמוך על ההכשרים השונים. הוא השיב לי שמצד ההלכה אפשר לאכול מאכלים שבהכשר ללא שום פקפוק כמובן, אבל אין ספק שהכי כשר והכי מהודר זה מה שמכניסים לבד בבית. "עם זאת, בוודאי שאת החומרות האלו אי אפשר לדרוש מכלל ישראל. הדורות חלשים, וצרכי עמך מרובים. זאת היתה הגישה גם של הגאב"ד בעל המנחת יצחק זצוק"ל, שהיה בדור השני שאחרי

נסעתי במונית עם הגאב"ד דפוניבו', רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל ברומא, ולפליאתי אני שומע את הרב חוזר כמה פעמים על המשפט: 'אני הולך לגמור איתו את החשבון אחת ולתמיד' לא ידעתי עם מי רוצה הרב לגמור חשבון...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על המעשה המופלא שסיפר לו הרב ד"ר משה רוטשילד

תבל, שבהם נמצאים עוד אלפים ורבות של לומדי תורה! --- והרב מפוניבו' עוד לא גמר את החשבון... מסביבו התאספו כמה צעירים רומאים אבל הוא לא פחד, והמשיך לנאום בכיכר המרכזית שליד שער טיטוס: "את קודש הקודשים אמנם ביזית וחרפת בצורה נוראה, אבל מציע אני לך לבוא עכשיו אל הכותל המערבי, שריד בית מקדשנו, ותראה איך יומם ולילה עומדים שם יהודים ומבכים את החורבן, ומצפים ומייחלים לבניית בית המקדש, ולומדים ומשננים את תבנית ההיכל, וכל מעשהו, והוא - הוא האות והמופת המבהק ביותר שבית המקדש שלנו אכן יבנה במהרה! --- אתה, נשכחת לנצח, ואבדת את שמך, ויהודה היה תהיה, ופרוח תפרח! --- "היה זה", סיפר הרב ד"ר רוטשילד, "מעמד מרגש ביותר, שהמחיש יותר מכל את נצחיותו של העם היהודי, מול התפוררותן של כל האידיאות האחרות שעלו ונפלו על מזבח העמים במהלך הדורות.

הדברים הללו, שנאמרו על ידי הגאב"ד ליד שער טיטוס, צריכים להחרט בתודעתנו כל אימת שאנו נתקלים באדם או בתופעה המנסים להשכיח מאתנו את התורה והמצוות. צריכים אנו לסגור חשבון עם כולם, ולהשיב להם מנה אחת אפיים בגאון ובגאווה יהודית: במשך כל הדורות לא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אך כולם הלכו בעקבותיו של טיטוס. גם אתם, כולכם תרמסו תחת גלגלי ההיסטוריה, ותעלמו מן העולם, ואנחנו נמשיך ונפאר את עולמו של בוראנו עד סוף כל הדורות." (מתוך הגדה של פסח 'חשוקי חמד')

'אֵלָא שְׁבַקְל דְּדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְפָלֹתָנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרַחֲמֵי הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָי' הרב ד"ר משה רוטשילד סיפר לנו מעשה מופלא עד מאד. "נסעתי במונית עם הגאב"ד דפוניבו', רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל ברחובותיה של העיר רומא, ולפליאתי אני שומע את הרב חוזר כמה פעמים על המשפט: 'אני הולך לגמור איתו את החשבון אחת ולתמיד'. לא ידעתי עם מי רוצה הרב לגמור חשבון... מי שהכיר את הגרי"ש כהנמן זצ"ל ידע, שמדובר באישיות טהורת לב, והמשפט הזה לא התאים למידת הוותרנות המובהקת שהיתה בו. "נראה היה", הוסיף הרב ד"ר רוטשילד, "ש'סיום החשבון' הזה חשוב לו מאד, לרב זצ"ל, והוא נחוש בדעתו לבצע את זאת בכל מקרה...

הפתרון לתעלומה הגדולה היה רק כאשר הגענו ל... שער טיטוס שברומא, הרב בקש מנהג המונית לעצור, ומבעד לחלונות הוא מביט בציור המנורה הטהורה החרוט על השער, ומתחתיה כתוב 'יהודה לא תהיה', ואז הוא יוצא מהמונית. מייסד ישיבת פוניבו' מתקרב אל השער הגדול, מיישר את כובעו ומסדר את בגדיו, והנה הוא ניצב הדור-פנים אל מול השער ומכריז בקול גדול: "טיטוס, טיטוס, לפני אלפיים שנה רצית למחוק ולאבד את עם ישראל, מבלי להשאיר להם זכר, שם ושארית. ראה טיטוס, מי מכיר אותך היום: מי שטייל כאן, בין רחובותיה של רומא וישאל את הילדים מי היה טיטוס, הם אפילו לא ידעו לחזור בהגיה נכונה על השם שלך... הרי מכל 'תורה' שלך לא נותר מאומה! האם יש בעולמנו אנשים הרואים עצמם כממשיכי מורשתך? --- ואילו אני, מגיע עכשיו מבני ברק שבארץ ישראל, אותה רצית להחריב, וברגע זה ממש יושבים למעלה מחמש מאות בחורים על התורה ועל העבודה, שכל כך שאפת להשכיח מאתנו, וזה רק בישיבה שלי, לבד ממאות הישיבות ומוסדות התורה בכל רחבי

<< המשך מעמוד קודם

ונשאר אחרי זמן הביעור ואף במהלך החג כמו שאפשר לראות בכל שנה ששאריות שלחמת מתגוללות ברחובות כי הן לא נשרפו כראוי. הבעיה הקשה היא שאחרי כל הניקיונות היסודיים בבית, את החמץ שרוצים לשרוף אנחנו לא מבטלים בלב כדי שלא להפסיד את מצוות ביעור חמץ, וכך בעצם משאירים חמץ בפסח בבעלותו של היהודי רח"ל. "לכן העצה שלי היא לזרוק את כל החמץ לפני סוף זמן הביעור, ולהשאיר רק את העשרה פתיתים מבידיקת חמץ לקיים בהם את המנהג של שריפת חמץ. עשרה פתיתים אפשר לשרוף בקלות, זה לא לוקח זמן ואפשר להמתין ולראות שהם נאכלים על ידי האש עד תומם. כמו כן צריך להקפיד לבטל את כל החמץ פעם נוספת אחרי שריפת החמץ, כדי להסיר ולהינצל מכל חשש של חמץ בפסח רח"ל, ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שבאמת נזכה לבער החמץ שבבית והחמץ שבלב, ולאכול השתא מן הזבחים ומן הפסחים בארעא דישראל ובירושלים עיה"ק, אמן.

קצר מאוד להתחיל לרדד אותו מבלי לחשוש שהוא ידבק לשולחן. באמריקה אין מכניס ומוציא, אותו שיבר מוציא ומכניס, שם המצות יותר רטובות, עד שהוא נאפה ונדבק יש יותר זמן". לקראת סיום השיחה המרתקת מבקש הגר"צ ראטטענבערג שליט"א לנצל את הבמה הנכבדה כדי להזהיר מפני מכשלה המצויה בערבי פסחים: "צריך לדעת ולהיזהר מאוד בנושא של שריפת החמץ בפסח. אנשים רבים נוטים לחשוב שמאחר ונקבע להלכה כרבי יהודה שלחמץ את ביעור אלא בשריפה, יש לשרוף את כל החמץ בבית ולא להשליך אותו לפח האשפה קודם לכן. "והאמת שזאת טעות שלפעמים גורמת למכשולות חמורים, כי העניין של ביעור חמץ דווקא בשריפה זה רק אחרי סוף זמן הביעור. קודם לכן מספיק לבטל את החמץ ולסלק אותו מהבית. נוצר מצב בו אנשים באים לשריפת חמץ עם קרטונים מלאים בעוגיות וחלות יבשות, ומאחר וזה ערב חג ויש הרבה מה להספיק, לפעמים החמץ לא נשרף כראוי

כולם שמעו על ה'חומרות' של ה'חזון איש' זצ"ל, אבל במפורש שמעתי מפי ה'חזון איש': "אני לא מחמיר, אלא רק מקפיד על ההלכה", והוסיף: "בוא ואספר לך, יש לי שכן עשיר..."

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, כל דכפין ייתי ויכול

...

כולם שמעו על ה'חומרות' של ה'חזון איש' זצ"ל. אבל במפורש שמעתי מפי ה'חזון איש': "אני לא מחמיר, אלא רק מקפיד על ההלכה!" שאלתי: "מה בין חומרות לבין הקפדה על ההלכה?" חייך, וענה: "כשההלכה אומרת להחמיר, הרי זו ההלכה. כשההלכה אומרת שאפשר להקל ואדם רוצה להחמיר, זו זכותו. אבל שידע שההלכה אינה תובעת זאת, וממילא ישקול ויבחן האם אין החומרה פוגעת באדם!" והוסיף: "בוא ואספר לך: יש לי שכן עשיר. שאלתי אותו: 'היודע אתה שיש לך שכן עני מרוד?'"

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

התברר שהוא יודע. הצעתי: "ה' ברכך בעושר רב, אולי תפרנס אותו?" וענה: "בפורים יש מצות מתנות לאביונים. אמנם כל הפושט יד נותנים לו. אבל אביון אינו. וכיצד אקיים מצוה זו? שכני זה, יודע אני בו שהוא עני מרוד, ואפשר לקיים בו מצות מתנות לאביונים בהידור, לכן נמנע אני מלחלצו מעוניו." הרי לך דוגמא לחומרא!...

...

שואלים מדוע ליל הסדר פותח בהכרזת: "כל דכפין ייתי ויכול", ואני איני מבין את השאלה: איך יכול יהודי להסב לליל הסדר ולאכול בניחותא, כשבחוף מסתובב אח רעב, שאין לו מה לאכול?! עבורנו אנו מכריזים זאת, כדי שאנו נוכל לאכול במצפון נקי?! שאם לא כן, היכן ה"נושא בעול עם חברו", היכן הרגשת הזולת?! בסיביר היה לי חבר, בנימין מהוסקוב זצ"ל. לבנוהרדוק הכרנוהו כמתמיד עצום, למדנו ממנו מהי התמדה וניצול הזמן, "בין אדם למקום". אבל בסיביר, התגלו המידות, ה"בין אדם לחברו!" רעבנו ללחם, פשוטו כמשמעו. עבדנו בפרך, בכריתת עצים, בקור הנורא, במשך ארבע עשרה שעות ליום, והתקיימנו על קיצבת מזון זעומה.

לבנימין הוסקובער האירה ההשגחה פנים. שבצוהו לעבודה במטבח. ראשית, מקום מוסק וחם. ושנית, אוכל כאות נפשו! ונודע לנו- שמעו טוב! נודע לנו - לא הוא סיפר, מעובדי המטבח נודע, שבנימין דנן אכל בדיוק כמנתם של שאר חבריו, כדי לשאת בעול עמם, לחוש בצערם!

(מתוך 'הגדת' הגדה של פסח מהגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל)

"הא לְחָמָא עֲנִיָא, כָּל דְכָפִין יִיתִי וְיִיכֹל"

"לחתם סופר" זצ"ל היתה קושיא (דרשות ח"ב רלו, א): נניח שאכן תיפתח הדלת, וכל עניי העיר יבואו - להיכן נכניסם? מה ניתן להם לאכול?

הוא תירץ לפי דרכו, שיעשה נס. יאכלו קמעא ויתברך במעיהם, ולא יאמר אדם צר לי המקום, כבירושלים. לנו, לדרכנו, תשובה אחרת -

מכירים אתם את הסוכות של בני ברק? הקבלנים, תלמידי חכמים, מחמירים בשיעור הסוכה כשבעה טפחים של שיעור חזון איש, שבעים סנטימטרים. והנשים, הרי פטורות. נשארים האב וחמישה בנים. ואז מזמינים את האושפיזין. "ליתי אברהם", יבוא אברהם אבינו, ואין בכך די, אלא: "ועמו יצחק ויעקב, יוסף משה ואהרן ודוד!" - אבל להיכן ייכנסו?!

והתשובה, שאם זו "דירת עראי", יש מקום לכולם...

וכשם שזה נכון ב"דירת עראי" של הסוכה, כך נכון הדבר ב"לחם העוני" של המצה. אם הכל של הקדוש ברוך הוא, ואיננו להוטים אחר מותרות - יספיק המקום לכולם, ויספיק האוכל לכולם...

לא מובן: הלא "אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב" ויש לו שלוש מצות לליל הסדר, כל מצה ותפקידה: עליונה ל"לחם משנה", אמצעית לאפיקומן ול"על אכילת מצה", לחם עוני בפרוסה, והתחתונה ל"כורך". והוא פותח את הסדר באמרו: "כל דכפין ייתי ויכול" -

ונניח שהדלת תפתח ועני ייכנס, מה יתן לו? הרי אין לו אלא שלוש מצות, הוא מוציא מהן שני כזיתים להמוציא וכזית לכורך ושניים לאפיקומן, ומה נשאר?!

והתשובה: כשיש עני נצרך, הנח את כל החומרות, והסתפק בכזית מצה!

כיוצא בכך: "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" (בראשית ט, כ), ודרשו בו שנעשה חולין, ומ"צדיק תמים" היה ל"איש האדמה" - ומדוע? למה לא נאמר שהיתה כוונתו לשמים, לייך וקידוש? והתשובה, שבודאי היתה כוונתו לייך לקידוש - אבל אם העולם חרב, אל תחשוב על חומרות! תזרע חיטה ותאפה לחם להשביע רעבון כולם, ותקדש על חלות...

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

נכנסה אשה המתגוררת בשכנות לשיבה, וביקשה להפסיק עם הדפיקות. הבחור המשיך להרעיש. שבה האשה והתחננה שיאפשר לה ולבני ביתה לישון בשעה 2 בלילה, אך הבחור לא השגיח בה...

עצות וסיפורים ממרן הגאון הגדול רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל כיצד לקיים את ה'והגדת לבנך'

והוסיף רבינו: עכשיו שיש קיצוצים, במיוחד בבתים של אברכים, צריכים לחזור אחורה ולהסתפק במועט, ולא להסתכל על השכנים ולא לקנאות בילדים אחרים.

ונשאל על כך רבינו, דהא תינח לפני כחמישים שנה שלכולם היתה פרנסה ומזון בצמצום, מי יותר בצמצום ומי פחות, וממילא ילדים שאכלו רק לחם וחצילים היה להם טוב, ולא קינאו באחרים. ולא כן בזמנינו שיש שפע גשמי גדול, וכשנצמצם לילדים במאכלים הם ירגישו את עצמם כמקופחים ובדרגה פחותה לעומת אחרים, ומיהי הדרך למנוע מהילדים את ההרגשה כאילו חסר להם ולא יבואו לקנאות באחרים?

והשיב רבינו, שאמנם היום אחרת מפעם, אבל העיקר תלוי בשמחה שההורים משרים בבית, ואם הם משרים אוירה של שמחה ושל הסתפקות במועט, אזי הילדים קולטים זאת, והם מאושרים במה שיש להם ואין להם שום קנאה באחרים. וכשילד שמח ומרוצה בבית שלו הוא – אינו מחפש שום דבר מחוץ לבית.

החברותא של ראש הישיבה

מספר רבי אברהם טלגם, אחד מתלמידי החכמים אשר בארגנטינה:

לפני כ-50 שנה, בהיותי נער צעיר, לא היו מקומות תורה בארגנטינה, לכן החליטו הורי לשלחני לארץ ישראל, ללמוד תורה אצל רבינו. בימים ההם היתה זו מסירות נפש עצומה, בפרט לנער צעיר לימים.

באחד השיעורים פנה רבינו אלי ואמר לי: "נו, אברהם, אמור את דעתך בענין". אני שתקתי במבוכה, אפילו השפה לא היתה שגורה מספיק בפי. רבינו המשיך בשיעורו – אולם לא התכוון לוותר. כעבור ימים אחדים שוב הפתיע אותי רבינו: "הו, אברהם, מה יש לך לומר?" שוב שתקתי במבוכה ולא אמרתי מאומה. רבינו לא הוסיף להפציר בי, אולם כעבור ימים אחדים, כשפגש אותי במסדרון אמר לי: "אברהם, מדוע כשאני שואל אותך אינך עונה?" הסמקתי עד תנוכי אזני ואמרתי: "אני מתבייש שאומר מילה לא לעניין וכולם יצחקו. וחוף מזה, לא רק עם השפה יש לי בעיה, אלא גם בלימוד אני לא משהו מיוחד..."

"אוי", אמר רבינו, "אם ככה הרי יכולתי ממש לבייש אותך... אם הייתי לוחץ אותך, היית ממש יכול להתבייש... אוי, תסלח לי..." "עמדנו כך שנינו", מסיים רבי אברהם את סיפורו המפעים, "הוא מחזיק בידו, ושוב ושוב חוזר: 'אוי, אוי... הייתי יכול לבייש אותך... עשר דקות חלפו, והוא עדיין מחזיק בידו, רק כעת הבנתי, שהוא פשוט חושב מה אפשר לעשות אתי."

לפתע אמר לי: "אברהם, אני רוצה שפעמיים בשבוע תעלה אלי לחדר, ובכל פעם נלמד עשרים דקות בחברותא". "לא האמנתי למשמע אזני. רק אח"כ תפסתי את כוונת הדברים – לא היתה כאן רק תועלת של עשרים דקות לימוד עם ראש הישיבה, אלא המעמד שלי השתדרג לחלוטין. שוב לא הייתי נער זר ארגנטינאי. הייתי החברותא של ראש הישיבה! הייתי מאושר, ושוב לא הייתי נער ביישן נבון, והתוצאה המיידית היתה, כמובן, שהתחלתי ללמוד הרבה יותר טוב!"

המשך בעמוד הבא <<<

סיפר בנו הגאון רבי משה דוד שליט"א:

כל דרך החינוך אצל רבינו היה בנעימות ובאהבה, ואף חלק זה של לימודו עם הבנים, היה בחכמה ובתבונה, בדרך של נעימות ולא כעול ולחץ.

זכורני, שפעמים בימי החופש, כשהייתי באמצע לשחק היה קורא לי להפסיק את המשחק ולבוא ללמוד עמו, אך לפני הלימוד היה פונה ואומר לי בנעימות: "מסתמא, אתה לא מרוצה שעכשיו באמצע המשחק אני קורא לך, אבל אחרי רבע שעה תראה כמה זה טוב, איזו הנאה ושמחה תהיה לך, אף שבהתחלה אינך נהנה מן הלימוד..."

והיה משתדל לטעת בנו, שנרגיש את ההנאה מהלימוד, כבר מראש השריש בנו את המחשבה הזאת, שלאחר שמתחילים ללמוד באה תחושת ההנאה והשמחה.

פעם הילדים היו נרדמים עם קול תורתו של האב

נשאל ע"י גבאי "קופת העיר ב"ב", בדבר משפחה בת י"ג נפשות הדחוסה בדירה זעירה בת שני חדרים, ומבקשת סיוע לקניית דירה גדולה מעט יותר.

ואמר בתוך הדברים: "פעם, כשאבא היה לומד בערב בבית – הוא היה עושה זאת ליד מיטותיהם של הילדים, כי הבית היה קטן וכולו מוצע במטות. והילדים היו נרדמים עם קול תורתו של האב,

ויוצאים כולם תלמידי חכמים..."

ואמנם, היום, דירה קטנה משפיעה קשה לרעה על נפשם של ילדים, ומוכרחים לעזור להם לעבור לדירה המותאמת לבני הבית, כי היא שומרת על נפשם."

הכל תלוי בשמחה שההורים משרים בבית, והילדים מאושרים במה שיש להם, ואין להם שום קנאה באחרים כשדובר אודות הקיצוצים שעשתה הממשלה, סיפר רבינו שהיתה תקופה שלישיבת פוניבז' לא היה כסף ליתן משכורות, ורק אחת לחצי שנה, בחודש ניסן ובחודש תשרי, שאז יש לישיבה מדרך הטבע יותר כסף, אז הוא קיבל משכורתו.

וסיפר, שכדי שלא ירעבו בבית, הורה הרב [מפוניבז'] זצ"ל שנקבל במשך חודשים אלו לחם וחצילים ממוסד "בית אבות" שע"י ישיבת פוניבז', ממה שהיו קונים בשביל להאכיל את ילדי המוסד. והרבנית תח"י עשתה מהחצילים הן ארוחות צהריים כעין בשר, והן ארוחות בוקר וערב, כעין ממרח חמאה, והיה מאד טעים לילדים ולא היה צריך יותר. אז הרגישו טוב עם מה שהיה לפניהם. אבל הבעיה כיום שיש שפע, והרגילו את הילדים למעדנים וממתקים.

מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל

ההשקעה בתלמיד חרדי או חוזר בתשובה

נשאל רבינו על ידי ראשי ארגון "אחינו":

ארגון "אחינו" מוגבל ביכולותיו. לפעמים יש תלמיד מבית חרדי שזקוק לעזרת הארגון, כשהטיפול בבעיותיו דורש השקעה והתאמצות מרובה ואף הוצאה כספית גדולה. מולו עומד מקרה של תלמיד מבית חילוני, שבפחות מאמצים ובפחות עלויות יכולים אנו להשקיע בו ולהעלותו על דרך התורה. האם יש להשקיע יותר בתלמיד הראשון מחמת שמגיע מבית חרדי, או לא?

והשיב רבינו: הצלחת תלמיד וסיכוייו להצליח אינם קשורים דווקא עם הוריו, אלא בחשבון כל הדורות שלפניו, והרבה אנו רואים שמבתיים פשוטים ביותר יצאו תלמידי חכמים מופלגים. ויש לזה מקור בגמרא (מכות כג ע"ב) שאמרו שם: "גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות". הרי שכל הצלחת האדם תלוי גם בדורות שלפניו.

וממילא אי אפשר לקבוע שתלמיד שהוריו חילוניים, סיכויי הצלחתו פחותים מתלמיד שהוריו חרדיים, ולכן אין עדיפות לזה מפני זה, ואנו מחוייבים לעסוק עם שניהם כפי היכולת.

ושוב שאלוהו: האם להשקיע יותר כספים באלו שכבר נמצאים בישיבות, או שמא עדיף להשקיע ברישום והבאת תלמידים חדשים? והשיב: שאלה זו היא ביסודה המשך לשאלה הקודמת, ואף תשובתה בכלל תשובת השאלה הקודמת, שאין להעדיף דבר על משנהו, אלא מחוייבים לעסוק בין בזה ובין בזה כפי האפשרות והיכולת, וכפי הענין.

הרב מבריסק: "הרבה דמעות הורדתי בשביל החינוך"

בהזדמנות אחרת אמר רבינו לאחד מתלמידיו: "מה שצריך, בעיקר, לעשות עבור חינוך הילדים - לשפוך הרבה דמעות". וסיפר, שמרן הרב מבריסק זצ"ל הלך פעם עם אחד מידידיו, והלה שאלו כיצד הצליח הרב בחינוך ילדיו. השיבו הרב מבריסק: "וכי מה אתה חושב, שהדבר בא בקלות? הרבה דמעות הורדתי בשביל כן?" כך גם הוסיף וסיפר מה שסיפרו בניו של הגה"צ רבי רפאל ברוך

טולידנו זצ"ל, שהיה מרבה להתפלל ולבקש על חינוך ילדיו, ובשנים שהיה עדיין במקנס שבמרוקו והחלה שם לנשב רוח ה"השכלה" והצעירים נהרו אחריה, הוריד הוא נחלי דמעה בתפילה ובדאגה לחינוך צאצאיו, עד שגם כשהיה אוכל את המרק בסעודת השבת היו עיניו זולגות דמעות אל תוך הצלחת, והיה מבקש מבקש מהקב"ה שיצליח עם ילדיו! ואכן זכה למה שלא כל אחד זוכה, וכל צאצאיו זרע ברך ה'.

אם אין מידות - אין תורה, אין יראת שמים, אין מצוות ואין כלום

פעם, כשראה התנהגות לא טובה בין שני בחורים מוכשרים בשיעור, חיך אליהם, ולא הוכיחם על פניהם כלל, אלא רק סיפר סיפור, וכה אמר:

"בתקופה שלמדנו בישיבת חברון, היה בחור בעל כשרון עצום, למדן ומתמיד נורא. אותו בחור היה עושה מידי פעם 'משמר' ולומד כל הלילה בהתמדה גדולה. פעם אחת כשהתעייף קצת והשעה היתה מאוחרת מאוד בלילה, עורר את עצמו על ידי שבכל נענוע עם הסטנדר היה דופק בכח עם ידו על הסטנדר. לאחר כחצי שעה נכנסה אשה המתגוררת בשכנות לישיבה, וביקשה להפסיק עם הדפיקות. הבחור עשה בידו תנועת ביטול והמשיך להרעיש. שבה האשה והתחננה שיאפשר לה ולבני ביתה לישון בשעה 2 בלילה, אך הבחור הלז לא השגיח בה. האשה הלכה מבווישת לביתה, ואפשר לתאר את ההרגשה הקשה שהיתה לה".

וכאן הרעים רבינו בקולו הרך: "אם אין מידות - אין תורה, אין יראת שמים, אין מצוות ואין כלום". והמשיך: "אותו הבחור ברבות הימים גדל, ועם התורה ביחד נעשה מהאויבים הגדולים ביותר של התורה והמצוות!"... [בחור שובב, לחש בקול לאחד מחבריו שישב לידו את שם האיש המדובר, רבינו שמע זאת והגיב: "אני ככוונה לא אמרתי את שם הבחור, משום שאני סיפרתי רק את הפרטים שיש בהם איזו שהיא תועלת לרבים!"]

ושוב המשיך וסיים: "צריכים לדעת שמי שאין בו מידות טובות, אפילו שהוא למדן גדול, הוא מתעקם וכל תורתו נהיית עקומה". (מתוך: קובץ "דבר זה רבינו הגדול אמרו")

מה עשה הרב שך זצ"ל בליל בדיקת חמץ?

הגרי"א שוורצמן שליט"א, ראש ישיבת ליקווד בירושלים הביא את המעשה הנ"ל, המובא בספר "קנין תורה":

מחילה. מרן זצ"ל קבל פניו בשמחה: "לא אתה הוא שצריך לבקש מחילה, אני הוא שצריך לבקש ממך!"

והסביר: "בליל בדיקת חמץ בא אלי בחור, וראיתי שזקוק הוא לטיפול דחוף. טלפנתי אליך, אף על פי שידעתי שאתה טרוד בזמן כזה. הצעתי לבוא עם הבחור, ואתה אמרת שאין צורך, שלא אבוא, אתה מוכן לבוא לכאן.

מרן הרב שך זצ"ל

לכך לא הסכמתי, לא רציתי להטריחך. לפיכך אמרתי שהבחור יעלה לבדו, והסכמתי. אבל לא רציתי לשלוח את הבחור לבדו, חייבים היו ללוותו. ולבקש מאחרים - זה לא הזמן, כולם טרודים. אני אדם זקן, ואין לי הרבה לנקות ולסדר. ולכן נסעתי עמו, וכדי שלא להביך אותך, שלחתי אליך לבדו ובינתיים טיילתי בחצר הירושלמית הנעימה וחשבתי בלימוד - ממש

תענוג. באמת תודה..."

(סיפורים נפלאים)

סיפר הרב שלמה הופמן ז"ל, פסיכולוג חרדי שהתגורר בבית וגן בירושלים, שבבקרן של ערב חג הפסח, הוא הגיע לבית הכנסת,

והמתפללים קידמו פניו בשמחה: "זכית! אורח גדול היה אצלך!"

"מי?" תהה הפסיכולוג.

"הרב שך היה אצלך! אבל מדוע הסתובב בחצר שעה כה ארוכה?"

"הרב שך?! לא יכול להיות, אתם ודאי טועים!" אמר נחרצות. רק כשהבטיחו לו נאמנה שאכן ראו את מרן זצ"ל בחצר ביתו, חדרו הדברים לתודעתו. בחרדה תפס בשתי ידיו את ראשו: "אבוי לי! אני הוא שאמרתי לו שלא יעלה. לא הרשתי להכנס לביתי!"

המתפללים הביטו בו בתמיהה, והוא לא ידע את נפשו מרוב צער. ביום הראשון של חול המועד נסע הרב הופמן לבני ברק, לבקש

שלחתי מכתב לאבי עם ב' שאלות: אם ללבוש 'גארטל' כמנהג החסידים. ואם לקשור התפילין כמנהגו - מנהג אשכנז, או כמנהג מו"ר האדמו"ר מסאסוב זצ"ל שרצה שאניח כמנהג ספרד, כנהוג אצל החסידים

גאב"ד העדה החרדית הגאון הגדול רבי טוביה וייס שליט"א, על קורות חייו וסיבת עלייתו לכהן פאר כגאב"ד ירושלים

והוסיף רבינו שליט"א: בשנת תשס"ט נפגשתי עם יהודי זקן מקנדה, הר"ר שמעון וווערנער שיחי, וסיפר לי שהמקום העשירי שהוקצה עבורי, היה בעצם רשום על שמו, והוא היה אמור לנסוע עם ה'קינדער טראנספארט', אלא שאמו חזרה בה ברגע האחרון ולא הרשתה לו לנסוע בשום אופן עם אותה קבוצה, ואז התפנה מקום אחד עבורי, ועל ידי זה היה נס הצלתי. והנה רואים בזה את יד ה', שכיון שנגזר על אותו יהודי להנצל, הרבה דרכים למקום, והיתה נס הצלתו בדרך אחרת, ולא הפסיד מאומה מזה שלא נסע ב'טראנספארט'.

לפני שנסעתי, נפרדתי מהורי זצ"ל בדמעות שלישי, ועדיין אני זוכר את ה'מעריב' האחרון שהתפללתי בעירנו בהתעוררות גדולה ובהשתפכות הנפש. כשנפרדתי מאאמו"ר זצ"ל ליווה אותי לתחנת רכבת הנוסעת ל'פרעשבורג', ונתן לי סידור, וכתב בו: תתפלל להקב"ה ותמצא אותו בכל מקום ובכל זמן (ובלשונו: 'איממער און אומעטום'), ובזה נפרדנו.

בחסדי השי"ת הגעתי ללונדון עם ה'קינדער טראנספארט' שמנה 'מנין' ילדים - בחודש סיון תרצ"ט. יצאנו מפרעשבורג ביום ג' אחה"צ, ונסענו ל'פראג', ומשם לאורך על 'דייטשלאנד' וכל 'הולאנד', שם הפלגנו באוניה, ובערב שבת קודם אחר צהריים הגענו לאנגליה.

הבר מצוה שלי היה מיועד להיות ביום ד' כי תבוא ט"ו אלול תרצ"ט, ומיד בבואי ללונדון עמלתי והשגתי ג' וויזא'ס (אישורי כניסה) לאנגליה לאאמו"ר זצ"ל, ולאח הב' שרגא יהודה, ולאחותי הי"ד, בכדי שיהיה ביכלתם לבוא לאנגליה לבר מצוה שלי ולהישאר שם כבר. על כל אחד מהם הייתי צריך לומר לשלטונות תירוץ אחר: על אאמו"ר זצ"ל אמרתי שצריך לבוא מפני ה'בר מצוה', וזה היה מילתא דמסתברא. על אחי אמרתי שבא בתור 'סטודענט' ללמוד בישיבה - ושלחתי לו משום כן 'הזמנה' משיבת הגר"מ שניידער זצ"ל, ועל אחותי אמרתי שתבוא לעבוד אצל אדם בתור משרתת. אך לבסוף לא איסתיעא מילתא, ולא הצליחו להגיע לאנגליה לבר מצוה.

באגב אורחא אמר רבינו שליט"א: זכורני, שפעם ביקר מלך אנגליה באזור של היהודים ב'גייטסהעד', ובאמצע נסיעתו קפץ אחד מהילדים הפליטים, התקרב אל המלך והתחנן בבכיות שיאשרו 'אישורי כניסה' להוריו ולמשפחתו, ואכן פעלו תחינותיו וזכה להציל את משפחתו. ראיתי אז במוחש את מה שכתבו הספרים על חודש אלול, שכאשר 'המלך בשדה' ניתן להתקרב אליו ולבקש ולפעול הרבה, יותר משאר ימות השנה...

לפני הבר מצוה שלי, שלח לי אאמו"ר זצ"ל תפילין, וכתב לי שאת הבתים הזמין מפולין, כי שם היו בתים יותר טובים, ואילו את הפרשיות הזמין מסופר ב'פרעשבורג', אך כשקיבל את הפרשיות לא היה מרוצה מהם, ולכן הזמין פעם שניה מסופר אחר, ולפיכך

המשך בעמוד הבא <<<

'וְהָיָא שְׁעֻמְדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ'

בראשית דרכו היה אאמו"ר עשיר גדול. אך לאחר מכן, איבד את רוב נכסיו והפרנסה היתה בדוחק והמזון בצמצום. רק הבית שהיה גדול ומפואר, כראוי לעשירים, נשאר לו ושימש למקום הכנסת אורחים ואכסניה של תורה. בבית היו ג' חדרים גדולים זה לפנים מזה. ודכירנא שהרבה פעמים היה נותן את הבית כדי לעשות בו סעודות נישואין.

מעת שאני זוכר את הבית. כבר היה אאמו"ר עני מרוד. עד שבימות החול כמעט שלא אכלנו מאכלים מבושלים זולת לחם בצמצום. בליל שבת עשינו קידוש על "חלות". ובשבת ביום עשינו על "קאווע". וכן בהבדלה. וזאת על אף שאאמו"ר היה מהדר ומדקדק במצוות ובמנהגים. ועל כגון דא נאמר (פסחים ק"ב. א) 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות'. היה אסור לנו לגלות זאת לשום אדם, ואפילו לדודי רבי נחום אדלער ז"ל שהיה לו בית מסחר ליי - מעולם לא גילינו זאת ולא ביקשנו ממנו יין.

הנאצים ימ"ש נכנסו לעירנו ביום ה' פרשת אחרי מות, שנת תרצ"ט אחר הצהריים, והיה זה עוד קודם שפרצה המלחמה בכללות. בשבת בבוקר, הלכו לבית הכנסת הגדול של העיר וחיפשו לתפוס 'קרבן'.

אחר כך נכנסו שוב לבית הכנסת, והבעירו את 'ארון הקודש' רחמנא ליצלן, ולמרבה הפלא קראו לעברנו 'נעמען זי די ראלן' (כלומר: תוציאו את ספרי התורה משם), ומיד נכנסו במהירות שני אחי: הרב דוד יונה ז"ל והבחור משה אהרן ז"ל, והוציאו מתוך 'ארון הקודש' הבעור, עשרים ספרי תורה, והביאו את כולם לביתנו (במשך השבוע שלאחר מכן הברחתי בתוך שק של לחם ס"ת אחד מביתנו לבית הכנסת הקטן של העיר). מונח עדיין בזכרוני שבפעם האחרונה, ביציאתי מבית הורי זצ"ל, ראיתי את הארון עם כל ספרי התורה עומדים בצד הבית.

ביום ראשון לפנות בוקר, החליטו אנשי עירנו לשלוח שליח מיוחד לעיר הגדולה הסמוכה אלינו 'פרעשבורג', בכדי להודיע לראשי הקהילה שם על האסון והצרות שפקדו אותנו, ולבקש מהם שיבואו לעזרתנו. ומכיון שהדרך היתה מסוכנת מאוד מפחד הצוררים, החליטו לשלוח ילד, כי הסברא היתה שבילד לא יפגעו לרעה, ושלחו אותי, בהיותי ילד בן שתים עשרה. כשהגעתי ל'פרעשבורג' נכנסתי לבית ה'קרנצילאט' של קהילות החרדים, והודעתי את המצב, וביקשתי שישתדלו ויסייעו לנו.

ענה לי המזכיר הרב שווארץ שאינם יכולים לעזור כלום, כי שום דבר אינו עומד בפני הגרמנים ימ"ש. אך הוסיף ואמר לי שהג"ר שלמה שאנפלד מלונדון והג"ר מיכאל בער ווייסמאנדאל, מארגנים 'קינדער טראנספארט' (=משלוח ילדים) של עשרה ילדים שיסעו ללונדון שבאנגליה, וכבר יש להם תשע ילדים מ'פרעשבורג', ואם ברצונך להיות העשירי, תלך להירשם מיד ב'וועד הקהילה' ותודיע על רצונך לנסוע ללונדון. ואכן כך עשיתי, ובזכות זה ניצלתי לבסוף בחסדי השי"ת והגעתי לעיר לונדון.

גאב"ד העדה החרדית הגאון רבי טוביה וייס שליט"א

כשהגיע לבית האדמו"ר מסקולען ראה שם תכונה בבית ושעדיין אינם מתחילים בעריכת הסדר וכששאל לפרש הדבר אמרו לו שאביהם חילק את כל המצות ואין תחת ידם מצות להתחיל את הסדר...

ה'מקור ברוך' בחכמתו הרבה הבין שהרה"ק מסקולען יחלק את כל אשר לו ולא יותיר לעצמו אף ג' מצות...

שש מצות, האדמו"ר מסקולען סירב אך ר' משה התעקש והסביר שזה ציווי אביו ולא יכול לחזור עם שלש מצות... כשראה האדמו"ר שמתעקש וידע שזה עבור המקור ברוך נתן לו לבסוף כמבוקשו - שש מצות.

לאחר שחזרו מתפילת ערבית של ליל יו"ט, קרא המקור ברוך לבנו ונתן בידו 3 מצות ואמר לו שיביאם לאדמו"ר מסקולען ויאמר לו ששלח לו מצות אלו. כשהגיע לבית האדמו"ר מסקולען ראה שם תכונה בבית ושעדיין אינם מתחילים בעריכת הסדר וכששאל לפרש הדבר אמרו לו שאביהם חילק את כל המצות ואין תחת ידם מצות להתחיל את הסדר...

ה'מקור ברוך' בחכמתו הרבה הבין שהרה"ק מסקולען יחלק את כל אשר לו ולא יותיר לעצמו אף ג' מצות...

סיפר לי אבי שליט"א שלא מזמן סיפר זאת לאברך ב'בר-כל' ומאחוריהם עמדה אשה מבוגרת ואמרה לו, "סליחה שאני מתערבת לכם בשיחה, אני אחרי המלחמה גם הייתי באותה עיירה עם האדמו"ר מסקולען והתגוררנו קומה מעליו, אני זוכרת איך שביתו היה מלא ביתומים ושבורים שדאג להם כאילו היו ילדיו. לילה אחד, התעוררה ילדה ובכתה שהיא רוצה שיכינו לה תפוחי אדמה, אמר הסקולנער, אם אמא שלה היתה חיה היא היתה מכינה לה, אף אנו נכין לה..."

הרב אברהם פוקס

הרה"ק ה'מקור ברוך' מסערט-ויזניץ זי"ע, אחר ששתה את כוס התרעלה בגלות טרנסניסטריה, שוחרר משם בתחילת חודש אדר תש"ד, ותחנתו הראשונה היתה בטשערנוביץ. באותו זמן שהה שם גם האדמו"ר מסקולען זצ"ל.

ערב פסח, אנשי העיירה שהתיישבו בה לאחר השואה שבורים ורצועים, אחד מעיר, שניים ממשפחה, כולם מתאגדים כאחים מתכוננים להיות בני חורין... האדמו"ר מסקולען הצליח להשיג כמות מועטה של מצות ובישר לאנשי העיירה האומללים שב"ה עלה בידו לחלק לכל אחד ג' מצות. השמחה גדולה, בהתרגשות רבה מתייצבים בבית האדמו"ר ונוטלים את מצותיהם - אוצר שלא יסולא בפז. אף אחד לא מהין להעלות בדעתו שיתכן ויקבל יותר מג' מצות, היטב מבינים את המצב ושמחים ב'כזיתים' שהעניק להם האדמו"ר.

והנה, שולח המקור ברוך את בנו ר' משה (שהיה אח"כ ראש ישיבת סערט ויזניץ בחיפה ונפטר לפני 25 שנה - אחיו של האדמו"ר מסערט ויזניץ הקודם) ואומר לו שיבקש שש מצות, שלש לא מספיקים לו... והוא חוזר ומדגיש שאמנם מסתבר שיסרב לתת לו אך הוא מצווה עליו שיתעקש ויאמר שאביו אמר לו שלא יחזור ללא שש מצות ומחויב הוא במצות כבוד אב ואם. ואכן כשהגיע תורו של ר' משה לקבל את המצות, ביקש הוא

<< המשך מעמוד קודם

ואדמו"ר שלח לי הגדה של פסח, כאשר בראשה כתב על ג' דפים את סיפור יציאת מצרים ב'דייטש' ובחרוזים, ושמי היה חתום על ראשי הכתבים - כדרך הפייטנים.

באחד ממכתביו (הנכתב אף הוא בשפת 'דייטש'). שכתב אלי קודם ששלחוהו לאשוויץ, כאשר הבין והרגיש את המצב לאשורו, כתב לי דברי חיזוק בבטחון, וז"ל בתרגום ללשון הקודש: כי כמו שהוא יתברך מנהיג עולמו - הוא בוודאי טוב, ואין לנו לחוות דעה בהנהגת עולמו, יהיה מה שיהיה, כי בכל אופן נעשה רק מה שרוצה הוא יתברך ומה שהוא לטובתנו, ומה שלא בא, בוודאי לא היה לטובה. דברים אלו אומר לך אביר, המנוסה היודע והמעיד על הדברים האמיתיים האלה. תמצית הדברים - אל תדאג, כי יש לך אלקים גם על מחר, והדברים עמוקים. עד כאן. והנה דברים אלו מונחים בזכרוני כל הימים, והם כעין צוואה שבבילי, והועילו לי הרבה בכל הזמנים הקשים שעברתי, ונתנו לי כח וחיזוק בכל מעמד ומצב להמשיך הלאה ולעבוד את השי"ת, וגם היום אני נזהר לקיימם.

בהזדמנות אחת אמר רבינו שליט"א, שתולה את סיבת עלייתו לכהן פאר כגאב"ד ירושלים עיה"ק תובב"א, בזכות שזכר תמיד את הדברים הללו שכתב לו אביו זצ"ל שכל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה.

(מתוך הספר 'אבינו הגדול אמרו')

נתאחר הדבר וקיבלתי את התפילין רק ימים ספורים לפני הבר מצוה. ומכאן גם כן נראה עד כמה דקדק אדמו"ר זצ"ל במצוות, כי היו אז ימי צר ומצוק, והפרוטה לא היתה מצויה אצלו, ואפילו הכי הזמין עוד פרשיות כיון שלא היה מרוצה מהראשונים.

שלחתי לו אז מכתב עם ב' שאלות: (א) אם ללבוש 'גארטל' כמנהג החסידים. (ב) אם לקשור התפילין כמנהגו - מנהג אשכנז, או כמנהג מו"ר האדמו"ר מסאסוב זצ"ל, שרצה שאניח כמנהג ספרד, כנהוג אצל החסידים. על שאלה הראשונה השיב לי אדמו"ר זצ"ל שאוכל לחגור 'גארטל', ועל השאלה השניה השיב, שלדעתו עתה אקשור כמנהג ספרד, רק שאעשה תנאי, שלעתידי אשנה בחזרה למנהג אשכנז. למעשה נתאחרה קבלת מכתב תשובתו עד אחרי הבר מצוה ולא עשיתי תנאי, ולכן עד היום אני קושר כמנהג מו"ר זצ"ל כמנהג ספרד.

באותם הימים שלח לי אדמו"ר זצ"ל גם 'חוברת' ובה דרשה מוכנה לבר מצוה שהכין בעבורי, אולם למעשה לא היה לי היכן לומר זאת, כי באותו ימים היה נוהג לחוג ולדרוש בשבת אחרי הבר מצוה, ואילו בשבת אחרי הבר מצוה כבר לא הייתי בלונדון עקב מאורעות המלחמה, והחוברת עודנה בידי. בבר מצוה שלי קיבלתי בסך הכל כמה ספרים בודדים, האדמו"ר מסאסוב נתן לי ספר 'קיצור שולחן ערוך', מו"ר רבי שאול שאפער נתן לי ספר 'שב שמעתא', מאן דהוא נתן לי ספר קטן עם פירוש המלבי"ם,

תימני, ליטאי וחסיד ויז'ניץ יושבים יחד לשולחן הסדר - היתכן? וכיצד משתלב ה"חד פעמי" כפתרון מופלא לקרבן פסח?

תיאור חי, מפעים ומרתק של הקרבת קרבן הפסח כהלכתו בבית המקדש השלישי, במהרה בימינו, כל הסוגיות – הלכה למעשה. שנוכה לאכול מן הזבחים והפסחים...

והעזים, שצריכים להיות פחות מבני שנה, יהיו בני חודש (אם הם נולדו בחודש אדר) או בני כחצי שנה, אם הם נולדו בחודש אלול".

...

ירושלים מלאה במליוני אנשים. אי אפשר לתאר בכלל במילים את גודל המעמד. בחיי לא ראיתי כל כך הרבה יהודים וכל כך הרבה כבשים ועזים. מכל פינה שמענו את פעיות הכבשים וגעיות העזים, שהתערבו עם צהלות הילדים המוקסמים וקולותיהם הרמים של הוריהם, שלא ידעו האם לרדוף אחר ה"עזים" מהלכי השניים שלהם או אחרי העזים הולכי הארבע.

למרות כל האנדרלמוסיה, שרר סדר מסוים בתוככי הבלגן, ונראה שכל אחד יודע את מקומו. התחושה המרוממת, שאפפה את רוחנו מאז בואו של המשיח, המשיכה ביתר עוז ושאת ואני עצמתי את עיני, לא מבין מדוע דמעות מסוימות זולגות מהן. מישהו הפריע לי לעסוק בשרעפי. "מתי מקריבים בדיוק את קרבן הפסח?" שאלני יהודי חביב, שסיפר לי שהגיע משוב בשומרון.

"את הקרבן ישחטו לנו בעזרת ה' אחרי שישחטו את קרבן התמיד של בין הערביים", השבתי לו ושנינו, אווזים בכבש שלי ובעז שלו, התחלנו לשוחח על כמות האנשים שנמצאים כאן ועכשיו. "אי אפשר לדעת, מדובר בכמה מליונים", אמר האיש, "ידוע לך כמה אנשים היו בשעת הקרבת הפסח בתקופת בית המקדש השני?" ניסיתי להרחיק מעלי כבשה כחושה, שחשבה שהנעל שלי היא אוכל מזין, וסיפרתי לו שבתוספתא בפסחים מסופר על אגריפס המלך, שנפטר 22 שנים לפני חורבן הבית השני. באחד מערבי הפסחים רצה המלך לדעת את מספרם של עולי הרגל וביקש מהכהנים שיפרישו כליה אחת מכל קרבן פסח לפני ההקרבה שלהם על המזבח, בשביל שיוכלו לספור אותן. "מספר הכליות היה 600 אלף זוגות, והתוספתא מיד מוסיפה שעל כל קרבן פסח נמנו לפחות עשרה אנשים, אם לא יותר.

גם יוסף בן מתתיהו הכהן פלאביוס מספר בספרו "יוסיפון" שהנציג הרומאי בארץ ישראל ציווה לספור את הפסחים - 3 שנים לפני החורבן, והיו 265,000 פסחים. למרות שהיה זה כבר סמוך ונראה לזמן המלחמה העקובה מדם, והעליה לירושלים היתה קשה מאד". נהר האדם הבלתי נגמר, סחף אותנו היישר לכיוון העזרה. קהל המקריבים העצום התחלק ל-3 כיתות, שהקריבו בזו אחר זו. מיד כשעזרת בית המקדש הקדושה התמלאה בהמון אדם, שהרכיבו את ה"כת הראשונה", נעלו הכהנים את השערים הכבדים והיפים, ולפתע נשמעה תקיעה, תרועה ועוד תקיעה, וכך החלה שחיטת קרבן הפסח. אנחנו המתנו בסבלנות עד שנכנסנו עם ה"כת השנייה" (פשוט היה צפוף מאד ולא היה שייך להיכנס ל"כת הראשונה"), ואז נכנסנו לעזרת המקדש.

המראה היה מרהיב, אולי המראה המיוחד ביותר בחיי (אחרי מעמד קבלת פני המשיח). שורות, שורות של כהנים עמדו בעזרה ובידיהם בזיכים ("הבזיכים האלה הם כמו כפות, שנועדו להחזיק את הדם, שיוגר מתוך הבהמה", הסברתי למוטי שלי, שעמד ליד). הבזיכים היו עשויים מזהב וכסף, ואורם הבהיק למרחוק בניצוצי

המשך בעמוד הבא <<<

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

צלצול הטלפון הפריע את לגימת כוס הקפה היומית שלי. השעה היתה דקה לתשע בבוקר, ואני, יושב "על קוצים" בדרך לשיבה, לוחץ על המקש ומאזין בקוצר רוח לשיחה הנכנסת.

"קניתי עז", אמר קולו הבהול של ידידי, "מה עושים איתו כעת?!" חייכתי חיוך גדול ועניתי: "תן לה עשב, זה הכל... רק אל תקדיש את העז שלך עד סמוך לשחיטתו. תהיינה לך בעיות חמורות של "מעילה בקדשים", אם תישען עליו, למשל, או שילדיך ישחקו איתו וירכבו עליו"...

...

היום, ארבעה ימים לפני שאנו עולים, לראשונה מזה כמעט אלפיים שנה, אל בית המקדש, בכדי להקריב קרבן פסח במועדו וכהלכתו. האושר ברחובות עצום, אי אפשר להכילו בכלל. בכל פינה משוחחים כולם על כבשים ועזים, "ביקור" ו"בעלי מום". מדהים להיווכח, כיצד כל סדרי החיים והעדיפויות שלנו התפוגגו כלעומת שבאו, ופתאום כל היהודים טרודים בבעלי חיים.

היום הוא היום הראשון של "ביקור הבהמה" שלנו, ואני ניגש אל הכבש הזכר (לקרבן פסח מקריבים רק כבש או עז תמים ממין זכר, בן שנתו). אני בודק אותו בדריכות, משתמש בזכוכית מגדלת. הבהמה משובחת, בלי שום פגם ומום, והנה ברוך ה' יש לנו כבש לקרבן פסח. בכל שלושת הימים הקרובים נבקר אותו שוב מכל מום, אם כי בדיעבד, אם היינו מבקרים את הכבש רק לפני שחיטתו - הקרבן היה כשר.

לפני כשבוע התקשרתי לידידי הטוב ר' משה מזרחי (זהו שמו האמיתי...), שוחט ותיק, בעל 18 שנות נסיון בתחום, ושאלתי אותו כמה אנשים צריכים להימנות על כבש ממוצע, כדי שנאכל את הקרבן מבלי להותיר ממנו פירור מיותר.

ר' משה, שוחט באחד הדצי"ם, השיב לי שכבש ממוצע שוקל כ-70 ק"ג. "תוריד את הלכלוכים, הדם וכל הפסולת שאינה נאכלת, ותגיע ל-35 ק"ג נקי". בדרך כלל, כשמשפחה גדולה עושה "בשר על האש" מביאים 5-6 ק"ג ואוכלים ממנו כ-15 איש, והם שבעים היטב מהבשר. כך שב-35 ק"ג צריך לארגן בסביבות 105 אנשים לקרבן הפסח שלך", אמר לי ר' משה מזרחי.

"ובכלל, אתם האשכנזים בקושי יודעים לאכול בשר. אתם שבעים מ-100 גרם בשר. אז תיקח יותר אנשים"...

הכבש שלנו שוקל פחות. כי הוא הרי פחות מגיל שנה והוא כבש קטן, יחסית. כך שסיכמתי עם ידידי, האחראיים על "סדרת המנויים לכבש" להכניס ברשימה 90 יהודים, שכל אחד מהם יאכל לפחות כזית בשר. הסברתי לילדים שאנו אמורים, כולנו, לאכול בכבש את החלקים הבאים: הבשר והלב, המוח, עור הרגליים הרך, החלחולת והקיבה ואת כל שאר האיברים והשומנים הפנימיים.

"שימו לב לדבר מעניין", הערתי את תשומת ליבם, "הגמר אומרת שזמן ההמלטה של בהמות דקות, כמו הכבשים והעזים של קרבן פסח, הם בחודשי אדר ואלול בלבד. כך שהכבשים

האם הכהנים מברכים ברכה על כל קרבן והקטרה בפני עצמה, ומישהו שעמד לידינו, אברך ירושלמי עם שטריימל וקפטן זהוב - חום, הסביר שלא ומה פתאום, כל המברכים בהקרבה מברכים רק פעם ראשונה, גם על מעשה הקרבה שלהם וגם ברכת "שהחיינו", והם מתכוונים על כל הזריקות וההקטרות שיעשו עד לערב, עד לסיום הקרבת אלפי קרבנות הפסח. השיחה נקטעה עם סיומו של ההלל השני, ותחילתו של אמירת ההלל השלישי.

"הכת השניה" סיימה לשחוט את אלפי הפסחים שלה ואנו יצאנו החוצה, נוטלים עימנו על הגב את בשר הכבש.

"ומה אתם אומרים על ההמצאה החדשה של הדור שלנו?" ציץ בקול בחור מישיבה קטנה. "בגלל שלא היו מספיק עצי רימונים, ובגלל שאסור להשתמש בשיפודי מתכת, כי הם מתחממים מכח האש, והבשר נצלה בגלל השיפוד הרוחח ולא מהאש, לכן מפעלי "פלסטיק כהלכה" ייצרו שיפודים מפלסטיק, שאינם מוציאים לחות כמו בן והם גם עמידים לחום האש, ולכן אפשר להשתמש בהם".

התפעמתי כולי מהרעיון הנפלא. בדיוק לפני שבועיים אמר לי ידידי הרה"ג ר' ישי ש. שליט"א שלא ברור כיצד יצליחו מליוני יהודים להקריב קרבן פסח. "וכי ישנם בכלל בכל ארץ ישראל אלפי עצי רימונים, מהם יוכלו לייצר כל כך מהר שיפודים מעץ רימון?" תהה

ידידי, ולא ידעתי מה להשיב לו.

והנה הקב"ה עזר לנו, ובדורנו הומצאה המצאת הפלסטיק. והנה לנו שיפודי פלסטיק כשרים למהדרין מן המהדרין. כמה נפלא!

"ומה עם יתר המצאות הטכנולוגיה של השנים האחרונות?", תהה ר' בעריש, חסיד לעלוב, משכונת "אבני נזר" באלעד. "מדוע שלא נשתמש בתנור חשמלי או במיקרוגל?"

"בספר 'קרבן פסח כהלכתו', שחיבר הגרמ"ז זורגר שליט"א, מביא את דעות הפוסקים שתנור חשמלי פסול לצליית קרבן פסח. ובכלל, כל תנור, למרות שהוא חם מאד, אך אין בו ממש אש, כי גרפו ממנו את הגחלים, פסול לצליית הקרבן שלנו. לכן כתבו פוסקי זמנינו שאי אפשר לצלות קרבן פסח במיקרוגל. הוא מחמם מאד, אפשר לבשל ולצלות בו, אך אין בו גחלים ו"אש ממשית". כך שהטכנולוגיה העכשווית לא מסייעת לצלי הפסח ועלינו להשתמש בתנור עם גחלים, כמו בימי אבותינו הקדמונים".

קרבן בקומה שניה?

עד כה נשאנו את בשר הכבש שלנו על הגב, כמו שכתוב בגמרא בפסחים. תחבנו את השיפוד כהלכה, מהנקב שניקב מאחורי הכבש, עד שהשיפוד עלה ובצבץ מפיו. הכבש כולו נצלה כאחת, כשראשו מחובר אליו ומעיו, קרבי ורגליו תלויים לפניו.

בהמשך, לאחר שהשיפוד יצא מפיו של גוף הכבש, תחבנו גם את מעיו ורגליו לשיפוד. קרבן הפסח נתלה באוויר התנור.

מו"צ תלמיד חכם אחד, הזהיר את תלמידי שאסור לקרבן לגעת בדפנות התנור. אחד מתלמידי אמר לו בצער שבשר העז שלו נגע דווקא בדופן התנור בעת הצליה, והרב הורה לו לקלף את מקום הנגיעה.

"הבשר שנוגע בדופן התנור הרוחח צריך להיקלף במקום הנגיעה, כי הוא נצלה מחומו הגדול של הדופן ולא בגלל האש", הוא הסביר בטוב טעם. אחד הילדים שאל, האם מותר לתבל את הצלי במלח,

נוגה מתוקים. שורת כהנים אחזה בבזיכי זהב, ושורת כהנים אחזה בבזיכי כסף והם לא התערבבו יחדיו.

כהן אחד אמר בקול רם: "הריני מכוון לשם פסח ולשם המנויים שנמנו עליו". מסביב עמדו עשרות מבין "מנויי" הכבש שלנו, ששכב לו מורכן ראש. הכהן השוחט בירך בקול ובהטעמה: "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על שחיטת הפסח", בירך גם ברכת "שהחיינו" ואז שחט. זרנוק של דם פרץ החוצה, והכהן שעמד קרוב למקום זריקתו, קיבל את הדם בבזיך הזהב שבידו ומסרו לכהן השני שעמד לפניו. השני העביר בזריזות את הדם לבזיכו של השלישי, השלישי העבירו לרביעי וכן הלאה, כשהדם מועבר במהירות הבזק, עד שהגיע למקום זריקתו על המזבח.

"אבא! תראה איך הבזיכים מבריקים בעברם מיד ליד! ממש כמו

ברקים מתעופפים!" התפעם חיים, ואחיו הסביר בידענות ש"לבזיכים הזהובים האלה אין שוליים, התחתית שלהם חדודה, כדי שהכהנים לא יוכלו להניח בלי משים את הבזיכים על רצפת העזרה והדם יקרוש".

לידי, הסביר חברי הטוב ר' יהושע לבנו יצחקי, שהכהן מקבל את כל הדם בכלי, והוא מחכה בקבלת הדם, עד שכל הדם ייצא החוצה. "על הכהן להיזהר לא לקבל את הדם הנוסף מהסכין, ולכן השוחט מגביה ומרחיק את הסכין מיד אחר שחיטת שני הסימנים של הבהמה".

"שמת לב שמקבל הדם בירך ברכה?" שאלני ר' יוסף, תושב בני ברק.

"אכן, ההלכה היא, שמקבל הדם מברך "אשר קדשנו במצוותיו בקדושתו של אהרון וצונו על קבלת הדם", וגם ברכת שהחיינו", אמרתי לו, והבטתי בכהן שעמד סמוך למזבח. הוא קיבל את הדם בבזיך, פסע פסיעה אחת, ושפך את הדם בשפיכה אחת למקום שנקרא "יסוד".

גם הכהן הזה בירך ברכה בקול רם, וכולנו שמענוהו מודה לה' יתברך בברכת "על הולכת הדם". אחרי שפסע את הפסיעה, לפני ששפך את הדם, בירך הוא ברכה נוספת, ברכת "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על שפיכת הדם".

הפסקנו לדבר, והקשבנו מוקסמים לקריאת ההלל של הלוויים, שנאמרה בקול ערב ובמנגינה קסומה, כמותה לא שמענו מעולם. בכל זמן ההקרבה אומרים את ההלל ולפעמים, מחמת ריבוי האנשים והכמות האדירה שלהם בבית המקדש, היו אומרים הלוויים את ההלל שוב בפעם השניה ולפעמים התחילו אותו גם בפעם השלישית, בכלי השיר המיוחדים שלהם.

הכהנים הוציאו את האימורים והניחו אותם בכלי. הכהן שעמד קרוב למזבח, העלה אותם עליו ומלח אותם במלח. הוא נעמד על שפת הכבש, למול עינינו המביטות בו באושר צרוף ובהתרגשות רבה, ובירך בקול רם: "אשר קדשנו בקדושתו של אהרון וציוונו על הקטרת אימורים".

הוא זרק את אימוריו של הכבש שלנו (זכרוננו לברכה..) על האש ור' אהרון דוד מרחוב התאנה באלעד, הסביר לחברו ר' ירחמיאל, שהכהן ככוונה לא מערב אימורים של שני פסחים יחד, וכל דבר נעשה בכלי לבדו.

ר' זושא, אברך חסידי, לחש לי בבהלה ששכח לסמוך את הקרבן, "לא עשיתי סמיכה! מה יהיה?"

הרגעתי אותו בלחישה שקרבן פסח אינו צריך בכלל סמיכה, ואם הוא היה שם לב, זהו קרבן שקרב ללא מנחה ונסכים. הוא התעניין

פלפל חריף וקצת שמן והרב השיב לו שאכן כן. "ההלכה מאפשרת לסוך ולתבל את הצלי בכל דבר לפני צלייתו, ואני מדגיש: לפני צלייתו, חוץ ממים".

הגחלים הלוהטות מיהרו לצלות את הצלי שלנו, ואנו שמנו פעמינו, יחד עם הצלי החם, לחדר האוכל של ישיבת "אור שמח" ברובע היהודי, שם נאכל בסייעתא דשמיא את קרבן הפסח. הצפיפות היתה רבה והשתרכנו לנו לאיטנו, כורעים תחת סחיבת הצלי הגדול, מאושרים בעליל מהמצווה המופלאה, אשר אלפיים שנים חיכו לה מליוני יהודים בכל הדורות.

"אבא, למה שלא נחפש לנו מקום מוצל ורגוע באחד מהיערות שבסביבה? למה כולם מצטופפים דווקא בירושלים העתיקה?" שאל מושי בן ה-8 את אביו ר' יונה, שצעד לידינו, כדי להשתתף באכילת הצלי, כאחד מבני ה"חבורה".

"צריך לאכול את קרבן הפסח דווקא בירושלים העתיקה, בירושלים המקודשת ולא מחוצה לה. אם הקרבן ייצא מחוץ לירושלים המקודשת, ייפסל הקרבן מדין 'יוצא', השיב לו אביו, בעודו מסייע בעדי לסחוב את הצלי הקדוש שלנו.

"שמעתי שמשפחת ויספיש אוכלת עם ה"חבורה" שלה בקומה שלישית של "אור שמח". מותר לאכול את הקרבן בקומה שלישית? הקדושה של ירושלים עולה גם לקומה גבוהה?" שאל מושי ואני התמוגגתי משאלתו המוחכמת.

"אכן, שאלת שאלה מקסימה! פשטות הסוגיה בגמרא בפסחים (פה, ב) מורה שאי אפשר לאכול את קרבן הפסח בעליות ובגגות ירושלים, לפי הדעה ש"גגין ועליות לא נתקדשו". הרשב"א (שו"ת ח"א סימן ל"ד) כותב שהגירסה היא, שאסור לשחוט קדשים קלים בגגות ועליות הגג של ירושלים, אך מותר לאכול שם קדשים קלים (כמו קרבן פסח). ישנן דעות שסברו שמותר לאכול קרבן פסח בקומה שניה בירושלים, וישנם שסברו שאסור לאכול את הפסח גם בקומות גבוהות שכאלה בירושלים, אלא רק במקומות נמוכים, השווים לקרקע של ירושלים. מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (בדרך אמונה מע"ש סופ"ב ובביאה"ל שם) מביא שתי דעות בענין, ואילו רבינו החפץ חיים פוסק (בספרו ליקוטי הלכות עמוד פ"א) שאי אפשר.

צריך לשאול את משפחת וייספיש מי הורה להם לאכול את קרבן הפסח בקומה השניה, נגד פסק ה"חפץ חיים" וכמו הדעות הסוברות שאפשר, אמרתי לו. "ולעלות על הגג אחרי שנאכל את הצלי- מותר?" שאל אלי, "מאד חם שם, למטה בקומה ראשונה. לא

כדאי לערוך את המשך ה"סדר" על הגג של הישיבה!?"

"הילדים שלנו מבריקים!" זרח שכני ר' יונה באושר, "ככה באמת נהגו בזמן בית המקדש הראשון והשני. אכלו את קרבן הפסח בקומת הקרקע, ולאחר מכן עלו לגג כדי לנשום אוויר צח ולקרוא את ההלל, בשמחה ובטוב לבב. אפשר בהחלט לאכול את הצלי ולעלות לגג אחרי זה".

"הלילה הזה כולו צלי"

הגענו לקומת הקרקע של ישיבת "אור שמח", שם המתינו לנו עשרות משפחות, שקיבלו את הכבש בצהלה ובהתרגשות רבה. ליל הסדר התנהל כבכל שנה, כמו לפני שהמשיח הגיע ונבנה בית המקדש. כשכל הילדים נעמדו לשיר יחדיו ולשאול "מה נשתנה", בכו

כולם, פשוט בכו מהתרגשות, כשמקהלת צעירי הצאן שלנו שאלה את השאלה, שלא שאלנוה עד כה, והכרנוה רק מדברי המשנה "שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי, שלוק ומבושל, הלילה הזה כולו צלי".

בזמן המקדש הראשון והשני לא שאלו את השאלה השלישית ב"מה נשתנה", "שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסובין, הלילה הזה כולנו מסובין", אך אנו, שהתרגלנו לשאול גם את

הסדר עבר על כולנו

בהתרוממות הרוח.

בתי ירושלים היו

גדושים ברבבות

רבבות יהודים, ששרו

את שירי ההגדה מכל

פינה שמענו מנגינות

ישנות וגם חדשות

השאלה הזאת, הוספנו אותה גם כן והילדים שאלו הפעם 5 קושיות. "עד שנה הבאה, נברר בעזרת ה' האם צריך להשמיט את השאלה של 'כולנו מסובין' לגמרי, ולשוב לימים קדמונים", הבטיח מישהו ואחר אמר לו שיש לשאול רק 4 קושיות ולא- 5. התפתח פולמוס שלם בנושא.

בהמשך, פנינו ליטול ידיים כדי לאכול את המצה, אך הרב שערך את הסדר הודיע, שאת המצה נאכל עכשיו, אך נכוין בפירוש שלא לצאת ידי חובת אכילת מצה, כי את מצות אכילת המצה נקיים לאחר מכן ("לנו יש מצה שאינה שמורה לשם מצוה, בשביל לאוכלה כעת", לחש לי שכני ר' יונה). שלא כמו בכל שנה, דילגנו על אכילת המרור וה"כורך" וערכנו מיד שולחן ל"שולחן עורך". בשר קרבן החגיגה הונח בטס מפואר של זהב, חילקו "כזית" לכולם והציבור בירך בכוונה רבה ברכה שלא הכרנוה, לדאבוננו, עד היום, ברכת "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על אכילת הזבח". "תאכלו טוב, אבל אל תתמלאו לגמרי, כדי שלא נאכל את קרבן הפסח כאכילה גסה", הזהרתי את בני משפחתי.

"אפשר לשבור את העצמות של בשר החגיגה, וצריך גם לאכול את המוח של העצמות", הודיע הרב רובינשטיין בקול רם, והסביר שאם לא נאכל את כל בשר החגיגה, נעבור חלילה על איסור "נותר".

"הסיבה שאנו מברכים על אכילת המצה בשעה שאנו אוכלים את המצה בתחילת הסעודה, מבלי לצאת באכילה לשם מצוה, היא כנראה משום שאנו צריכים לאכול פת בסעודה, ולחם משנה, ואילו את המצווה נקיים רק בשעה שנאכל את קרבן הפסח יחד עם

המצה", הסביר ר' בונים, יהודי מיוחד שלמד ב"דף היומי" היטב את מסכת פסחים. הוא הראה לי את דברי הרשב"ם (פסחים ק"ט, ב) העוסקים בעניין.

אמרתי לו שכך כותב רבנו שמעיה בשם רבו רש"י, שכך עושים כשהסדר כולל את קרבן פסח, והיהודי הספרדי שישב איתנו הראה לנו שכך רואים מהסדר של התוספתא.

הסדר עבר על כולנו בהתרוממות הרוח. בתי ירושלים היו גדושים ברבבות רבבות יהודים, ששרו את שירי ההגדה. מכל פינה שמענו מנגינות ישנות וגם חדשות, סילסולי ההגדה בעגה תימנית, לצד "והיא שעמדה" במנגינה מסורתית, "עזרת אבותינו" במנגינה היוזניציאית ו"ממצרים גאלתנו" נוסח חב"ד.

משוררי שירי פסח שנהפכו לנכסי צאן ברזל בעולם התורה כולו, עלו בקולותיהם על מקהלת הילדים הרחוקה, שניגנה את ה"מה אשיב" במנגינתו הקטיפתית של ליבלה השל ז"ל, מנגינה המושרת בשעת ההלל במאות בתי כנסיות בארץ ובעולם.

רבבות אלפי בני ישראל שרו שירים חדשים, הנשמעים כקולות פעמונים קסומים, באוקטבות ותווים של זהב, מזוקקים ברוחניות שמימית, אלו הם שירי הלוויים, שהושרו זה לראשונה מאז חורבן בית המקדש השני. אי אפשר לתאר את ה"וינתן לעם לב חדש לשורר בפיהם שיר חדש".

ליל הסדר בבית המקדש ובירושלים המקודשת, ליד שולחנות גדושים בקרבן חגיגה וקרבת פסח, כהנים ולויים ועמך ישראל, ובראשם משיח צדקנו. אין לתאר ואין לשער!!

אוכלים את הפסח

השעון התקדם במהירות, ועורך הסדר הכריז בשמחה ובהתרוממות הרוח על קיום מצות האכילה של ליל הסדר. "כזית" הפסח חולקו לכל אחד ממשנתפי הסדר שלנו, לאנשים ולנשים הבריאים שיכולים לאכול "כזית בכדי אכילת פרס", כולל קטנים שהגיעו לגיל חינוך, ויכולים, כך לפי הכרזת הוריהם, לאכול "כזית" פסח ללא היסוס, בזמן של "כדי אכילת פרס". הזקנים והחולים שהשתתפו עימנו בשולחן הסדר והודיעו שלא יוכלו לאכול "כזית" מקרבן הפסח, לא זכו להשתתף באכילה, והרב הסביר להם שהם פטורים ממצווה זו. הם הושלך בחדר הסדר, כשר" יונה הסביר לכל הנאספים שאחרי שנתחיל לאכול יחדיו את קרבן הפסח בחדר אחד, שוב ייאסר עלינו להוציאו לחדר אחר. "אני מבקש ומתחנן, מזהיר ומודיע, לכל המבוגרים ובפרט לכל הילדים, שאנחנו יושבים כאן ועכשיו, בכל הרצינות וכובד הראש, ואוכלים את קרבן הפסח המופלא שלנו, מצות עשה מהתורה של אכילת פסח. אף ילד לא יוצא החוצה עם חתיכת הבשר שלו, ואין בזה שום תירוץ ושום סיפורים! אם מישהו רוצה, אפשר להתחלק כעת לשתי קבוצות, ושכל קבוצה תקבל את מנת קרבן הפסח שלה. אבל אחרי שנקבע את מקומנו כאן, אסור לאף אחד מן האוכלים לצאת החוצה ל"חבורה" אחרת!" "ומה קורה אם ישנן שתי חבורות בחדר אחד גדול?"

"שתי חבורות שאוכלות בחדר אחד, צריכות להיפרד, כל חבורה לחוד, במחיצה קלה, וכל חבורה תשב לצד אחר, כדי שלא יתערבבו ביניהם. אם יהיה ילדון שובב שיסלק את המחיצה שבין שתי החבורות,

לא נוכל להמשיך ולאכול, עד שיחזירו את המחיצות למקומן". מוטי שלי מושך בחולצתי ושואל: "האם צריכים לאכול את כל הבשר הזה?" אני צוחק ומסביר לו שכן, נאכל כעת את כל הבשר והסחוס, האיברים הפנימיים וגם את המוח של הבהמה. "אך ניזהר מאד לא לשבור שום עצם! חס וחלילה!

גם אם נשברה עצם שלא בכוונה, אסור להמשיך ולשבור אותה יותר וכל המוסיף לשובה- חייב מלקותו" הזהרתי את בני משפחתי. כולם קיימו את מצות אכילת קרבן הפסח, המצה והמרור, וכולם חייכו זה לזה באושר גדול. "כעת לא אוכלים ולא שותים שום דבר, חוץ ממים"- הכריז הרב, והתיר לשתות תה למי שרוצה. "אנו שמחים להשאיר את טעם הקרבן והמצה בחיכנו ובלשונו ונאגור את הטעם הזה עד למחרת בבוקר, וכמובן, נשמור את טעם המצווה בלבבנו, עד עולם"...

"ברוך ה' שבשר הקרבן שלנו נאכל עד מתום, לפני חצות הלילה, כהלכה הפסוקה מדורי דורות", לחשתי לילדי, "אם היה נשאר מבשר הפסח, היינו צריכים לשורפו לאחר יום טוב, בבוקרו של היום", הוסיף ר' בעריש, יהודי חייכן מחבורתנו.

ואז פרצו כולם בשירת ההלל. הגמרא מספרת, שמרוב קולות השמחה וההתלהבות של אמירת ההלל, "פקע איגרא", הגגות כביכול נבקעו, מרוב קולות. ואכן, כך היה במציאות. ירושלים של מעלה, גדושה במאות אלפי יהודים חוגגים, שוררה יחדיו את שירת בת השמים. "ה' זכרנו יברך, יברך את בית ישראל, יברך את בית אהרון, יברך יראי ה'", ריננו כולם בחדווה, בשמחה שכמותה לא נראתה בתבל וביקום כולו.

"קול רינה וישועה באהלי צדיקים", רקדו היהודים ובת קול יצאה ואמרה: "ימין ה' עושה חיל, ימין ה' רוממה".

מי שלא היה שם, לא יכול היה להבין, לא הצליח להרגיש, לא ידע, לא שמע ולא ראה, כיצד ניתן להכיל אושר אינסופי שכזה בתוך לב קטן אחד. החוויה היתה גדולה מכל תיאור וצבע, וכולם קראו בגרונות ניחרים: "קלי אתה ואודך! אלוקי- ארוממך"...

--- לשנה הבאה בירושלים!!

(למותר לציין שסיפור עתידי זה אינו להלכה ואינו למעשה. הדברים התבססו על סוגיות הש"ס, ראשונים ואחרונים, שלא הוכרעו תמיד להלכה. וכאשר יבוא משיח צדקנו, בזאת השנה בס"ד, נדע ממנו אל נכון כיצד לנהוג בכל דבר ועניין, כמובן).

מי חיבר את "אמת ויציב"?

הרב צבי וינברג

על מוקדה על המזבח כל הלילה (ויקרא ב', ו')

במושב זקנים וכן ברבנו אפרים כתבו: ב' פעמים "על", בא לומר שאע"פ שיושב על התורה מכל מקום לא יבטל "על" [400] ברכות בכל יום, שזמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד. [ועיי' בהקדמת הגר"ח מוואלזין זצ"ל לביאור הגר"א על ספרא דצניעותא שמספר על חידושים שנתגלו לגר"א באמצע התפילה ואח"כ נשכחו לו וחרו לו שוב, עיי"ש]

ובשבלי הלקט (סי' טז) כתב: שמצא לגאונים ז"ל (אוצר הגאונים ברכות (סי' סב), וכ"ה בסידור הרוקח (אות מג), ובסידור ר"ש מגרמייזא (עמי' צז) שמ"אמת ויציב" עד הדבר הזה, אגרת אחת היתה, לפי שכשיסדו מאה ברכות שלחו לגולה רצונכם לקבל מאה ברכות, שלחו להן "אמת ויציב ונכון וקיים וישר ונאמן ואהוב וחיבי

ונחמד ונעים ונורא ואדיר ומתוקן ומקובל וטוב ויפה הדבר הזה עלינו", ט"ו ווי"ן זה אחר זה, עולין לחשבון צ', וב' יהי"ן הרי ק' כנגד ק' ברכות. וכן כשתחשוב מאמת עד אמת ועד בכלל תמצא ק' אותיות לא פחות ולא יותר.

ובסדר היום (סדר קריאת שמע) מביא זאת בנוסח אחר: שמעתי שזה השבח של "אמת ויציב" שלחו בני הגולה שהיו רחוקים מירושלים ולא היו עם עזרא בבבל, ושלה עזרא אחריהם ולא רצו לעלות, באמרם שכיון שהיו עתידין להגלות פעם אחרת ובית המקדש עתיד ליחרב למה לנו להכפיל יגוננו פעם אחרת, טוב לנו לעמוד במקומנו ולעבוד את ה', ושמעתי שהם אנשי טוליטולה [ספרד] והקרובים אליהם וכדי שלא יחזיקו אותם באנשי רשע ומחוסרי אמנה חלילה כתבו להם זה השבח הגדול.

(קב ונקי)

"הוא שכב שם, בעיניים עצומות שעה ארוכה, וכשפקח את עיניו, המחזה שנגלה לפניו השרה עליו דיכאון קשה ועמוק"

המרצה הנודע ומחבר הספר 'אתהלך', הרב אהרן מרגלית, בשיחה מיוחדת עם 'לקראת שבת', על ההכנה הנפשית לקראת אמירת ההגדה כהלכתה בליל הסדר

יעקב א. לוסטיגמן

כל עצמותיו של אדם, כשהוא בא לתוך החושה שלו, נזרק על המזרן הנוקשה והמלוכלך שמן הסתם היה עשוי מבד גס ממולא בעפר או אולי בקש, כל כולו מלא בפצע וחבורה ומכה טריה שלא זרו ולא חובשו ולא רוככו בשמן.

אם אדם ידמיין לעצמו עד כמה היו כאביו נוראיים, כמה היו ייסוריו קשים, כשנוות ביתו ניגשה אליו והציעה לו לשבת לאכול משהו, הוא בקושי הצליח להשיב לה שאינו חפץ בארוחת ערב: "כל גופי כואב, כל עצמותי דואבות, אני לא יכול לזוז". הוא שכב שם, מן הסתם, בעיניים עצומות שעה ארוכה, ולבסוף כשפקח את עיניו, המחזה שנגלה לפניו השרה עליו דיכאון קשה ועמוק: אשתו וילדיו בבגדים בלויים, רמת ההיגיינה בוודאי לא היתה מן המשופרות, הילדים היו נשוכים על ידי עכברים וחולדות, לבושים בסמרטוטים מלוכלכים, ואפילו השיניים מן הסתם לא היו לבנות.

אדם שמדמיין לעצמו את כל הקושי הזה, ולאחר מכן יפקח את עיניו ויראה את שולחן הסדר עם הכלים היפים, יראה את בני ביתו, את הילדים הצדיקים והטהורים עם הפאות המסולסלות, את בנותיו הקטנות לבושות בנעלי לק חדשות לכבוד החג, יריח את ריח הניקיון

הרב אהרן מרגלית

שבבית, יבחין בשיניים הלבנות והצחורות כשהוא יושב כמלך ובן חורין והבית כולו מואר ונקי וצח ונפלא ויכול להרגיש את החירות. והכי גרוע מכל הצרות והתלאות הללו שהיו, זה שהאור לא נראה בקצה המנהרה. למנהרה הזו אין בכלל קצה. היא אינסופית. כבר 200 שנה שזה המצב, גם אבא וסבא שלו נולדו עבדים ומתו כעבדים לפרעה. הוא אינו רואה שביב של תקווה שאולי יצא ביום מן-הימים ממעגל העבדות. אולי ילדיו לפחות יצאו מזה פעם. כלום, כלום לא נראה באופק ואין שום סיבה שזה יקרה.

כשהוא קם בבוקר, בעל כרחו, ונאלץ לצאת לעוד יום של עינוי וסבל, וכי היתה לו תקווה כלשהי? אופק חדש? וכי יום אחד יגיעו כוחות קומנדו מיוחדים ויחלצו אותו במבצע בזק כמו שאירע לחטופי אנטבה? לא ולא! העבדות נראתה נצחית. העצב והדכדוך היו עמוקים ועצומים הרבה יותר ממה שנוכל אי פעם לדמיין. במצרים היינו כמו העבדים של אותם זמנים, רכושו הבלעדי של האדון שעושה בעבדיו כרצונו, כאילו היו בהמות משא ואף גרוע מכך. אין להם שום זכות לקבל החלטה כלשהי על חייהם או על מקום העבודה שלהם. הם עבדים, עבדי עבדים.

בזמננו, קשה לנו לדמיין את עומק הייאוש ואת קושי השעבוד, אבל מעט מן המעט, אנחנו יכולים אולי להבין את ההרגשה שלהם. אחרי שהלב מתמלא בהרגשה של העבדות והשעבוד, אחרי שאדם רואה את עצמו נמצא במצב הנוראי הזה, בתוך הייאוש והחידלון האינסופי, זה הזמן לפקוח את העיניים ולהביט סביב, אל השולחן הערוך בכלים נאים, אל הכתלים המסוידים וצבועים

לקראת חג הפסח, שוחחנו עם המרצה הנודע, ומחבר הספר 'אתהלך', הרב אהרן מרגלית, וביקשנו לשמוע מפיו כיצד יש להתכונן כראוי לאמירת ההגדה כהלכתה.

הרב מרגלית נעתר בשמחה לאתגר, חרף העומס הרב בו הוא נתון בימים אלו, במסגרת פעילותו הענפה, וההכנות לקראת סדרת מופעים חינוכיים וערכיים שהופקו על ידו, ויוקרנו אי"ה בעשרות מוקדים ברחבי הארץ בימי חול המועד פסח.

מכל מצוות התורה, ומכל מועדי ישראל, ישנו מקום אחד בלבד שבו חז"ל הקדושים מצווים עלינו להשתמש בדמיון, דמיון מודרך, הוא פותח את השיחה המרתקת. "ישנם אמנם מקומות רבים בהם התורה הקדושה וגם חז"ל מצווים עלינו להשתמש בזיכרון. אנחנו מצווים לזכור את יציאת מצרים, לזכור את מה שעשה הקב"ה למרים, לזכור את אשר עשה לנו עמלק וכן על זה הדרך.

אבל להשתמש בדמיון ממש באופן מפורש, ישנו רק מקום אחד, בליל הסדר בו חז"ל הקדושים מצווים עלינו בהגדה של פסח, שלדעת שיטה אחת כתבו אותה אנשי כנסת הגדולה: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", ומאפה עליו להתחיל את הדמיון? "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו". נשאלת השאלה: למה דווקא בליל הסדר? מה רע בכך

שאדם ידמיין לעצמו איך היה נראה חג השבועות כשהר סיני כולו אפוף עשן? אולי נדמיין גם את ענני הכבוד בחג הסוכות? לא. דווקא בליל הסדר. ולמה? כי מהותו של ליל הסדר זה הכרת הטוב לבורא עולם, שגאל אותנו ממצרים ועשה בהם שפטים, וקרע לנו את הים, ושיקע צרנו בתוכו, וקרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו את התורה והשבת וכו', עד שהביאנו לארץ ישראל. כפי שאנחנו שרים בפיטו' דיינו'.

כדי שאדם יוכל לחוש ולהרגיש את מלוא הכרת הטוב כלפי בורא עולם, הוא אינו יכול להסתפק רק בהבנה שיצאנו ממצרים, הוא אינו יכול להרגיש באמת הכרת הטוב רק מעצם הידיעה שעכשיו טוב לנו ופעם היה לנו רע. הוא צריך לדמיין, או אולי בלשון חז"ל – 'ציריים', לצייר לעצמו את עומק הקושי ואת עומק השעבוד. הוא צריך לחוש בדמיונו את מ"ט שערי הטומאה שבהם היינו משוקעים בטרם נגלה אלינו בורא העולם במורא גדול, והוציא אותנו ממצרים בכח עצום ובזרוע נטויה.

"אם אדם יצליח לדמיין לעצמו, בשבתו לערוך את שולחן ה'סדר נכאט', את כל אותן שנים ארוכות שבהן 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו', את כל מה שעברנו במצרים את כל התלאות, הרעב, הצרות והעינויים שסבלנו תחת יד פרעה, את זריקת הילדים לתוך היאור, את הגזרות הקשות של פרעה, הילדים שהיה שוחט בוקר וערב כדי לרחוץ בדמם.

אם נדמיין בכל כוחנו את קושי השעבוד, את הקש והתבן שהיינו צריכים לקושש, את סופו של יום עבודה מפרך שמשבר

"בזכיה הראשונה הפכתי מאיש עני לאיש עשיר, ואילו בזכיה השניה השינוי אינו כ"כ ניכר"

"אתה הרי יודע שאני עשיר העיירה, איך אתה מעיז כך לזלזל בכבודי?"

הרב ישראל ליוש

'אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם'

עני מרוד הוא היה, ועל כתפו היתה מוטלת פרנסתם של משפחתו הגדולה שמנתה עשרה נפשות, עבודת הכפיים שעבד לא הספיקה לתת אוכל לפי ילדיו, ובצר לו היה מכתת את רגליו בין דלתות נדיבים לאגור עוד מעט ממון, להשלים כדי צרכיהם של בני המשפחה.

פעם אחת נתקבצו אצלו מספר פרוטות גדול יותר מהרגיל והוא החליט לקנות בהם כרטיס הגרלה, אולי מכאן תצמח הישועה, כך חשב, ואכן הצליח ה' דרכו וכרטיס ההגרלה שברשותו זכה בפרס גדול של עשרות אלפי שקלים. נקל לתאר את אושרו הרב, שמחתו פרצה עד לב השמים, מעתה הוא כבר לא יזדקק למתנת בשר ודם. מעמדו התבסס, את חלק מכסף הזכיה הוא השקיע בעסקים, ומהם התפרנס בכבוד.

כעבור מספר שנים הוא קנה שוב כרטיס הגרלה, ומזלו הטוב שפר עליו גם עתה, ושוב כרטיסו זכה בפרס הגדול, אבל הפעם הפרס

היה גדול הרבה יותר - 'מאות אלפי שקלים', גם הפעם הוא שמח שמחה גדולה, אך היא היתה דלה ועלובה לעומת השמחה בזכיה הראשונה.

חבריו תמחו מאוד לפשר התנהגותו, והם שאלו אותו, הרי סכום הזכיה הראשונה היה קטן בהרבה מסכום הזכיה השניה, א"כ מדוע בזכיה הראשונה שמחת יותר מהזכיה השניה? "בזכיה הראשונה" - השיב להם הזוכה - "הזכיה הפכה אותי מאיש עני מרוד הרעב לפת לחם לאדם עשיר המתפרנס באופן קבוע ללא דאגות, ואילו הפעם" - המשיך

הזוכה - "אמנם זכיתי בהרבה יותר כסף, אך השינוי שיחול אצלי אינו בעל משמעות ניכרת כ"כ, אילו הייתי זוכה במיליוני שקלים, סביר להניח כי שמחתי היתה זהה לשמחה בזכיה הראשונה."

ע"פ משל זה הסביר האדמו"ר רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל את ברכת 'אשר גאלנו' הנאמרת בליל הסדר, בני ישראל היו משועבדים במצרים בעבודת פרך, מכות וייסורים קשים היו מנת חלקם, בשורת הגאולה והניסים הגדולים שחוו, היציאה מעבודת לחרות גרמה להם שמחה גדולה ועצומה, שמחה שהביאה עמה שירה. לעתיד לבוא, בביאת גואל צדק, הגאולה תהיה כה גדולה, והניסים שיתחוללו בה יהיו אף הם כה עצומים עד שעם ישראל ישמח לא פחות משמחתו ביציאת מצרים, לא תהיה זו כמו הזכיה השניה בפנים שהיתה מגומדת יחסית לזכיה הראשונה, אלא תהיה זו גאולה עוצמתית והניסים בה יעוררו שמחה בלב עם ישראל לא פחות ואולי אף יותר משמחת יציאת מצרים, וכפי שהבטיח הנביא (מיכה ז, טו) 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'.

כך גם אנו אומרים בהגדה אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים... כן ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך!...

...

הסיפור הבא, גם הוא סיפור על כרטיסי הגרלה, וגם הוא מלמד אותנו פרק חשוב בעבודתנו בליל הסדר. בנובהרדוק היה סוכן כרטיסי הגרלות שהציע את מרכולתו לתושבי העיר, פעם אחת הצליח הסוכן לשכנע עני מרוד לקנות כרטיס הגרלה, העני חסך פרוטה לפרוטה עד שהיה בידו די לקנות כרטיס ההגרלה. ההגרלה נערכה והסוכן קיבל את מספרי הכרטיסים הזוכים, והנה עיניו קורנות ואינו מאמין למה שהן רואות, העני, שכה השקיע רבות כדי לשכנע אותו לקנות כרטיס הגרלה, בטענה שזה מה שיוציא אותו ממעגל העוני, אכן זכה בפרס הגדול, ובין רגע נהיה עשיר העיירה.

סוכן הכרטיסים לא התאפק והחליט שהוא הולך בשעת לילה מאוחרת להודיע לעני שהוא נהיה עשיר העיירה, הוא לא שת לבו לקור העז ולשלג שירד בחוצות, במסירות נפש הוא שם פעמיו לעבר בית העני-עשיר להודיע לו על זכייתו הגדולה.

הסוכן הגיע אל הבקתה העלובה, התריסים היו מוגפים ובני הבית כבר נמו את שנתם בשלוח, הוא דפק על הדלת, ובלבו חשב הם בוודאי לא יכעסו על שהערתי אותם משנתם, הרי הם קמים לבוקר חדש, במלוא מובן המילה. לאחר כמה דפיקות פותח לו העני את הדלת כשקורי שינה סובבים את עיניו, בלהט של

שמחה מאחל לו הסוכן 'מזל טוב', מעתה אתה עשיר העיירה! זכית בהגרלה בפרס הגדול!

אך בעל הבית הזוכה לא זרם עם שמחתו של המאחל, אלא הוא בא אליו בטענות, "אני מתפלא עליך" - אמר לו העני הזוכה - "איך אתה מעיז כך להעירני באמצע הלילה? בשלמא כל בני העיירה אינם יודעים שאני עשיר העיירה, לכן הם מרשים לעצמם לזלזל בכבודי, אבל אתה הרי יודע שאני עשיר העיירה, איך אתה מזלזל כך בכבודי ומעיר אותי ואת בני משפחתי באישון לילה?..." על אף היותנו היום בני חורין, משוחררים משעבוד מצרים, ומצפים בכליון עיניים לגאולה העתידה, כדי להודות להי"ת על חרותנו ופדות נפשנו, וכדי להכיר בחסדו הגדול עמנו בהוציא אותנו מארץ מצרים, אל לנו לשכוח מהיכן באנו, צריכים לזכור ולהזכיר את היותנו עבדים, ורק כך נוכל להודות על היותנו כיום בני חורין, אל לנו להיות כמו העני שנהפך בין רגע לעשיר, שתכף שכח מאין בא, ומה הוא היה רגע קט לפני זכייתו.

"אם יהיה תלמוד תורה, לא יהיה צורך בבית חולים"!!!

כל השולט בתורה שולט על הבריאה ככה תורתו

הרב אהרן כהן

"זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם" (ויקרא ז', ל"ז)

הגמ' אומרת (מנחות ק"י), אמר רבא מאי דכתיב "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם", כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם.

אחד מתלמידיו של מרן הרב שך זצוק"ל, סיפר שכשהיה בחור, נעדר יום אחד מן השיעור היומי. "אחה"צ פגש אותי מרן הרב שך", סיפר התלמיד, "ושאלני אם אני מרגיש טוב, היות ולא מצוי שאינני מופיע בשיעורו. עניתי לו שב"ה אני מרגיש טוב, והסיבה שלא השתתפתי בשיעור, היא מפני שהשתתפתי בסעודת פדיון הבן שנערכה לאחיני.

הבעה של מורת רוח עלתה על פניו של מרן הרב שך, והוא לא שש על תשובתי, הוספתי מיד ואמרתי לו, שאומרים שיש בסעודה זו עניין גדול, ולא רק זו אלא אף מכפרת היא כמו פ"ד תעניות... מרן זצ"ל התרגש כולו ואמר לי נחרצות: "דע לך, ששעה של לימוד תורה שקולה אף היא לא פחות מפ"ד תעניות!"

•••

לגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א הגיעו שתי שאלות חמורות: השאלה הראשונה: בבית חולים מסוים בארץ, החליטה ההנהלה לחנוך שתי מחלקות חדשות - דיאליזה ופגייה, אך עקב צמצומים היתה להם אפשרות להקים רק אחת מהן, והגיעו לשאול מה עדיף על מה? השאלה השנייה היתה, בהקשר לחבר עירייה באחת הערים בארץ, שקיבל אפשרות לפתוח מוסד אחד: תלמוד תורה או מרפאת בית חולים ורוצה לדעת מה עדיף?

כששמע את שתי השאלות הללו, אמר להם שצריכים להפנות את זה לסנהדרין של תקופתנו.

הוסיף הרב וציין, שעל השאלה הראשונה השיב כבר אחד הגדולים... ולגבי השאלה השנייה: בזמן ה"בן איש חי", כשנשאל שאלה דומה ענה להם, שעדיף להקים תלמוד תורה, והסביר: "ביחס לבית החולים - אם אתם לא תתמרו יהיו אחרים שיבינו את הצורך בכך, והם כבר ינדבו מכספם למטרה זו, אבל באשר לתלמוד תורה - רק מעטים מבינים את גודל ערכו, ואם אתם לא תתמרו, קיים חשש שהוא לא יבנה לעולם."

המשיך הגאון ר' יצחק זילברשטיין והוסיף: "כששאלתי את אחד הגדולים את השאלה, השיב לי באופן אחר, שאם יהיה תלמוד תורה, לא יהיה צורך בבית חולים"!!!

•••

מצויים אנו ימים ספורים לפני חג הפסח הבעל"ט. נוכל לראות דברים דומים על נס קריאת ים סוף, כפי שמבאר לנו ה"אור החיים" הקדוש וכמבואר להפליא בספר 'ומתוק האור'.

כשמשה רבנו צווה על הים להיקרע, ענה הים: "לא אקרע! מפני שאני זקן יותר ממך, שהרי אני נבראתי ביום השלישי לבריאה ואתה נבראת ביום השישי", וכבר אמר הקב"ה "והדרת פני זקן!" הלך משה רבינו ע"ה לקב"ה ואמר לו: "הים לא רוצה להיקרע, מה אעשה?" שם הקב"ה את ימינו על ימין משה והים נקרע.

מסופר בגמ' (חולין ז'). שבשעה שהלך רבי פנחס בן יאיר לפדיון שבויים, הגיע לנהר גינאי ולא הצליח לעבור. אמר רבי פנחס "גינאי, חלוק מימך", אמר לו המלאך שממונה על הנהר: "לא! אתה הולך לעשות רצון קונך, ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה - ספק עושה ספק אינך עושה, אני - וודאי עושה, ואין ספק מוציא מידי וודאי". אמר לו רבי פנחס בן יאיר "גינאי, חלוק לי מימך, ואם לאו, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם", מיד נקרע הנהר. לאחר שעבר, והנהר חזר לשטוף, אמר לו רבי פנחס בן יאיר "יש כאן אדם נוסף המוביל חטים לאפות מצות, ומאחר ואסור שהחטים ירטבו, שכן

הם יחמיצו, אתה מוכרח להיקרע שוב בשבילו, כדי שיוכל לעבור". מיד לאחר מכן נבקע הנהר פעם שניה, ובעל החטים עבר.

לאחר ששוב המשיך הנהר לזרום, אמר לו רבי פנחס בן יאיר "יש כאן סוחר ערבי שהולך אתנו, הבקע גם עבורו, שלא יאמרו כך עושים לבני לוי, (כלומר שלא משאירים בני חבורה במקום)?" ואכן הנהר נבקע בפעם השלישית! מסיימת הגמ': אמר ר' יוסף כמה כח יש באדם גדול יותר ממשה רבינו ועם ישראל, שאצל משה רבינו נקרע הים רק פעם אחת, ואילו אצל רבי פנחס בן יאיר - נקרע הנהר שלש פעמים..."

שואל ה"אור החיים" הקדוש: מדוע לא נקט משה רבינו באותה שיטה של רבי פנחס בן יאיר, ולא היה יכול לאיים על הים שייבש אותו? וביאר (שמות י"ד, כ"ז), שבשעה שהקב"ה ברא את העולם, התנה עם כל מעשי בראשית שיהיו נכנעים בפני התורה ועמליה, וממשלתם ושלטונם של עמלי התורה על הטבע, כממשלת הבורא ברוך הוא.

לכן, כאשר רבי פנחס בן יאיר אמר לו: "אם לא תקרע, אגזור עליך שתיבש", אין פה שום דבר מיוחד, זהו טבע הבריאה. אבל משה רבינו, הגיע אל הים לפני מתן תורה, לפיכך, אמר לו הים: "אתה בא אלי בלי תורה? א"כ אני יותר זקן". על טענה זו משה רבינו לא ידע מה לענות, לכן שם הקב"ה את ימינו על ימין משה, כי "מימינו אש דת למו", ובכך רמז הקב"ה לים: "דע לך, משה רבינו הוא בן תורה עוד לפני מתן תורה, לכן עליך להיקרע לפניו".

עדותו של הגר"א על סעודת השבת המרוממת שזכה לה בימי גלותו...

ומה היה תפריט סעודת השבת של הגראי"ל שטיינמן שליט"א לאחר נישואיו?

הרב בנימין גולד

"את פל העדה הקהל אל פתח אהל מועד" (ויקרא ח', ג') פסוק זה הוא אחד מן המקומות בתורה שהחזיק מועט את המרובה, כך כתב רש"י על דברי הפסוק! המשכן, שגודלו היה פחות מחמשת אלפים אמות מרובעות - החזיק בתוכו את כל קהל עדת ישראל שמספרם היה שישים ריבוא!!!

הקשה על כך החתם סופר, מה בא נס גדול זה ללמדנו? ומדוע אירע נס זה דוקא בחנוכת המשכן?

וביאר החתם סופר, כי המשכן שזה עתה חנכו, הוא מקום עבודת ה', ובזה בא ללמד לדורות עולם, כי עבודת ה' - אין היא תלויה בעושר וברחבות, אלא אף במקום קטן וצר לא יאמר אדם: 'צר לי המקום ואיני חייב בעבודה'; אף במקום עוני וצער, אל יאמר: 'איני יכול!'. עניין זה בא ללמדנו, שבמשכן נכנסו כל ישראל אף שהיה המקום צר, כי עבודת ה' היא בכל מקום ובכל זמן, ולא יחפש לו האדם מותרות, לא במאכל ולא במשתה לא בדירה ולא במלבושים, כי העבודה היא פנימית ואינה תלויה כלל במקום ובזמן, בעושר ובכבוד!!

•••

תשתית חיה של גדולי הדורות התבססה על הסתפקות במועט. מה רבה החשיבות בסיפור שסיפר הגר"א עצמו, על האושר הגדול של ההסתפקות במועט שחזה הוא בימי גלותו, וכפי שסיפר לבניו [מובא בספר 'המגיד' לרבי שלום שבדרון]:

וכך סיפר הגר"א לילדיו: ביום אחד בימי גלותי, התאכסנת בביתו של יהודי. מיד כאשר נכנסתי, ראיתי עניות משועת, אך הוא קיבלני בכזו שמחה שאין לתאר. בשולחן הרעוע שבחדרו, ישבו עוד אורחים נוספים מלבדי, יהודים שהיו רעבים ללחם, ובעל הבית היסב עמהם בראש השולחן ושמחתו גדולה, אכלו לחם חם, לחם ומים בלבד, והאושר היה רב, הסתפקות במועט בתכלית! כאשר חלפו יומיים שלושה לקראת שבת, ריחמתי עליו וביקשתי לעזוב למקום אחר, כדי להקל עליו, אך הדבר כאב לו, ואז שאלתי אותו: "כיצד תרצה כי אהיה עליך למעמסה? מנין לך אוכל לשבת

בשביל בני ביתך וגם לאורחים?" היהודי הסביר לי: "אכן, נכון שאין לנו פרטה, אבל רעייתי הולכת מידי ערב למקום טחינת הקמח, והיא מקבלת רשות לאסוף את הסובין הנושרים ליד הריחיים, שהיא הפסולת האמורה להיזרק לאשפה, וכך יש לנו ב"ה כמות מספקת של סובין וקליפות, ובמעשי ידיה היא אופה לחם טרי מידי יום, והעניים הרעבים אוכלים לשובע והנאתם רבה מסעודה זו, הם אוכלים דיים לחם טרי".

"ומה עם שבת?" שאלתי.

והוא ענה לי: "היום יום חמישי, רעייתי עובדת מבוקר עד הערב במריטת נוצות ליד מקום שחיתת העופות, ובשכר זאת נותנים לה השוחטים את ראשי התרנגולים והרגלים בשפע, ואכן גם אם לא אוכלים את הראש וחלקי הרגלים, אבל ברוך השם היא יכולה לשפות על הכירה שני סירים גדולים של מרק עוף נקי. מקדירה אחת אוכלים בליל שבת, ומקדירה השניה בשבת בבוקר, וכולם שבעים ומרוצים".

סיים הגאון, "נשארתי לשבת, וכמדומה כי מעולם לא ראיתי אדם שמח בחלקו כמוהו. הוא שר וזימר לכבוד שבת, ועניים סביב שולחנו. למד תורה בשמחה כאחד מעשירי תבל. כזו הסתפקות במועט לא ראיתי!"

מעניין להביא גם מה שמספרים על חיי הצניעות וההסתפקות במועט של מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, שלאחר נישואיו, כשכיהן בישיבת כפר סבא, לא ניתנו במשך חודשים ארוכים מלגות כלל, ובבית היתה ממש חרפת רעב. כששאלוהו מה אכלו בשבת, ענה: שהדבר היחיד שהיה מצוי אז למאכל היו חצילים, והמנה הראשונה היתה חצילים בטעם דגים, מנה שניה חצילים בטעם מרק, ומנה עיקרית חצילים בטעם עוף.

כך גדל רבן של ישראל, שכידוע בעשרות השנים האחרונות לא הכניס לפיו אלא פרורי לחם בדדיסה, ודירתו הצנועה להפליא, היא לנס בעיני כל רואיה, איך וכיצד אפשר לגדול גם בדור של מותרות ופינוקים...

בבתים שמגוננים עלינו מהחום ומהקור, אנחנו יושבים ליד שולחן עמוס במאכלים שטרחנו ובישלנו לפי בחירתנו, עם הגדה מהודרת ועם כרית נוחה להסב עליה. איזה יופי! איזו שמחה! כמה נחת רוח! ועכשיו, אחרי שזכינו להרגיש באמת את שמחת הגאולה מקושי השעבוד, אחרי שזכינו להבין ולהפנים עד כמה אנחנו צריכים להיות אסירי תודה לבורא עולם על החסדים האינסופיים שהוא מרעיף עלינו, את הרוממות של הכרת הטוב כלפי בורא עולם - זה הזמן להתחיל לומר את ההגדה של פסח בשמחה ובהתרוממות הרוח!!

כהלכה, אל הילדים החמודים הישבים סביב שולחן הסדר כשהם מסופרים, פאותיהם מסולסלות, בגדיהם חדשים, חולצותיהם מבהיקות מלובן, הילדות הצנועות והחסודות לבושות בחן ובהדר כבנות מלכים, הבית מלא אורה, והוא עצמו כמלך בגדוד, בן חורין לעשות כל אשר חפץ לבו, איזו הרגשה נפלאה!

איזו זכות נפלה בחלקנו שנולדנו אחרי יציאת מצרים! שזכינו להיחלץ מהשעבוד הנוראי הזה, שאנחנו בני חורין! עם כל הקשיים שאנחנו נאלצים להתמודד מולם - אנחנו בני חורין! אנחנו חיים

"זהגדת לבנך" ... איך עושים את זה בצורה הטובה ביותר?

אנו משקיעים בחינוך הילדים, מגדלים אותם לתורה וליראת שמים, תולים בהם תקוות גדולות וב"ה זוכים לרוות מהם נחת, אבל לפעמים קורה שהילד או הבחור אינם מצליחים להרגיש את טעמו המתוק של לימוד התורה, הם מאבדים את החשק ללמוד והשהייה בבית המדרש הופכת עליהם לטורח ולמשא כבד... מה עושים???

יעקב א. לוסטיגמן

את כל כולם בתורה, פרחו ועלו לשיאים שהם מעל לדרך הטבע, לדבר על האושר הטמון בלימוד התורה ועל חובת האדם בעולמו לעשות רצון הבורא יתברך.

"המישור הנוסף הוא הישיבה. זהו אחד התפקידים העיקריים של צוות חינוכי בכל ישיבה שהיא, ובעיקר בישיבות לצעירים. לפתח ולטפח את השאיפות של כל בחור ובחור. לשאוף אל הפסגה, לא פחות. פתגם ידועה האימרה שמי ששואף להיות גנרל, יוכל להיות חייל טוב, אך מי ששואף להיות רק חייל טוב, לא ישיג את שאיפתו". כדי להשלים את הדברים, מספר הרב ברלין סיפור לו היה עד, בישיבה שבראשה הוא עומד: "הגיע אלינו בחור מבית מאוד פשוט. בביתו שמרו מצוות, אבל לימוד התורה לא היה ערך עליון שם בלשון המעטה. אף אחד מהאחים שלו לא למד בישיבה בכלל, ורק הוא, צעיר הבנים החליט שהוא רוצה לנסות להיכנס לישיבה. "בתקופה הראשונה, אני זוכר שחשבתי שזאת היתה טעות בכלל לשלוח בחור כזה לישיבה. היה נראה שאין לו שום קשר עם התורה, הלימוד שלו היה כל כך לא ישיבתי שהייתי מתפלא איך הוא בכלל מסכים להישאר אצלנו ולא בורח הביתה אחרי יומיים. "ביום מן הימים, אותו בחור התקרב לאחד הר"מים בישיבה, והפך לתלמידו המובהק. הוא מאוד אהב את הר"מ שהשכיל להשיב לבחור בעין טובה, והחל לטפח אצלו שאיפות. מאותו רגע התחולל מהפך עצום, הבחור הגדיר לעצמו מטרות וכבש אותן בזו אחר זו. הוא סיים אצלנו בישיבה את מסכת בבא קמא, ולאחר מכן סיים את כל סדר נשים. בהמשך הוא עלה לישיבה גדולה והמשיך לפרוח. היום הוא אברך משי, בן תורה אמיתי בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו.

"המסר שאני למדתי מהסיפור הזה, הוא שמילת המפתח היא שאיפות, אם נצליח לגרום לבחור לשאוף, עשינו את כל העבודה, בס"ד".

מנהל מוקד הרישום לישיבות של 'אחינו', הרב ישראל ליוש, המכהן כאמור גם כר"מ בישיבת 'אהבת אהרן' לצעירים מתחזקים, שופך אור על נקודה נוספת: "כתוב 'אם תבקשנה ככסף, וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא'. הפסוק נוקט בכפל לשון לכאורה, 'תבקשנה ככסף' ומיד לאחר מכן 'כמטמונים תחפשנה'.

גם 'לבקש' את התורה וגם 'לחפש' אותה?

"אבל האמת היא שזה לא כפל לשון, אלא מדובר בשני דרכים של חיפוש. כסף זה דבר הנצרך לאדם כדי לקנות בגדים ומזון, קורת גג לראשו וכל דבר שהוא רוצה להשיג כרוך בתשלום כספי. לכן אחר הכסף אנחנו 'מבקשים', זה חיפוש תמידי שאינו נפסק לרגע. כל אדם נמצא כל ימיו בחיפוש אחר כסף.

"מטמון לעומת זאת זה משהו שלא מחפשים כל החיים. שמעת שיש מטמון, אתה מאוד רוצה למצוא אותו, מחפש בהתלהבות יום יומיים, אולי אפילו שנה, אבל לאחר מכן החיפוש מסתיים. אם מצאת

המשך בעמוד הבא <<<

לימוד התורה הקדושה הינו חלק עיקרי ומרכזי בסדר יומו של ילד, הלומד בתלמוד תורה, או של בחור הלומד בישיבה. מגיל 3 ועד זקנה ושיבה, מחוייב היהודי בלימוד תורה יומם ולילה, ובוודאי בקביעת עיתים לתורה.

עם זאת, ישנם ילדים ובחורים שאינם מספיק את מתיקות התורה בעת שהם עוסקים בה, וממילא הופך הלימוד למעמסה כבדה על כתפיהם, והם מצפים בכיליון עיניים לסיום יום הלימודים, לסיום הזמן וליום בו לא יצטרכו עוד לשבת מבוקר ועד ערב בבית המדרש.

אנו כהורים, שואפים כמובן, שהילדים שלנו יהיו מאלו שיבינו את גודל הזכות שנפלה בחלקם לשבת בבית ה' ולעסוק בתורתו הקדושה. אבל כשהילד, ובעיקר הבחור, אינם מצליחים לחוש במתיקות ועריבות התורה, הידיים שלנו קצרות מלהושיע.

פנינו לשלושה אישי חינוך נכבדים, העוסקים במלאכת הקודש בפלטפורמות השונות של ארגון 'אחינו': הרב מיכאל ברלין ראש ישיבת 'אחינו' לצעירים מתקרבים במודיעין עילית, הרב ישראל ליוש ר"מ בישיבת 'אהבת אהרן' בבני ברק ורכז הרישום של 'אחינו' לכל הישיבות מכל המגזרים בארץ, וכן עם הרב יעקב סירוטה, מנהל המחלקה החסידית ומוקד הישיבה, המעניק מידי חודש סיוע למאות בחורי ישיבות במגוון דרכים ובשלל צורות.

"ידועה האימרה שמי ששואף להיות גנרל, יוכל להיות חייל טוב, אך מי ששואף להיות רק חייל טוב, לא ישיג את שאיפתו".

הרב מיכאל ברלין

עם שאיפה עזה פותרים את רוב הבעיות

ראש ישיבת 'אחינו' לצעירים במודיעין עילית, הרב מיכאל ברלין מסביר, שהדרך הטובה ביותר לגרום לבחור להשקיע את עצמו בלימודים, היא טיפוח השאיפות שלו לצמוח ולגדול בתורה. "בחור שיש לו שאיפות", מסביר הרב ברלין, "פותר תשעים אחוז מכל ההתמודדויות שלו. כשהוא שואף להגיע למטרה ברורה, וכשהוא רוצה בכל מאודו להשיג את אותה המטרה, כל המפריעים האחרים שצצים בדרכו מתגמדים לנוכח הרצון העז שלו להגיע רחוק. הוא מדלג מעל הבעיות, פותר אותן בקלות וממשיך הלאה.

"את החלק של השאיפות מחדירים לבחור בשני מישורים: מצד אחד, ההורים בבית צריכים להבהיר לו שיש לו יכולות, צריכים לדבר על זה בצורה ישירה ובעיקר בצורה עקיפה. לספר סיפורים על גדולי ישראל שהתקשו בתחילה בלימודם ולאחר שהשקיעו

את המטמון בוודאי שכבר אין סיבה לחפש עוד, ואם לא מצאת אתה מתייאש אחרי תקופה מסוימת ולא ממשיך את מסע החיפוש. "בתורה אנחנו צריכים את שני הסוגים, גם ביקוש וגם חיפוש, גם כסף וגם מטמונים. החלק הראשון הוא כמובן הקביעות, בחור צריך לדעת שיש לו סדר יום קבוע, הוא יודע מה הוא רוצה מעצמו, הוא צריך להקפיד על סדרי הלימוד, על התפילות, על ארוחות מסודרות ועל ההספק השבועי בישיבה.

"אבל מעבר לביקוש התמידי, בתורה צריך לחפש גם מטמונים, להשיג התלהבות והתחדשות, אם זה באמצעות חידוש חידושי תורה, או באמצעות לימוד של מסכת או של ספר אחר. אם זה בדרך של החלפת חברותא בסדר ג' לחברותא מיוחד במינו שירים אותך מעלה מעלה, או בכל דרך אחרת. ברגע שיש קביעות ויש התחדשות, אפשר להתחיל לחוש את מתיקות וערבות התורה, כי התורה היא מתוקה מצד עצמה, כל מה שצריך לעשות, זה להשתמש בה נכון, ללמוד אותה בצורה נכונה, ואז מרגישים את המתיקות. "אני עצמי זכיתי ללמד בישיבת 'אהבת אהרן', זאת ישיבה לבחורים צעירים שהחליטו לחזור בתשובה ולהצטרף לעולם התורה. אלו בחורים שלא זכו שאביהם ילמד אותם תורה, אנחנו עבורם כמו אב וכמו רב, מלמדים ומדריכים, מקנים ערכים, חינוך ומושגים.

"במסגרת מלאכת הקודש הזו, אני רואה לא פעם בחורים שמגיעים מחוסרי כל ידע בסיסי, ובתוך זמן קצר הם פורחים ומגיעים לרמה שאף אחד לא היה מאמין קודם לכן שיגיעו אליה, גם אחרי שנים של לימוד תורה. אני זוכר מקרה של בחור שהיה מאוד לא מוכשר, הוא היה קשה הבנה בצורה יוצאת דופן, לא הבין כלום ממה שלמדנו. אבל היה לו רצון עז. הוא היה פותח את ארון הקודש, דוחף את הראש פנימה ופורץ בבכי, מתחנן לקב"ה שיפתח את לבו בתורה הקדושה. היום הוא תלמיד חכם מופלג עם הבנה עמוקה, תפיסה מהירה וחדה, ממש מהפך עצום התחולל בו.

"מקרה נוסף שנחרט היטב בזיכרוני, היה של בחור מאוד מגושם, ראת עליו גסות כזאת שאפשר לשמוע עליה רק בסיפורים על האיכרים שלא ידעו קרוא וכתוב. אבל הבחור הזה החליט להשקיע את עצמו בלימוד, וכעבור תקופה שמנו לב שהוא הופך אט אט לעדין, הדיבור שלו השתנה, התנועות הפכו עדינות יותר, הצורה בה אכל בחדר האוכל נהפכה מן הקצה אל הקצה, ואפילו המראה שלו, סגנון ההליכה, תווי הפנים, הכל הפך עדין יותר. כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם, וגם את הטובה הזאת שהיא מעדנת ומזככת את נפש הלומדים."

תלמד עם הבן שלך כאילו היה הבן של השכן...

מנהל המחלקה החסידיית של אחינו ו'מוקד הישיבה', הרב יעקב סירוטה, מספק הדרכה מעשית יותר להורים: הנושא הזה של החדרת הרגש לתורה לילד ובחור להרגיש את מתיקות התורה אינו חדש, קולומוסים רבים כבר נשברו בדברי הסבר ארוכים וחכמים מאוד, ובכל זאת, אנסה לחדד כמה נקודות מעשיות: "ישנה טעות נפוצה, שכמעט כולנו נכשלים בה: נתאר מצב,

"מטמון לעומת זאת זה משהו שלא מחפשים כל החיים. שמעת שיש מטמון, אתה מאוד רוצה למצוא אותו"

הרב ישראל ליוש

בו אתה מארח בעל תשובה אצלך בבית למשך שבת, ומגלה שהוא לא יודע הלכות בסיסיות. עשית ברכת 'המוציא' על החלה, כולם מחכים בשתיקה כי הם יודעים שאסור לדבר עד שטועמים מהחלה, אבל האורח הבעל תשובה לא יודע והוא כן מדבר. מה תעשה? תנזוף בו? תתקע בו זוג עיניים מאשימות? תעניש אותו?

"האורח הבעל תשובה לא יודע והוא כן מדבר. מה תעשה? תנזוף בו? תתקע בו זוג עיניים מאשימות? תעניש אותו?"

הרב יעקב סירוטה

כמובן שלא. אתה תתייחס אליו בסלחנות, לא רק בגלל שאתה לא מאשים אותו בחוסר ידע. אפילו אם נאמר שרגע קודם לכן הסברת לו שאחרי הברכה אסור לדבר עד שטועמים מהחלה, גם בכזה מקרה לא תצקע עליו, למה? כי אתה מבין בתת המודע שלך שאם תתקוף אותו, רק תגרום לו להתרחק מקיום ההלכה. בכזה מקרה אתה תבין היטב שהסבלנות היא כלי בסיסי וראשון במעלה כשאתה בא ללמד מישהו דבר כלשהו, ובמיוחד כשאתה מנסה להרגיל אותו לאורח חיים שונה מזה המוכר לו מילדותו. "דרכי דרכי נועם!"

"משום מה, כשזה מגיע לילדים שלנו, אנחנו מצפים מהם לפתור את זה בזריזות. אין לנו סבלנות לחכות שהם ילמדו את מה שאנחנו רוצים ללמד אותם. אנחנו נגיב בצעקה, גערה, אין לנו את ההבנה הבסיסית שחייבים להתייחס אליהם בסלחנות, באורך רוח כדי שהדברים יחדרו לעומק הלב ויפעלו את פעולתם בצורה הטובה ביותר. פתאום דרכי הנועם נעלמות להן והופכות לפסוק שאין לו שום קשר אלינו כביכול.

יש לזה סיבות שונות, ולא ניכנס כרגע לסיבות, מאיפה זה נובע ולמה זה קורה, אם זה בגלל שהם הממשיכים שלנו ואנחנו מצפים מהם ליותר, או בגלל שזה קשר מתמשך ולא משהו חד פעמי שיסתיים במוצאי שבת, כשבעל התשובה ישוב לישיבה החדשה שלו. ישנן סיבות נוספות, חלקן מאוד נכונות ומאוד מובנות, אבל במבחן התוצאה, ברור שדרכי הנועם והגישה הידידותית יותר, היא כלי עצום ומועיל פי כמה וכמה מאשר הגערה והנזיפה.

"אני לא מדבר על הנושא של 'שמאל דוחה וימין מתקרבת', על ההגדרה של 'חושך שבטו שונא בנו', ודאי שיש מקום לגערה במקום הנצרך, אין ספק שלפעמים צריך להעניש ילד, אבל הבסיס צריך להיות שתתייחס לילד בסלחנות ואל תחנך אותו ביד קשה, וזה נכון לכל תחומי החיים, בין אם זה בתפילה בבית הכנסת, ובין אם בהתנהגות בבית, בכיבוד אב ואם, וכל דבר אחר. כלל זה תקף לכל תחומי החינוך.

"על אחת כמה וכמה כשאתה בא לבחון את הילד, אתה מתוסכל מחוסר הידע וחוסר הרצון שלו ללמוד. בשעה שבועית שאתה בוחן אותו הוא מוציא אותך מן הכלים.

"אם אתה תוקף, כמעט תמיד זה ייכשל, הוא יפתח ריאקציה, ישנא את אבא שלו וגם את התורה ח"ו, הקונוטציה ללימוד תהיה רעה מבחינתו.

"אם אתה רוצה לדעת אם אתה סלחני עם הילד שלך או שאתה קצר רוח כלפיו, כדאי שתנקוט במדד הבא: תדמיין כאילו הוא הילד של השכנים, כאילו אתה לומד עם ילד יתום, שאין לו אבא רח"ל, ואתה רק רוצה ללמד אותו תורה כדי שהוא יצמח גדול

בישראל, ולא כי הוא הבן שלך ואתה דורש את זה ממנו בכך מעצם היותך אביו. אם תצליח לחשוב עליו כאילו היה הבן של השכנים, חזקה עליך שתהפוך סלחני יותר כלפיו, ותלמד אותו בצורה טובה ומועילה הרבה יותר.

”נקודה נוספת וחשובה לא פחות, היא הדוגמה האישית. כולם מדברים על זה, וכל הורה יודע שזהו הכלל הבסיסי ביותר בחינוך, אבל משום מה רבים לוקחים את זה ברמה מאוד רדודה. לא יורדים לעומק הדברים. אבא מקפיד ללכת לשיעור תורה מדי ערב, גם כשהוא מאוד עייף, כדי להראות לילד שהלימוד זה הדבר הכי חשוב בחיים. זה נחמד מאוד, אבל אם האבא נאנח אנוחה עמוקה ובלתי רצונית כשהוא קם, כדי לצאת לבית המדרש, זה לא שווה כלום. הילד כבר הפנים שאבא לא אוהב ללמוד, שאין לו חשק לעשות את זה, ושהוא עושה את זה רק כי כך צריך לעשות. מתיקות התורה לא תגיע מהתנהגות כזאת.

”אם אבא מקפיד מאוד לא לדבר בתפילה כדי שלא להראות דוגמה שלילית לילד שלו, אבל במקום להתפלל בדבקות ובכוונה הוא קורא עלונים, או לחילופין רק ממלמל בשפתיו את מילות התפילה, ולא מתפלל מעומק הלב, הוא לא עשה הרבה בזה שלא דיבר. ייתכן מקרה של אבא שיושב בספסל סמוך, שאולי קורה לעיתים רחוקות שהוא כן נכשל ומחליף שתי מילים עם אחד המתפללים בין גברא לגברא, אבל אחר כך, ב'אשרי ובה' לציון' הוא מוזיל דמעות, בשמונה עשרה הוא מתפלל בדבקות, ובפסוקי דזמרה הוא רוקד משמחה כשהוא משבח ומהלל את הקדוש ברוך הוא, אין ספק שהדוגמה האישית שלו טובה עשרות מונים מהדוגמה של אותו אבא שלא מדבר בתפילה, שגם זה כמובן דבר שאי אפשר לתאר במילים את החשיבות שלו.

”נקודה נוספת, להראות כבוד לתורה, להראות לילדים חיבה לתורה. אנשים רבים מבצעים את זה, אבל כמצות אנשים מלומדה, כי הם שמעו פעם בהרצאה שזה מאוד חשוב לתלות את התעודה שהילד קיבל בחיידר על הקיר בסלון. זה נפלא, אבל זה לא מספיק. זאת לא הדוגמה האישית שבאמת תראה לילד שההורים שלו אוהבים את התורה ושמהים מאוד שהוא לומד תורה.

”כשאתה לומד עם הילד, תחיה את הלימוד, שהשאלה של התוס' תכאב לך, שהתשובה שעונה הגמרא תשמח אותך. לימוד ישנוני וחסר עניין משדר לילד את המסר ההפוך. גם בבית, הילד מסיים מסכת? האמא צריכה לצאת מהכלים ולהיכנס למטבח, להתחיל לאפות לו עוגה, להשקיע בזה, לא לשלוח אותו עם חמישה שקלים לקנות ממתק ודי בכך.

”אני בכוונה לא רוצה לתת יותר מדי דוגמאות, כי זה בדיוק הרעיון, שההורים ימצאו לבד את הדרכים להראות לילד את חיבת התורה. שההורים יפתחו אצלם עצמם את חיבת התורה, את הרגש ללימוד התורה, את המתיקות של התורה, כשהם ירגישו את זה בעצמם, המעשים שמראים את זה החוצה יהיו ספונטאניים, הם יהיו הרבה יותר אפקטיביים. כשהילד יראה את ניצוץ השמחה בעיני הוריו על כך שהוא קיבל מאה במבחן, זה מה שיגרום לו להשקיע גם בשבוע הבא. אבל אם הם רק יחמיאו לו מחמאות בשפע, בלי לשמוח באמת, זה לא יחולל אצלו שום שינוי.

”ולסיום אני רוצה להוסיף”, מסכם הרב סירוטה, ”כל ילד יכול להצליח, צריך רק להאמין בו, ולחנך אותו מהלב, עם כל הרגש והאהבה שבעולם. לתת לו את ההרגשה, שההצלחה שלו היא הדבר שמשמח את ההורים יותר מכל דבר אחר, ושהאמון שהם נותנים ביכולותיו הוא בלתי מוגבל.”

מאות אברכים ייבחנו על

1,710 דפי גמרא במסגרת תוכנית 'קנין ש"ס'

יעקב לוטסיג

כ-800 משתתפי תוכנית 'קנין ש"ס' של 'דרשו', קיבלו בימים אלו מכתבים המזמינים אותם להשתתף במבחן התשיעי של המחזור השני בתוכנית, בו יידרשו הם להשיב תשובות מלאות על מבחן של 1,710 דפי גמרא ובו 90 שאלות, שהוכנו במיוחד לשם כך, על ידי צוות של תלמידי חכמים הבקיאים במסכתות השונות של הש"ס.

תוכנית 'קנין ש"ס' יצאה לדרך בתחילת המחזור ה"ב של 'הדף היומי', מתוך מטרה להעמיד גדודים של 'ש"ס אידן' – יהודים הבקיאים בש"ס כולו, ואכן מאות אברכים בני עליה סיימו בהצלחה להיבחן על הש"ס כולו.

במסגרת התוכנית, נדרשים המשתתפים להשתתף במבחנים החודשיים של תוכנית 'קנין תורה' על הדף היומי בבלי, כשאחת לארבעה חודשים, הם משתתפים במבחן המסכם הנערך בכל פעם על 120 דפי גמרא.

אחת לחצי שנה מתרכזים נבחני 'קנין ש"ס' לארבעה מוקדי בחינה ברחבי הארץ, ובמשך שעות ארוכות הם משיבים על 90 שאלות, כשבכל פעם המבחן מתקיים על כל דפי הגמרא שנלמדו מאז תחילת המחזור הנוכחי, המחזור ה"ג של הדף היומי בבלי, ועד הדפים הנלמדים בתקופה בה מתקיים המבחן.

במבחן השמיני של המחזור השני, שהתקיים בסוף חודש תשרי, נבחנו המשתתפים על חצי מהש"ס, ובמבחן התשיעי שיתקיים ברצות ה' ביום רביעי ל' בניסן, הם ייבחנו על 1,710 דפי גמרא במסכתות: ברכות, שבת, עירובין, פסחים, שקלים, ראש השנה, יומא, סוכה, ביצה, תענית, מגילה, מועד קטן, חגיגה, יבמות, כתובות, נדרים, נזיר, סוטה, גיטין, קידושין, בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא. בנוסף לכ-800 הנבחנים, יגיעו למוקדי הבחינה גם עשרות אברכים המשתתפים ב'מסלול ב' של התוכנית, מסלול בו משתתפים נבחנים שכבר נבחנו על הש"ס כולו במחזור הלימוד הקודם, וקיבלו ציונים גבוהים במיוחד.

תלמידי חכמים אלו נדרשים להיבחן הפעם על כל דפי הש"ס שנלמדו מאז תחילת המחזור הנוכחי ועד ימים אלו, כשבנוסף ללימוד גמרא עם פירש"י, הם נבחנים גם על פי התוס'.

תוכנית 'קנין ש"ס' זכתה להערכתם העמוקה של מרנן ורבנן גדולי ישראל מכל החוגים והעדות, אשר הפליגו בשבחם של האברכים הממיתים עצמם באוהלה של תורה, וחוזרים עשרות פעמים על הש"ס כולו כדי שיוכלו לעמוד בכור המבחן ולדעת את הש"ס כולו.

מדוע נאמרה ההלכה של מידת הכתונת

מהי החומרה שהחמיר הגר"ח מבריסק בלבישת הציצית? ומדוע חלק החזון איש על חומרה זו?

הרב יעקב ברגמן

בפרשת השבוע נאמר: **וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בָד**, ומפרש רש"י, על פי חז"ל: "מה תלמוד לומר 'מדו' שתהא כמידתו", כלומר, שמידת הכתונת תהיה בדיוק כמידת הכהן, לא יותר ולא פחות.

שואל הגאון רבי בצלאל הכהן, מרבני ווילנא: הלא הלכה זו היא מדיני עשיית הבגדים, ומדוע אפוא נאמרה כאן ולא בפרשת תצוה, בין הפרטים האחרים של עשיית הבגדים?

ומשיב - שבכל העבודות אין מקום להקפיד על כך, כיון שיכול להרים את שולי הבגד על ידי הוצאת החלק המיותר מעל גבי האבנט וקשירת האבנט, וכפי שאמרו חז"ל: "אבנט מיגז גייז", ובתרגום לעברית: האבנט גוזר! כלומר, אם הגביה את הבגד על ידי קשירת האבנט, נחשב החלק המיותר שנתחב באבנט כאילו נגזר מן הבגד. אבל תרומת הדשן - לדעה אחת בגמרא, נעשתה בשני בגדים

בלבד - כתונת ומכנסים, וכיון שהאבנט איננו, יש להקפיד בהכרח על מידת בגד מדויקת.

וב'נשמת אדם' לבעל 'יחיי אדם', שואל על הלכה זו - "אבנט מיגז גייז" - מדברי הגמרא במסכת מנחות בנוגע לציצית, שמי שקיפל את כנפות הבגד ותפרן, כך שאינן נראות עוד כקרנות בגד המחייבות בציצית - אין הבגד נפטר בכך מחובת ציצית, כיון שכל עוד לא חתך את החלק התפפור, עתיד הוא לשוב ולהתיר את התפירות, ואם כן יש כאן בגד בעל ארבע כנפות. והלא תפירה זו אינה גרועה מקשירה על ידי אבנט, ומדוע אין אומרים 'מיגז גייז', וכאילו גזז את החלק התפפור?

ומשיב 'נשמת אדם' (בתוספת הסבר), שבציצית, הנדון הוא מהי

מידת הבגד וצורתו, וכיון שבפועל לא הסיר את החלק התפפור, הרי בגד זה צורתו בת ארבע כנפות. לעומת זאת, בכתונת, הנדון הוא היחס בין גודל הבגד למידת הכהן, וכאשר הבגד ארוך ממידתו הוא פוגם בכבוד העבודה, ועל כן כאשר קיצר את מידתו למשך שעת העבודה, שוב אין כל פגם בדבר, ואף שסופו להחזיר את הבגד לאורכו הקודם, כיון שההתייחסות היא לשעת העבודה בלבד.

ברם, בספר "דרך חכמה" למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, כותב: "שמעתי מהר"ר משה סולובייציק ז"ל בשם זקנו הגר"ח מבריסק, שהיה מקפיד שלא להשים הציצית לתוך האבנט, דכיון דְּכָאֲגִיז דמי, נמצא שהולך בלא ציצית". והרי שסבר הגר"ח מבריסק כי הלכה זו - 'מיגז גייז' - תקפה לחומרא גם בציצית.

וכותב על כך הגר"ח קניבסקי: "ואמרת זה לחזון איש ז"ל, ולא הסכים". ומסביר הגר"ח ק,

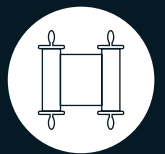
שטעמו הוא משום ש'מיגז גייז', אין פירושו כאילו החלק נחתך מהבגד, שאם כן הרי זה כתוספת על בגדי הכהונה, האסורה; ועוד, שאם על ידי הכנסתו לתוך האבנט נחשב כנף הבגד כחתוך, וכשמוציאים אותו נחשב כאילו הוא מחובר, הציצית נפסלת משום ההלכה של "תעשה - ולא מן העשוי", המורה כי חוטי הציצית צריכים להקשר לבגד רק לאחר שהוא מחויב בציצית, ואילו חוטים אלו היו תחובים בבגד בטרם היו בו ארבע כנפות, כלומר, בטרם הוצאתו מהאבנט. ואם כן, בכל פעם שיתחוב אדם את כנף בגדו בציצית תפסל ציציתו לגמרי, והדבר לא יתכן.

[נשמת אדם א, יא, ג; בנין שלמה פר' צו;

דרך חכמה כלי המקדש ח, ד, בבה"ל]

- מדוע היה צורך לפייס את אהרן בדברים כדי שיבוא לכהן?
- למה כתוב כי נמחל עוון העגל דווקא בציווי תרומת הדשן?
- מדוע נחשב לימוד התורה כהקרבת קרבן?
- מדוע לא יתבטל קרבן תודה לעתיד לבוא?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

באיזו מכה מעשרת המכות יש ענין מיוחד בסיפור עליה?

ובפי' הרא"ש כ' באופן אחר מהמדרש, שמשה רבינו לא ידע מהי המכה הנוספת שיביא הקב"ה על מצרים, וכיון שאמר לו "למען תספר" - עשה משה גזירה שוה, נאמר כאן "ולמען תספר", ונאמר (יואל א, ג) "ספרו" - "עליה

לבניכם ספרו ובניכם לבניהם ובניהם לדור אחר", וא"כ דרש שכשהקב"ה אומר לו "למען תספר", כוונתו שיביא את מכת הארבה.

והקשה הרא"ש איך משה עשה גזירה שוה מדברי הנביאים שעוד לא נכתבו, וכי' שם "שכל הנביאים ניתנו למשה על פה עד בא כל נביא ונביא, ולכך נקראו "דברי קבלה", שלא ניתנו

ליכתב אלא בקבלה, ואע"פ שאמרו אין דנין דברי תורה מדברי קבלה, אם למדה משה רבינו דנין, ע"כ.

והקשו לי, דבשלמא אחר מתן תורה אפשר לומר שדן משה גז"ש מדברי נביאים, שכבר קיבלם מסיני, אבל כאן הרי נמצא במצרים קודם מתן תורה, ואיך ראה מה שכתוב "למען תספר" - וכן איך עשה גז"ש מדבר שעוד לא קיבל, ויותר קשה דאם ידע את כל התורה כולה, גם ידע שיש ארבה, דהרי בהמשך מובאת מכת הארבה, וצ"ע.

"ולמען תספר באיזו מכה וכן בנה את אשר התעללתי במצרים" (שמות י', ב') בשמות רבה (פרשה יג פיסקה ד) מובא שהקב"ה אמר למשה שתבוא מכת ארבה, ומשה לא כתב זאת מפורש אלא ברמז, במה שכתב "ולמען תספר באיזו מכה", שזו מכת ארבה, כמו שנאמר בנבואת יואל על הרעב וחיסול הארבה שהיה בזמנו על ישראל (יואל א, ג) "עליה לבניכם ספרו".

וצ"ב מה הענין המיוחד שיש בסיפור על מכת הארבה יותר משאר המכות, שרמז זה ב"למען תספר". וכי' הרד"ל שם (אות ט) "אפשר משום שדרך בנים קטנים לשחוק בארבה וחגב כדתנן (סוף פ"ט דשבת ז:): שמצניעין אותו לקטן לשחק בו, לכן דרך הבנים לספר מכת הארבה יותר מאחרים".

ובכלי יקר (לעיל פסוק א) מבאר זאת ע"פ הרמב"ן (להלן פסוק יד) בשם רבנו חננאל שעד היום לא יאכל ארבה במצרים ואפי' אם יכנס בגבול מצרים מ"מ לא יאכל, וזה ידוע לכל, וע"ז נאמר "שיחו בכל נפלאותיו". שמכת הארבה שונה מכל המכות, שמשאר המכות אין היום כל זכר ואין יודע הבן והנכד לשאול מה זאת, אבל במכת ארבה ישאלו הבן והנכד במשך הדורות, על הנס והפלא שאין הארבה אוכל מיבול מצרים, ועל כרחק נצטרך לספר להם את כל השתלשלות הענין וכל סיפורי יציאת מצרים ויקויים "שיחו בכל נפלאותיו" - ודווקא ע"י מכת הארבה יקויים ספיר - ה"למען תספר" - ופירוש זה יקר ונכון מאוד, ע"כ. [ועי' עוד בבכור שור - מדוע שייך סיפור במכת הארבה יותר משאר המכות]

איך יתכן לבשל את קרבן פסח בחמי טבריה?

נמשך לטבריה ולחפור בו ולהוציא ממנו מים חמים כחמי טבריה.

ובפרדס יוסף הביא בשם אחיו ליישב ע"פ (שמו"ר טו, כא) שלעתיד לבוא יחדש הקב"ה יי דברים בירושלים וא' מהם זה מים חמים לרפואה כדי שלא יחסר שם כלום.

ובעוד דרך כ' ליישב ע"פ (שהש"ר ז, ג) שעתידיה ירושלים להתרחב עד דמשק וממילא חמי טבריה יהיו בתוך ירושלים, ואין חשש שעולי הרגל יאמרו אלמלא לא באנו לירושלים אלא בשביל חמי טבריה דינו (עי' פסחים ח:): כי מלאה הארץ דעה את ה'.

"אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל" (שמות י"ב, ט') בפסחים (מא). אמר רב חסדא פסח שבשלו בחמי טבריה חייב, וברש"י על אכילתו, ומשום שבישלו במים. והקשו האחרונים שם היאך מצינו חמי טבריה בירושלים.

וכי' הבן יהודע שכוונת הגמ' מה הדין אילו היה קיים הדבר, וביאר שמובא במדרש תנחומא (פ' קדושים) שמירושלים היו נמשכין ומשווייכין כל אדמות הארצות ושלמה המלך היה בקי בדבר לדעת לאיזה מדינה שייך כל חוט אדמה שבירושלים, וא"כ ביכולתו היה לדעת איזה חוט אדמה

מצה שנאפתה מחום השמש האם יוצאים בה ידי חובה?

שכך היתה צורת המצות הראשונות של עם ישראל, שהיו כצורת ראשי אבותנו שעגולים הם.

בדרך אמונה (להגרר"ק שליט"א על הרמב"ם הל' בכורים פ"ו הי"ב) הקשה על דברי התרגום יונתן, מדברי הרמב"ם שם שפסק שעיסה הנאפית בחמה פטורה מן החלה שאינה קרויה לחם ואין מברכין עליה המוציא, וא"כ כיצד יוצאים בזה ידי חובת מצה.

ותירץ שם ע"פ הגמ' (בבא בתרא פד.) שהשמש מאדימה בבוקר כי חולפת ליד פתח הגהינם ומקבלת את צבעה מאור האש שנמצאת שם, ובגמ' (שבת לט.) אמרי' שחמי טבריה נחשבים לחמי האור משום שעוברים על פתח הגהינם, רואים מכל זה

שאש הגהינם הוא אש ממש.

והנה יציאת מצרים הרי היתה עם שחר, כמ"ש בגמ' (ברכות ט.) וא"כ י"ל שעיסה הנאפית בחום השמש עם שחר דינה כנאפית באש, וחייבת בחלה, וברכתה המוציא ויוצאים בה ידי חובת מצה.

"וַיֵּאָפוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצֵאוּ מִמִּצְרָיִם" (שמות י"ב, ל"ט)

בני ישראל יוצאים ממצרים עם עיסות של בצק, ונאמר בתורה שהם 'אפו' את הבצק, רק שלא נזכר באיזה צורה אפו זאת.

בתרגום יונתן מתרגם את הפסוק כך: והוּו קטעין מן לישא דאפיקו ממצרים, וסדרין על רישהון ומתאפי להון מחומתא דשימשא חרירן פטירן ארום לא חמיע וכו'.

מבואר בדבריו ששמו את הבצק על ראשם, והבצק נאפה מחום השמש. וכן ייסד בעל הפיוטים, ביוצר לשבת הגדול הגדול בפיוט 'יוצאי חפזון ספקם מזון' וז"ל: קיטוף העיסה בחורה קמוצה, רצופה בראשיהם שלא חומצה, שמש שזפתה ואכלוה מצה.

אולם מהרמב"ן ומהאבן עזרא נראה שלא למדו כן, שכתבו שלא אפו את הבצק בדרך ואפו זאת רק בהגיעם לסוכות.

ע"פ דבריו המחודשים של התרגום יונתן מביא בס' ברכת אברהם (על הגדש"פ עמ' כד) טעם למנהג לעשות את המצות עגולות,

האם מותר למכור חמץ בערב פסח למי שאינו שומר תורה ומצוות?

נתינת החמץ עד זמן האיסור שפיר יש לחוש שיאכלנו בפסח.

ולפי"ז יש לדון האם מותר למכור בערב פסח חמץ לאדם שאינו שומר תו"מ, ועי' משנ"ב (סי' קס"ג) בביאור הלכה ד"ה ואסור להאכיל, גבי ליתן למי שאינו נוטל ידיים וקחנו משם.

"בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתֵיכֶם" (שמות י"ב, ט"ו)
בשור"ת תורה לשמה (סי' קל"ג) נשאל אם מותר לתת חמץ סמוך לפסח למי שאינו שומר תו"מ ויודע בו שאינו מקפיד מלאכול חמץ בפסח, והשיב דכיון שברור אצלו שאותו האיש ובני ביתו אינם מקפידים על איסור זה ודאי אסור, דכיון שאין זמן הרבה משעת

כמה נפשות יצאו ממצרים?

ומוכיח תוס' זאת שהרי במדבר לא היו כי אם שש מאות אלף איש ושרתה עליהם השכינה. אולם בשיטה מקובצת כאן מביא מאחד הגאונים ז"ל שגרס כן "שני אלפים רבבות", ודוחה את טענת התוס' משום שרק מבן כ' עשרים שנה ומעלה היו שש מאות אלף, אולם סך כולם כולל הנשים והטף היו 20 מיליון איש. יוצא דשיטת א' הגאונים שהביא השיטמ"ק היא ש- 20 מיליון איש יצאו ממצרים, חוץ מהערב רב.

"כִּשְׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רְגְלֵי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף" (שמות י"ב, ל"ז)
בבבא קמא (פג.) לומדת הגמרא ממה שנאמר "ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל" שאין שכינה שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות, דהיינו כ"ב אלף איש. בתוספות שם (ד"ה שני) כ' שאין לגרוס "שני אלפים רבבות" אלא יש לגרוס "שני אלפים ורבבות", משום שלא יכול להיות שהשכינה לא שורה על פחות מ- 20 מיליון איש, דהיינו שני אלפים כפול רבבות - 2000x10000.

האם היתר עיסקא מועיל תמיד?

וכיצד מותר להמיר שטרות בצ'יינג' – האם אין זה איסור ריבית?

מכירת שטרי חוב וצ'קים

בסוגייתנו במסכת בבא בתרא דף ע. מבוארים דרכי הקניינים במכירת שטרות, וכפי שנפסק להלכה בשו"ע חו"מ סי' ס"ו אין השטר נקנה במסירה לחוד רק כשכותב עליו עוד שטר.

הדבר נוגע בימינו מאוד בפריטת צ'קים. המוכר שטר מוכרו בדרך כלל בפחות מהסכום שכתוב בו, למשל שטר חוב על 100 ₪ נמכר ב-95 ₪, ואם השטר לא נקנה יוצא שהכסף ששילם 95 ₪ הוא בתורת הלוואה, ומקבל בתמורה 100 ₪ ששייכים למוכר [כיון שלא היה קנין המועיל], ויש בזה איסור ריבית, והדבר מבואר בש"ך ביו"ד סי' קע"ג סק"ח בשם הגהות אשר"י שצריך למכור את השטר בקנין גמור, ואז אומרים ששווי השטר שוה פחות מהסכום שכתוב בו, אבל אם אינו עושה קנין גמור, יוצא שהחוב בחזקת המוכר, והקונה שנתן מעותיו בתורת הלוואה גובה יותר ממה ששילם.

תנאי נוסף במכירת שטרות, כתב השו"ע סי' קע"ג ס"ד שאין אחריות למוכר על השטר, כי אם יש אחריות, שאם לא יצליח לגבות מהלווה יחזיר את הכסף, יוצא שהחוב ברשות המוכר, ואז כאשר הקונה נוטל יותר ממה ששילם – זוהי ריבית.

מעתה נדון בפריטת צ'קים המצויה בזמננו, שפורטים צ'ק בצ'יינג' והפורט גובה אחוז וחצי, כלומר שעבור צ'ק של 1000 ₪ נותן רק 985 ₪ ומרוויח לעצמו 15 ₪, ולפי האמור יש בזה שאלה של ריבית, כיון שלא עושים קנין המועיל בשטרות, ובדרך כלל האחריות היא על נותן הצ'ק, שאם יחזור הצ'ק מחוסר כיסוי – הצ'יינג' תובע את זה שנתן לו, ולא רק את בעל חשבון, ובאופן זה מבואר בשו"ע שזה ריבית.

עוד אמר מו"ר הגרמ"ש קליין שליט"א, שצ'ק לא נוהג בו דין מכירת שטרות כלל, כיון שאינו חוב הניתן להעברה, כמו כן לעיתים, לא רק צ'ק דחוי נחשב הלוואה, אלא גם בצ'ק מזומן מתבצעת הלוואת כספים, עד הזמן שיפקיד את הצ'ק בבנק, כמבואר בתוס' ב"מ מו. שגם הלוואת כסף לשעה נחשבת הלוואה, כ"כ בספר ברית פנחס פ"א סעיף ט', אלא שמותר לצ'יינג' ליטול שכר טירחא וזה לא ריבית.

שיעור שכר טירחא המותר בצ'יינג', הוא כמה שהיה לוקח גם אם ישלם את הכסף לאחר שיפקיד את הצ'ק, לדוגמא אם בעל הצ'ק יבקש מן הפורט שטר על הסכום, וישלם לו רק לאחר הפקדת הצ'ק, אם אז היה לוקח אחוז וחצי, מותר ליטול סכום זה גם כאשר משלם מיד, אבל אם נוטל אחוז גבוה יותר בצ'ק דחוי מאשר צ'ק מזומן – זה אסור משום ריבית, וחייבים לעשות זאת רק בדרך של היתר עיסקא.

חשוב לדעת, שכיום ב"ה הרבה מהצ'יינג'ים יודעים, שיש בזה איסורי ריבית ויש ברשותם היתר עיסקא, אך לא תמיד זה מועיל, כי "היתר עיסקא" אינו כמו "ברכת שהכל שפוטר הכל". הבסיס של היתר עיסקא הוא, שכשמלוה כסף, נותנו בתורת השקעה שמכניסה רווחים, ומתחלק עם המקבל ברווחים, אך אם נוטל

אחוזים גבוהים, כגון שלוש אחוז ליומיים, שזה לא סביר שהלקוח הרוויח כל כך, בזה לא מועיל היתר עיסקא.

צ'קים של מט"ח [מטבע חוץ] – בעבר היה לוקח כשבועיים עד שפודים אותם, ולכן היו לוקחים עליהם עמלה גבוהה, אך כיום פודים אותם בדרך סריקה תוך יומיים, ומשום מה יש מהצ'יינג'ים שעדיין לוקחים עליהם עמלה גבוהה, ויש בזה ריבית. העצה לכך היא, שיודיע לו שיתן לו את הכסף לאחר הפקדת הצ'ק, שאז אין הלוואה.

שאלה יסודית נוספת, בפריטת צ'ק דולרי לשקלים, ששער הדולר יכול להשתנות מרגע הפריטה עד שהצ'יינג' מקבל את הכסף בפועל, ואם למשל נתן צ'ק של 100 ₪ כשהדולר היה 3.70 וכשקיבל את הכסף עלה ל 3.80, נמצא שקיבל יותר עבור מה ששילם, והעצה בזה שכשפורט צ'ק דולרי לשקלים, שזה כמו הלוואת דולרים כדי לקבל דולרים שמותר כאשר יש ברשות הלווה דולר אחד בשעת ההלוואה, אך אם נותן מיד שקלים, יוצא שמלווה שקלים ומקבל דולרים השווים יותר ממה ששילם ואסור משום ריבית.

ויעויין עוד בספר ברית פנחס למו"ר הגרי"ד וינד שליט"א פ"ז סעיף י"א ואילך, ועוד האריך בספר התשובות חלק ב' בדיני ריבית לחלפנים באריכות ובבהירות.

המורם מכל האמור:

א. שטרות נקנים ע"י כתיבה ומסירה ואינם נקנים במסירה לבד.

ריבית בפריטת צ'קים

ב. צ'קים בימינו אינם נקנים במסירה לבד ויש הדנים שיועיל בתורת סיטומתא שזה קנין מנהג הסוחרים, לכן גם כיום שעושים הסבת צ'ק יחשב קנין סיטומתא, אך כשפורט צ'ק בפחות משווי יש בזה ריבית ומותר ליטול רק שכר טירחא מקובל, שהיה נוטל גם אם לא ישלם עד לאחר ההפקדה שיחשב בבנק למזומן, בדרך כלל 3 ימים מההפקדה.

אחריות הצ'ק

ג. כדי לפרוט צ'ק בפחות מכדי שוויו, צריך הקנאה גמורה ושיכתוב מאחורי הצ'ק שמוכר את כל השעבוד, וגם שלא יהיה אחריות הצ'ק עליו.

צ'ק עצמי

ד. היתר מכירת שטרות, שייך רק בצ'ק של אדם אחר, אבל אם נותן צ'ק של עצמו ונותן לצ'יינג' לקבל תמורת זה מזומן בפחות, זוהי ריבית גמורה, שנמצא שמתחייב בצ'ק יותר עבור הכסף שקבל, ברית פנחס (פ"ז הי"א).

צ'ק דולרי

ה. הפורט צ'ק דולרי לשקלים, יש בזה ריבית אם הדולר יעלה, לכן צריך קודם לבקש דולרים ולזכות בהם, ואח"כ יפדם בשקלים.

עמלה בצ'ק דחוי

ו. צ'יינג' הנוטל עמלה גבוהה לצ'ק דחוי יותר מצ'ק מזומן אסור משום ריבית, אא"כ יש היתר עיסקא.

שמחת יום טוב מושלמת

- מדוע בזמן הזה שמקדשים החדש על פי חשבון, עושים יום טוב שני?
- כיצד מברכים בו, בזמן שברור שאינו יו"ט? והאם יו"ט שני הוא תקנת חכמים או מנהג?

מועד לדוד^{ספר}

מאמרים, חידושים וביאורים, בסוגיות המועדים, מאירי עינים ומשובבי נפש, המעניקים שמחת יום טוב מושלמת, עיון למדני בשפה ברורה ונעימה.

מאת רבי דוד הופשטר שליט"א

עכשיו בחנויות הספרים

להזמנות - 02-5609000 | הפצה ראשית - ספרי אור החיים

- מדוע יש שדקדקו להתעסק בעצמם באפיית המצות, יותר מאשר בשאר מצוות?
- מדוע קבעו תענית זכר לנס הבכורות, אף שבכל מקום קבעו שמחה ויום טוב לזכר לנס?
- האם ניתן להוציא אחרים ידי חובתם במצות ארבע כוסות?
- מדוע יש להסב בזמן הזה, למרות שאין רגילים לאכל בהסיבה?

כל התשובות בספר 'מועד לדוד' - על חגים ומועדים, לרכישה התקשרו 02-5609000

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

תרופות שכיחות

אופטלגין - בין טבליות בין טיפות - כשר לפסח
אקמול - בקפסולות - כשר לפסח
אקמולי - מגיע בסירופ - כשר לפסח, למעט סירופ בטעם תות שאין בו הכשר
דקסמול - בין קפסולות ובין בסירופ - כשר לפסח
נורופן - רגיל או פורטה, בין סירופ בין קפסולות - כשר לפסח
טאמס - במגיע בקפסולות, מיועד לצרבת - אינו כשר לפסח

תוספי תזונה - ישנן בעיות שונות, שבעטיין חובה לברר ממה מורכב תוסף התזונה שאנו נוטלים. לא בכל החברות ישנה התייחסות לגבי פסח, ויש לחשוש לתערובת חמץ. לדוגמא, ויטמין C מופק מדגנים. ויטמין E מופק פעמים רבות מנבט חיטה. [לאחרונה פורסם בחברת סולגר וסופהרב אלו תוספים כשרים לפסח].

ויטמינים - חייבים כשרות לפסח, היות ויש מקומות שמייצרים אותם מדגנים.
דגים מעושנים - צריכים כשרות לפסח, היות ויש חשש תערובת חמץ בחומרי העיבוד.
גבינות ומעדני חלב - צריכים כשרות לפסח היות ויש חשש חמץ במעמיד הגבינה [אנזים] ובמייצבים של המעדנים.
בשר צמחי - חמץ גמור!
שימורים - [כגון: זיתים, מלפפונים] חייבים כשרות לפסח מחמת התמציות, שפעמים מרכיבי התמצית עשויים מדגנים. קופסאות סרדינים - חייבים הכשר לפסח, היות ויש סרדינים בתוספות רסק, ומיץ לימון. ופעמים תמצית חומצת לימון.
בקבוקי מי סודה - צריכים כשרות לפסח, היות ומפיקים דו תחמוצת החמצן בתהליך תסיסת חמץ.
משקאות מוגזים - צריכים כשרות לפסח, היות וחלק מן התמציות המשמשים להכנת הסירופים והמשקאות, הם בחשש חמץ.

לקראת שבת מלכתא

ניתן להשיג את העלון 'לקראת שבת' בגירסה המודפסת, במוקדים ברחבי הארץ כדלהלן:

ירושלים

גל פז' - רח' מלכי ישראל 5 גאולה.
ישיבת מיר בבנין המרכזי - רח' בית ישראל 3.
פיצוחי כהן - רח' חזון איש 28 רמת שלמה.
משרד 'דרשו' - רח' הקבלן 45 הר נוף.

בני ברק

גל פז' רח' רבי עקיבא 88.
היימיש מרכז הסלולר ב"ב:
• רח' חזו"א 23.
• רח' ירושלים 22.
• רח' עזרא 32.
ספרי 'אור החיים' - רח' נחמיה 28.
פוטו ציון - רח' רבי עקיבא 144.

בית שמש

ספרי 'אור החיים' - רח' נחל ניצנים 3.
ישיבת "תורת חיים" - רח' אור שמה 17.

ביתר

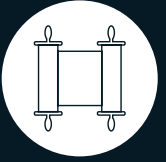
ביהמ"ד קארלין - רח' פחד יצחק 5 גבעה B.
שטיבלאך אלאמין - רח' נדבורנא

קרית ספר

מקווה אבני נזר - רח' אבני נזר 18.
ישיבת 'אחינו' לצעירים - רח' נודע ביהודה 40.
חנות 'הכל בו לשבת' - רח' מסילת יוסף 7.
רח' שערי תשובה 4 (ישיבה).

אלעד

ישיבת הר"ן - רח' יהודה הנשיא 9.
ביהכנ"ס מאור שרגא - רח' אבן גבירול 24.

האם אומרים "ועל הכלכלה" בחתימת ברכת 'על המחיה'? אכלת תמרים ותפוחים - כמה ברכות תברך בסך הכל? והאם צריך לברך 'שהכל' על השתייה ב'קידושא רבה'?

חתימת ברכת 'מעין שלוש'

- נוסח חתימת הברכה של 'על המחיה' הוא: "ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה". ויש אומרים נוסח חתימה דומה לנוסח שבפתיחת הברכה: "על המחיה ועל הכלכלה".
- על פירות משבעת המינים מברכים "על העץ ועל פרי העץ", וחותמים: "על הארץ ועל הפירות". ועל פירות, שידוע בוודאות כי גדלו בארץ ישראל, אומרים: "על הארץ ועל פירותיה".
- בברכת 'על הגפן', על יין המיוצר מענבים שגדלו בארץ ישראל - לדעת פוסקים רבים יש לחתום "ועל פרי גפנה"; אך יש שנהגו שלא לשנות, וחותמים "ועל פרי הגפן".

ברכת 'מעין שלוש' על מספר דברים יחד

- מי שאכל מיני מזונות, פרי משבעת המינים ושתה יין - יברך ברכת 'מעין שלוש' אחת על הכל, ויזכיר את כל המינים שמברך עליהם בסדר זה: "על המחיה... ועל הגפן... ועל העץ...".
- מי שאכל פרי משבעת המינים ופרי עץ אחר, כגון שאכל תמרים ותפוחים, מברך 'העץ' ו'על העץ' על שניהם, ואינו צריך לברך 'בורא נפשות'.
- בברכת 'מעין שלוש', יש להזכיר את השבת, יום טוב, חול המועד וראש חודש. ואם שכח, אין לשוב ולברך; אך אם נזכר לפני אמירת שם ה', ישוב למקום ההזכרה.

ברכת היין הפוטרת משקה אחר מברכה

- המברך על היין 'הגפן', ושתה ממנו 'כמלוא לוגמיו' - פוטר בכך מברכה ראשונה כל משקה אחר המונח לפניו בשעת הברכה, ואף אם מדובר במשקה חשוב מאד.
- כשם שיין פוטר את כל המשקאות מברכה ראשונה, כך פוטר אותם מברכה אחרונה, דהיינו שאם שתה יין ולאחר מכן שתה משקה אחר - אינו מברך עליו 'בורא נפשות'.
- בשתייה אקראית של יין, אין היין פוטר את המשקה מברכה אחרונה - כפי האמור - אלא כאשר פטר אותו גם מברכה ראשונה, שאז נטפל היין אליו. ויש חולקים.

טעויות בברכה

- מי שברך ברכת המזון על מיני מזונות, יין ותמרים, במקום ברכת 'מעין שלוש' - יצא ידי חובתו, כיון שכל אלו מזינים את הגוף בדומה ללחם.
- מי שאכל מאכל שברכתו 'מעין שלוש' בכמות שספק אם מחייבת ברכה אחרונה - יפטור את המאכל על ידי ברכת 'מעין שלוש' זהה; ובדיעבד - יכול להזכירו בברכת 'מעין שלוש' מסוג אחר.
- מי שפתח בברכה על מאכל, ואמר "ברוך אתה... מלך העולם", כאשר בכוונתו לברך את הברכה הראויה למאכל זה, וטעה וסיים בברכה אחרת - לדעת רוב הפוסקים לא יצא ידי חובה, וישוב ויברך.
- מי שטעה וחתם ברכה שלא כראוי - יאמר מיד את נוסח החתימה הראויה, ויצא ידי חובתו. ואם חלף 'תוך כדי דיבור' - מסיום הברכה, לא ניתן לתקנה, ואף אם לא הסיח דעתו הימנה.
- סדר הברכות בהבדלה הוא: 'הגפן', 'מאורי האש', 'בשמים' ו'המבדיל'. ומי שהתכוון לברך בסדר הראוי, וטעה בלשונו וחתם את אחת מהן שלא כסדר הראוי - יתקן את הברכה ב'תוך כדי דיבור'.
- מי שברך על מאכל ברכה שאינה ראויה לו, והיה בדעתו לפטור בברכה זו מאכל נוסף, אשר הברכה שברך ראויה לו - הברכה חלה על המאכל הנוסף, ויאכל ממנו לאלתר.

האם זה משנה איזה בשר אוכל בשולחן עורך? ומה הדין אם שכח להכין את החזרת לפני החג?

על כך ועוד בהלכות מעשיות ליו"ט וליל הסדר

הרב יצחק פוליטנסקי

הכנת מי מלח ביו"ט

שכח להכין את המי-מלח לכרפס, יתן במים מעט מלח כדי שלא יראה כ"מעבד" כשיטבול את הכרפס בתוכו.

טחינת חזרת בפומפיה ביו"ט

החושש שמא תפוג חריפותו של המרור (חזרת) באם יטחן אותו מערב יו"ט, יכול לעשות כן עם פומפיה (מגרדת) בליל החג, אך בתנאי שיעשה זאת בשינוי מרגילותו בחול, כגון שיניח את הפומפיה על צלחת הפוכה או על מפית ולא לתוך הצלחת, או ע"י כל שינוי משמעותי אחר. היתר זה הוא כשטוחן לצורך אכילתו, ביו"ט דווקא, ולא יוסיף גם לחול המועד וכדו'.

צליית הזרוע ביו"ט

כאשר שכח לצלות מערב החג את הזרוע, התירו לצלות ביו"ט, אך רק אם בדעתו לאוכלו למחרת היום ביו"ט עצמו (כיון שבליל הסדר לא אוכלים צלי).

לישת החרוסת ביו"ט

אם הכין מערב החג את מרכיבי החרוסת ולא ערבם יחד, מותר ביו"ט לערבם כיון שאין איסור לישת ביו"ט לצורך אותו היום.

קריאת ההגדה לאור הנר

כאשר כבה האור, מותר לו להמשיך בקריאת ההגדה גם לאור הנרות (אפי' כשחל ליל הסדר בשבת) ואין חשש שמא יטה את הנר, כיון שרגיל בהגדה ושגורה היא בפיו, ומצות אמירת ההגדה היא מדאורייתא.

זהירות מאכילת בשר צלוי בליל הסדר

נהגו לחשוש ולא לאכול בשר צלוי בליל הסדר, כדי שלא יראה כאוכל קרבן פסח, וגם כאשר הבשר נצלה עם מים, כדאי שיוסיף יותר מים מהרגיל כדי שיהיה ניכר בו רוטב ממש.

(התקציר הובא מספרים ומקורות שונים, אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

לקראת ליל הסדר מומלץ לכל אחד לבדוק ולהכין מבעוד יום את כל הנצרך לו עבור ליל הסדר, כדי להימנע מאיסורי מלאכה ביו"ט, או אפילו מכל ספק איסור, ונביא כמה דוגמאות למקרים שבדיעבד שכח ולא הכין מערב החג.

לברור מצה שלמה מתוך השבורות

כאשר יש לו מצות שבורות ושלמות המעורבות יחד, ורוצה להוציא כעת מצות שלמות ללחם משנה, נחלקו הפוסקים בדבר: לדעת הגר"ש"ז אורבך זצ"ל: נחשב כבורר אוכל מפסולת ואסור. ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל ופוסקים נוספים: פעולה זו מותרת, כיון שהשימוש ללחם משנה אין בו די כדי שיחשבו המצות ל- 2 מינים נפרדים.

הסרת החלק הכפול במצה

כאשר יש במצה חלק שנכפל בשעת האפייה, ורוצה להסירו מחשש שחלק זה לא נאפה כראוי והחמיץ - ישבור יחד עמו מעט מהמצה כדי להימנע מבורר.

ניקוי הסה מתולעים

כאשר שכח לנקות את עלי הסה מהתולעים בערב החג, אסור לו להשרות את העלים במים ביו"ט, כיון שבפעולתו הוא ממת את החרקים ואסור.

שקילת המצות לידיעת שיעורי הכזיתים

כאשר רוצה למדוד את משקל המצה עבור אכילת הכזית, מותר לו לעשות זאת אף במשקל (כמובן שאינו אלקטרוני) מאחר ועושה כן לצורך מצוה.

הפרשת חלה מהמצות

כאשר התברר לו ביו"ט שלא הופרשה חלה מהמצות, יכול לברר אם יש מי שהפריש עבור השוכחים בדיעבד (כגון רב העיר) ויסמוך על זה בדיעבד.

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו:

02-560-9000

האם מותר לנשוף בפה כדי להוציא קליפות מבין הבוטנים?

והאם מותר לנער מפה עם פירורים במקום שיש רוח?

הרב משה גרין

עובר על איסור מלאכת 'זורה'. וכך הדין גם כשנשוף בפיו על תבואה ומפריד בכך את הפסולת. והדבר מצוי בימינו בבוטנים שמעורבת בהם הקליפה האדומה הפנימית של הבוטן, שאסור לנשוף בפיו על מנת להוציא את הקליפה. ובירושלמי אמרו, שכל פיזור של דבר על ידי הרוח, אסור משום מלאכת זורה, ואף כשאין בכך כל הפרדה של פסולת. והביאוהו הראשונים והרמ"א. ולדבריהם אסור לנער מפה עם פירורים במקום שיש רוח המפזרתם. ויש מהאחרונים שהקלו בדבר; ובמשנה ברורה כתב: "ולא ראינו מי שחושש לזה". ולכן, מותר לשפוך מים לאוויר, אף כשהרוח מפזרתם; ומותר לרסס תרסיס לריח טוב, וכל כיוצא בזה.

[רמב"ם שבת ת, יא; שו"ע ש"ט, יז, ומשנ"ב סז; שביתת השבת מלאכת זורה, ב רז; ארחות שבת ג, קל-קלה, ובהערות]

'הזורה', הוא אחד מל"ט אבות מלאכה. מלאכת הזרייה נעשית לאחר הדישה, על מנת לסנן את גרגרי התבואה מתוך הקש והמוץ, והיו עושים זאת בדרך כלל על ידי הרוח, דהיינו שבזמן שנשבה רוח היו זורקים את התערובת של הגרגירים והפסולת לאויר, והרוח היתה נושאת למרחק את הפסולת הקלה, ואילו הגרגירים שמשקלם כבד יותר, נפלו על הקרקע במקום בו נזרקו. והגם שעיקר הסינון של הפסולת מהגרגירים נעשית על ידי הרוח ולא על ידי האדם, אין אנו אומרים שהאדם רק גורם למלאכה שתעשה, אלא מייחסים את כל המלאכה אליו, משום שהתורה אסרה בשבת 'מלאכת מחשבת', ויש כאן מלאכת מחשבת, כלומר, שיטה מתוכננת של זריה, ולכן נחשבת לענין דיני שבת כמעשה האדם, הגם שהאדם השתמש בכוחות אחרים לצורך עשייתה. לפיכך, הזורה תבואה לרוח, ומפריד בין גרגרי התבואה לפסולת,

באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	
מיד בתחילת הלילה לאחר תפילת מעריב				בדיקת חמוץ
10:03	10:01	10:03	10:01	סוף זמן אכילת חמוץ
11:22	11:21	11:22	11:20	סוף זמן ביעור חמוץ
15:53	15:53	15:54	15:52	תחילת שעה עשירית
18:46	18:39	18:46	18:29	הדלקת נרות יום טוב ראשון של פסח
12:42	12:41	12:42	12:40	סוף זמן אכילת אפיקומן
19:43	19:44	19:44	19:42	צאת יום טוב ראשון של פסח
18:50	18:43	18:50	18:33	הדלקת נרות שביעי של פסח
19:47	19:49	19:49	19:47	צאת שביעי של פסח

זמני החג פסח תשע"ז

פסח כשר ושמה!

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון רנ"א
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למספרות קליין על האשור לשתמש בתמונה

סיפורי חז"ל

וזאת תורת זבח השלמים אשר
יקריב לה' (ו' יא)

וזאת תורת זבח השלמים. אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, הרי אתה מצוה אותנו שנביא כל הקרבנות הללו. בעוד הבית המקדש קיים אדם חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו. וכן מביא מנחה ומתרצה לו. ועכשיו שחרב בית המקדש, היאך אנו עושים על חטאתינו ועל אשמתינו. אמר להם הקדוש ברוך הוא אם מבקשים אתם שיתכפר עליכם, היו משמרים תורתו ואני מעלה עליכם כאלו עשיתם לפני קרבן. ומנין, שנאמר "וזאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים". אל תקרי כן, אלא זאת התורה לא לעולה ולא למנחה ולא לחטאת ולא לאשם ולא למלוואים ולא לזבח השלמים. אלא היו עוסקים בתורה ויהיה חשוב לפני כאלו אתם מקריבים לפני כל הקרבנות. לפיכך אמר דוד "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי" כי אני יודע שהעסק בתורתך מכפר עונות לפיכך אהבתי תורתך.

(תנחומא צו, יד)

פרשת השבוע

לנוח. אבל הנער לא נח אף לא לרגע, הוא פסע לכאן ולכאן באפילת המחסן, חיפש משהו להשביע את רעבונו לתורה, בסופו של דבר גילה מתחת לערימת העצים ספר ישן ומאובק, היה זה מחזור תפילה לימים הנוראים, מחוסר ברירה למד מן המחזור, שינן שוב ושוב, עד אשר ידע על בורין את כל התפילות והפיוטים בעל פה.

וידם אהרן (י' - ג')

מספרים על חתנו של הרה"ק רבי שלמה מראדומסק זיע"א, שביקר פעם אצל הרה"ק מקוצק זיע"א. שאלו הרבי האם יכול הוא לומר איזה דבר תורה בשם חותנו? נענה ואמר, אצל אהרן הכהן מוצאים אנו שכאשר קרהו אסון קיבל את הדין בשתיקה, "וידם אהרן" וזוהי מדרגה גדולה. אך אצל דוד המלך כתוב "למען יזמרך כבוד ולא ידום", גם כאשר יש צרות ממשיכים לומר לה'. וזוהי מדרגה גבוהה עוד יותר. שיבח הרבי מקוצק מאד את הדברים.

אש תמיד תוקד וגו' לא תכבה (ו' - ו') התמדה בתורה מסופר: הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א בעל ה"בני יששכר", היה מאז ימי ילדותו אות ומופת להתמדה בתורה. סיפרו כי במשך שנים רבות כאשר נהג לעבור לפני התיבה בימים הנוראים, היה אומר את כל פיוטי התפילה הארוכים בעל פה. פעם הסביר את פשרה של תופעה זו, התברר כי בילדותו סבל מכאבים עזים בעיניו, ואמרו הרופאים שמאור עיניו מוטל בסכנה אם לא ימנע מקריאה לפרק זמן מסוים, אולם בגלל אהבת התורה שיקדה בו, לא הפסיק ללמוד, הגיעו הדברים לידי כך שאביו הוציאו מביתו מספר פעמים כדי למנוע בעדו מלקרוא בספרים, אך גם זה לא פעל, שכן הילד היה יושב בחוץ לא פעם בחשיכה, תר אחר קרן אור מזדמנת ולומד. בסופו של דבר לא נותרה לאב הדואג כל ברירה, והוא הכניסו למחסן עצים להסקה, בסברו כי שם בודאי לא יוכל הנער ללמוד, ועיניו יוכלו

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 7:41 ת"א: 7:43 ר"ת: 8:21

פרשת צו - שבת הגדול

זמני כניסת השבת

ירושלים: 6:27 ת"א: 6:42

הרבי ה"צמח צדק" לא טעה

ביום י"ג ניסן חל יומא דהילולא של הרה"ק רבי מנחם מענדל בעל ה"צמח צדק" מליובאוויטש זיע"א, לפיכך נביא סיפור שסיפר זקן מופלג לפני כחמישים שנה: ליד עיירת מולדתי היה בית מרוח אותו חכר יהודי מהפריץ המקומי, פעם קרה שהפריץ התרגו על החוכר והודיע לו על הפסקת החכירה, פירוש הדבר היה כי היהודי נשאר ללא פרנסה, קשה לדעת אם סיבת כעסו של הפריץ היתה נעוצה בפיגור שהיהודי פיגר בתשלומי דמי החכירה, או שסתם שם עליו עין, כללו של דבר, היהודי נותר ללא פת לחם והיה נתון בצרה גדולה. בעצת ידידיו, נסע היהודי בעל המרוח המיואש, שהרגיש כי עולמו חרב לו בחייו בהישבר מטה לחמו, אל הרה"ק בעל ה"צמח צדק" זיע"א, בדמעות שליש שפך היהודי את מר שיחו בפני הצדיק. והרבי נתן בידו מכתב אל ר' משה ראטנר שהיה מתגורר בעיירתנו. תקוה מחדשת מלאה עתה את לבו של החוכר, אם כי לא היה ברור לו מה יעזור לו במצוקתו ר' משה ראטנר. בצאתו מהרבי, המשיך הוקן לספר, הביט היהודי על המעטפה של המכתב ושוב נפלו פניו, הוא חשב כי הרבי טעה והחליף משה במשה, כי אצלנו בעיירה היו שני ר' משה, אחד מהם היה גבוה ונקרא בפי הבריות משה הגדול, ואילו השני שהיה נמוך קומה נקרא משה הקטן, משה הקטן היה יהודי אמיד מבעלי הבתים החשובים והמבוססים של העיירה, הוא גם היה ביחסים מצויינים עם כל הפריצים שבסביבה, ולעתים קרובות עלה בידו לעשות טובות שונות לאחיו היהודים, למשה קטן זה היה עוד כינוי, קראו לו משה של שמשון על שם אביו ר' שמשון, שהיה בעל בעמיו למדן גדול ועסקן מסור.

לאחר אתנחתא קלה נענה הוקן והמשיך בסיפורו. אני מוכרח לסטות כאן במקצת מסיפור המעשה ולספר לכם כיצד ניצל ר' שמשון זה מתליה הודות למסירות נפשו של יהודי אחר מעיירתנו, אני מספר זאת כדי שתראו איזה יהודים היו לנו פעם. זה קרה לפני שנים רבות הפולנים התמרדו נגד השלטון הרוסי ורצו לעשות שבת לעצמם, כשכנופיה של כשלושת אלפים פולנים נתלכדה ביער שליד העיירה, הגיחה משם וכבשה את המקום בסערה, הם החלו להלך אימים על האוכלוסיה היהודית, לשדוד ולהחרים סחורות ואם כל זה לא מספיק, החליטו הפולנים לעשות מעשה למען ישמעו וייראו, הם גמרו אומר לתלות את העסקן היהודי החשוב של העיירה את ר' שמשון, כדי לשוות לרצח המתוכנן אופי חוקי הם העלילו עלילה לפיה היה ר' שמשון מרגל רוסי, ומסר לאדוניו על תנועות המתקוממים הפולניים. בהישמע הבשורה המרה היתה העיירה כמרקחה, אולם שום השתדלות לא של יהודים ולא של גויים לא הועילה מאומה, הפולנים העמידו עץ תליה בכיכר השוק וניגשו לבצע את מוזימתם, דוק של עצב מהול בהרגשת אין אונים ירד על העיירה, איש לא העלה על הדעת תכנית הצלה כלשהי, וכי מה ניתן לעשות נוכח תאוות רצח של גויים שאין להם מה להפסיד? ברגע המכריע התפרץ נחום המלמד לבית המדרש ובפיו זעקה גדולה: יהודים מה אתם מחשים? הפולנים מתכוננים לבצע את וממם ולתלות את ר' שמשון, אתם שומעים יהודים, הם רוצים לתלות את ר' שמשון, כיצד אתם מרשים וכיצד מרשים תושבי

העיירה כולה לתלות יהודי כמו ר' שמשון? אם היו רוצים לתלות יהודי כמו נחום המלמד מילא, יש הרבה כמו נחום המלמד, אבל ר' שמשון יש לנו רק אחד, העיירה לא יכולה להסתדר בלעדיו, יהודים מה אתם מחשים? דברים של נחום המלמד עשו רושם חזק על היהודים, אולם קולות מיושבים של בעלי נסיון חיים מר ניסו להרגיעו, וכי מה אנחנו יכולים לעשות? אפשר לצעוק חי וקיים הכל נסינו כבר עם הפולנים ודבר לא עזר, נחום המלמד אינו מאבד זמן הוא יוצא בחפזה מבית המדרש ורץ לכיכר השוק, שם הוא רואה כיצד שמים את חבל התליה על צווארו של ר' שמשון, הוא ניגש בריצה אל התליינים וצועק במלוא גרונו: עצור! עצור! חכו מה אתם רוצים לתלות אדם חף מפשע? הנה אני מסרתי את סודותיכם לרוסים אני הוא המרגל הרוסי ולא ר' שמשון, תלוי אותי את המרגל האמיתי. אולם הפולנים ידעו כי לא זה ריגל ולא האחר, הם רצו לתלות דווקא את ר' שמשון וצחקו למלמד נחום ישר לתוך פניו, אולם נחום לא קורץ מחומר קל לדחיה, הוא מתעקש, נדחף, ניגש, נופל וקם, מוריד את החבל מצווארי המועמד לתליה, סופג מכות ושוב מנסה את מולו, כך עבר זמן מה קשה לדעת כמה בדיוק בעיני הנידון למות היה זמן זה נראה כנצח עד ... "הרוסים באים" נשמעה לפתע הצעקה מרחוק, מיד קמה מהומה בין הפולנים והם פתחו במרוצה, כעבור רגעים אחדים לא נשאר מהם זכר. בכיכר השוק הריקה מאדם, עמדו עתה שני יהודים, האחד ר' שמשון חיוור כסיד ואינו מאמין שעודנו בחיים, והשני ר' נחום המלמד מיוזע, המום ומאוסר בעת ובעונה אחת, והם נופלים איש על צווארי רעהו.

ר' שמשון זה היה אביו של משה הקטן, הוא הותיר לבנו ירושה נכבדת לא רק בכסף, כי אם גם במוכח הרוחני. לעומתו משה הגדול היה חנווני בעל בית מכובד, אך לא עסקן ולא שתדלן, כינו אותו יהודי פשוט של כל ימות השנה, הוא היה ר' משה ראטנר אשר אליו כתב ה"צמח צדק" את מכתבו, ובו בקשה שישתדל לטובת החוכר אשר הפריץ נשלו מבית המרוח. עכשיו אתם כבר מבינים שאל הוקן מדוע חשב החוכר כי כוונת ה"צמח צדק" היתה למשה השני, ומדוע נפלו פניו בהיודע לו הטעות? הוא עמד לרגע ליד הדלת של הרבי ושקל מה לעשות, להיכנס שוב ולשאול לא היה לו העזו לעשות זאת, אלא מה, הוא החליט לשאול את בני ביתו של הרבי והחליט לנהוג לפי מה שייעצו לו. כאשר החוכר סיפר את ספיקותיו לאחר מבני הרבי, הוא נענה: "אבא אינו טועה סע הביתה ועשה כפי שאמר לך לעשות." הוא עשה כדבריהם, נסע הביתה, ניגש אל ר' משה הגדול ונתן לו את המכתב של הרבי, הלה התפלא מאד כי הרבי פונה אליו במכתב זה, אולם חשב אם הרבי כותב לו אזי אין מה לדבר ואין מה לחשוב, הוא משך בכתפיו אמר לחוכר שיישאר אצלו, אולי תבוא הישועה באמצעותו, יש לי למעלה על הגג חדר קטן, אמר לו, שב שם וקרא בספר תהילים ואנחנו נחכה לישועה שתבוא, אתה יודע איך העולם אומר, הוסיף בחיך, אם השם רוצה אף המטאטא יורה, מי יודע אולי תבוא הישועה באמצעותי. החוכר עשה כדבריו ישב בחדרון הקטן ואמר תהילים כשעיניו זולגות דמעות, הוא ישב עד השעות הקטנות, שעה שהחשיכה פרשה את כנפיה על העיירה, ישב ליד נר קטן ואמר תהילים.

צִיּוֹן וְנִמְשָׁל

מעלתו של העניו

כשאנו רואים איש צנוע ונחבא אל הכלים שייף ועייל שייף ונפיק, אנו חושבים בלבנו מה יפעל אדם זה בענוותנותו היתירה, הרי אין הוא מעורב עם הבריות, ויש ואפילו מקילים בכבודו, ולעומתו בעל הגאווה שקומתו זקופה תמיד, והוא מבקיע לו דרך בראש, הוא ראשון המדברים והוא הקופץ בכל מקום בראש, ודאי שהוא יראה עלמו בחייו, אולם אין הדבר כן.

משל למלך שהיו לו שני בנים ושלחם על פני מדינות ללמוד הליכות עולם, ושלח את האחד למדינה אחת בכבוד גדול ברוב פאר והדר כיאות לבן מלך גדול, ואת השני שלח כאיש פשוט כמעט בביוזין עד שלא נודע אפילו כי בן מלך הוא, והנה הראשון ראה את המדינה והיא טובה ויאה לה להיספח למלכות אביו, התחיל לדרוך עליה ברגל גאוה, לדרוש כבוד בפיו, עד שפתח במלחמה איתה, אולם כשבני המדינה ראו את טיבו של בן המלך, מיד עמדו על דעתו וכוונותיו כלפי מדינתם כי הוא מבקש להשתלט עליהם, מיד קמו עליו כאיש אחד וניצחו אותו וגירשוהו מן המדינה, והוא חזר אל המלך אבל וחפוי ראש. ואילו הבן השני בא למדינה אחרת כאיש פשוט והיה נכנע לכל והתערב עם הבריות, הראה את חכמתו כיאות לבן מלך, עד שלב כולם דבק בו לאהבה אותו, וברוב חכמתו וטיב מעשיו נתחבב כל כך על בני המדינה, עד שלא הרגישו כלל כיצד הוא מתנשא ועולה בעיניהם וכובשם בהכנעתו וענוותנותו, וכשחזר ובא לפני המלך הביא לו שי את המדינה הזאת וגם עוד כמה מדינות שנלוו אליו מרוב אהבתם אליו.

כן הדבר בענין העניו הנכנע ובעל הגאווה בעל הגאווה ניכר מיד ואין הוא יכול לשרור בגאותו אלא זמן קצר בלבד, אולם הנכנע והעניו אם כי בזמן הראשון אין מכירים אותו ואין נשמעים לו, הרי במשך הזמן עומדים על טיבו ועומדים על אופיו ומקבלים מרותו ברצון.

(בשם הבעש"ט הקדוש זיע"א)

כך עברו יומיים, בלילה השלישי קרה שכרכרה הדורה רתומה לסוסים אבירים עברה ליד הבית של ר' משה, ושקעה בבזך הסמיך שכיסה את הרחובות, ונשבר אחד מציריה, והיא נעמדה קרוב לבית בו ישב החוכר שלנו ואמר תהילים. בכרכרה ישב פריץ ובתו, בחוץ היה קור, גשם ורוח, הרטיבות חודרת לעצמות, הכרכרה שבורה אין מה לעשות אין לאן לזוז, הפריץ רואה בעד חלון הכרכרה, אור קטן מהבהב בחדר של עליית גג, הוא יורד ניגש ודופק בדלת, החוכר שומע את הדפיקות בדלת יורד ופותח, בדלת הוא רואה את הפריץ שלו, אולם הלה אינו מכיר אותו אם בגלל החשיכה ואם בגלל שבעיניו, כל היהודים שווים וזהים, החוכר הולך ומעיר משנתו את בעל הבית את ר' משה "הגדול", בין כה וכה הוא מספר לו בקצרה מיהו האורח הבלתי קרוא, משה הגדול אינו משתומם כלל וכלל, נטל ידיו ניגש אל האורח ומזמינו להיכנס, הוא יוצא מהמיטה, הפריץ ובתו נכנסים, שותים כוס תה חם ואוכלים לשובע, כמובן שהם נשארו עד למחרת בבוקר שעה שתיקנו את הציר השבור, והכרכרה היתה מוכנה להמשיך בדרכה.

לפני לכתו קורא הפריץ למשה ואומר לו, אתה הלא החייתם אותנו אמש, לולא ביתך איני יודע מה היינו עושים, נקבה שכרך ואשלם לך בעין יפה, הגד נא לי כמה אתה רוצה? חס ושלום, משיב משה הגדול, יהודי אינו לוקח כסף בעד מצוות הכנסת אורחים, אולם אם אתה דווקא רוצה לעשות לי טובה, הנה ידיד שלי היה חוכר אצלך את בית המרוז, ואתה משום מה פיטרת אותו והוא נותר ללא פרנסה, הוא זקוק מאד לכך כי יש לו אשה וילדים. על כן אבקשך אם אתה רוצה לעשות לי טובה, החזר נא לו את בית המרוז בחכירה כמקודם. "לא זו בלבד שאני נותן לו את בית המרוז בחכירה, אלא שאני נותן לו אותו במתנה גמורה" קרא הפריץ באזני משה המשתאה, הב לי עט וניר ומיד אני מעביר את המרוז על שמו של ידידך, ואכן הוא אמר ועשה, ונסע הביתה שמח יחד עם בתו. נקל להבין את השמחה שהיתה מנת חלקו של החוכר העני, שמצבו השתנה פתאום מן הקצה אל הקצה, עתה הוא כבר הבין כי ה"צמח צדק" לא טעה כלל וכלל, ושלח אותו לאדם הנכון ובזמן הנכון. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

צ'ין אדם לחברו

החומרה הרבה של נטירה בלב

מסופר על הגה"ק רבי שמעון רבה של זיכלין זיע"א שחי לפני כ-300 שנה, שהיתה דרכו לשבת בבית המדרש יומם ולילה, מיום ראשון ועד יום שני. בבית המדרש הוא השיב תשובות לשואליו ולקראת שבת הוא היה שב לביתו. את עניני העיר שאינם נוגעים לפסקי הלכה, ניהל במוצאי שבת. פעם אחת יצאה הרבנית לשוק באחד מימות השבוע כדי להביא טרף לביתה, והיתה עניה זו כמהפכת חררה ונותנת עיניה בדג גדול ומשובח לקנותו לכבוד שבת. אך הנה באה כנגדה אשת גביר העיירה הוסיפה על המקח את הדג, נפלו דברים ביניהן ואשת הגביר הטיחה ברבנית כינוי מעליב ביותר. בעקבות זאת התפשט קול הברה בעיר: אשתו של גביר פלוני פגעה בכבוד התורה אשת חבר כחבר וכדי בזיון וקצף. בליל שבת קודש כשחזר רבי שמעון לביתו מבית הכנסת, הופתע לראות את הרבנית שאינה יושבת אצל שולחן הערוך, אלא פרשה לקרן זווית ושולחן מיוחד עומד לפניה. שאל אותה מה רואות עיני? השיבה ואמרה לו לפי שאיני ראויה להיות רבנית ולהסב ליד שולחן הרב, לפיכך ערכתי שולחן לעצמי. חזר ושאל מפני מה אין את ראויה להיות רבנית? השיבה הרי פלונית אשתו של הגביר קוראת לי בשם... וסיפרה לו את כל המאורע. התמרמר הרב ושאל כך העליבה אותך והבריות שותקים. והיכן כבוד התורה, ומה אמרו ראשי הקהלה? נענתה וסיפרה לו, הציבור הודיע עקב המאורע, ראשי הקהל החליטו לקונסה, אבל היו ידיהם כבולות מפני שגורת אומר לבל יעשו שום דבר בעל משמעות ללא הסכמתך, ואי אפשר לבקש את הסכמתך עד למוצאי שבת. החריש הרב ופנה לעסוק בתיקוני שבת ולפתוח בסעודה. אחרי שפיס את הרבנית שתשב במקומה הקבוע ליד השולחן. כיון שעמד לקדש על היין

ונטל את הכוס בידו, נצנץ רעיון בלבו וישאל אותה אימתי היה המעשה? אמרה לו, ביום שלישי. התרגש רבי שמשון והניח את הכוס מידו ואמר כמשתומם, ומיום השלישי עד עכשיו יש לך טינה בלב על אשה יהודיה ועדיין לא מחלת לה? הרבנית נבהלה מאד לשמע דבריו של בעלה הצדיק, ותאמר כהרף עין, מוחלת אני לה. אמר הרב בכך לא סגי, אדם מישאל שנטרו לו טינה בלב מיום השלישי עד שבת, חובה לפייס אותו, עליה גם ללכת לביתה לפייסה? אך דברי הרב קודש היו לה, מיד התעטף הרב בפרוותו והרבנית במעילה ויצאו ללכת אל בית הגביר בחשכת הלילה, וכוס היין נשארה עומדת מלאה על השולחן. כיון שהתדפקו על בית הגביר, נשמע מבפנים קול שאלה מי אתם? מיד הודה הרב בשמו והבינו כהרף עין שבא על עסקי אותו מאורע ביש שקרה לאשת הגביר עם הרבנית, ונתמלאו בני הבית פחד ורעדה. פתחו את הדלת ונפלו לרגליו בבכיות ותחנונים שימחל ויסלח להם כי גדול עוונם מנשוא. התייפח הרב וקרא לעברם וכי אתם צריכים לבקש מחילה מאיתנו? אנחנו באנו לבקש מחילה מכם על טינה זו שהיתה שמורה בלב הרבנית כלפי גברת הבית מיום שלישי שעבר. המה שמעו כן תמהו, נתרגשו ונודעקו, וכי אתם צריכים לבקש מחילה מאיתנו? והלא מתוכנו יצאה המכשלה הזאת לפגוע בכבוד התורה, אנחנו חטאנו ולא אתם. והיו הללו בוכים כנגד אלו, הללו מפייסין כנגד אלו, עד שנתמוגו הקולות הקוראים מזה ומזה הכל מחולים לכם ונתקרבו הלבבות בלא שמץ של חציצה. רק אז נתקררה דעתו של רבי שמשון וישב עם הרבנית אל ביתם ואל שולחנם לקדש על היין.

הילולא דצדקיא

שבת קודש י"ב ניסן

רבי מרדכי ויסקינד סג"ל לנדא מסטרי ב"ר יואל משה (תרט"ז)

יום ראשון י"ג ניסן

רבינו יוסף קארו ב"ר אפרים (בית יוסף-ש"ה)

רבינו משה אלשיך ב"ר חיים (אלשיך-שנ"ז)

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר שלום שכנא

(ה"צמח צדק" מליובאוויטש - תרכ"ו)

הרה"ק רבי יואל משאץ ב"ר חיים (תרמ"ו)

יום שני י"ד ניסן

הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ ב"ר אליעזר

ליפמן (תר"ה)

הגה"ק רבי אברהם יפהן מנובהרדוק ב"ר צבי אשר

יפה (תשל"ה)

יום שלישי ט"ו ניסן

יצחק אבינו

הרה"ק רבי מאיר מקריסטיופאלי ב"ר צבי (יד

המאיר - תקע"ה)

הרה"ק רבי אלישע ב"ר ברוך מגורליץ (תשא)

יום רביעי ט"ז ניסן

לוי בן יעקב משבטי קה

יום חמישי י"ז ניסן

הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ב"ר מרדכי

מטשענוביל (תרמ"ה)

הרה"ק רבי מאיר אבוחצירא ב"ר ישראל

(תשמ"ג)

יום שישי י"ח ניסן

רבי מאיר הלוי ב"ר טודרוס (הרמ"ה ה"א ד)

הרה"ק רבי חיים אברהם ממיקאליוב ב"ר שלמה

(תרל"א)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

אתרוג לפסח

הרה"ק רבי משה מקוברין שאל פעם את אחד מחסידיו שנפרד ממנו ליסע לביתו לחג הפסח: "ואתרוג לפסח יש לך"? השתאה החסיד ולא ירד לסוף דעתו של רבו, הוסיף הרבי ואמר: מדוע לא תבין, איתא בוזהר "אתרוג דא לבא", ולב צריך להכין לא רק לסוכות, גם בפסח יש צורך בו.

גליון רנ"ב
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למספרות קליין על האישור לשימוש בתמונה

סיפורי חז"ל

כאשר עם ישראל כולו היה עסוק בביות מצרים, משה רבנו עצמו התעסק במצוות וחפש את עצמותיו של יוסף הצדיק. וכיצד ידע משה היכן נמצאות עצמותיו של יוסף? סרה, בתו של אשר, הייתה אישה זקנה שחיה עוד מימי יוסף. "האם את יודעת היכן קבור יוסף?" שאל אותה משה רבינו. בתשובתה היא סיפרה לו כי לאחר מיתת יוסף הניחו אותו המצרים בארון של מתכת והשליכו אותו לתוך מימי הנילוס כדי שגופתו תביא ברכה אל המים. הלך משה אל שפת הנילוס וקרא בקול: "יוסף, יוסף! הגיע העת שנשבע הקדוש ברוך הוא כי הוא יגאל אותנו, והגיעה העת לקיים את השבועה שהשבעת את ישראל! אם תראה היכן אתה נמצא, נוכל לקיים את השבועה, ואם לא, אנו פטורין ממנה". מיד צף ארונו של יוסף ועלה על פני המים. ודיעה נוספת בתלמוד אומרת כי ארונו של יוסף היה מונח בקבר מלכים גדול בין ארונות שונים, ומשה לא ידע באיזה ארון הוא קבור. משה עמד בפתח הקבר וקרא ליוסף להראות את מקומו, ארונו של יוסף רעד וכך ידע משה כי זהו ארון יוסף. ומסיים התלמוד: בכל השנים בהם עם ישראל נדד במדבר, היו נודדים עמם שני ארונות - ארון הברית בו היו הלוחות והארון בו היו מונחות עצמותיו של יוסף. כאשר העוברים והשבים היו מביעים תמיהה האם נאה להוביל את ארון האלוקים יחד עם ארונו של משה. אמרו להם כי נאה וגם יאה שכן קיים יוסף את כל מה שכתוב בתורה.

(עפ"י מסכת סוטה י"ג)

פרשת השבוע

כבוד האדם של הצדיק

סיפר אחד מנבדי הרה"ק רבי שלומ'קה מזווייהעל זיע"א: פעם אחת בסעודת שחרית של חג פסח ישב יהודי עני סמוך אל שלחנו של סבי רבנו, והוציא מתיקו מצות מכונה, הניחן על השולחן והיה נוגס ואוכל כשפירורים נתזין ומתפזרין מסביבו על השולחן. הערתי לו בלחש שידאג לא לפזר פרוורים על השולחן. והנה הבחנתי בסבי האדמו"ר רבי גדליה משה זיע"א שמעיר משהו לאביו רבינו זיע"א. אז פנה אלי סבי הקדוש ואמר: מה אתה רוצה ממנו? הנח לו. "וואס ווילסט דו פון איהם לאז איהם אפ..." אם כי כאמור הקפדתו של רבנו באפית המצות היתה מיוחדת, ולא היה מסתפק בימי הפסח אלא ממצות מצוה שאפה ערב פסח אחר חצות. אולם כבוד האדם היה חופף על כל הליכותיו ללא שיוור.

אכילת מצה בשמחה

מסופר על חסיד אחד שנכנס

בערב חג המצות אל רבו הרה"ק רבי יצחק מנעשכין זיע"א, כשהוא עצוב ומדוכה על כי חיטי השמורה שלו נחמצו, ואין להשיג חיטים אחרות בשום אופן, כך שיהיה עליו לאכול בפסח מצה פשוטה. אמר לו הרבי: מצה שמורה דוקא הרי מצוה דרבנן, ואילו לשמוח ביום טוב מחוייבים מן התורה, מוטב איפה לאכול מצה פשוטה בשמחה, מאשר לאכול מצה שמורה בעצבות.

פרה יפה במקום מצה שמורה

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א הקפיד מאד שיהיה לו קמח מהודר ומשומר למהדרין, אסף פרוטה לפרוטה ויצא לקנות קמח למצות, בדרכו פגש ביהודי שלבו מר עליו, כי פרתו שממנה היה לו פרנסה מתה, ואיך יפרנס את ילדיו, שמח רבי משה לייב שמחה גדולה, נתן לו את כספו וחזר וקנה קמח פשוט מן השוק, ואמר: יתפארו אחרים במצה שמורה ואני - בפרה יפה.

זמני השבת

זמני יציאת החג

ירושלים: 7:43 ת"א: 7:45 ר"ת: 8:25

חג הפסח

זמני כניסת החג

ירושלים: 6:29 ת"א: 6:44

הריקוד שהביאה לשמחה בכל העולמות

מסופר: בשנה אחת היתה התנהגותו של הבעש"ט הקדוש זיע"א שונה ומסתורית. אך אתמול, בעת שאיבת מים שלנו, היה שרוי בשמחה רבה, והנה לעת ערב, בשעת בדיקת חמוץ, לבשו פניו קדרות. בלילה, לאחר בדיקת חמוץ, קרא הבעש"ט עשרה מתלמידיו וביקשם לערוך תיקון חצות בכוונה רבה. עתה היה ברור להם, כי הבעש"ט מבקש לבטל איזו גזירה רעה, שרק עיניו הטהורות צופות אותה. גם למחרת בערב פסח לא השתנה המצב ופני הבעש"ט הוסיפו להיות חיוורות וחמורות סבר. ואף ביקש מדהתלמידים, לכוון בעת התפילה את הכוונות המיוחדות לראש השנה. לאחר התפילה אמר הבעש"ט דברי תורה, שהתמקדו במידת הביטחון בה'. "הביטחון האמיתי הוא", אמר, "שגם כאשר האדם אינו רואה שום מוצא ושום מבוא לישועה, הוא בוטח בה' ומאמין בישועתו הקרובה". עוד אמר הבעש"ט, כי הביטוי לביטחון הוא השמחה.

אחרי הדברים ניכרה על פני הבעש"ט ארשת של שמחה, אך זו היתה מהולה בחרדה. כך עבר היום, ברגשות מעורבים של שמחה הכרוכה במרירות-הנפש. בשעת אפיית מצת-המצווה היה הבעש"ט בשמחה, אך לפני תפילת מנחה ציווה שוב על תלמידיו לכוון את הכוונות של ראש-השנה, וחרדה נפלה עליהם. ליל הסדר הגיע. התלמידים הקדושים הסבו סביב רבם, וציפו להסבריו ולדברי התורה הנפלאים שהיה נוהג לתבל בהם את אמירת ההגדה. אבל השנה לא הרים הבעש"ט את עיניו מן ההגדה כל הסדר. הוא רק קרא את הכתוב בנעימה משתפכת, ולא פסק אף לרגע קל מקריאתו. הדבר גרם צער עמוק לכל התלמידים. הבעש"ט הקדוש השתק, והיה שקוע בשרעפיו. דממה השתררה בחדר. גם התלמידים היו שקועים במחשבות ובהרהורים.

לפתע נשמע קול צחוק מפי הבעש"ט. התלמידים הביטו בו וראו כי עיניו עצומות, פניו לוחטות בשלהבת-קודש, והוא צחוק מתוך חדווה פנימית עמוקה. כעבור שעה קלה פקח הבעש"ט את עיניו וקרא: "מזל-טוב! ברוך הוא וברוך שמו הגדול, הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו, שגם עמו הם בבחינת ישראל, ופועלים יותר מאשר ישראל'יק בעל-שם-טוב". שמחה גדולה הציפה את התלמידים, אבל הם השתוקקו

לדעת את פשר הדבר והתפללו בלבם שרבים יואיל לספר להם את אשר ראה בעיניו הקדושות. ואכן, הבעש"ט סיפר:

"בערב חג הפסח השנה נגזרה גזירה חמורה על אחד מכפרי היהודים שבסביבה. גויי אותו מקום, שרחשו שנאה עזה ליהודים, גמרו בלבם להתנפל על היהודים דווקא בליל חגם ולכלות בהם את זעמם, בראותי זאת, ניסיתי לעורר רחמים לפני היושב במרומים. ביקשתי גם את עזרתכם, בתפילה ובכוונות. אבל כל מעשיי וכל מעשיכם, לא הועילו. לפיכך נתאזרתי במידת הביטחון והשלכתי את יהבי על אבינו שבשמים. כשראיתי את עוצמת הגזירה, לא ראיתי כל סיכוי לבטלה, אבל כפי שאמרתי אתמול, מידת הביטחון דורשת אמונה מוחלטת בכל מצב. הערב, כשישבנו לעריכת הסדר, לא ידעה נפשי מרגוע. שעת הגזירה קרבה והלכה, ולא ראיתי כל מוצא.

אבל לפתע השתנו פני הדברים מן הקצה אל הקצה. באותו כפר ישב לשולחן הסדר זוג חשוך ילדים. האיש, שהוא מחסידינו, בינוני בידעת התורה, אבל תמים במעשיו ובעל מעשים טובים, ישב עם רעייתו, קרא את ההגדה וסיפר לה את סיפור הצרות של בני ישראל במצרים, על-פי המדרשים.

כשסיפר על גזירת "כל הבן היילוד היאורה תשליכוהו", פרצה האשה בבכי מר. אילו היה הקב"ה מזכה אותי בכך, אמרה, הייתי נוהגת בו אחרת. לא הייתי מאפשרת לאיש לפגוע בו. לא הייתי נוהגת עמו כפי שהקב"ה נוהג בנו. הבעל, מצידו, הצדיק את הדין ואמר שעלינו להאמין כי צדיק ה' בכל דרכיו. אבל האשה הוסיפה לטעון: איפה מידת הרחמים? איך יכול הקב"ה להתנהג כך עם בנו יחידו? אפילו אם אנחנו חוטאים לו, בכל זאת הרי אנו בניו. כך התנהלה ביניהם שיחה נוקבת. הבעל מצדיק את הקב"ה, ואילו האשה הכפרית הפשוטה, טוענת שהוא היה צריך לרחם יותר על עם ישראל.

אחרי הכוס הרביעית נסתתמו טענותיו של הבעל, והוא אמר: הצדק איתך. הקב"ה צריך לרחם יותר על עמו. ומכיוון שתם הוויכוח, והם היו תחת השפעת היין ששתו, קמו שניהם ויצאו בריקוד. הבעש"ט סיים את דבריו: באותו רגע קיבלו גם בשמים את דברי הסניגוריה של האישה הכפרית, וכאשר יצאו השניים במחול, נהייתה שמחה בכל העולמות, וגם אני שמחתי שמחה רבה. ומובן שגם הגזירה נתבטלה."

משל ונמשל

וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים

משל למלך אחד אשר יצא לצוד בשדה, ופגש רועה צאן אשר ישב סמוך לעדר צאנו וחילל בחלילו, האזין המלך לנגינתו הנפלאה של הרועה ונשבה בקסמי הצלילים העדינים, ולא יכול היה לעזוב את המקום, לאחר שסיים הרועה את נגינתו ניגש אליו המלך והתחיל לדבר איתו, ומצא כי הרועה שכלו חד וחרוף מאד, ומלא חכמה ותבונה. התפעל המלך מאד וביקש מהרועה לבוא עימו לארמון ולהיות סמוך על שולחנו, הסכים הרועה ובא עם המלך לארמונו. מאז ישב הרועה תדיר בבית המלך, והמלך היה מתייעץ עימו בכל דבר, עד שהפך להיות לאחד משרי המלך החשובים. יתר השרים קינאו מאד בשר החדש אשר היה כל כך חביב על המלך, והחליטו לנסות ולהדיחו מתפקידו ע"י כך שיעלילו עליו כי גונב הוא כסף מאוצר המלך. כאשר שמע המלך על כך קרא המלך לשר (הרועה לשעבר) כדי לחקור אותו, השר הכחיש את הדבר והוכיח לכולם שהוא ישר ונאמן עד מאד, בכל זאת שכנעו השרים את המלך ללכת לבית השר ולבדוק בביתו, אולי שם ימצאו סימנים לגניבה מבית המלך. הלך המלך כשהשרים מתלווים אליו לבית השר, ומצאו שביתו רהוט בפשטות רבה, עברו מחדר לחדר, עד שהגיעו לחדר אחד אשר היה נעול על מנעול ובריח. שאל המלך: מה יש בחדר הזה? אדוני המלך - נפל השר על ברכיו והתחנן - בבקשה ממך, אל תבקש ממני לראות מה יש בחדר, משום שאני בוש מאד ממה שמונח בחדר זה. תחנוני השר רק חיזקו את חשדות המלך, ומשום כך התעקש כי יפתחו את החדר, כאשר פתחו את החדר מצאו שהוא ריק ואין בו מאומה, מלבד תרמיל רועים ישן וחליל... תמהו המלך והשרים. אדוני המלך - אמר השר - מיום בואי לארמונך לא התגאיתי כלל במעמדי הרם, זאת משום שבכל יום אני נכנס לחדר הזה, מחלל בחליל ונוכר בעברי כרועה צאן פשוט.

הנמשל: הזכירה "כי עבד היית במצרים" תועיל לאדם לא לבוא לידי גאווה, כי בכל פעם שירגיש בעצמו שבא לידי גאווה, מיד יזכור את עברו שהיה עבד במצרים ותסתלק הגאווה מלבו.

(בשם ה"שאגת אריה" זיע"א)

ואנו איננו נוהגים

פעם נודמן הרה"ק בעל התניא זיע"א לעשות את חג הפסח בכפר קטן סמוך לוויילנה, אותו איזור היה מהמבצרים של המתנגדים לחסידות ורק מתי מעט חסידים התגוררו באיזורים הללו, כך גם בני אותו הכפר היו נמנים על חוגי המתנגדים. אמרו כי נס נעשה לו לבעל התניא בכך שלא זיהו אותו, שהיו יכולים המתנגדים בזעמם להפליא בו את מכותיהם כפי שכבר היו מקרים. מתי מספר החסידים שהתגוררו בכפר התאספו בחשאי להתבשר מזיוו ותורתו ביום חג החירות הזה, בלילה הראשון של החג התאספו כל בני הכפר לתפילת מעריב בבית הכנסת היחיד שהיה בכפר, התפילה נאמרה כמנהג אשכנז ומשום כך המתפללים לא אמרו הלל לאחר שמונה עשרה של תפילת ערבית. הרבי וקומץ החסידים חפצו בכל זאת להתפלל כמנהג החסידים ולומר גם הלל, המתינו אפוא לרגע שכל המתפללים עזבו בית הכנסת והלכו לביתם לערוך את הסדר, ואז התחילו באמירת הלל כמנהגם. פייבל שמש בית הכנסת כבר התכוון לנעול את שערי המקום, כשלתע גילה את המניין החסידי עומד בחדר צדדי ואומר הלל בהתלהבות רבה. השמש שלא היה טיפש, הבין מיד במה מדובר, והרים קול זעקה, חיש קל אץ לביתו של המרא דאתרא וסיפר לו בסערת רוח על המניין החסידי שנתפס בבית הכנסת. המרא דאתרא עזב את כל ההכנות של ליל הסדר ורץ לבית הכנסת. כשראה את המניין החסידי החל לצעוק כנגד המתפללים בעודו מכה באגרופו בכוח על בימת בית הכנסת, מנין לכם החוצפה לומר הלל כאשר הרמ"א מתייחס במפורש לפסק דינו של הבית יוסף, ומדגיש שאנו איננו נוהגים. החסידים המעטים בני הכפר חשו לא נעים מול פניו של הרב והם הביטו בחשש מה לעברו של בעל התניא. זה עמד על מקומו ופניו מפיקות שמחה של חג, חיוך קל עלה על שפתיו של הרבי והוא השיב בניחותא "האם כבוד תורתו היה נוכח בשעה שהרמ"א כתב את הערתו "ואנו איננו נוהגים". ומנין לכם שהרמ"א הכה באגרופו על השולחן בשעה שכתב מילים אלו? שמא כתב זאת בנחת כשהכוונה היא לומר, שאנו לדאבוננו איננו נוהגים במנהג נאה זה." בבת אחת פג כעסו של הרב והוא עזב את בית הכנסת, בהותירו אחריו את המניין החסידי בעיצומו של הלל חסידי נלהב.

צ'ין אדם לחברו

פרה יפה במקום מצה שמורה

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א הקפיד מאד שיהיה לו קמח מהודר ומשומר למהדרין, אסף פרוטה לפרוטה ויצא לקנות קמח למצות, בדרכו פגש ביהודי שלבו מר עליו, כי פרתו שממנה היה לו פרנסה מתה, ואיך יפרנס את ילדיו, שמח רבי משה לייב שמחה גדולה, נתן לו את כספו וחזר וקנה קמח פשוט מן השוק, ואמר: יתפארו אחרים במצה שמורה ואני בפרה.

להרנין לב אלמנה

מסופר: באחד הימים קרוב לחג הפסח, הגיעה אישה אלמנה לביתו של הגה"ק רבי שלמה זלמן אויערבאך זיע"א, בשאלה מה לעשות עם חסה הנגועה בתולעים? אמר לה רש"ז שתביא אליו את החסה, כאשר חזרה עם החסה, נטל רבי שלמה זלמן את עלי החסה, נעמד ליד המנורה, ובדק אותם אחד לאחד, כך עמד במשך שעותיים תמימות פוסק הדור, שכל רגע ביממה היה מחושב אצלו עד מאד, ובדק עלי חסה כדי שלא למנה יהיה חסה כשרה לאכילה בליל הסדר.

מעות חיטים

בימי זקנתו של הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, כשעלה שנה אחת לשאת את דרשת שבת-הגדול, פנה אל קהל עדתו ואמר: "דרכם של הרבנים לפתוח דרשה זו בקושיה על הרמב"ם, ולאחר מכן לתרצה על-ידי פלפול חריף. בנעורי,

כשכוחי היה במותני, הייתי גם אני עושה כן, אך עתה זקנתי ואין בידי לדרוש כך." אומר איפוא רק זאת: הרמב"ם פוסק שבליל הסדר מצווה לאכול מצות ולשתות ארבע כוסות, ושאפילו עני שבישראל המחזר על הפתחים חייב לקיים מצוות אלה. ועל כך יש לי קושיה גדולה – איך יוכלו העניים, שאין בידם פרוטה, לקיים מצוות אלה? קושיה גדולה היא, ואין בידי תירוץ. אך לא אזוז מכאן עד שתתמצה אתם. הבינו הנוכחים את הרמז ותרמו ביד נדיבה ל'מעות-חיטים' עבור העניים.

ד' כוסות חלב

מסופר על הגה"ק רבי שמואל סלנט זיע"א רבה של ירושלים עיה"ק, שיום לפני חג-הפסח הופיע לפניו יהודי עני ובפיו שאלה: האם אפשר ליצאת ידי חובת ארבע כוסות בחלב? היהודי הסביר, שמפאת עוניו אין לו אפשרות לקנות יין, אבל יש לו עז שמניבה חלב. הרב שמע את השאלה, ומיד הוציא סכום כסף ונתן לעני: "לך קנה לך יין ובשר ודגים ועשה את החג כראוי". לאחר מכן הסביר לבני-ביתו: "כששאל אם אפשר לשתות ארבע כוסות חלב במקום יין, הבנתי שגם בשר אין לו, שאם-לא-כן לא היה עולה על דעתו לשתות חלב בליל-הסדר. לכן נתתי לו די הצורך כדי לקנות את כל צורכי החג".

חילולא דצדקיא

שבת קודש י"ב ניסן

רבי מרדכי זיסקינד סג"ל לנדא מסטרי ב"ר יואל משה (תרט"ז)

יום ראשון י"ג ניסן

רבינו יוסף קארו ב"ר אפרים (בית יוסף-של"ה) רבינו משה אלשיך ב"ר חיים (אלשיך-שנ"ז) הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר שלום שכנא (ה"צמח צדק" מליובאוויטש – תרכ"ו) הרה"ק רבי יואל משאץ ב"ר חיים (תרמ"ו)

יום שני י"ד ניסן

הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ ב"ר אליעזר ליפמן (תר"ה) הגה"ק רבי אברהם יפה'ן מנובהרדוק ב"ר צבי אשר יפה (תשל"ל)

יום שלישי ט"ו ניסן

יצחק אבינו

הרה"ק רבי מאיר מקרייטניפאלי ב"ר צבי (יד המאיר – תקע"ה)

הרה"ק רבי אלישע ב"ר ברוך מגורליץ (תשא"א)

יום רביעי ט"ז ניסן

לוי בן יעקב משבטי קה

יום חמישי י"ז ניסן

הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ב"ר מרדכי מטשענוביל (תרמ"ה)

הרה"ק רבי מאיר אבוחצירא ב"ר ישראל (תשמ"ג)

יום שישי י"ח ניסן

רבי מאיר הלוי ב"ר טודרוס (הרמ"ה ה"א ד')

הרה"ק רבי חיים אברהם ממיקאליוב ב"ר שלמה (תרל"א)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

כאן הבן שואל

חסיד אחד בא אל הרה"ק בעל ה"תפארת שלמה" מראדומסק זיע"א וביקש להתברך מפיו בזרע של קיימא, אמר לו הרבי להשאר אצלו לחג הפסח, בליל הסדר אמר לו הרבי: קרא נא מה שכתוב בהגדה "כאן הבן שואל", כאן אפשר לשאול ולבקש בן, וכן היה, לשנה הבאה נולד לו בן זכר.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

צו אתי אהרן ואת בניו לאמר (ו, ב) - מפרש רש"י, אין צו אלא לשון זרוז, מיד ולדורות. אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו הסרוף. ורמז יש כאן למחשבה שצריכה שמירה יתרה, שהרי שאר החושים יש להם מעין פיס השומר עליהם, כגון הפה המכסה בשפתים, עינים בעפעפים, והאזן שאפשר לכף בה את האליה, אולם את ההרהור והמחשבה אין במה לכף אלא בכח ההתגברות, ולכך התפונ רבי שמעון בדבריו שיותר צריך לזרז במקום שיש בו הסרוף. ודחינו במקום שאין לו פיס לכסותו, והוא רבי שמעון בעל המאמר במדרש, שאין העולה באה אלא על ההורה הלב. (מתוקים מדבש)

זאת תורת העולה הוא העולה (שם) - כתיב הוא וקרינו היא, נוטריקון אשה יראת השם, והיא העולה דחינו היא המעלה בנשים, שנאמר אשה יראתיה היא תתהלל. (כמראה הבוכי)

והאש על המזבח תוקד (ו, ה) - ראשי תבות תועבה, כי כל המתנגח נדון באש, כפי שנאמר במשלי תועבת ה' כל גבה הלב. (להניח ברכה)

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ו, ו) - רמז יש כאן לתורה המישרת מדות האדם, ולכן נקראת התורה בשם שירה שנאמר פתבו לכם את השירה הזו, אותיות ישרה, ובכח התורה המשולה לאש שנאמר הלוא כה דברי באש, אפשר לנצח את היצר הרע. א"ש נוטריקון שש אנכי על-אמרתך, תמיד נוטריקון דרך תורה יעמל מאד, דרך תורה יתמיד מאד, דרך תורה מדות ישרות, וכן תבטל יצר דהוא מקטרג, וסופי התבות תוקד על המזבח לא תכבה בגימטריה מ"ח כנגד מ"ח קניני תורה, וראשי התבות בגימטריה עם האותיות יוצה לקנין תורה. (פניני שבח)

וזאת תורת האש קדש קדשים (ו, א) - ראשי התבות בגימטריה תורה, וכן גמילות חסדים, כי בשניהם נמחלים האשמות. (מתוק לחכי)

כי כלי-אכל הלב (ו, כה) - בפסחים דרשו חז"ל לרבות עירובו, ורמז לזה באותיות המלוי של בתבת פי כל, כ"ף יו"ד כ"ף למ"ה, שעולה כמנין רצ"ד בגימטריה עירובו. (בית מאיר)

ספורים בפרשה

צו אתי אהרן ואת בניו לאמר (ו, ב)

בשבת-קדש פרשת צו שנת תשי"א, עלו לתורה בבית מדרשו של ה"אמרי חיים" מויז'ניץ ארבעה חתנים לקראת חתונתם. היתה זו הפעם הראשונה אחרי החרבן הנורא בשואה האימה באירופה, שארבעה חתנים מקימים בתים בישראל בשבוע אחד, ושמחת העדה בלה היתה עצומה, ובחוד שמחתו של הרבי בראותו כי לא אלמן ישראל. מרב שמחתו הגדולה הורה הרבי לכל המתפללים לצאת במחול בעת שירת 'לכה דודי', החל מהקרוז של 'היו למשפחה', ומאז נשתמר המנהג בבתי המדרשות של חסידי ויז'ניץ עד היום הזה. בשמחת הנשואין ישב הרבי בסמוך לחתן מתחלה ועד-סוף, כשהוא לבוש בבגדי שבת, וכאשר ראה את אחד מתושבי השכונה שהגיע בבגדי חל, תמה בפניו: "אני מחתן בן, ואתה בא בלי בגדי שבת?" וצוה עליו לפנות לביתו ולשוב עם בגדי שבת לכבוד השמחה, באחת אחים ורעים.

על הלשון 'צו מפרש רש"י: 'אין צו אלא לשון זרוז, מיד ולדורות. אמר רבי שמעון, ביותר צריך לזרז במקום שיש הסרוף-פיס'. מספרים, כי פעם נשא דרשן אחד דברים בהשיבות התמיכה הקבועה למוסדות תורה, ובין הדברים הזכיר את הדברים הללו ושאל: "לכאורה נתן לתמה על דברי רש"י שיש כאן צווי של זרוז לדורות, והרי יתכן לומר שההוראה היתה רק לשעה ומינו לנו שהיתה גם לדורות? וקשיה נוספת עולה בפנינו, מדוע רק כאן שיש הסרוף-פיס צריך היה לזרז את ישראל, ואלו בתרומת המשכן לא נאמר לשון זרוז? אלא שני הדברים מתרצים זה בזה. כאשר האדם נתבע לתת תרומה פעם אחת לצורך מצוה, אין הוא זקוק לזרוז באפן מיוחד, וכך היה בהקנת המשכן שכלם נתבעו והביאו. אולם כאשר הנתניה היא לדורות, כשצריך לתת ולתת שוב ושוב, ויש בו הסרוף-פיס תמידו כסדרן, על-זה צריך זרוז מיוחד". והנפיון מוכיח כך, שקל יותר לעתים לקבל תרומה לבנין שלם, מאשר להוצאות שוטפות של מוסדות תורה וחסד.

במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם (ו, ב)

כשהיה רבי אליהו רגולר מקליש ילד קטן, ישב יחד עם חבריו בני גילו לפני המלמד, וחזרו על פרשת השבוע, פרשת צו, יחד עם פרוש רש"י. כשהגיעו לפסוק זה, קראו התלמידים את דברי רש"י: "ובה לנו שחיתות הרבה, לפי שמצינו אשם בצבור, נאמר 'ישחטו רבים'". למקרא הדברים העיר המלמד ואמר: "דעו לכם שזה ערך ועדנים שאני מתקשה בדברי רש"י אלו, וקשה לי להולכם. שהרי קרבן אשם מביא רק יחיד, ואין אנו מוצאים שצבור יביא קרבן אשם". שמע אליהו הקטן את-הדבר, ומיד זנק ואמר: "הלא מפרש הדבר בספר עזרא שלעתים הקריב העם בלו קרבן אשם, שהרי כך נאמר שם 'ויתנו ידם להוציא נשיהם ואשמים איל-צאן על-אשמתם', דחינו שיושבי ירושלים הביאו אשם לכפרת עונם על שנשאו נשים נכריות". השתומם המלמד לשמע תשובתו המפליאה של התלמיד, ומהר לספר זאת לאביו של הינוקא, רבי יעקב. וכשנודע הדבר בעיר, גמרו כלם אמר ונבאו, כי עתיד הילד להיות גדול בתורה. יש להוסיף על-כך, שבעל "תורה תמימה" פתב שנפלה טעות-סופר בדברי רש"י, ויש לתקן: "לפי שלא מצינו אשם בצבור", אולם לפי ספור זה אין צורך בתקון.

היה היה

זאת תורת העלה

אין ארץ וישראל נקנית ואין ירושלים נבנית - אלא ביסודם, אולם חביבה היא הארץ וירושלים על בניה, והם מקבלים את צערם באהבה, וזוכים ורואים בבניה. אף שכונת מאה שערים' המעטירה, שתתה מכוס התרעלה והתנספה בחבלי לדה קשים, עד שקמה והיתה לאיש. אחד המאורעות התרגמים שלוו את השכונה בראשית הוסדה, היתה הריגתו של אברך צעיר מתושבי השכונה, שעלה כקרבן עולה תמימה למען קדשת שמו יתברך, ונמצה דמו על מזבח ארץ ישראל.

האסון ארע בליל שבת קדש, ג' בניסן תרמ"א. היה זה שנים ספורות לאחר יסוד שכונת מאה שערים, כאשר השכונה עמדה בערער בערכה באמצע מדרג שמש. הרחק מהעיר העתיקה שבה התרכז עקר הישוב, ואף שעריה פרוצים ללא הגנה. התושבים הראשונים שהספיקו להשתקע בשכונה, נחשבו כאנשים אמיצים העשויים ללא חת, שכן האזור שרץ בגפיות של שודדים ערבים עזיפנים, שישב בשער השכונה והגן על יושביה משודדי לילה. השבת פרשה זה מכבר את הנפיה על השכונה הזעירה, והתושבים המעטים כבר שבו לביתם לאחר תפלת ליל שבת. הבית הראשון בשכונה, היה ביתו של ר' גדליה בקר, שנקרא כן על שם מלאכתו כאופה. ר' גדליה היה איש חסון ובעל-יבם אדיר, ומוראו היה מוטל על ערביי האזור. לא אחת טעמו הללו את נחת זרועו, וכאשר היה גנב נופל לידיו, היה יוצא ממנו בלשון ועיו, ונחלץ בקשי בעור-שיניו. באותה שעה הסב ר' גדליה לסעדת השבת, ולפתע נפרצה הדלת. בפתח עמד ערבי-בדוי שפל מתושבי שכונת ליפתא אשר במערב ירושלים, ומראהו מצמית ומטיל אימה. עיניו השחרות יקדו בגחלי אש, פניו היו מצלקות ומשחרות, ועל מתניו פגיון משחזר. ר' גדליה נרתע לרגע למראה השודד, ובגניביתו פרצו ביללה מרב אימה, אולם הוא התעשת חיש מהר ונעמד לקדם את פני הרעה. ר' גדליה התאזר באמץ רב, ונסה לגרר את השודד החוצה, כדי להוליכו אל שומר השכונה, אלא שהלה הביט ברעבתנות על השלחן הערוף, והחל לזלזל ממאכלי השבת. בראותו כך, החל ר' גדליה להגיש לו במו ידיו מאכלים שונים, בבקשו להרגיע בכך את-רוחו ולהשתלט עליו בקלות, ובינתים מהרה אשתו של ר' גדליה להזעיק עזרה. עד מהרה התאספו כל התושבים המעטים שהיו בשכונה סביב הבית, ואחדים מהם מהרו לזמן את שומר השכונה הערבי, אולם כאשר מצאוהו, ראוהו יושב ורועד. "מהרו להמלט!" קרא אליהם השומר, "שכן בגפיה שלמה של שודדים ערבים מתבוננים להתנפל עליכם, והם נמצאים כבר מאחורי השכונה מצד מערב". פחד ואימה נפלו על התושבים, והם מהרו להפציר בשומר לרוץ אל העיר העתיקה כדי להזעיק עזרה, אולם לא היה כל סבוי לכך, שכן המרחק היה גדול מדי, ובאותם ימים היו ננעלים שערי העיר מבעוד ערב עד אשמרת-הבקר, אין יוצא ואין בא.

אף הספיק השומר הערבי להפגס לביתו של ר' גדליה בקר, והשודד התנפל עליו מיד בחמת זעם. עוד בטרם הספיק השומר להתעשת, וכבר נעץ בו השודד את פגיונו, ובדקירה אחת הכריעו ארצה. מיד לאחר מכן, התנפל השודד על הנאספים, בעודו מנפנף בפגיונו, והחל לזקק ולפצע את התושבים שנסו להשתלט עליו. פרצה מהומה גדולה, ובעלי האמץ מבין התושבים הפעילו את כל כוחותיהם על-הרוצח, עד שבכחות משתפים הצליחו להכניעו ולעקד את ידיו ורגליו בחבלים איתנים. בינתים היתה להם המלחמה מבית ומחוץ, כאשר בגפית השודדים נסתה להתנפל על השכונה הקטנה, אולם התושבים שבבר הזזהו מבעוד מועד על הספנה הצפויה, עמדו הכן לקראתם, ובחסידי שמים הצליחו להדף את ההתקפה ולהבריח אותם. אלא שאז ארע האסון. במהלך המערכה, הסחה תשומת הלב מהשודד העקוד, והלה הצליח להשתחרר מפיתת החבלים. המאבק בינו לבין התושבים התחדש אפוא, ובמהלך המאבק המחודש הצליח הרוצח לתקע את פגיונו ברגלו של אחד התושבים הצעירים, ולזקק שלשה תושבים נוספים. האברך שזקק ברגלו היה הקדוש רבי ישראל חיים שינבונים הי"ד, בנו יחידו של רבי מאיר שינבונים ממוסדי שכונת פתי מחסה' בעיר העתיקה, ולמרות פציעתו המשיך להאבק בשודד כדי להציל את יתר התושבים. מאבק הדמים נמשך שעה ארוכה, ושוב נזקק רבי ישראל חיים, והפעם בזרועו, והשודד אף הצליח להמלט כשהוא פצוע קשה. רבי ישראל חיים נפצע פצעי-מות, דמו שחת ונגר, ובתנאי הימים ההם לא הגשה לו עזרה רפואית ראויה. שבועה ימים נאבק הקדוש עם מר-המות, ובניסן תרמ"א, עלתה נשמתו הטהורה השמימה, כשהוא מותיר בביתו אלמנה שבורה וארבעה יתומים רבים.

הרצח הנתעב זעזע את תושבי ירושלים וכמעט שמוטט את הישוב היהודי מחוץ לחומות. היו שהאשימו את רבי זלמן בה"ר, מיסד השכונה, שהוא מסכן את התושבים ומפקיר את חייהם, ואף רבי מאיר אויברך בעל "אמרי בינה", טען פלפיו שיחכן שעליו להביא עגלה ערופה כדי לכפר על רציחת הקדוש, אולם רבי זלמן השיב לו, שאין ירושלים מביאה עגלה ערופה, ואף שכונת מאה שערים ירושלים היא... בסופו של-דבר, התגברו בני ירושלים על האסון המר. השכונה התפתחה לתפארת, ואף האימרי בינה" עצמו תמוך בה והרים נדבה לבנית בית-הכנסת הגדול שבה. אחריה צצו ונבנו שכונות נוספות, וירושלים התחדשה גדלה והתעצמה ומלאה צאן אדם, כן ירבו ויעצמו. ♦

מאורות

רבי מרדכי זיסקינד סג"ל לנדא מסטרי ¹⁸¹¹
ליום ההולולא י"ב בניסן תרט"ו

מגדולי תלמידיו של רבי אורי מסטריסק, רבה של קהלת בורשטין וראב"ד בסטריסק, ובערב ימיו ראב"ד סטרי שעל-שמה נקרא. נולד בשנת תקמ"ה לאביו רבי יואל משה לנדא מגלוגוב שהיה איש צדיק, ובשעת ליתו פרחו מעל מלתו עופות רבים שלווחו עד בקורתו. בנעוריו למד מפי רבי יעקב מליסא בעל 'חות דעת' ונתיבות המשפט, והוא הסמיכו לשמש ברבנות. לאחר נשואיו עם בת רבי אברהם יוסף תאומים מבורשטין, מצאצאי החכם צבי והקיקין דיונה, ומחתנו של רבו החות דעת, נסע אל השרף מסטריסק והוא חבבו מאד עד שהיה מכהו בן נחמד, ואמר עליו שנשמתו היא נשמת בעל הלבושים ולכן נקרא בשמו. ומאז שמע זאת, דבק בתורת בעל הלבושים וטרח לישב את דבריו הסתומים. לאחר פטירת רבו השרף, נסע אל רבי מאיר מפרמישלן ורבי ישראל מרז'ין. את רבנותו בסטרי קבל לאחר השתדלות רבו רבי מאיר מפרמישלן, ושם התודע לרבי אשר עניזל צוקמיר שהיה אחד מגאוני הדור, והשתדל לקרא לפניו את דרכי החסידות, ובהשפעתו פנה להתנדותו הגדולה אליה. בלימיו הגה בתורה הקדושה והשיב תשובות רבות בהלכה, מהן המשקעות בספרי פוסקי דורו, וכן לחם עלו נגד נגד ההשפלה שפשה בדורו ובצר את חומות החסידות בתריס נגדה. בפטירתו אמר עליו ה"דברי חיים" מצנז' "היום נלקח מאתנו שר התורה וחסד אור התורה". זכה לדור ישרים, ומחלציו יצאה משפחה מפארת בישראל.

יוסיף דעת

בהפטר פרשת צו מוזרת התפת אשר גיאי בריהגם, שהיתה במה לעבודת המולך לשריפת בניג ובנות באש. אכיל המולך שעמד שם בימים ההם, היה עשוי נחושת וכלשהו מסיקים בו אש היו ידיו הפשוטות מתלהטות ועליהן היו מניחים את הילד הקרוב, וכדי להבליע את צקעותיו כדי שלא ישמעו הוריו את קולו וירחמו עליו, היו מכים בחוקה בתופים, ומכאן שם המוקם 'תופת', שהפך למלה המביעה אסון וזעזוע כבד, והינו' על שם נהימת הילדים שהוקרבו, ומשתיתו נוצרו תופת וניהיגים במקום ענישת החוטאים, כמו שנאמר בישיעיהו "פיי-ערוך מאתמול פתפת" במדרש נחומא מתוארת עבודת המולך בצורה מורחבת יותר, ולפיה "היה עשוי חוץ לירושלים וצלם היה ובניו של עגל, וידיו פשוטות כאדם שפוחת ידיו לקבל דבר מחברו. והיו מסיקין אותו עד שהידיים נעשין כאש, ושבעה קנקלין (חדרים) היו לו והוא לפנים מהם, ולפי קרבנו של כל אחד היה נכנס, מי שמקריב עוף נכנס לקנקל הראשון, עז נכנס לקנקל השני, שח לשלישי, עגל לרביעי, פר לחמישי, שור לשישי". גיא בריהגים מוזכר כבר בספר יהושע כאחד מגבולות נחלות החסידים, וכן בימי חמיה. הנביא ירמיהו מתנבא על גיא בריהגים שעומד בפתח בעיר החרסית, ורש"י מבאר שהוא שער האשפות ששם זוקקים חרסים הנשברים, והמקום ייפה חלילה לגיא ההריגה על עוונותיהם של החוטאים. חז"ל בסוכה כתבו ששני עצי תמר נטועים שם שהם 'צני' הר הברזל' - מין לולבים, ועולה משן מביניהם, והוא פתחה של גיאי בריהגים. מיקומו של גיא בריהגים הוא כפי המקובל בעמק מדרום לעיר העתיקה ועיר דוד, מקיף את הר ציון ומתחבר בצד מזרח לנחל קדרון שנחשב בעבר לגבולה של ירושלים. מספרים, כי בשנת תרפ"א ביקר האימרי אמ"ת לראשונה בארץ ישראל, והתעצב לראות את פורקי העול הרבים בירושלים, אולם ניהמיהו בכך שהראו לו גיא בריהגים שם היו מעבירים את הבנים למולך, ועתה אין ברוך השם זכר לעבודה זרה זו...

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

זאת התורה לעלה (ו) לו - לא נודע בנתי פסוק זה. ובתורת הקנים לרשו לומר לה מה מלאים נאמרו כללותית ורקדוניהן שמיני אף כל נאמרו וכו'. עוד דרשו ז"ל ללמד על הזכרים בלן שטעוניהן סבין בעולה, וללמד על שלמי צבור שנאכלין לזכרי בהנה במנהגה וכו'. ובדרך רמז נראה על-דרך אומנם במנהגות, אמר רש"י לקיש מאי דכתיב זאת התורה וגו' כל העוסק בתורת עולה פאלו הקריב כו' עדיפא, גם אנו נאמר בדרך זה. וקדם אקדים דברי רז"ל אנשי אמת שונים בש"ע נהזרים אשר אמרו כי תכלית עסק התורה הוא לבר ניצוצי הקדשה אשר נפלו ואשר נאנסו מהקדשה ולהחזירם ביהוד שלם לכמות שהיו, והם שני בחינות, האחד ניצוצי הקדשה שדרו בעולם התהו לסבה ידועה לו והמשג לידועי דעת יספיק לטעם נכון, והשני הם נפשות העשוקות אשר עשק אדם בליעל מאדם הראשון בחטאו אשר שלל שלל רב, בידוע הפלגת הנשמות אשר הרבה לעשק, ואין לה דבר שפוקד עליו להוציא בלעו מפיו, וזאת אמצעות עסק התורה יעשה כל דבר עקר, ועלה ניצוצי הקדשה שנפלו קדם עולם התקון, ויוציא מס"מ בלעו מפיו ומפוצצו וממחה כחו עד אשר יקיא חיל בלעו, והוא מאמרם ז"ל אם פגע וכו' אם אכן הוא נמוח ואם פרץ מתפוצץ. ובפסוק זה גלה הכתוב פלאי התורה ותעצומיה, ואמר זאת התורה ותעלותיה אשר תסובב קריאתה, לעלה פרוש, שבאמצעותה תתקלה השכינה שהיא בחינת נקטת ישראל, ב' למנחה תבא זו סובלת כמה פרושים יסוף צדיקו, לשון מנוחה, ולשון נחת, ולשון הנחה, וזה פרוש הוא סוד עלי יניח צדיק זה את-ראשו, והוא סוד פאה שפת פאה מנוחה כי יניח עליה צדיק סוד עולם, וסוד שמאלו תחת לראשי וימיו תחבנקני, והבין.

דברי הימים

באור ל"ב בניסן, שבת-קודש פרשת צו, זכה מרן ה"בית יוסף" להתגלות המגיד שלו, ואז הבטיח לו שאם ידבק בו תדיר אזכך לישראל על קדושת שמי'. היה זה לאחר שנודע על שריפתו של שלמה מולכו הי"ד ביד האינוקוויציה בספרד בשנת רצ"ב, וה"בית יוסף" השתוקק אף הוא למסור נפשו על קדושת השם, והמגיד בשר לו על-כך פעמים אחדות ואמר לו שיזכה להישרף ולעלות כעולה תמימה על רצון מזבח, ואפרך יהא צבור מונח לפני. אלא שלמעשה נבטר ה"בית יוסף" באופן טבעי בהיותו זקן מופלג בן פ"ז שנה, וסימן נתן לו רבי דוד קונפורטי בעל 'קרא הדרות': 'ראשו כתם פ"ז'. ומסופר, שפעם שאל רבי יהושע מבעלזא את אביו ה'שר שלום', כיצד ייתכן שלא התקיימו דברי המגיד? והשיב לו, שבכל יום היה נחשב שה'בית יוסף' נשרף על קדושת השם, כי בכל קריאת שמע שלו מסר נפשו באמת, והבין מצא סמך לדברי אביו בוודו הקדוש פרשת לך-לך. המגיד שהיה מתגלה ל"בית יוסף", היה מלאך שלוח מן השמים, שהיה מגלה לו סודות וריים נסתרים, ונברא בזכות עיסוקו התדיר בלימוד המשניות. להתגלות המגיד זכה עוד בהיותו בגולה בשנת רצ"ג, כאשר בליל חג השבועות שמונו חבריו קול יוצא מפיו בחינות אבותיו בלי שהגיע את שפתיו, 'והיה הנעימות רב והקול הולך וחזק, ונפלטו על פניו ולא היה רוח באיש לישא עיניו ופניו לראות מריב המורא', כפי שכותב רבי שלמה אלקבץ באיגרת המובאת בספר השל"ה הקדוש. עדויות נוספות על התגלות המגיד אליו נמסרו גם מגיסי הרמ"ק, וכן כתב מהר"ח ותלמידו ועוד. דברים רבים שמע ה"בית יוסף" מהמגיד, רשם בכתביו ומהם נדפס הספר "מגיד מישירים" שנקרא גם 'ספר המגיד', ובו עניינים שונים.

ומרק ושטף במים

אוד מצל מאש היה רבי חיים מרדכי מנדבורנא, לאחר השואה האיומה ממנה נצל בדרך נס, והגיע ארצה בראשיתה של שנת תש"ח. בעירם ובהסרבל הגיע ארצה, בשהוא מותרת אחריו בגולה את בית-מדרשו וקהלתו, ושם פעמיו לירושלים עיר הקדש והמקדש. אלא שלא מצאה היונה מנוח לכף-רגלה, וחדשים ספורים מאז הגיעו ארצה והשתקעו בשכינת ספר סמוך ונראה לעיר העתיקה, פרוצו המאנעות הקשים של הערבים, והפגזים החלו להתפוצץ בקול רעש גדול. העיר סגורה ומסגרת, מחוץ תשכל חרב ומתדרים אימה, ורבים החלו להמלט לשכונות מרחקות יותר. היה הרבי במצור, שכן זה עתה זכה להצלל מגיא ההריגה ודמה פי יעלה בידו להגיע אל-המנוחה ואל-הנחלה, והנה נפל מרהפח אל-הפחת. בינתיים התעוררו כמה ממקרביו ואנשי שלומו, והחליטו למלט את הרבי עם בני-ביתו, עדי-עבר-זעם. אמרו ועשו, רכב משרין הובא, והמשפחה בלה העברה אל העיר יפו, שהתורקנה מתושביה הערבים, ואל הבתים הריקים פלשו פליטים רבים שבקשו להמלט מחמת המצוי. הפליטים אמנם הגיעו ליפו לתקופה זמנית עד שף המאנעות, אולם לרבים מהם נעמה הישיבה במקום והם נאחזו בעיר ותקעו בה יתד נאמן, עד שגרעין תורני נוצר בה. גם רבי חיים מרדכי תקע בה יתד איתנו, הקים בה את בית מדרשו וישיבתו, ורק לאחר שתיים עשרה שנה, פאשר יהודי העיר נטשו אותה, העתיק את-אחלו אל העיר בני-ברק המעטירה וקבע בה את מושבו.

כאמור, הגיע רבי חיים מרדכי ארצה ריקם באין משען ומשענה, אולם הוא המשיך בעבודתו התמימה כמו גימנים פתקונם, ועבד את-בוראו בסלוידן ובהצנע-לכת. אט-אט החלו תושבי יפו להפיר, פי איש רס-מעלה שוכן בקרבתם, והחלו להתקרב אליו ולהתחמם לאורו. בין המתקרבים, היה אברך נמרץ בשם ר' ליביל, שהגר אף הוא מירושלים ליפו עקב המאנעות, ולבו נהמץ בקרב לראות את המצוקה החמרת בבית הרבי. עסקן לברו מצוה היה ר' ליביל עוד מעטוניה, ובאחד שקצה מהר להפגם לעיני-הקדוה, והחל לפעל ולהשתדל למען הרבי ולהקים בעבורו קרן תמיכה שלי-משם. מאמצים מרובים השקיע בענין, ולבסוף נשאו מאמציו פרי. לאחר השתדליות רבות אצל ראשי ועד הקהלה שביפו, עלה בידו לקבל הבטחה, כי הרבי יקבל מעתה ואילך תמיכה קבועה מדי חדש בחדשו, הישר מקפת הועד. ברוב שמחה וגיילה, מהר ר' ליביל לעלות לביתו של הרבי כדי לבשר לו את הבשורה המשמחת, ומיכן מאליו כי בני-הבית התרגשו עד מאד לשמע הדבר. אלא שלהפתעתו האזין הרבי לדברים, ועל-פניו נברה עננה של-טרה. "בבקשה מקד, ר' ליביל", פנה הרבי אליו בתחנונים, "אל נא יחר אפך עלי. אמנם מכיר אני לה טובה עצומה על טרחתך הגדולה בעבורי, ואין מלים בפי להודות לה עליך, אולם מבבר אני שלא להנות מתמיכתך של קפת הקהלה, ומעדיף אני שלא להודקק לטובתם". ר' ליביל נדהם לשמע את הדברים מפני הרבי, והתקומם: "מפני מה ימנע הרבי את-עצמו מלקבל טובה זו? והלא הלחץ זה הדחק נותן בכס את אוחותיו, בבית אין פרוטה לפרטה ומתוכן ירק זה חי? אולם הרבי המשיך לדבך בסרובו, ואף גלה את-אזן העסקן על סבת סרובו. "הבה ואסביר לה את פשר סרובי. הרי גר אנוכי בארץ, אורח אשר זה מקרוב נטה ללון. ידוע לה בודאי הפתגם השגור כי 'אורח לרגע רואה כל-פגע', ואין ספק בלבי כי עד מהרה אראה פאן בקהלה עניינים ורחיניים הטעונים תקון, ועלי מוטלת החובה לעמוד בפרץ. אולם אם אקבל מקפת הועד תמיכה קבועה, יסתמאו עיני מראות את נגעי הקהלה והכל יראה בעיני פשר וישר מחמת טובת ההנאה שאקבל. מוטב לי אפוא להצטער בלחץ ודחק, מאשר אשים על-פי מחסום ואהיה נגוע בטובתי האישית". תשובתו של הרבי הפליאה את-הסובבים, בראותם עד כמה מוכן הרבי למסר את-נפשו לתקון הפלל, וחדלו שוב לעסוק בנושא, פשהם מסתפקים במעט.

לא ארכו הימים, והתברר כמה חזוה הרבי למרחוק ועד כמה צדק בהשערותו. היה זה בליל הסדר שנת תש"ט, פאשר רחובותיה של יפו היו דוממים ושקטים ואוירת חג החרות קנתה בה שבייתה. כלם היו ספונים בפתים לעריכת סדר ליל החג, ורק הרבי עשה את-דרכו לבוון המקנה כדי להשתר בו. כמנהגו לטבל שוב לקראת הסדר למרות שטבל כבר לכבוד הרגל. אל הרבי מתלחה ר' ליביל, החסיד הנאמן, אולם מיד עם הפגנס חרוו פני הרבי, התברר, פי מספר פועלים יהודים עוסקים בעבודות נקיון ותחזוקה במקום, ומחללים בכך את קדשת החג בשאט-נפש. הרבי נחרד למראה עיניו, ופנה מיד על-עקבותיו כדי להזעיק את פרגס הקהלה ולסלק את-הפועלים. ר' ליביל הפיר היטב את הפרנס הלז, וחשש לשלומו של הרבי, שפן הלה היה ידוע כמהיר-חמה וקצרי-רוח, והיה בטוח פי הוא ימהר לגרש את הבא להטריוו בעצמו של עריכת הסדר. אולם הרבי לא שעה לדבריו, ומתוך עזות דקדשה עלה אל ביתו של האיש, שהשתומם לראות את הרבי העטוף בקיטל הצהר, נכנס לביתו באמצע עריכת הסדר. תחלה נצתה בו חמתו על האורח הבלתי קרוא, אולם עד מהרה נשבה בקסמו של הרבי וחס בהודו הכפיר. לא ארכו הרגעים, ור' ליביל שפישף את עיניו בתדהמה כשראה את הפרנס התקוף מתלחה אל הרבי בדרך אל-המקוה, כדי לשלח משם את הפועלים הסוררים. וכששב הרבי מטהרתו, נענה ואמר למלוה: "שער בנפשך שהייתי מקבל את הקצבה הקבועה מועד הקהלה, כלום הייתי יכול לבוא אל הפרנס בטרוניה? והלא היה משלח אותי על-פניו מוטב לי אפוא לטבל על דחקות, ובלבד שאוכל לעמוד על המשמר לכבוד ה' ותורתו". ♦

משפח

מטעים

וישחט, וישחט, וישחט | (ח; טו; יט, כב)

שכל פעמים נכתבה מלת וישחט בפשוט במקוץ, הראשונה בפר החטאת, השנייה באיל העולה, והשלישית באיל המלואים, ושעמיהם שונים. וסמן נתן להם במסורה: ישן, וישב, עומד. והינו הראשונה רביעי שהוא לשון שכירה ושה השנייה אתנחתא לשון ישיבה ומנוחה, והשלישית שלשלת לשון זקופה ועמידה. ונרמזו בה שלש השלבים של תקוין החטא. בתחלה הוא עדין בגדר ישן, מחמת שנסתלקה ממנו החיות בגלל החטא. לאחר מכן הוא כבר בגדר יושב שכבר התכפר החטא והוא עולה ממדרגת ישן, ולבסוף עומד כאשר נשלם התקוין. ולכן הקריב תחלה חטאת לכפר החטא בגדר ישן, ולאחר מכן עולה להעלותו למדרגת יושב, ולבסוף הקריב את איל המלואים שהוא בגדר עומד שכבר התכפר הכל, וקרבן השלמים מביא שלום בעולם. (מלבוש לשבת ע"ר)

נוטריקון חטעמים הם רא"ש - רביעי, אתנחתא, שלשלת, מי מקום השחיטה בראש. (ליקוטיוס והערות)

רמז יש פא על דיקת הספין של השחיטה, שאם שחט בספין בדיקה אז הוא רביעי ורובץ באיכות ימים בעולם הזה וזוכה לאתנחתא גם בעולם הבא, אך אם שחט בספין פגומה קעין השלשלת שאינה חלקה, אז גם הוא נשחט הלילה טרם זמנו, ולכן יש פסק אחר התורה, שחיינו נפסקים. (קמח"ל גלויות)

מדגש

בקהלות אשכנז נוהגים לומר את הפיוט 'ה אלו ונואל' כהקדמה לתפלת מוסף בשלשלת הרגלים, טרם אמירת אשרי. הפזמון החוזר בו הוא: 'ותורה ולעולה ולמנוחה ולחטאת ולאשם ולשלמים ולמלואים כלי קרבנה', ומקורו מהפסוק שבפרשתנו: 'זאת התורה לעלה למנוחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים'. אלא שבפסוק לא נאמרה תורה והיא מתחילה בעולה, שכן התורה בכלל השלמים. ולכן יש הטוענים שטעות סופר נפלה בפזמון, והתבה הראשונה 'ותורה' היתה במקורה 'ותורה' כלשון הפסוק, ועקב הדמיון של האות ר"ש ודל"ת התחלפו זו בזו. אולם בגזק העירי, כי תכין שכבר במקור נכתבה התורה בגזר, מפני שיש לה דין שונה מהשלמים שנאכלת רק ליום ולילה, הגם שהיא קודשים קלים, כדי לפרסם את חנם בין האוכלים.

ממלה

רבי משה דוד לידא מווסליץץ הסמוכה לקרקא, נבדו של רבי דוד לידא הנודע מאשטורדס, ראה פעם אים אחד שהיה לבוש באצטלא ורובן ומקל כסף בידו, בדרך של צדיקים מפרסמים, אולם טובו לא היה כבודו. נאנה רבי משה דוד ואמר: 'עמה התבאר לי דברי רש"י שאמר בפרשת צו, 'ביתר צריך התנוב לזיו במקום שיש חסרוניכיס', שהרי תבת 'כיס' בגימטריה צ"ד" המרמזת על הצדיק, וזו כונת הדברים. 'ביתר צריך התנוב לזיו' - את מי מן צדו התנוב להתנהג בענוה? את מי שיש בו חסרוניכיס, והינו ששקרה בו מדת הצדיק'...

שנה אחת בערב פסח, בעת שפרנסים וילנא עברו בין בתי העיר כדי לאסוף כספים למגבית קמחא דפסקא לעניי העיר, עברו דרך בית מדרשו של הגר"א מוילנא, ונכנסו לקבל את פניו. קבלם הגר"א בסבר פנים יפות, ואחד הפרנסים שאל: 'מדוע נפוץ המנהג לאסוף מעות לעניים דוקא למצות אכילת מצה, ולמה לא נהגו כן במצות אחרות שאף הן עולות בדים קרובים? האם יש מקור לכך בתורה?' השיב הגר"א על-אתר ואמר: 'הרי מנהג ישראל תורה היא, וכבר נפסק הדבר בהלכה, ואף למנהג זה יש מקור בתורתנו הקדושה, כשם שיש מקור לכל דין ומנהג. שהרי שני פסוקים נאמרו בתורה בענין אכילת מצה, הראשונה 'שבעת ימים תאכל מצות', והשנייה 'מצות יאכל את שבעת הימים'. ושני כתובים אלו באים ללמדנו, שמצוים אנו לאכול מצות בחג הפסח, אולם יחד עם זאת עלינו גם לדאג, שאצל כל אדם מישראל יאכלו מצות בכל שבעת ימי החג'.

לאחר ימי הפורים שנה אחת, יצא הסבא משפולי למסע בעירות שבמחוז מגוריו, ושם רכש פמיות גדולות של-חטים, מהם צוה להכין קמח לרב. הדבר היה לפלא, ואף אחד לא הבין למי הוא מכין כמות כה גדולה של קמח, אולם שלשה ימים לפני התקדש חג הפסח, התברר הדבר. בעיר סמוכה פרצה שרפה גדולה, וכל בתי היהודים שבה עלו באש. בלם יצאו נקיים מנכסיהם, וכמוכן שגם צרכי הפסח שהבינו, עלו בלם בלהבות. מיד עם הודע דבר האסון, נסע הסבא קדישא אל אותה העיר, כשהוא מביא עמו את כל-הקמח הרב שהכין, ועמו אפה מצות רבות וחלקן לכל בני העיר. אז ראו בלם, שהצדיק צפה מראש את-הגזרה, והקדים רפואה למכה.

בעיר גריסק התגורר עשיר מפלג, שפנה כנבאי בבית-הכנסת הגדול שבעיר. שנה אחת, כשהגיעה שבת הגדול הפסוקה לפסח, לא הניח ברב גאווה לערוך בבית-הכנסת את המגבית הקבועה של קמחא דפסקא לטובת עניי העיר, שמעו את רב העיר רבי יצחק זאב מברסק, ומיד זמן את-הנבאי לביתו, כדי להוכיחו על התעלמו מדיחק העניים, אולם הלה כלל לא התרחס לדבריו ואף חיד קלות לשמע דברי התוכחה. הקפיד עליו הגר"י והתבטא: 'האם אתה בטוח כל-כך במעמדך, שאתה מרשה לעצמך ללגלג על העניים שאין בידם להוצאות החג? גם עליך תעבר-כוס, ואתה בעצמך עוד תצטרך להוציק לקפת הצדקה של-העיר'. מיד נעשתה העיר פמרוקה, ובלם אמרו שהרב קלל את-הנבאי. וכשבאו לספר זאת לגר"י, אמר: 'אני לא קללתי אותו, אלא רק ראיתי את מצבו של-האיש. והרי ישנם בה הרבה יתומים ואלמנות בעיר ששוקקים למגבית השנתית הזו בערב פסח, ואם הוא מעבך לערוך את-המגבית, אזי הביא את-עצמו כמו ידיו למצב זה'. ולאחר רגע הוסיף ואמר: 'אולם יש לו עדין עצה אחת להציל את-עצמו. אם יוציא מכיסו את כל הסכום שהיו אמורים לאסוף במגבית של קמחא דפסקא, ויחלק אותו לעניי העיר כדי שיהיו להם צרכי חג בהרבה כמדי שנה, אז יתר במעמדו ולא יצדק לצדקה'. אולם אותו עשיר, ברב טפשותו וגאווה הסרוחה, לא שעה להצעת הרב, וקפץ את-ידו אפלו מפרוטה אחת. במחצית השנה לאחר מכן, בשמחת תורה, היה אותו גבאי כבר במצב של 'ורד', לאחר שעסקיו פשלו בה אחר-זה, אולם בפלי חוץ עדין הראה את עצמו בגבר ושמר את סודו מהבריות, כשהוא ממשיך עדין לכהן כגבאי בבית-הכנסת. אולם בחג הפסח שבשנה הבאה, היה אותו גבאי כבר בגדר עני של-ממש, ונצרך לקבל מהמגבית של קמחא דפסקא. רחמנא לצלן.

בפרס הפסח, נכנס יהודי אחד אל ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ, והדברים התגלגלו לענין מגבית קמחא דפסקא. האיש היה בטבעו קמצן ולא הפיר בחשיבות התמיכה בזאת, ולכן אמר לרבי כי הוא אינו נוהג להשתתף במגבית קמחא דפסקא. נתן בו הרבי את-עיניו ואמר: 'מגבית קמחא דפסקא היא מטבע בת שני צדדים. או שאתה בצד של הנותנים, או חלילה בצד של המקבלים...'.

מספר ר' בצלאל שייף, על רבי יצחק זילבר, שלכה את הגחלת הלוחשת בקרב יהודי רוסייה בתקופת השלטון הקומוניסטי, והפך לסמל ודגמה של יהודי בעל מסירות נפש לשמירת התורה והמצוות וחסד עם-הזולת. 'ליהודי אחד במרבוז טשקנט, היתה חצר גדולה וסגורה, ושם היה לו תנור בו אפינו מצות כדי לחלקן ליהודים. הפעיל הראשי שדרכן את-בלם היה רבי יצחק זילבר, ואנחנו, הבחורים הצעירים, באנו לסייע לו. במשך שלשה ימים רצופים אפינו מצות, ובסיום האפיה, נטל בעל-הבית משאית, ואני נסעתי עמו לחלק לכל היהודים שפנו אלינו, ערבה מיחדת לכבוד החג, שכללה בקבוק יין, מצות, דג וקערה לסדר. פעם, לאחר שסימתי את החלקה, חזרתי מהש לחלוטין, וכאשר רבי יצחק שאל אותי אם מסרתי לפלוני-אלמוני, השבתי בשלילה, שכן לא מצאתי את הכתבת, אחר שרבים עברו אז דירה מאימת השלטונות. טענתי בלפיו, שהלה יודע פי החג מתקרב, ובנראה עתיד הוא לבוא לבקש את-המצות, אולם רבי יצחק אחז בי ואמר: 'כשהייתי בקאזאן, היה שם קצין יהודי אחד שהייתי מביא לו מצות מדי שנה. שנה אחת שכוחתי מכה, וכשבגשתי אותו בחל-המועד, שאלתי אותו מה עשה, והלה השיב בתמימות כי ערך את הסדר כמדי שנה, אלא שבמקום מצות הניח שלש פתות על-השלחן. בהנחתי עד היום אני לא יכול לסלח לעצמי על-כך; ולכן אני מבקש ממך לחפש את היהודי הלז ולתת לו את המצות'.

"וכל-מנוחה בלולה-בשמך וחרבה, לכל-בני אהרן תהיה איש באחייו - מפאן למדנו מהי אהבת ישראל. שהרי 'מנוחה בלולה-בשמך' היא מנוחה נדבה, וחרבה היא מנוחה חיטא וקנאות, ובשתיהן נאמר 'תהיה איש באחייו', שיש להתחסל לשני מביאי המנוחה בשנה, באהבה ואהבה. (רבי יצחק מוורקא)

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים

שנה אחת, בשעת אפית המצות של הגרי"ז מברסק בירושלים, פנה אליו אחד הנוכחים וספר לו ספור נפלא בענין אפית מצות. מעשה באחד מצדיקי החסידות הראשונים, שהיה נוהג לאפות את מצותיו בהדור רב ובקדוק גדול. עמד שם יהודי תמים ופשוט, וכשראה את ההזירות הגדולה של הצדיק באפית מצותיו והדורו הגדול, הצטער מאד על שהוא לא יכול להגיע לכך מחסר זמן ויכלת. עמד האיש בקרן זיית והתפלל לה' מקירות לבו: "רבונו של עולם! יהודי פשוט אני, ואיני יכול להדר ולקדקד בעסק המצות כמו הרבי, ולכן מבקש ומתחנן אני לפניך שתערה עלי רוח מקומם ותבני להוציא מתחת ידי מצות מהדרות ומקדקקות". שמע הצדיק את תפלתו, ומיד פנה אליו ובקש להחליף עמו את המצות. האיש סיים לספר את הדבר באזני הרב מברסק, והיה נכר כי פנתו להוציא מספור זה מוסר השכל כמה גדולה היא התפלה, וכמה עדיפות הן המצות שהעתירו עליהן שתהיינה בהדור רב, יותר מאשר מצות פשרות ומהדרות שעמלו עליהן בחמרות יתרות. אולם הרב מברסק נענה מיד בשנינות אפינית, ואמר: "ואני לומד כאן ממש להפך. שהרי אותו יהודי הצליח לפעל בתפלתו על-אתר, לזכות במצות המהדרות שעליהן טרח הרבי..."

אחד מחסידי ה"תפארת שלמה" מרדומסק, לא נפקד בבנים במשך שנים ארבות. כמר-נפשו, הגיע שנה אחת אל רבו לקראת חג הפסח כדי להתברך מפיו, אך מכיון שידע שדעתו של הרבי אינה נוהג מאותם חסידים שבאים לראותו בשעה שהוא מסב לשלחן החג, לכן התחמק כל העת פדי שהרבי לא יראהו. גם בשעת הסדר, עמד האיש מאחורי הדלת באימה, והמתין בכליון עינים להזדמנות נאותה פדי שהרבי יראהו ויברכהו בזרע של קניא. והנה הגיע הרבי לאמירת "מה נשתנה", ולפתע פנה אל אותו חסיד ואמר: "קרא נא מה שכתוב בהגדה", והלה קרא מתוך התבטב: "וכאן הבן שואל". חיד הרבי ואמר: "כאן יכול אתה לבקש בן", ואמנם בשנה שלאחר מכן הגיע החסיד בעצומו של ליל הסדר לבשרו, כי נולד לו בן למזל טוב.

כשהגיע רבי שמחה בונים מוורקא-אוטווצק לירושלים, היה זה בפרס חג הפסח. כשהתבונן לאפות את מצותיו, בקש לאפותן בתנור הראשון להדור, אולם האופים אמרו לו כי תקנה זו שמורה לרבי דוד בידרמן מלוב, והוא אופה את מצותיו בתנור הראשון. אולם כששמע זאת רבי דוד, שלח להודיע לצדיק שזה עתה הגיע, כי הוא מכבדו להשתתף עמו בצותא באפית המצות בתנור הראשון. הסכים רבי שמחה בונים להצעה, אולם כשהגיע אל המאפייה וראה מקרוב את תהליך הכנת המצות, הצטער לראות כי כמה מנהגים אינם נעשים כהלכה, ולכן התרעם על-כך והודיע כי הוא חדל מלהיות שתף עם הרבי באפית המצות. חיד רבי דוד ואמר לו: "אם אין מר רוצה במצות שלנו, לא יהיה לו מה לאכל בליל הסדר. כי גם את מצותיו שעתיד הוא לאפות, לא יוכל לאכל..." דברי הרבי לא הובנו בשעת מעשה, אולם בליל התקדש חג הפסח, כשרבי דוד התבונן לערף את-הסדר, הגיע אליו לפתע במרוצה שליחו של רבי שמחה בונים, ובקש לקבל מצות שמורות בעבור רבו. התברר, כי הוא שכח להפריש חלה ממצותיו, והתקיימו בו דברי רבי דוד כי גם את מצותיו לא יוכל לאכל....

פנינים

על חדש ניסן נאמר ביוצרות למוסף של פרשת החדש, 'החדש אשר ישועות בו מקיפות', דהיינו שהחדש מקף בישועות ורפואות. שהרי גם חדש אדר שלפניו וגם חדש איר שלאחריו הם נוטריקון אני ה' רפואה, וגם המצה נקראת בזהר מאכל הרפואה, כי חדש ניסן מסגל להמשיך רפואה וישועה. וגם צרוף שם הוי"ה של חדש ניסן הוא נוטריקון הפסוק ישמחו השמים ותגל הארץ, והתבות בגימטריה מצמיח קרן ישועה בימי ניסן חדש האביב. (שי למורא)

בליל הסדר אוכלים 3 מצות ושזותם 4 בופות ויו. 3 פעמים תבת מצה בגימטריה 405, 4 בפנינו פעמים בוס בגימטריה 344, ובחד 749 בפנינו שבת הגדול, כי בשבת הגדול דורשים בענינים אלו וקוראים בו ההגדה. (שערי נסים)

רבים תמהים מדוע בכל סמני הסדר אין רמז ליציאת מצרים, אולם באמת יש רמז לזה בתבת פרפס שהיא נוטריקון כל סוס רכב פרעה, ולא לחנם נרמזה קריעת ים-סוף דוקא בפרפס, כי אותה מטבילים במי-מלח כדי להזכיר את טביעת כל סוס רכב פרעה במי ים-סוף המלוחים... (רבי יוסף חיים זוננפלד)

רבי צבי הירש מוידוטישוב היה אומר, שבפסח מוסרים לצדיק את מפתחות בני חיי ומוזני, ומרמז הדבר בשם פסח שהוא נוטריקון פונקס חיים סביב, והפונקס לבנים שנאמר בניד בשתלי זיתים סביב לשלחנה. (מפי ספרים)

פסח נוטריקון פה סח, כי פחג הפסח כל מה שהאדם מבקש מה' יתברך בפיו הוא נותן לו, לפי שפסח הוא בחינת חסד ואהבה והגאולה תבוא בזכות האמונה. וכן נאמר ורעה אמונה והתענג על-ה', אם תהיינה לה שתי המדות הללו אמונה ואהבה בתענוגים, אז יתברך משאלת לבך שנאמר אחריו. (שפתי צדיק)

נוהגים לאחל פחג המצות איש לרעהו פסח כשר ושמח, ורמז יש בתבות אלו לכל החגים והמועדים. פורים, סכות, חנוכה, פורים, שבעות, ראש השנה, ושבבות, מועדים חדשים. ואף חו"ל המועד נוטריקון חגים וזמנים לששון. (תורת חסד לאברהם)

האורח המסתורי בליל הסדר

יחידי סגולה זכו להסב בליל הסדר על שלחנו של רבי אליעזר מדיז'קוב, ומי שזכה לכך היה שמח כמוצא שלל רב. המסבים חשים הרגשה של מעין עולם הבא, תענוג אמת של צדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. הרבי יושב בראש השלחן כמלך בגדוד, קורא במתינות את ההגדה, מכאן כל פסוק באר היטב, מוסיף מעשיות ומשלים ומהדר במצות ספור וציאת מצרים. והנה מגיעים למזיגת פוסו של אליהו הנביא, והרבי מבקש מהמסבים למזוג מעט מפוסותיהם לגביעו של אליהו, ובטרם פתחו את הדלת באמירת "שפך חמתך", החל להסביר את ענין גלוי אליהו שמתגלה לעתים אפילו לאדם פשוט בהסח הדעת, והחל לספר את הספור הבא.

בכפר קטן בשם יאורניק שבגליציה, התגורר יהודי עני בשם רבי פסח לנגוס, מצאצאי המקבל רבי שמשון מאוסטרופולי שנהרג על קדוש השם בפירות ת"ח ות"ט. אשה צדקנית היתה לו, ושמה רחל מינא, בת-אחותו של הרבי ר' אלימלך מליז'נסק, וזהם ששה ילדים. איש תמים היה רבי פסח, ועובד ה' באמונה ובנייה, אך ביתו ריקם. היו בני ביתו עטופים קרעב, עד שנחמץ לבו של רבי פסח והחליט להשפיר עצמו לשמש כמלמד תינוקות באחד הפרים שבסביבה, כדי לכלכל את בני-ביתו. אמר ועשה, ובתחלת החרף יצא מביתו והחל לנדד מכפר לכפר, עד שהגיע לאכסניה גדולה שעמדה על פרשת-דרכים, ובראשה עמד יהודי כפרי מגשם. לשמחתו של רבי פסח נודע לו, כי הלה הו' אחר מלמד-תינוקות לבניו, שגדלים בביתו כבורים ועמי-הארצות, והציע את עצמו לשמש בתפקיד הלווה. הצעתו התקבלה, ובשכרו הבטיח לו בעל-הבית תשלום של שלשים ריניש לכל תקופת החרף, עד חג הפסח הבא לטובה. ישב רבי פסח בפנקס, והתיגע עד פלות נפשו כדי להרביץ תורה בבגדים הפפרים הנבערים. אולם מתוך של הללו היה אטום ויבש כחרס, והם נלאו לשבת ולאמץ את עיניהם כדי לנסות לקרא את האותיות הקטנות, בזמן שנפשם פמה למרחבים ולהשתובבות עם נערי הפפר. הימים עברו בעצלתיים, ובנוסף לקשי הלמוד עם הנערים, סבל מרעב ומחסור, שכן החובר אמנם היה איש אמיד ובעל-יכולת, אלא שהיה קמץ ומפגל ונתן לו לאכל מעט לחם-צר ומים-לחץ. אולם אם לעצמו הסתפק רבי פסח במעט, נחמץ לבו בקרבו לראות כיצד מתעמר בעל-הבית באורחיו, כופץ ידו מן-הצדקה ומגרש אורחים שמבקשים לסעד מעט מזון בביתו בלי תשלום. לא יכל רבי פסח לעמד מן-הצד ולראות את אכזריותו של החובר, עד שהציע לו להתחיל מעתה ואילך לקבל את האורחים שבאים לביתו, ואת דמי ההוצאות יגבה משכר למודו. "בטלן גדול אתה", אמר לו החובר בגחוף, אולם הסכים מיד לעסקה, ורשם כל פרוטה שהוציא לצדקה על חשבונו של המלמד האביון. והנה הגיעה שבת-מכריכים של חודש ניסן, ורבי פסח בקש לשוב הביתה לאחר פמחצית השנה שנגער מביתו. פתח החובר את-פנקסו, ולאחר חשוב ארך אמר: "הרי החשבון לפניך, ולפי הרשימות הללו בלית את כל דמי שכרך תמורת הצדקה שנתתי לאורחים. ולא עוד, אלא שאף נותרת חייב לי שני ריניש, אותם אני זוקף על חשבון הזמן הבא..."

יצא רבי פסח מבית החובר ללא אמר ודברים, ושב לכפרו בפחית-נפש. שעות ארוכות צעד בדרך, פיסו ריק, אך לבו מלא שמחה על שזכה לקיים מצות רבות בכל מאוזהו ממש. ובשעה שנכנס לכפרו, כבר עמדה השמש בשפולי הרקיע ורבי פסח החל לרוץ לבית-ההכנסת כדי להספיק להתפלל תפלת מנחה בצבור, אחר תקופה ארכה שלא זכה לכך. לפתע, תוך כדי מרוצתו, ראה מספר יהובים משלכים על השלג הצחור, אולם בהשתוקקותו הגדולה לתפלה במנין, לא שת לבו אליהם והמשיך במרוצתו. באותה שעה התדפק אדם בלתי מוכר על דלת ביתו של רבי פסח, הניח על השלחן מספר מטבעות זהב, ואמר לבעלת-הבית המפתעת בך: "זה עתה ראיתי את בעלך חוזר אל הכפר, ובדרך ריצתו לבית-ההכנסת נפל מפיסו מספר מטבעות זהב. אספתי את המטבעות אחריו כדי להשיבם לו, אולם הוא נעלם מעיני ולכן הבאתים הנה". האשה קבלה את הדברים בפשוטם, והמתינה בקצרי-רוח לשוב בעלה לאחר תקופה כה ארכה, וכאשר ספרה לו האשה על המטבעות האבודים שהושבו להם, שתק ולא גלה פי המטבעות פלל אינם שלו, שכן הבין כי מן-השמים זמנו לו אותם בתמורה לשכר הלמוד שותר לפפרי. בן היה לו לרבי פסח, ושמו צבי אלימלך על-שם דוד-יוקנו הרבי ר' אלימלך. חכם ופקח היה הילד, ובערב פסח שלחתו אמו לרפוש דבר-מה בשוק. בהיותו שם, ראה הנער אדם בלתי מוכר, לבוש במעיל פרוה וחסוד עור במתניו. הלה האיר לו פנים והעניק לו זהב אחד במתנה, לאחר שפמה נערים הפילו בטעות את ערמות התבן שעגגלתו והנער הסביר לו כי הדבר נעשה שלא בכונה והציל את חבריו מפעסו. בשבוע לביתו, ספר לאביו על האיש שפגש בשוק, ורבי פסח הבין מיד כי אין הדברים בפשוטם, אך שמר את-הדבר בלבו. והנה מסבים כל בני הבית לשלחן הסדר, וכאשר מזוג את פוסו של אליהו והנער צבי אלימלך נגש לפתח את-הדלת, נרעד לפתע ואמר: "אבא, הנה בעל-העגלה שראיתי היום בשוק", אך כאשר בקש לצאת אלו, נעלם הלה כלא הויה. "זע לך", אמר רבי פסח לבנו לאחר עריכת הסדר, "כי זכית לראות את אליהו הנביא פעמים היום, בגלל שעשית מעשה טוב. אשרי מי שראה פניו בחלום ונתן לו שלום".

סיים הרבי מדיז'קוב את ספורו הנפלא ואמר: "ובנו של רבי פסח גדל והתעלה בתורה, עד ששמו יצא לתהלה בכל-העולם, הוא הצדיק הנודע רבי צבי אלימלך שפירא מדינוב, בעל "בני יששכר".

מאורות

בהוראי ג'רמון מתונס
ליום ההולולא ליל ב' דפסח, ט"ז בניסן תקמ"ג

מגדולי רבני תונס. נולד בטריפולי שבגלוב למשפחה מיחסת ממגרשי ספרד, ולאחר שהתייחס פילדותו מאביו שנהרג באפן טרגי בקשה אמו מרבי אברהם לומברוזו שיקחנה עמו לתונס כדי ללמד תורה מפי אחיו רבי יצחק לומברוזו בעל "זרע יצחק", והוא היה לרבו המבוקש. כל ימיו היה ספון באהלה שלי-תורה, והעלה על-הקתב חיזושים רבים, אלא שרבים נקיעו בשנת תקט"ז פאשר שודדים התנפלו עליו לגול רכושו, ובעמל רב הצליח ללקט את שארית הפליטה מחזושו, ולחבורו קרא בשם "תור הבן". דרך למודו היה בדרך הפשט פשיטתם של חכמי ספרד ובהפוש האמת, וכך קבע בספרו: "ומטוב שיניח האדם הספק שלו בצריד עיון, ולא יצטרך לצאת חוץ מהפשט". בעקבות רבותיו היה מונה את דברי רש"י פמגוליות ודקדק בכל תבניתו, וכאשר באר בחזושו את דברי רש"י הוא כותב: "ומקטב אני שאם אזהב לראות את פני רש"י, יאמר לי שך היתה פנתו, אמת ויציב". לצד כח תורתו בנגלה היה קני בתורת הנסתר וכחו רב בחכמת הדקדוק, וכן היה משורר פקסד עליון וחבר פיוטים נפלאים. מספר, פי בשנת תקמ"ז ראה בחלומו שלשה חכמים שהבירים בחייו, ועמם אדם רביעי שאור גדול בקע כמנו, אך את פניו לא זכה לראות. לשאלתו מי הוא, השיבוהו כי הוא רבי משה בוגינץ שהיה נעים זמירות ישראל וניצוץ נשמת דוד המלך, ומרב גדלתו על הפיוטים שחבר, אין גם להם רשות להביט בו.

יוסיף דעת

מנהג ישראל ידוע הוא שהבכורים מתענים בערב פסח, זכר לנס הצלתם ממת כבורות. הדבר נפסק להלכה בטור ובשולחן ערוך, אולם הרמב"ם רוב הראשונים לא במזירים מנהג זה, והמאירי אף כותב שאין בה סדר הכרח כלל. חיוב התענית הוא גם על כבור רק לאב או לאם, ולדעת המחבר בשולחן-ערוך גם הנשים מתענות שכן גם הכבורות במצרים לקו במת כבורות, אך הרמ"א כתב שאלו נהגו כן. על מקור התענית כתב החיד"א שאינו מוזכר בכל הכ"ס אלא במסכת סופרים בלבד, ואף בתלמוד ירושלמי משמע 'כמעט להיפוך' שאסור להתענות בערב פסח. דבר פלא מובא בספר "פאר יצחק" על צדיק בית זדיטשוב, רבי יצחק אייזיק ובנו רבי סנדר ליפא שהיו שניהם בכורים, ולא התענו בערב פסח, ואמר ר"א בשם דודו רבי צבי הירש מזידיטשוב, המכונה 'שר פית-הזר' כמליצה על משקל הפסוק 'שר פית-הסדר', כי במסכת סופרים שזמנו נובע זה המנהג של תענית בכורים, נזקקה טעות ובמקום הבכורים 'מתענים' צריך אחת ישבתי במסיבתו של רבי מנחם מענדל בנו של מהר"א, ובסתבה השיחה על הדבר הזה, ואמר לי בזה הלשון 'הן אמנם ידו זה מובא בטור ובשולחן-ערוך, אבל אל לנו לשכוח מי ומה היה רבנו מורנו רבי צבי הירש מזידיטשוב, שאבי זצ"ל הוזיק אותו כאחד מן התנאים ואבי בעצמו היה לו כל המדרגות של המגיד הקדוש מעזריטש, ואסור להרהר אחיהם'. ה'מנחת אלעזר' יצא בחריפות נגד דברי בעל "פאר יצחק", ועל כך שתלה בוקי סריק בצדיק מזידיטשוב וכנת שהספר ראו לשיפה, אולם מחבר הספר רבי מיכאל בראווער השיב כנגדו, והביא סמך לדבריו מדברי רבי יצחק אייזיק מקומונא ב'היכל הברכה', ש'מסכת סופרים לאו מי בר רב איש חתים עליה, כי מסכת זו נתחברה בדור אחרון ומי יודע כמה דברים מבטן מי יצאו'. למעשה לא התקבל הדבר להלכה, והמנהג להיפטר מהתענית בסיום מסכת.

נָלַה לְאִלְיָהוּ הַנְּבִיא אֶת אֱלֹהָיו...

פְּנִינֵי אֹרֶךְ הַחַיִּים

מדברי האור החיים הקדוש

והוא פתחו יצא מחפתו ישיש בגבור לרוץ ארח - אמרו חז"ל מהג הפסח עד עצרת, ישראל עסוקים במצות ספירה, מעצרת ואילך קמאי עוסקים? אמרו חז"ל במצות כפורים, ועד פסח זמן? עד כ"ה בכסלו. זה שאמר התנ"ך ראשית בכורי אדמתך תביא וגו', וכפי הפשט הפסוק של והוא פתחו שאומרים להתן אחר שקעת ימי המשקחה, רצונו לומר ביוצא מחפתו ישיש בגבור לרוץ ארח, לבקש מזונותיו ומזונות אשתו. וכפי הדרש יש לומר, עקשו שאנו יוצאים מעצרת, וגם אחר שקעת הימים ישיש בגבור לרוץ ארח, ולבקש ארח חיים מאת ה' ויתברך לזכות לחיי העולם הבא.

(מאור החיים, נשא)

"לפי שכלם היו בקרים ובמדברות, ובגה הפסח כלם לא באו אל פתיהם כי אם ה' מהפנינו, וכמה טרחות טרחתי בשביל עניי העיר (לפסח), עד שכמעט נעשייתי כמוכס, ואני וביתי ידיו אחר כמה חלקנו לעניים, ו' לכל עניי להיותם מרבים. ועם כל זה סברתי שגבול המועד אדבר אליהם על דבר הנזק, ובחל המועד הפשתי אחריהם ולא מצאתי אחר מהם שכלם פנו והלכו לקחם... ואין אני נכנס בעניינם אלו אלא לזמנים מקרובים, הגה הפסח".

(מכתב האור החיים' לבית הדין בפאס בענייני צדקה)

"כי מלאכת שמים על שכמי שמתי מימי חרפי ללמד תורה להפציץ ללמד, גם לחזר אחרי היכול להקנין, נוסף על צרכי צבור ומשא הנצרכים, לא לחלק בלבד, אלא לגבות ולספות ולחלק ולהציר במצומצמות צרכים ראיה שכלית לזון נפש אכזינים צדיקים וטובים".

(בהקדמה לאור החיים' על התורה)

ש'מלימקע שמש', כך היו בני ירושלים מכנים את ר' שלמה פרימן, השמש המסור של בית הכנסת 'החרבה' בירושלים העתיקה ושל קבר רחל בואכה בית לחם. שמש ברושמש הוא, בורבנו של שמש החרבה, וכמותם היה אף הוא ישר דרך, הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו. את מלאכתו מלאכת הקדש, עשה באמונה, ואת פרנסתו מצא מעבודות שונות ומזדמנות. בין השאר שמש במורה דרך לתורים שבאו לירושלים, ובהיותו יליד העיר שהפיר את כל משעוליה כפי ידו והיותו בעל מספר נפלא, העדיפו האורחים להתלוות אליו בבואם לתור את הארץ ואת ירושלים.

באותה שנה, לא היתה הפרנסה שרויה באהלו של ר' שלמה, ובנוסף לכך נפלה עליו הוצאה כבדה של רפי בתו הקטנה שחלתה ורוקנה את כיסו. והנה מגיע ערב פסח ועידו אין בידו מאומה להוצאות החג. בשתיקה יוצא הוא מביתו וצועד ברחובות העיר לבוון מלון אמדורסקי שברחבת שעריפו, ובלבו תפלה למצא תיר בעל-מזון שיבקש לשפר את שרותיו במורה דרך. התיר הראשון שמדדקרו לפניו הנו איש גאותן המביט עליו בזלזול ואומר: "גם אתה באת לבקש כסף? לא נותנים לי כאן מנוחה בכלם רק אומרים 'הב כסף'". השמש לא נותר חיב ומשיב לו בגמולו: "לא פאתי לבקש נדבות, ואל תזלזל נא ביהודי ירושלים המוסרים נפשם עליה. מתפרנס אני מעמל כפי במורה דרך בירושלים וסביבותיה, ותהלה לה' אני מרויח את לחמי ב'ישר'. התיר משתק מעט וחוכך בידתו אם להתלוות אליו, אולם נרתע מפני השעה המאחרת. וכשהוא מנסה לתובט מטבע כלשהו לידיו של ר' שלמה, הוא מסרב ומשיב לו את המטבע, מפני שאינו מבקש מתנת חנם.

הירח עומד באמצעיתו של ריקיע, הדומיה מהדהדת ברחובותיה הריקים של ירושלים העתיקה ור' שלמה צועד חרישית על האבנים החלקלקות שבסמטאות ולבו כבד עליו. והנה הוא רואה דמות אדם מהלכת לקראתו, שללא ספק נראה בתיר. ר' שלמה מביט בו באינו מאמין, תיר באישון לילה המהלך לבדו בסמטאות האפלולת? ומיד הוא מנענע לו בראשו כמי שדורש בשלומו, ואף הלה עונה לו במנוח ראש. "דו יו ספיק אינגליש"? מנסה השמש את-כחו בשפה האנגלית, אותה רכש יחד עם שאר הלשונות שרגילים בהן התירים, והלה אינו משיב. "שפרכו יו דו'טיש"? מנסה הוא בגרמנית, אך שוב שותק הלה. "פרלי וואו פראנסיי"? שמה צרפתית ובו הלה, אך שוב אין מענה. והשמש מנסה את-כחו בערבית מדברת: "בתח' ערבי"? והלה נותר עטוף בשתיקתו, עד שר' שלמה מנסה את-כחו בשפת האידיש המדברת: "אפשר רעדט איהר גאר מאמע לשון"? ונהרה מתפשטת על-פני הלה. "יא, יא", נענה האיש בחיוב, ור' שלמה מציע לו באדיבות: "שקא מחפש אתה את-הדרך אל הכתל המערבי? הריני מוכן להתלוות עמך לשם". והתיר נענה בחיוב להצעה וילכו שניהם יחדיו.

הרחובות חשוכים וריקים, הירח מאיר קלושות את-הדרך והשנים צועדים אל שריד בית מקדנו, כשר' שלמה מספר בינתים ספורים שונים ומעניינים. רחבת הכתל הצרה ריקה מאדם, למעט דמות שחוחה שעומדת בירכתים ומתהפקת על אבני הכתל בתפלה חרישית. היה זה הישיש רבי אברהמלי שטרנהרץ הברסלבאי, והוא עומד ומזמר פרקי תהלים בקול נעים. דמותו הנמוכה שחוחה, פאותיו הצהרות מתבדרות ברוח, והתיר אינו גורע עין ממנו. השמש ממשיך במעשיותיו, שהמציאות והדמיון משמשים בו בערבוביה, והתיר ממשיך להביט בדמות השחוחה. והנה מסים הצדיק רבי אברהם את מזמורי התהלים והוא פונה לביתו, וכאשר הוא נעלם באפלת הלילה, פונה התיר אל מורה הדרך ושואל בתמימות: "אמר נא לי, מיהו האיש הזקן הזה שעמד כאן והתבודד עם-קונו בחצות הלילה"? מביט בו השמש לרגע, ומחשבת התול עולה במחו. "איזה יהודי"? הוא מתמם ושואל, "האם עמד כאן מישהו? והרי סבור הייתי שאנחנו כאן לבדנו". התיר מביט בו משתאה, ואומר: "וכי לא ראית כאן יהודי זקן שעומד ומרנן מזמורי תהלים"? והשמש מושך בכתפיו וטוען בתקופ שלא ראה אף אחד. "ואולי", אומר ר' שלמה בקול מהסס, "שזכית לראות את אליהו הנביא שהתגלה לפניך כאן בכתל המערבי. אשריך שראית פניו במקום המקדש הזה, ולא כל אדם זוכה לכך". התיר מתרגש עד-דמעות ואומר: "וכי באמת זכית לגלו אליהו? ור' שלמה פורש את-ידי וואמר: "בנראה שכן הוא. שהרי לא היה כאן אף אחד", והתיר עומד ורועד מרב התרגשות. שבים השנים על-עקבותיהם, וטרם נכנס התיר בשערי בית המלון, תוחב הוא שטר כלשהו לידיו של מורה הדרך ונפרד ממנו לשלום. ר' שלמה חוזר הביתה עיף ומתש, חצות הלילה עבר כבר מזמן והוא שוקע עד-מהרה בשנה עמקה, לאחר שהניח על-השולחן את השטר שקבל מבלי שאף הספיק להציץ בו ולעמד על-ערפו. שעות קצרות לאחר מכן, הוא כבר עומד על-משמרתו בתפלה פותיקין, וכאשר הוא חוזר לביתו הוא מנלה שלא שטר של חצי לירה לפניו כמו שחשב, אלא שטר גדול של עשר לירות. כסום נכבד, שעמו הוא מכסה את כל הוצאות הפסח בהרחבה. טרוף נשימה מדלג ר' שלמה עד מלון אמדורסקי, אולם לפליאתו מספר השוער כי אמש ננעלו שערי המלון בחצות לילה, ואף אחד לא נכנס ולא יצא ממנו עד-הבקר. נסה השמש לחפש את עקבותיו של התיר במלונות אחרים, אולם פרח לו איש האמת. "דמייתי בלבי", ספר ר' שלמה לבני-ביתו לאחר עריכת הסדר ביד-רחבה, "כי אני הצלחתי להוליך שולל את התיר כאלו הוא ראה את אליהו, אולם למען האמת הוא רמה אותי ואני הוא זה שזכית לראות את איש הפלא..."

דְּבַרֵי הַיָּמִים

חג הפסח היה כרוך בעבר למרבה הצער עם עלילות דם קשות, שבעטיין סבלו אבותינו בדורות הקודמים ורבים נהרגו בעטייה של עלילה נתעבה זו וקהילות רבות נהרסו ונחרבו. למרות הניגוד הברור להיגיון ולהלכה של איסור רציחה ואכילת דם, הוטלו על היהודים במשך הדורות מאות עלילות דם, ואם בתחילה טענו המעלילים כי הדבר נובע מתוך נקמת היהודים בנוצרים וכעין זכר לתלייתו של אותו האיש, הרי שבמהמשך החלו להעליל עליהם שהם משתמשים בדם הנוצרים לאפיית המצות לפסח. המקור הראשון לעלילת דם מובא בספר 'נגד אפיון' של יוסף בןמתתיהו שחי בתקופת חורבן בית המקדש השני והמרד שלאחריו, ושם הוא מספר על עלילת דם שהופצה בידי הסופר המצרי-יווני אפיון, כי בשעה שאנטיוכוס נכנס לבית המקדש מצא שם איש יווני כלוא, והלה סיפר כי נפל שבי בידי היהודים והם מפטמים אותו במאכלים שמנים במשך שנה שלמה כמנהגם, ולאחר מכן מקריבים את השבוי לקרבן ובשעת אכילת מעוי נשבעים להיות שונאי היוונים לנצח. סופר יווני אחר הפיץ בשנאות את ישראל שמועה, "כי פעם בשבע שנים ילכו היהודים איש נוכרי, ויקריבו אותו לקרבן וישפכו את בשרו לחתיכות". עלילת הדם המפורסמת הראשונה היתה בשנת ד'תתק"ט בעיר נורייץ שבמזרח אנגליה לאחר שגופת ילד קטן נמצאה בעיר, ומומר יהודי נתבע טען באוזני הוועד המקומי כי זה מנהגם של היהודים להקריב קרבן נוצרי מדי שנה בחג הפסח, ועדותו השקרית גרמה אפוא לאסון הגדול בתולדות עםנו. מאז היו כמתאים עלילות-דם נודעות, והמפורסמות בהן הן עלילת דמשק ועלילת בייליס, והאחרונה היתה בשנת תש"ו בקילץ שבפולין, ובכל דור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם.

אל רבי חיים מצניז הגיע פעם יהודי נגיד אַחַד, וכשהרבי שוּחַח עמו על עסקיו גָּלוּה, כי הָלָה עומד לקבל בתְּכִינָה אַחְזָה גְדוּלוֹה, מִמֶּנּוּ עֲתִיד לְהִרְוִיחַ רוּחַ גְדוֹל. חָשׁ הַצְדִּיק כי דְּבַר־מָה אֵינּוּ פְּשׁוּרָה, וְלֹא הִתְפַּלֵּא לְשִׁמְעַת בִּי הָאִישׁ מִבְּקֶשׁ לְסַלֵּק אֶת הַחוֹכֵר הַיְהוּדִי הַקּוֹדֵם, וְלִהְיוֹת אֶת־גְּבוּלוֹ. "כִּיצַד מִסְגָּל אַתָּה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה נִכְלָה שְׂכָזָה"? הוֹכִיחוּ הַרְבִּי, "אִיךָ אֶפְשֶׁר לְהִסְגִּי גְבוּלוֹ שֶׁל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל"? וְהָלָה הַחַל לְהַצְטַדֵּק: "אֲמַנֵּם יְהוּדִי הוּא הַחוֹכֵר הַזֶּה, וְאִלֵּם הוּא פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל וְכוּפֵר בַּעֲקָר, מְחַלֵּל שֶׁבַת בְּפִרְהוּסָה וְעוֹבֵר בְּשִׂאט־נֶפֶשׁ עַל כָּל הַתּוֹרָה בְּלָהּ. יְהוּדִי כָּזֶה מִצְוֶה לְקַבְּרוֹ בְּאֶדְמָה... נִעְנֶה הַרְבִּי וְאָמַר: "יֹדַע אַתָּה מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ חַז"ל עַל הַפְּסוּק 'אַתָּה עֵרַם וְעָרְוָה? שֶׁפֶּאֶשֶׁר רָאָה הַקִּבֵּ"ה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְעַרְטֵלִים מִמִּצְוֹת, נָתַן לָהֶם דֵּם־פֶּסַח וְדֵם־מִיֵּלֶה, וְלִכְאוּרָה הַדְּבָר תְּמוּהָ, שֶׁהָרִי מִצְוֹת דֵּם־פֶּסַח נִתְּנָה לָהֶם לְאַחַר מִכַּת חֹשֶׁךְ, וְהָרִי כָּבֵד אֶמְרוּ חַז"ל שֶׁבְּמִכָּה זֶה מִתּוֹ כָּל הַרְשָׁעִים שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ טְרוּדִים לְקַבֵּר אוֹתָם בְּשִׁלְשֵׁת יָמֵי הָאֶפְלָה, וְאִם־כֵּן, הָרִי הֵיחָד בְּיָדָם מִצְוֶה גְדוּלוֹה שֶׁל קְבוּרַת הַרְשָׁעִים, וּמִדּוּעַ נִחְשָׁבִים אֲפּוּא פְּעִירִים בְּלִי מִצְוֹת? אֵלֶּא מִכָּאן רָאִיָה, שֶׁלְקַבֵּר יְהוּדִי בְּאֶדְמָה, גַּם אִם הוּא פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל מִבְּהֵקָה, אֵין זֶה בְּגֵדֵר מִצְוֶה..."

רבי שמואל מוהליבר, היה מתמסר למען בחורי ישראל שנלקחו בעלי־כרחם לצבא הרוסי, והיה דואג לכל־צרכיהם, ביחוד בחגים ובמועדי ישראל. שנה אחת בפרס הפסח, נכנס אליו ראש הקהל והתאונן על היקר המאמיר והפקעת השערים, עד פי אין הקהילה הענייה יכולה לשאת בעל ההוצאות הגדולות של האכלת החיילים בפסח. "אם המוצב קשה כל־כך", אמר רבי שמואל, "אולי יש מקום לכנס את הדיינים ולהתיר בשנה זו אכילת קטניות". נהרו פניו של ראש הקהל, ואמר: "הבוא עליכם ברכה, ובנו. כל הזמן אני מתהלך בדאגה, במה נאכיל את החיילים היהודיים וכיצד נספק להם מאכלים של־פסח. אולם עתה, כאשר יתקבל ההתר להאכילם קטניות, יקל הדבר עלינו מאד". נרתע רבי שמואל ואמר: "חסי־שלום, לא לכך היתה פונתי בהתר אכילת קטניות. את הקטניות נאכל אנו מחסר בררה, אני ואתה וכל בעלי־הבתים שבְּעִיר. ואלו בשביל החיילים, אנו חייבים להכין את מאכלי הפסח הטובים והמהירים ביותר, כמו בְּכַל־שָׁנָה..."

שנה אחת, הגיע יהודי לרבי יששכר דב מבבל, והביא לו שק גזר לאכילת פרסם בלילה־הסדר. מה התפלאו החסידים לראות, כי בשעת בעור חמוץ צוה הרבי לשרף את כל השק יחד עם החמוץ, אולם כבשו את המיהתם בלבם. והנה עברו כמה שעות, ולפתע הגיע היהודי בקהלה וספר, כי המשרתת שאלה אותו אם הוא מרצה מן הגזרים שהיו גדולים ונאים, שכן השקתה אותם בשכר כדי להשפיעם. נחרד האיש לשמע הדבר, שכן פרוש הדבר שהגזרים אסורים באכילה בפסח, כי הרי השכר חמוץ הוא, ולכן מהר לבוא לבבל כדי להזהיר את הרבי שלא יאכל מהם. עמדו בלם והשתוממו אל מול רוח קדשו של הרבי, אולם הוא הסביר מיד את הדבר ברב ענוותנות: "לא רוח־הקדש היתה כאן ולא מופת, אלא דברים בפשוטם. כאשר קבלתי את הגזר לכרפס אמרתי לנפשי, מאימתי היו אבותי משתמשים בגזר לאכילת הכרפס? הבנתי אפוא שמשוהו כאן אינו פשוטה ולכן צויתי ל'שורפו'. וכשהיה רבי דוד משה מקרטרשניף מספר מעשה זה, היה מוסרם ואומר: "ראו נא כיצד שמירה על דרכי האבות ומנהגייהם, מצילה מאור אכילת חמוץ בפסח..."

בעיר וילנא, התגורר קבלין יהודי עשיר בשם ר' שלמה פומרנץ, שעשה חיל בעסקיו ומשפחות רבות מצאו את פרנסתן בזכותו ונהנו מ טובו. אולם כדרכו של־עולם התהפך עליו לפתע הגלגל, ולאחר כמה עסקים כושלים ירד מנכסיו ונעשה עני ואביון. ואף כאן היתה בו דרכו של־עולם, וכל ידידיו ואנשי שלומו משכבר הימים התחמקו ממנו כאלו לא הכירוהו מעולם, לא דרשו בשלומו ולא התעניינו במצבו. שוב עברה תקופה מסוימת, ושמש ההצלחה החלה שוב להאיר לו פנים וזכובו דרך מחדש. גלגלו התהפך שוב לטובה, ועד מהרה חזר למעמדו הראשון ועסקיו עלו ושגשגו שוב. ועם העשר החלו להופיע שוב הידידים הטובים, שפתאום נזכרו ממנו, והחלו שוב לנסות להתקרב אליו ולהתניף לו. מנהג ותיק היה לו לר' שלמה הנגיד, להסב בשלחנו בליל אחרון של־פסח יחד עם ידידיו ולשורר את שירי החג, אך באותה שנה הקדים ובקש מהמשרת הנכרי להעמיד על השלחן קפה מלאה במעות. והנה נכנסים דורשי שלומו ובקול נפת־צופים מקרבים אותו בכרפת החג, וכשנתקלו בקפת המעות שעל השלחן, שאלו בתמיהה והשתוממות: "ר' שלמה, מה זה?! והנגיד עונה בחיידך מר: "הרי יודע אני היטב פי לא אלי באתם, אלא לשם פספי בלבד. ולכן שבו נא אפוא סביב קפת הכסף, הנה הכסף להביט בו, ושמחו בו את־לבבכם..."

ה"חפץ חיים" חלה פעם וסבל מכאב־ראש עצום. שדלו אותו בני ביתו בדברים, עד שהצליחו לשכנעו להסכים לנסע לוילנא כדי לדרש ברופאים. הדבר היה כשביע לפני חג הפסח, בתקופה שהשילג מפשיר והדרכים אינן סלולות כראוי, ולכן המתנינו בני המשפחה לקבל מברק מאביהם כי הגיע בשלום ליצוד. והנה התקבל המברק המיחל, ובלם חרדו לראות מה כתוב כדי ללמד ממנו על מצב בריאותו, ומה השתוממו לראות כי ה"חפץ חיים" כותב שהיותו והדרכים אינן סלולות בגלל הפשרת השלגים, "מספקני אם יעלה בידי לחזור הביתה לשעת בדיקת חמוץ, ולכן מבקש אני מכם, שלא תשפחו לבדק את החמוץ בחדר עליתי, פי יתכן שהכנסתי שם חמוץ..."

מטעים

וככה תאכלו אותו (שמות יב, יא)

בטעמי מנח סגל, ותבת ככה עולה מ"ח כמנין אדם, כי הרי בני ישראל היו עבדים במצרים ולא היו רגילים באכילת בשר צלוי, ולכן היה צריך משה להראותם באיזה אופן יאכלוהו, ורמז יש כאן שבכל אכילה צריך האדם לזרוק את הנאות הנשמיות ולהתכונן לשם שמים כעם סגלה. (נר תמיד)

וטבלתם בדם אשר־בסף (שם כב)

בטעמי זרקא מנח סגל, לרמז שבאשר זרקו בני ישראל את־הדם על־המשקוף, יגה הקב"ה את המצרים ויניח את בני ישראל שנקראים עם סגלה, והינו זרקא - בשעה שזרקו, מנח סגל - הניח לעם סגלה. וכן יש רמז בטעמי מנח רביעי שעל התבות ולקחתם אגרת אזוב, לרמז שיש להניח את הרביעי ולטל רק שלשה קלחי אזוב. (שיח שדה)

היום אתם יצאים בחדש האביב (ג, ד)

רמז יש כאן לגסס בשבת ומועדים זכר ליציאת מצרים, מפני שביציאת מצרים יצאו מהקלפות, וכך בכל שבת ויום־טוב הקב"ה מוציא את ישראל מר־המצרים, ובתבת היום המנוה לשבת ויום־טוב שנקראים יום שבלו שבת, ולכן לא נכתב והי ערב בשבת, ולכן יצאים באתנחתא, לומר היום אתם יוצאים - בכל שבת ויום־טוב מן המצרים, בזכות בחדש האביב שבו יצאנו ממצרים. (דברי שלום)

מדגש

רבי אברהם אבן־עזרא שנועד בחכמתו ובשליטתו ברזו לשון הקדש, כתב חידה לפסח המורכבת משלשה שבדי פסוקים: "ובי־יבה איש את־עיו עבדו, וישש פסח לה/ לא־תאבה לו". הפתרון לחידה זו שנואית תחלה כחסרת פשר, הוא הפלל שנקבעו מסדרי הלוח העברי לא בד' פסח. שכן אם 'ג'ה' ונפחית את האות ע"ן של תבת עבדו/ תותר בדינו התבה בד'ו, ומי שירצה לעשות אז פסח לה/ לא־תאבה לו, שכן בימים אלו לא חל הפסח לעולם. ובדומה לזה כתבו בעלי התוספות על הפסוק הוא לבדו יעשה לכם - נוטריקון לא בד' פסח, ומכאן שהנקוד הוא בד' ולא בד' כפי השגור בפי הגריות, וגם בתלמוד הראשון של הפלל לא אד"ו ראש/ הקריאה הנכונה היא לא אד"ו ראש על משקל הפסוק 'ואצוה אותם על־אדו הראש' בעזרא, ולא כפי השגור 'לא אד"ו ראש'.

ממלה

רבי דוד מטולנא, נודע בשנינותו ובצחות לשונו, וקוליות רבות ושתמרו מפיו. פעם ישב ואמר: "יודעים אתם מי האיש אשר נמשל לארבעת הנבים שבהגדה? הוי אומר זה האיש העני ואביון. שהרי בתחלה הוא חכם, שכן לא לחכמים לחם ואין לו פרוטה לפרטה. ומכיון שזקוק למעות נוטל הלואות, אלא שאין בידו להחזירם והופך לרשע, שהרי כבר נאמר 'לזה רשע ולא ישלם'. וכאשר אוזל כספו הריהו תם, שנאמר 'תם הכסף/ וכשהוא פושט את המלוה הוא מעמיד פני תם. ואז הופך להיות שאינו יודע לשלם/ שכן מי פתי וישאל לו שוב?..."

כף היה בעל ה"שפת אמת" מבאר את דברי ההגדה "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו": יודעים אתם מהי הסבה לכל צרותיהם שלי־ישראל? בגלל ש'לא אחד בלבד' - שלא היו ישראל כלם בגדר 'אחד', באחדות ובאהבת ישראל. ולכן 'עמד עלינו לכלותינו', כי חובת האחד מוטלת בכל דור.

פְּרֻשֵׁת צו | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשֵׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹמֵר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

פְּרֻשֵׁת עֵינֵי חַמַּד

יִצְחָק אֶרְיָא ר' בֵּית רַבִּינָא שְׁכֻנַּת עֵין חַמָּה - אֲבִישֶׁת צִיּוֹן

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֵׁת צו – זְכוֹרֵן הַנְּסִים

"לא תאכל עליו חֶמֶץ, שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֵינֵי, כִּי בְּחַפְזוֹן יִצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יִצְאֶתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ" (דברים טז, ג)

כך אסור לו לאדם לשכוח ולטשטש מזכרונו את ההרפתקאות, הנסיגות והחסדים, שנעשו לו מינקותו ועד אותו הרגע, בו הוא עומד, כל רגע וכל שעה יוכיח לעצמו, כי הוא אסיר תודה לה' יתברך, שהביאו עד הלום.

ובעלי הנפש היו משתדלים להנציח את מעשי הנסים שבחיים באמצעות עצם מסוים הקיים וקבוע, שיזכיר להם את רושם ההתרגשות וההתעוררות מהתגלות השכינה ע"י הנס.

כמו שכתוב על משה רבינו, שקרא לבנו בשם גרשום, משום שהשם מורה על הנס, שעשה לו ה', שלמרות שהיה גר בארץ נכריה והצליחו הקב"ה.

והעיר על זה הרלב"ג (שמות יח, ג): "אשר יקרה לאדם נס מהראוי לעשות דבר מסויים, כמו שעשה משה שקרא לשני בניו על שם הנס וההצלה כי הצילו מחרב פרעה".

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים: "זְכֹר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתַי, חֲנוּן וְרַחוּם ה' (תהלים קיא, ד)". ופירש רש"י הקדוש: קבע לישראל שבתות ומועדים ומצוות, שנאמר בהם: "זְכֹרְתָּ כִּי עָבַדְתָּ ה' בְּמִצְרַיִם" (דברים טז, יב), לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחפץ להצדיקם.

בברכת שבת שלום וחג פסח כשר ושמח הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

כותב הרמב"ן: "זכיר בכאן ברבות הטובה יזכור ימי עניו ומרודו, שהיה עבד במצרים, ולא ישכח את השם, שהוציאו מן העבדות ההוא לטובה הזאת, אבל יזכור חסדיו תמיד, וייראו אותו ויעבדו לפניו כעבד לאדוניו".

הנה סימן רע הוא לאדם, כאשר הוא שוכח את הנסיגות, ההרפתקאות והמאורעות, שעברו עליו מימי חלדו, כשהוא עוקר מעצמו את היופי המוסרי והרוחני, שרכש בתקופת הנסיגות ובהם ראה את יד ה' החזקה של הבורא היחיד המנהיג ומסבב את כל הסיבות.

שיכחה מעין זו מראה על ירידה מוסרית, משום שימי עינויים צריכים היו להחזק בלבו כקניין נפשי עמוק, כסגולה יקרה החביבה עליו - ובה ישתעשע מדי העלותה על זכרונו.

והתורה הזהירה אותנו, לבל נגיע, חלילה, למצב של שיכחת יציאת מצרים. כמו שנאמר: "הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱשֶׁר הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדִּים" (דברים י, יב).

וביאר האבן עזרא "פן תשכח, כי עבד היית בשפלות לב, ותשכח העינוי והרעב והצמא, שהיה לך במדבר, ואף על פי כן ה' כלכל אותך".

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה שמואל אימן בן אסתר זרי משפ' שטרית מאיר ישראל בן רחל ברכה- ליאור יהושע סומך וב"ב יהודה אריה בן רחל ברכה עינת בת רחל ברכה רחל ברכה בת פדילה דליה ארז בן שושנה רון אברהם וב"ב נעם יצחק בן רחל ברכה ח' הפקות ואירועים יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע נטלי בת יונית שלמה זדנה דוד וב"ב קסיר אפרים וב"ב כולל ברסלב אילת י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר עמית בת טובה יוסף בן רחמה חגית בת גילה יפית בת ג'ימה נתנאל בן ג'ימה אורן בן נעמי אילן בן ג'יליט ענת נעה בת מזל טוב אסף בן סופיה דוד עומר בן יהודית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואלהו

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו מרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דינאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה גילה בת אקבאל- בריאות ואריכות ימים אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה אורן בן אסתר דינה בת מזל יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל אקבאל בת נושפארין שירה שילת בת אורלי תמר פורטוגה בת מיסה רפאל משה בן רחל מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה שלו בן מזל פחימה אליהו בן מאיה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה מישא אסתר בת זוהרה שאלו בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רונית בת סבריה קסנש בת דגטו כל עם ישראל יצחק בן חנון

08/04/2017		י"ב ניסן תשע"ז	
פרשת צו – שבת הגדול			
הפטרה: "וערבה"- מלאכי ג'			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
20:27	19:40	18:27	
20:24	19:38	18:45	ת"א
20:26	19:40	18:47	חיפה
20:25	19:39	18:46	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
--	---	--	--

שואל ומשיב בהלכה – הכשרת כלים לפסח

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

אדם הרוצה להשתמש בפסח באותם כלים שמשמש בהם כל השנה, האם רשאי וכיצד?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

- ✓ **סכונים מטבח**- יש אפשרות להשתמש על ידי הגעלה. הווי אומר, שנותן סיר עם מים ע"ג האש, ובשעה שהמים מבעבעים, נותן לתוכם את הסכום. ותיכף לאחר מכן שוטף במים קרים.
- ✓ **פלאטה חשמלית**- די שיצרה עליה מים רותחים ישר מן הקומקום, לאחר שרתחו המים. ולאחר שינקה היטב את הפלאטה מכל חשש חמץ.
- ✓ **מחבת**- די בהגעלה, שנותנו לתוך מים רותחים. אולם במחבת מסוג "טפלון" לא מועיל הכשר וחיוב לקנות חדש לפסח.
- ✓ **סירים**- היות שמבשלים בהם גם חמץ, חייבים להכשירם על ידי הגעלה במים רותחים. וקודם לכן חייב לרחצם היטב ולנקותם מכל לכלוך.
- ✓ **כלי זכוכית**- לשיטת הספרדים, אינם בולעים חמץ ולכן אינם צריכים שום הכשר לפסח, ואפילו הכניסו לתוכם חמץ גמור, כגון בירה, יש להתיר על ידי שטיפה בלבד. כלי זכוכית הנקראים פיירקס, שמבשלים בהם על האש, וכן דורלקס, מותרים בשטיפה והדחה בלבד. אולם לשיטת האשכנזים, אין להם תקנה ואסור להשתמש בהם.
- ✓ **כלי חרס**- (ספלי קפה) אין מועיל להם שום הכשר, ואם השתמשו בהם בחם, אין הגעלה מועלת להם כלל. ומכל מקום "הכיוור" שרוחצים בו הסירים והצלחות, אפילו אם הוא עשוי מחרסינה - יצרה עליו רותחים, ואז מותר להשתמש בו בפסח.
- ✓ **תנור**- חייב לשפשף היטב דפנות התנור בחומר ניקוי (עם צמר פלדה) מכל שמנונית, שנספגה שם. לאחר שהבריק את התנור מדליקו על ריק למשך שעה, בטמפרטורה הגבוהה ביותר. ואף ידאג שעד כניסת החג יעברו 24 שעות, שלא השתמשו בו כלל.
- ✓ **מיקרוגל**- ראשית עליו להוציא את כלי הזכוכית שבו (ניתן לשליפה) ולהדיחו במים רותחים. ולאחר מכן עליו לנקות היטב את הדפנות עם חומר פוגם. ואף לשים כוס מים, ובתוכו חומר ניקוי - ולהדליק למשך רבע שעה. וכן לא להשתמש 24 שעות במכשיר.

חֶסֶד עִם אֱלֻמָּנָה

היה זה בחודש ניסן בשנת ה'תרע"א. לאחר בדיקת חמץ בביתו של הגאון רבי חיים הלוי סולובייצ'יק מבריסק צוק"ל. בשעה מאוחרת בלילה, הגיעה אישה אלמנה, אם לשלושה עשר ילדים אל רבינו ודמעותיה זולגות על לחיה, כי אין לה מאומה מצורכי החג.

הלך הגאון אל הארון, שבו הניחה אשתו את מצרכי החג, שטרחו ימים רבים בהכנתם, כדי שיספיקו לכל האורחים הרבים שיסעדו על שולחנו בחג. לקח הרב את הכל, והטעין בעצמו את כל המצרכים על עגלה רתומה לסוס, ושלח את העגלה לבית האלמנה.

למחרת בבוקר קמה הרבנית, והנה שוד ושבר. כל מצרכי הפסח נעלמו כלא היו, ותהום כל העיר: מצרכי הפסח נגנבו מבית הרב... כמובן, לשמע דברים אלו כל בני העיר הזדרזו ומיהרו לשלוח מכל טוב לבית ה'מרא דאתרא', על מנת שיספיק לו לכל ימות החג. לאחר הסדר גילה הגאון רבי חיים לאשתו, כי הוא היה הגנב... לשאלתה, כיצד חשב להשאיר את הבית ללא כל מצרך לחג הפסח, השיב כי הוא כ'רב העיר', ידע שלעולם לא ישאירוהו ללא אוכל, אך לאותה אלמנה מסכנה אין מי שידאג...

מִצּוֹת הַכֶּנֶסֶת אֹרְחִים

באחד מלילות הסדר, התארח אורח על שולחנו של הרה"ג ר' חיים סולובייצ'יק מבריסק. הסדר הסתיים לאחר חצות הלילה והאורח חשש ללכת לבדו באישון לילה ברחובות העיר, עד אכסנייתו המרוחקת. ראה ר' חיים את פחדו, ואמר לו כבדרך אגב: "בוא ונצא יחד לטייל קמעה בעיר, כדי לשאוף אוויר צח". רבי חיים ליווה את האיש, שלא חש בכוונתו של הרב, עד שהגיעו לבית מלונו. כששב ר' חיים לביתו, היה כמעט בוקר, והוא הלך מיד לביה"כ להתפלל שחרית. לאחר מכן אמר לבני משפחתו: "הלילה קיימתי מצוות הכנסת אורחים בשלמות, עם מצוות לווייה".

מְנוּיִים

לקבלת העלון חנם ב-email:
מידי שבוע, שלח את כתובתך אל:
PnineEH@gmail.com

הַקְדָּשֶׁת הָעֵלוֹן

נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון,
חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673
כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805

לְשִׁאלוֹת בְּהִלְכָה

לשאלות נא לפנות לרב
אליהו חיים פנחסי
בטל" 052-6329144

האדמו"ר הרב מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל המכונה 'צמח צדק': נולד ב-כ"ט אלול ה'תקמ"ט (1789) בעיר ליאזני ונקרא על שם הרה"ק ר' מנחם מנדל מהארודוק. אביו, ר' שלום שכנא. נכדו של ר' שניאור זלמן מלאדי, וחתן בנו האדמו"ר האמצעי. בן 23 היה כשנפטר סבו, וכל השנים גדל ולמד בביתו (אמו נפטרה כשהיה כבן 3 ועל פי צוואתה עבר להתגורר עם סבו "בעל התניא", שמאז גדלו ולמדו). עד לשנת הבר-מצווה למד רק נגלה, אח"כ בעצת סבו החל ללמוד גם את תורת הנסתר. מתמיד בלימודיו, לרוב בצוותא עם חבריו ר' נחמיה מדוברובנה ור' יהודה לייב מדווינסק.

שימש כאדמו"ר השלישי לבית חב"ד. **נתפרסם כעילוי וגדול בתורה בנגלה ובנסתר** ומכל קצות רוסיה נשלחו אליו שאלות הלכתיות. פעל רבות להצלת בחורים יהודים מגזירת הקנטוניסטים. עקב מלחמותיו הרבות נגד המשכילים היהודים, **ישב במעצר עשרים ושתיים פעמים**. פורה מאוד בתחום הכתיבה וחידושי תורה ואף היום, נשארו ממנו בכתב-יד אלפי גיליונות שלא נדפסו. **מלומד בנאים. רבים פנו אליו ונושעו**. נפטר ברוסיה ב-י"ג ניסן ה'תרכ"ו (1866). חי כ-77 שנים.

ילדינו: שישה בנים ושתי בנות (מרת ראדע פריידא ומרת דבורה) וכולם צדיקים וידועי שם (בן נוסף נפטר בגיל צעיר). **בנו הבכור**, ר' ברוך שלום (נשאר אחר פטירת אביו בליובאוויטש, וסירב לקבל משרת אדמו"ר). **בנו השני**, ר' יהודה לייב (המהר"ל, הקים אחר פטירת אביו את חצר "חב"ד-קאפוסט", נפטר כחצי שנה אחרי אביו, אך בניו המשיכו לנהל את החצר). **בנו השלישי**, ר' ישראל נח (המהר"ן, הקים אחר פטירת אביו את חצר "חב"ד-ניעולין"). **בנו הרביעי**, ר' חיים שניאור זלמן (הקים אחר פטירת אביו את חצר "חב"ד-לאדי", את החצר הזו ניהל אחריו בנו). **בנו החמישי**, ר' יוסף יצחק (הקים אחר פטירת אביו את חצר "אורוטש", בסגנון חסידות צ'רנוביל). **בנו השישי**, ר' שמואל (מהר"ש, מילא את מקום אביו בליובאוויטש).

מספריו: יאור התורה- 42 כרכים של מאמרים ודרושים על פ"ש וחגים • ביאורי הזוהר- דרושים וביאורים על הזוהר • דרך מצוותיך- טעמי המצוות עפ"י החסידות • מאמרי אדמו"ר הצ"צ- מאמרי חסידות • ספר החקירה- הוכחות על חידוש העולם בדרך המחקר, הקבלה והחסידות • צמח צדק- פסקי דינים וחיידושים על הש"ס • ירשימת מאמרי דא"ח • תהילים אהל יוסף יצחק- ביאור על תהילים • ספר הליקוטים - סדרה בת עשרות כרכים, שהודפסה על ספריו.

ר' פרץ בין פרץ העיירה לבין היהודי, שחכר את משקו ואת פונדקו. כעס הפריץ על היהודי והודיע לו, **שמהיום והלאה בטלה החכירה מכל וכל! נדהם היהודי:** בלא השדות והפונדק החכורים יותר ללא מקור פרנסה! עצוב ומדוכא, כאדם שעולמו חרב עליו, בא האיש האומלל אל הרבי בעל ה"צמח צדק", וסח באזניו את הצרה, שפקדה אותו.

הרבי האזין לדברי היהודי, ולבסוף נתן לו אגרת עבור יהודי אחר, בשם ר' משה, המתגורר בעיירתו. "מכתב זה יעזור לך", עודדו, והיהודי יצא מחדרו רגוע. בהיותו ברחוב הביט אל מעטפת המכתב - ונפלו פניו: על המעטפה נכתב "לכבוד ר' משה ראטנר". התפלא האומלל, היתכן, שה"צמח צדק" טעה והחליף משה במשה?

זאת לדעת: שני יהודים הנושאים את השם משה התגוררו בעיירה. אחד מהם, המכונה "משה הקטן" (משום קומתו הנמוכה), היה אדם עשיר, ויחסיו עם פריצי האזור - היו מצוינים. ואילו משה השני, שהכל כינוהו "משה הגדול" (משום קומתו הגבוהה), היה אמנם אדם מכובד, אך לא עסק בצרכי הציבור. שם משפחתו של "משה הגדול" היה ראטנר.

התפלא היהודי: מדוע פונה ה"צמח צדק" למשה הגדול שישתדל בעדי, כלום אין כאן טעות? נבוך ואובד עצות עמד בפתח בית הרבי. להיכנס ולשאול את הרבי על העניין - לא העז. ללכת אל משה הגדול גם כן לא רצה. לבסוף החליט להימלך בבני ביתו של הרבי ולנהוג בעצתם. הוא פנה אל אחד מבניו של ה"צמח צדק" וספר לו על לבטיו. "אבי אינו טועה", השיב הבן. "סע לעיירתך ועשה, כפי שאמר לך לעשות".

כשהגיע היהודי לעיירתו פנה אל משה ראטנר, הוא "משה הגדול", והגיש לו את מכתבו של הרבי. הלה התפלא למראה אגרתו של הרבי. אך את מצוות הרבי החליט לקיים. "עלה ושב בחדרון הקטן שבעלית הגג", אמר ליהודי שבא אל ביתו, "אמור שם תהלים, נמתין לישועה שתבוא, ואולי תבוא היא באמצעותי". עלה החוכר לחדרון, ובעינים נוטפות דמעות קרא פרקי תהלים. יומיים תמימים ישב שם, והישועה עדיין לא באה.

ביום השלישי נקלעה כרכרה הדורה רתומה לסוסים אבירים לקרבת ביתו של ר' משה הגבוה - שקעה שם בבוץ סמיך ואחד מציריה נשבר. יום חורף גשום היה אותו יום ובתוך הכרכרה השבורה ישבו הפריץ ובתו הצעירה ורעדו מקור. שעות ארוכות ישבו כך, ואיש לא בא לעזרתם. היום ירד ומבעד לחרכי הכרכרה הבחין הפריץ באור חלוש, הבוקע מעליית גג סמוכה. בלית ברירה עזב הפריץ את הכרכרה ופנה אל עליית הגג לבקש עזרה. הוא הקיש על דלת העץ, והחוכר, ששלושה ימים אומר תהלים בעלייה, ניגש לדלת ופתחה. מצמץ החוכר מול פני הפריץ, אדם רע מעללים שנשלחו מפרנסתו. אולם הפריץ לא הכירו ושטח בפניו את הבקשה: "עזרו לי, כרכרתי נשברה, ואיננו יכולים להיחלץ מן הבוץ".

פנה החוכר להעיר את ר' משה הגדול ולספר לו על האורח. הלה ניגש והזמינו ללגום כוס תה חם. עד מהרה הובאה לבית גם בת הפריץ והשניים נהנו מהכנסת האורחים. הם אכלו ושבעו, לנו את שנתם, ובבוקר תוקנה הכרכרה והייתה נכונה לצאת לדרך. בטרם יצאו, ניגש הפריץ וביקש לשלם. "לא אקח כסף ממך", סירב משה הגדול. "יהודי אינו מכניס אורחים תמורת בצע כסף. אולם אם באמת ברצונך לגמול עמי טובה - תוכל לעשות זאת: אחד מידידי חכר את השדות והפונדק שלך בעבר. אתה נישלת אותו מתפקידו, והאיש נותר ללא פרנסה. מצבו אינו קל. עליו לפרנס אישה וילדים. השב לו את השדות ואת הפונדק - ויהא זה חסדך עמדי!".

מסכים אני", התלהב הפריץ אסיר התודה. "ויותר מכך: את הפונדק אתן לידיך במתנה!". ואכן, החוכר חזר אל שדותיו והפונדק הפך לנחלתו. עתה הבין כי רבינו ידע, כמובן, את אשר הוא כותב על מעטפת המכתב, ולא היה לו להרהר על כך... (מעשיהם של צדיקים).

בתוספתן, ובמצב כזה עלול התוספתן להתפוצץ בחלל הבטן, ואז מדובר בדבר הרבה יותר רציני, שיכול להגיע לסכנת נפשות". ר' אהרן לא היסס, ופנה מיד לחדר מיון.

רופא צעיר קיבל את פניהם, קרא את הטפסים, שאל מספר שאלות, ולאחר מכן קבע "כנראה יצטרכו לנתח בדחיפות". מאחר שמדובר בניחוח חירום בלי הכנה מספקת, הורה הרופא להצמיד אחות לילד, שתעשה עימו את כל ההכנות הדרושות לניתוח. קשה היה לר' אהרן המעבר החד, **לפני פחות מ-24 שעות עמד במרחק אלפי קילומטרים בציון הקדוש באומן, ופתאום ניתוח.**

האחות, שהוצמדה עזרה הרבה. היא הייתה זריזה ואחראית, דאגה לבדיקות דם, רצה ממקום למקום כדי לקצר הליכים, הבדיקות נשלחו למעבדה, בציון המילה "דחוף". מילאה טפסים לגבי אלרגיות, רגישויות, מחלות קודמות.

בין היתר שאלה "מה אכל הילד ב-24 שעות אחרונות?" - "לא היינו בארץ, שבנו מחו"ל, והוא נשנש חטיפים, סוכריות ושוקולד". "איפה הייתם?" התעניינה. "באומן" לחש הילד מתוך כאביו "אצל רבי נחמן...". "באומן?" התרוממה האחות בהפתעה, "מעניין, אני ילידת המקום, אך שנים רבות לא ביקרתי שם". ואז שאלה: "אולי שתית מהמים, שיש שם בברזים? הם הרי אינם ראויים לשתיה".

"הבאנו מים מינרליים מהארץ". ולפתע התעורר בר' אהרן משהו, "את מאומן... אולי את מכירה יהודי קשיש מאומן בשם...?" וכאן נקט בשמו של הקשיש, בחושבו שאולי יוכל דרך האחות לאתר את בתו. "זה אבא שלי!", קראה האחות בהפתעה.

"מה?! קרא ר' אהרן המום ונרגש, "את בתו" - "כן!" השיבה. היא הייתה נרגשת ומופתעת מאותה דרישת שלום ישירה, שקיבלה מאביה. "דיברנו עם אביר, הוא ביקש, שתגבירי את הקשר עימו".

פיה נפער בתדהמה. "הוא ביקש ממכם?" שאלה, "כן, אבל לא היה בידי כתובת או מספר טלפון, ולא חשבתי שנמצא את בתו בארץ ישראל על סמך השם שלה". "ומצאתם!", אמרה בתדהמה. ר' אהרן סיפר לה על הדו שיח, שהיה לו עם אביה באומן, וכיצד סיים ואמר שבזכות הצדיק שאנו עומדים על ציונו ה' יעזור, שתמצאו את הבת שלי ותמסרו לה דרישת שלום.

מרב התרגשות פרצה בבכי, ואמרה: "תארו לעצמכם, מכל האנשים באומן, הוא פנה דווקא אליכם, ומכל האחיות בארץ, נבחרתי אני ללוות אתכם, ומכל השאלות שבעולם שאלתי את השאלה, 'מה הילד אכל' שהובילה אותנו לאומן... ומשם לאבי, שהאמין בתמימות למצוא את בתו בזכות הצדיק שעמד על קברו".

הניתוח עבר בהצלחה, הילד החלים במהירות ושב להיות ככל ילד מילדי כיתתו. הבת החלה לבקר עם בני משפחתה בשבתות אצל ר' אהרן, ואף טסה מספר פעמים לאוקרינה לבקר את אביה הקשיש ולטפל בו. כעבור שלוש שנים נפטר והלך לבית עולמו אביה של האחות, בתו דאגה להעלותו ארצה והוא נטמן בבית העלמין בצפת בחלקה החדשה.

כידוע, משתדלים חסידי ברסלב להביא את ילדיהם לאומן לציון הקדוש של ר' נחמן צוק"ל לפני הגיעם לגיל שבע. לפיכך לקח ר' אהרן את בנו לאומן כשהתקרב לגיל שבע. עומדים ר' אהרן ובנו ליד הציון הקדוש ומתפללים, ולפתע מתקרב אדם, קסקט משוך על מצחו, לבוש בגדי כפרי. כשפתח את פיו והחל לדבר באידיש הבין כי יהודי לפניו. הרבה זמן לא היה לו להקדיש ליהודי זה, כי בתוך שעות ספורות היה עליו לטוס בחזרה ארצה.

"אני לא רוצה לעכב אותך" אמר, "תוכל לעשות עימי טובה?" - "בעזרת ה', מה תבקש?". הזקן סיפר, שיש לו בת בישראל, והקשר עימה מאוד קשה, מאחר שאין לו טלפון, התקשורת נעשית ע"י מכתבים. בזמן האחרון גם זה פסק, הוא מודאג מכך, שהבת לא כותבת ומקווה שהכל בסדר ומבקש: "כשתגיעו לישראל, צלצלו ומסרו לה דרישת שלום מאבא, ואם תוכל לכתוב מכתבים כמקודם, אני מאוד אשמח".

"בשמחה רבה נעשה זאת, אצלצל אליה מיד עם בואי לשדה התעופה בישראל, רק תן לי את מספר הטלפון שלה". "טלפון?" אמר הקשיש, "אמרת לי, שאין לי". "לא שלך, את שלה!" אמר ר' אהרן בסבלנות. "אני לא מתקשר אליה אף פעם, כי אין לי טלפון". "בסדר. תן לי את הכתובת שלה, ואני כבר אמצא את מספר הטלפון לבד". אך הלה לא זכר את כתובת הבת.

ר' אהרן הציע לקשיש שישוב לביתו ויביא מעטפה עם כתובת הבת. הקשיש השיב שזה מעבר לכוחותיו, הוא גר בקצה העיר, בקושי ובעמל רב הגיע לציון הקדוש, וכל זה רק בגלל דאגתו וגעגועיו לבתו, הוא התפלל שימצא מישהו מישראל, שיעביר את דרישת השלום ממנו, היה זה מאמץ קשה מאד עבורו, לא שייך שישוב לביתו לחפש מכתב ולחזור.

"ברצון הייתי מצטרף איתך לביתך ע"מ להביא את הכתובת" אמר ר' אהרן, "אך עומד אני לפני טיסה וכל עיכוב יכול לעלות באיחור הטיסה. מצטער סבא" סיים את הדו שיח, "עם כל הרצון הטוב לא ניתן למצוא אדם בין שישה מיליון תושבי ישראל".

כאב לר' אהרן על שלא יכל לעזור לקשיש, אך לא הייתה לו שום ברירה. ואז קם הקשיש מעל הספסל עליו ישב ואמר: "בזכות הצדיק ר' נחמן בן פייגא שאנו עומדים על ציונו, יעזור ה' שתפגשו אותה ותמסרו לה דרישת שלום מאבא". ר' אהרן התאפק שלא לפרוץ בצחוק על הנאיביות שלו. הוא איחל לקשיש "שבזכות הצדיק נשמע כולנו במהרה בשורות טובות" וכך נפרדו להם השניים לשלום. ר' אהרן ובנו שבו לישראל. מיד כשהגיעו לבית, התלונן הילד על כאבי בטן.

בתחילה חשבו הוריו, כי כאב זה נובע מהנסיעה הארוכה, לפיכך נתנו לו כוס תה חם, אך זה לא הועיל. על כן קבעו תור למחרת בקופ"ח. בחצות הלילה החל הילד לגנוח מכאבים, הם נתנו לו משככי כאבים, אך ללא הועיל. עבר עליהם לילה ללא שינה.

למחרת לקחוהו בדחיפות לקופ"ח, הילד עמד בפנים חיוורות לפני הרופא ומקופל מכאבים, הרופא בדק וכעבור רגעים ספורים פסק "דחוף לבית הרפואה!" והוסיף "אני חושש לדלקת

<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זהרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרוחה ז"ל לטיף בן פרוחה ז"ל דניאל רפאל בן חגית ז"ל יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמט ע"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>
---	--	---	--	--

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

חג הפסח

פניני תפלה והודאה על סדר ההגדה

מאוצרות אמונים

באר רבי חיים מצאנז:
רמז נפלא העניק לנו בעל ההגדה בנוקטו לשון 'את' מי שיועד ומפיר בשפלותו ובעבדה שאין הוא יודע לשאל ולהתפלל כנדרש - "את פתח לו" - נפתחים לפניו כל שערי ההצלחה, מא' ועד ת'.

הגש"פ 'ינה של תורה'
ועכשיו קרבנו המקום לתפלתו
מתחלה עבדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבדותו

לכאורה מתאים היה יותר לומר: ועכשיו קרבנו המקום לעבודו, מדוע נקט בעל ההגדה לשון: לעבדותו?

בדרך דרוש באר ה'חמ' סופר: כנתינתו ה'הודות' בנסח זה על ש'כללנו הבורא יתברך בעבודתו', הינו בתפלתו (הנקראת עבודה שבלב), כפובא במסכת ברכות (ו א) שהקדוש ברוך הוא מתפלל בכל יום: "הי רצון מלפני ש'יכבשו רחמי את כעסי, ויגלו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במדת רחמים, ואקנס להם לפנים משורת הדין".

הגש"פ 'חמ' סופר' בפתיחה

על רבבות נסיד שבכל יום עמנו

"כמה מעלות טובות למקום עלינו"
דיק בעל ההגדה ונקט: 'למקום עלינו' ולא 'מהמקום עלינו', להזכירנו כי חמשה עשר הנסים המפורטים בפיוט זה אינם אלא כטפה מן הים, ומלבדם עלינו ההודות על עוד אלקי אלפי אלפים ורבי רבבות נסים ונפלאות שאינם ידועים לנו, אך 'למקום' הם גלויים וידועים.

הגש"פ צוף אמרים'

הלל היה מברך על הרעה כטובה

"כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים: היה כורף מצה ומרור ואוכל יחד"

את הסבה שדוקא הלל הזקן חדש מנהג זה פאר הגאון רבי שלמה קלוניר על פי המובא בגמרא (ברכות ס א) שכאשר שמע פעם הלל קול צוחה בעיר מגוריו, אמר מיד: "מבטח אני שאין זה בתוף ביתי!" ואת משום שלמד את בני ביתו לומר על כל צרה: "גם זו טובה".

כרמז להנהיגה זו תמן הוא לכרף את המצה - סמל הגאולה, יחד עם המרור - סמל הגלות, ולברך על שניהם כאחד, ללמדנו שמתמיד נקפיד לברך על הרעה כטובה.

הגש"פ 'מעשה ידי יוצר'

'במהרה' של 'מינו'

"אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב"

באר רבי שמואל קעלין בעל 'מחצית השקל':
במסכת גטין (פח ב) אמרו חכמינו זכרונם לברכה, שכלפי הקדוש ברוך הוא ש'ימו הוא אלקי שנים (סנהדרין צ א) זמן 'מהרה' מבטא שמונה מאות חמשים ושתים שנים, לפיכך אנו כופלים ומבקשים: 'במהרה - במהרה בימינו'; לא 'במהרה' מתמשך התואם לימו של הקדוש ברוך הוא, אלא 'במהרה' התואם למינו, יומם של בני תמותה.

הגש"פ 'חמ' סופר'

אלא להפך.

ובאר: אכן, המאריך בשבחו של מקום יותר מכפי שתקנו אנשי נקטת הגדולה פוגם בכבודו של מקום, אך שונה הוא בעל הנס המודע על נסו במקום ובזמן שבו ארע לו הנס, שאדברנה, ככל שיוסדי' ההודות קר: יגברו סכניו לצאת ידי חובת ההודאה.
מסבה זו אנו מקדימים ומצהירים: 'ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו... הרי אנו... משעבדים היינו לפרעה במצרים', כיון שאנו עצמנו נחשבים בעלי הנס, לפיכך "כל המרבה לספר... הרי זה משבח".
שפת אמת' פסח תרמ"ו

שערי שמים נפתחים למי שאינו מתחכם לשאל

"ושאינו יודע לשאל - את פתח לו"
מדוע נאמר 'את' בלשון נקבה?

מנהג נפוץ בקרב חסידים ואנשי מעשה לקרא את מגילת 'שיר השירים' בליל הפסח לאחר סיום הסדר 'שילה' פסחים (תו ועוד). להלן יבואו רמזים נפלאים מפסוקי שיר השירים על גל משלת עניני אמת:

ברכות השחר בחברותא

"משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו" (שה"ש ד א)
"משכני אחריך נרוצה" - ראשי תבות 'אמו', ללמדך כי בשכר ההקפדה על ענית אמן זוכה האדם שיגויס בו: 'הביאני המלך חדריו', 'כדבר' הגמרא (שבת קיט ב): "כל העונה אמן בכל כחו - פותחין לו שערי גן עדן".

'דברי תורה' (מנוקאטס) מהד' ט' אות יח, וראה 'מאה קשיטה' [לרמ"ע מפאנו] סי' פו

בתוספת נפך אפסר לומר: האותיות השניות בתבות "משכני אחריך נרוצה" הן 'שחר', רמז למעלתה הגדולה של ענית אמן אחר ברכות השחר כמנהג הקדמונים.

עניי הגדה' שיר השירים א ד

בשובך לציון ברחמים

"תשוירי מראש אמנה... ממענות אריות מהררי גמרים" (שה"ש ד ח)

"אריות מהררי גמרים" - ראשי תבות 'אמו', מקאן שבשכר ענית אמן בתי כנסיות ומדרשות עתידה השכינה לשוב ולשכן בישראל, כפי שאמרו במכילתא (בשלח פ"ו): "אין הגלויות מתנסות אלא בשכר אמנה, שנאמר... 'תשוירי מראש אמנה'".

'נחל אשכול' (לחז"א) שיר השירים ד ח

עוד נרמז בפסוק זה כי על האדם להיות עז כנמר וגבור כארי בבואו לקיים את מצוות ענית אמן, ולא להתביש מפני המלעגים עליו בעבודת ה' ח'לילה.

הרב 'עקב דב קרמור' פשטין - יוד' בני אמונים'

ורחץ - קדם אמירת ההגדה

"נטל ידי לרחץ טבול ראשון ולא יברך על הנטילה" (ש"ע תע"ו)
ידועה היא השאלה: מדוע מקפידים אנו ודוקא בליל הסדר לטל ידיים קדם אכילת הפרס, אך שבשאר ימות השנה איננו נוהגים לטל ידיים קדם אכילת דבר שטבולו במשקה? כששעורו פחות מפיאת (ראה ש"ע או"ח קנח ד, ומ"ב עם ס"ק כ)?

בדרך דרוש באר האדמו"ר רבי יששכר דב מעלז:
סדר ההגדה שאנו אומרים בליל הסדר הנו בבחינת 'תפלה' המוסיפת נטילת ידיים לפניה, לפיכך תקנו לנו נטילת ידיים לפרס, שצא באמצעותה ידי חובת נטילת הידיים לתפלה.

אדמו"ר' בעלזא' ח"ג ע"ג רפ

לשנה הבאה בארץ ישראל

"רשתא כהא, לשנה הבאה פארעא ד'ישראל"

דרש מרן החתם סופר:
בלילה זה שכלו שירות ותשבחות לבורא כל עולמים, הופך כל בית יהודי לבית כנסת בועיר אנפיו, כאשר בין פתליו מהד'הדים קולות ה', שיר ושבח לחי' העולמים באמירת סדר ההגדה, ואפילו הסעודה הקצרה שבו נאכלת בין חציו הראשון של ההלל לחציו השני.

לאור זאת יש לפרש את שאנו אומרים בסדר ההגדה: 'השתא הכא לשנה הבאה פארעא ד'ישראל', שהרי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (מגלה ט"א): "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות ש'בכל שיבועי בארץ ישראל", ולזאת מ'חלים אנו כי אמן עמה אנו בגלות, אך כשתמא הגאולה קרוב נוכה לומר את ההגדה בבית זה ש'יבוע בארץ ישראל.
'דרשות חמ' סופר' ח"ב ע"ג רלו

עקר מצות הספור - בהודאה

"ואפילו כלנו חכמים, כלנו נבנים... מצוה עלינו לספור ביציאת מצרים"

השאלה עולה כמאליה: ומה בכך שנהיה כלנו חכמים, וכי יעלה על הדעת שעבדה זאת תפטר אותנו ממצוה אדוריתא?

פרש הגאון רבי אברהם ארלנגר מראשי ישיבת 'קול תורה':

יכולים היינו לחשב כי תכלית מצות ספור יציאת מצרים הוא תאור הנסים שארעו עמנו, וממילא היא נוגעת רק למי שאינו מפיר ונקי בפרטיהם, על פן הדגיש בעל ההגדה כי אפלו חכמים וגבונים הבקיאים בספורי הנסים חייבים בה, ללמדנו שעקר תכלית המצוה הוא ההלל וההודאה, כלשון הרמב"ם (סה"מ עשה קנו): "שצונו לספור ביציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן... ויארץ הדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם... ובהודות לו יתברך על מה שגמלנו מחסדי".

'נורת אברהם' - פסחים, באורי הגדה של פסח

בעל הגס המרבה לספר הרי זה משבח

"וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח"

תמה בעל השפת אמת: מדוע אנו משבחים כל כך את המרבה לספר ביציאת מצרים, הלא במסכת ברכות (בג ב) הובא שרבי חנינא גער בשליח הצביר שהוסיף על גסח התפלה מלות ש'בח לבווא יתברך, שכן אריכות זו אינה מבטאת ש'בח

בליל הסדר הקדוש, עת מסבים אנו סביב שלחן החג ועוסקים בהעברת לפיד האמונה לדורות הבאים, הבה נזכר ונשיגן את דבריו הקדושים של רבנו בתיי בפרושו ל'שירת הים' (שמות יד א):
"ומפני שהאמונה יסוד כל התורה כולה, תקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה בתפלה ובברכות לענות אמן, שהוא נגזר מלשון אמונה".

בחג האמונה פלנו 'בני אמונים'

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יב ניסן תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 6:27 תל-אביב: 6:42 חיפה: 6:34 מוצאי שבת: ירושלים: 7:41 תל-אביב: 7:43 חיפה: 7:43 ר"ת: 8:20

פרשת צו

זריזות למצוות

להעמיד חמה ברקיע – לשם מה?

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל היה דייקן בזמן שנקבע והתאונן על אלו שהיו מאחרים. בחתונות ובשאר שמחות, היה מגיע בשעה הנקובה, ואם לא מצא איש... קם והלך ולא חזר.

פעם הגיע לחתונה, והרב האמור לסדר החופה והקידושין איחר מאד. קבעו את החופה לפני השקיעה והזהירו את כולם להגיע בזמן והנה דוקא הרב מסדר הקידושין בושש מלהגיע. זמן רב חלף, השמש כבר שקעה, ואז הגיע סוף סוף הרב מסדר הקידושין. הוא לא הבין על מה המהומה, מה זה משנה לפני השקיעה או אחריה, העיקר שהוא כאן.

בלבו של רבי יעקב היתה תרעומת על התנהגות זו. ואחרי החופה ניגש אליו ואמר לו כי נתעוררה אצלו קושיה חזקה מאוד על הגמרא וכך שאל:

"כתוב בגמרא ששמונים תלמידים היו לו להלל חזקן, מהם שראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבינו, ומהם שיכולים להעמיד חמה ברקיע כיהושע בן נון", וקשה לי: מילא להגיד שראוי אדם להשראת שכינה, מדריגה גבוהה היא, אבל מהי המדריגה של להעמיד חמה? וכי זה שבחו של יהושע? הרי היתה מלחמה והיה צריך שהחמה תתעכב ולכן העמידה, לשם מה זקוק אדם למדריגה זו? ואמנם עד היום היתה לי תשובה לשאלה זו, אך בגלל כבוד הרב היא הופרכה...

הרב השתאה הכיכד? ורבי יעקב חסביר: "הרי בוודאי היו אנשים רבים נישאים בכל יום במחנה ישראל, ומשה רבינו לא יצא מן האוהל, ומי איפא סידר חופה וקידושין? ברור שיהושע, לכן היה צריך להעמיד חמה במקומה כדי שיספיק לסדר הרבה חופות טרם השקיעה. אבל אם אמורים לסדר חופה לפני השקיעה, ובאים לאחריה, בשביל מה צריך להעמיד חמה?"...
ר' יעקב אומר

להזדרז לקיום המצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו!

נלמד מהפסוק: "צו את אהרן ואת בניו" (פרק ו-ב)

וכתב רש"י (מהת"כ): "אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות, אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס".

המהרי"ט (בשו"ת ח"א סי' צז) הוכיח את בני קהילה אחת שהיו נוהגים לאחר להתפלל תפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה ממש, והיו מתפללים מנחה ומעריב כל הקהל יחדיו. וכתב להם המהרי"ט שאין נכון לעשות כן, שהרי מבואר בגמרא (ברכות כט:) שאף שיש מעלה מסויימת בתפלה עם דמדומי חמה, בכ"ז קיללו בארץ ישראל את המתפלל מנחה עם דימדומי חמה, והטעם, שמא תטרף השעה ולא יתפלל התפלה בזמנה. ומלבד זאת כל הקודם לעשות המצוה הרי זה משובח כדאמרין (פסחים ד.) זריזין מקדימין למצוות.

והביא ראייה לכך, עד כמה הקפידו בזה, ממה שאמרו בגמרא (פסחים סה.) על מה ששנינו במשנה שהפסח נשחט בשלוש כתות [ולומדים זאת מהפסוק ושחטו אותו וגו'] שהכת השלישית נקראת "כת עצלנית" ומגנים אותה על כך שנתעצלה להיות אחרונה. ושואלת הגמרא: הרי אם צריך גם את הכת השלישית, מה היה להם לעשות? ומתוצאת הגמרא, שאמנם מוכרח שתהיה כת שלישית, אבל חברי הכת השלישית היה בידם להזדרז ולהיות מהכת הראשונה, וכמו שאמרו בברייתא שא"א לעולם בלא בשמים ובלא בורסי [=מעבד עורות], אשרי מי שאומנותו בבשמים ואוי לו למי שאומנותו בורסקי.

ונמצא לפי"ז, שאין להתעצל ולאחר את תפלת המנחה ולדחותה סמוך לשקיעת החמה, שמא יפסיד. [ואמנם מובא **בשערי תשובה** (סי' רלה) על **האריז"ל** שהיה נזהר שלא להתפלל מנחה אלא עם שקיעת החמה]. וכשם שתפלת השחר אף שזמנה עד ארבע שעות עדיף להקדימה ככל היותר ולא להתעצל בה ולאחריה, כך גם בתפלת המנחה, משהגיעה זמנה שהוא בתשע שעות ומחצה אין להתעצל ולעכב אותה.

נמצאנו למדים מדברי המהרי"ט שנקט את ב' הסיבות המחייבות זריזות. דהנה יש לחקור באמרת חז"ל "מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה" מדוע אסור להשהות המצוה, האם מפני החשש שמא יפסיד המצוה לגמרי, או משום שכאשר משהה המצוה מחמת עצלות והתרשלות, יש בכך משום זלזול ובזיון המצוה, גם אם יעשנה לבסוף. והמהרי"ט התייחס בדבריו לב' הסיבות הללו.

עלון "איש לרעהו" פרשת צו לעילוי נשמת

ר' אפרים דוד בן ר' אברהם יעקב סוחובולסקי זצ"ל, נלב"ע י"ג ניסן תשס"ד
ולע"נ הרב יהודה אריה בן משה זוייזר זצ"ל, נלב"ע א' אדר תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

שלא יפגע אדם בזולתו מתוך רוב דביקותו ודקדוקו בהידור המצוות!

נלמד, בדרך דרש ורמוז, מהפסוק: "ואש המזבח תוקד בו" (פרק ו-ב)

כלומר: אם אש עבודת ה' יוקדת באדם, עליו להזהר שתהיה יוקדת "בו" – בתוכו פנימה, ולא כלפי חוץ באופן שתפגע באחרים. וכדוגמא לכך מביאים את מה שסיפרו חז"ל בגמרא (סוכה כח) על תלמידו של הלל הזקן, יונתן בן עוזיאל, שבשעה שישב ועסק בתורה, כל עוף שפרח מעליו מיד נשרף. ונשאלת השאלה: אם כך גדולתו של התלמיד, במה התבטאה גדולתו של הרב [הלל הזקן]! אלא, אומר השפת אמת, גדולתו של הרב באה לידי ביטוי בכך שעוף הפורח מעליו לא נשרף כלל, שכן האש הייתה יוקדת בקרבו פנימה, ומבחוץ לא היה הדבר ניכר... (עפ"י מש"ת)

והנה מפשטות דברי חז"ל משמע שבאו לשבח את גדולתו הענקית של יונתן בן עוזיאל בלימוד התורה, שהעסק שלו בתורה היה בכזו דרגה של שלהבת אש קודש כנתינתה מסיני, עד ששרפה את העוף הפורח מעליו.

אכן למען האמת טמון בשבח הזה גם מעלה נשגבה ב"בין אדם לחברו". שהרי ידועה הגדרתו של הגאון **רבי חיים שמואלביץ זצ"ל** שהפוגע בחברו ומצער, אף שיש לו כוונה טובה, הריהו כאילו מכניס ידו לתוך תנור אש. וכשם שהכוונה הטובה אינה יכולה לשנות ממצבאות פגיעת האש, ששורפת בדרך הטבע, כך גם הפוגע בחברו.

מעשה י"ל שחז"ל שבחו את יונתן בן עוזיאל לא רק בגדלותו בלימוד התורה. אלא בכוחו הגדול בזהירות ובהתחשבות בזולת. ולימדונו חז"ל שבערה בו שלהבת אש קודש בכל מה שקשור לעסק התורה [שכולל לימודה וקיומה], שדרגתו בזה הגיעה עד כדי כך שלא יכל לנצור את התפשטות אשו הגדולה לסביבתו, והראיה, שאפילו עוף שפרח מעליו היה נשרף. אעפ"כ מעלתו בזהירות שלא לפגוע בזולת הייתה כה גבוהה שאף שהעוף שפרח מעליו היה נשרף, אבל אדם שעמד בסמוך לו, אפילו "כויה" קלה לא קיבל, כי ביחס לזולת ידע לשמור ולנצור את "אישו" הגדולה פנימה...

ומה מאד זה מחייב את כל המדקדקים והמהדרים בקיום המצוות בכל ליבם ונפשם בהתלהבות גדולה ובדביקות נפלאה יוקדת בשלהבת אש קודש, שלא יהיו כל אלו על חשבון הזולת. ודרושה לכך שימת לב מיוחדת שלא תהיה פגיעה, ושלא תגרם עוולה כלשהי לזולת.

את הפסוק "ושמרתם את המצות" דורשים חז"ל (במכילתא): אל תקרי "את המצות" אלא "את המצוות" כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מיד!"

והנה לאור האמור לעיל, נוכל לדרוש את הפסוק "ושמרתם את המצות" לאידך גיסא, ומצינו שכבר נאמר כן בשם **החפץ חיים**, שהיה מזהיר מפני החיפזון וההתלהבות היתירה בקיום המצוה. שכן לעיתים קורה שבהתלהבות מסוג זה טמונה אש זרה של היצר הרע. רואים זאת יותר בענייני "הידורים וחומרות", ואילו מצוה אמיתית כמעט ולא נעשית בהתלהבות מרובה כזאת.

ותמיד הח"ח יסודו במקרא הזה "ושמרתם" שניתן לפרשו גם מלשון "המתנה" כמו "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לז-יא), והיינו שראוי עד כמה שאפשר, לקיים המצוה במתינות ובדיעה מיושבת, כדי להיות בטוח שאין כאן שמץ תערובת של אש זרה מהיצ"ר ש"שמכוונת" לפגיעה בזולת. [או כוונת גאוה והתנשאות השנואה להשי"ת].

ובלבד שלא להטריח...

סיפר הגאון **רבי חיים קנייבסקי שליט"א** שכאשר שהה בזמנו, מספר ימים בצפת, עם החזון איש, ניגש אליהם יהודי ישיש שהעיד על עצמו כי זכה לראות את הגאון **הרידב"ז זצ"ל**, וביקש ממנו החזון איש שיספר לו עובדה אחת מאותו גאון וכך סיפר:

בשבת הגדול, ובשבת תשובה, היה בית הכנסת של הרידב"ז מלא מפה לפה במאות תושבי צפת שבאו לשמוע דברים מענייני דיומא ודברי חיזוק, לקראת השעה היעודה שבה היה אמור הרידב"ז להתחיל דרשתו, היו כל מבואות בית הכנסת מלאים וצפופים.

כאשר הגיע הרידב"ז עטוף בטליתו לדרשה, ראה שאם יכנס בפתח הראשי, יאלצו יהודים רבים לזוז ולפנות לו את הדרך וגם כל ההמון בפנים בית המדרש יעמדו על הרגלים.

מה עשה הרידב"ז? המשיך דרכו והקיף את בית הכנסת עד שהגיע אל הכותל שאחרי ארון הקודש, שם היה חלון שדרכו היה אפשר לחול פנימה... כל הקהל ששהה כבר בבית הכנסת נדהם לראות את הגאון הרידב"ז כיצד מכפיף הוא את גופו הקדוש וזוחל דרך החלון, עד שהגיע אל מקומו בבית הכנסת... כל זאת כדי שלא להטריח את הציבור.

קול ברמה

התחשבות מופלאה...

הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל נהג לקדש כל ימיו על כוס יין בשיעור הקטן ולא הקפיד לקדש על הכוס בשיעורו של החזון איש. ורק לאחר פטירתו זוגתו הרבנית, התחיל לחזר על כוס בשיעור גדול ולקדש בו על היין.

הדבר היה לפלא בעיני מקורביו. פעם הסביר להם טעמו, כי הגביע הקטן קיבל מתנה מחמיו, וידע שאשתו חפצה מאד שיקדש וישתמש בגביע זה, וכיון שאמרו חז"ל "וב"מ נט...": "לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו", על כן נהג להדר בשיעור זהירות בכבודה, וקידש בגביע זה. אבל לאחר פטירתה החל לקדש בשיעור גדול כפי שמכריע המשנה ברורה (ובביאור הלכה סימן רעא-ג) דבקיודש דאורייתא יש להחמיר ולקדש על שיעור גדול.

עוד העידו על הרב דסלר, שכאשר נסע באוטובוס להגיע למחוז חפצו, לא היה לו חפץ מעולם על הכפתור כדי להודיע לנהג שיעצור בתחנה שעליו לרדת, אלא ירד רק כאשר הנהג עצר בלאו הכי, ולכן לא עלה בידו תמיד לעצור בתחנה שהיה צריך לרדת בה.

פעם נשאל לפרש הנהגתו זו, והשיב, שבעת נסיעתו הוא רואה את האנשים הרבים היושבים באוטובוס וכל אחד ממחר לדרכו, "ואיך אגרום לעכב את כל הנוסעים מפני שאני רוצה לרדת דווקא במקום זה?"

באר החיים

לב מרגיש...

סיפר הגאון **רבי יוסף שיינין שליט"א** (רב אשדוד): פעם אחת הגעתי לשוחח בלימוד עם הגאון **רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל**, למדתי כאברך בכולל "תורת ארץ ישראל" בפתח תקוה.

והנה תוך כדי הדיון בסוגיא כשנפתחו ספרים רבים על השולחן, נשמעו לפתע נקישות בדלת והודיעו לרבי שמואל כי פלוני מבקש להכנס. אמר לי רבי שמואל: "תראה, אני לא יכול לדחות אותו, אשוחח עמו ובעוד כמה דקות נמשיך. אך בא ונסגור בזריזות את הספרים כדי שלא תחלש דעתו של הנכנס, שאין לו שום שייכות ללימוד..."

עוד סיפר הרב שיינין, כי כשהתקיימה חתונה של אחד הבחורים בירושלים, שאל אותו רבי שמואל כיצד הוא מתכוון לנסוע לחתונה. וכשנודע לו שמספר בחורים התארגנו עם רכב, אמר: "תראה, הרב פלוני הוציא ספרים רבים במקצועות התורה, והתלונן אצלי בכאב שאין דורש לספריו, אז אם תוכלו לאחר החתונה בשעה אחת עשרה ואפילו בשעה שתיים עשרה, תכנסו אצלו. הוא עוד ישב וילמד, ותאמרו לו שאני סיפרתי לכם על ספריו הנפלאים, ואתם מעוניינים בהם... אין לכם מה לדאוג. הוא לא יבקש כסף עבורם... אך בזה תשמחו יהודי..."

ואכן כך הוה. הוא נתן להם את ספריו בחינם, ליוה אותם לרכב בשמחה גדולה, תוך כדי שהוא ממלמל בהתרגשות: "ברוך השם, ברוך השם שרוצים את הספרים..."

ראש הישיבה

להכיר ולהעריך הטובה שמקבל ממטיבו ולהודות לו על כך ! נלמד מהפסוק: "אם על תודה יקריבנו" (פרק ז-יב)

"רבותי, רוצה להודות לכם"

הגה"צ רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל נהג לקבל בכל יום קהל רחב שבאו להתייעץ עמו בעניינים שונים ומגוונים. לשאלת אחד ממקורביו מדוע צריך לטרוח ולהפקיר הרבה מזמנו במשא העם ולא שומר על מנוחה אחרי שקם מחוליו השיב:

מכיון שכשחליתי רבים התפללו לשלומי, ובזכות תפלתם קמתי מחוליי, על כן בתור הכרת הטוב אני צריך להשיב להם טובה ולעזור להם כאשר הם צריכים אותי, ומה גם שבזכות שאני עוזר לרבים וצריכים אותי, בשמים חסו עלי, ואין זה איבוד זמן.

וכשחזר לשיבה בפעם הראשונה לאחר שקם מחוליו, ערכו לו שם קבלת פנים. רבי בן ציון היה עדיין חלש מאוד, והיה קשה עליו הדיבור, ובכל זאת אסף את כולם שישמעו כמה מלים, וכך אמר:

"רבותי, אני רוצה להודות לכם על שהערתם בעדי לפני בורא עולם. התפללתם לרפואתי, וברוך ה' תפלתכם נתקבלה, תדעו לכם שע"י התפלות שלכם הורדתם את נשמותי חזרה לגוף, ועל זה אני מודה לכם ואומר לכם תודה רבה, תודה רבה..."

תפארת ציון

להתרוגן: הודו לה'...

מעשה שהיה בזמן המלחמה. אחד מתושבי קוממיות גוייס למערכה, ולא נתקבלה ממנו זמן רב שום ידיעה. הדאגה לשלמו והחששות, כמובן מאליו, רבו מיום ליום. אך הנה שב לפתע בריא ושלם.

היה זה בסתם יום של חול. הוא הגיע לפני תפלת מנחה בבית הכנסת וניגש ישר אל המרא דאתרא הגה"צ **רבי בנימין מנדלזון** זצ"ל. החזן כבר עמד אז הכן לפתוח ב"אשרי יושבי ביתך". אולם הרב, מגודל שמחה והתרגשות, הורה לו להתחיל ב"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", כאילו היה היום ערב שבת קודש, והורה שכל הציבור יאמר "הודו, יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר".

הציבור הנדהם והמופתע, תפס כהרף עין מאי משמע בתפיסת הרב ש"יהודי מבני הקהילה חזר מחזית האש חי וקיים" והתחילו כולם להתרוגן בהשתפכות הנפש לפני תפלת מנחה: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו".

מריצי תורה מעולם החסידות

ו**כתב רש"י**: "אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכים להודות, שכתוב בהן (תהלים קז) "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו ובחי תודה..."

כידוע, בליל הסדר של פסח ישנם מספר שינויים משאר הלילות שעליהם שואלים הבנים: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות" השינויים הללו הם בעיקרם שינויים "טכניים" הניכרים בקלות גם לילדים הקטנים אשר מבינים לשאלו עליהם [כמו אכילת מצה ובהסיבה, אכילת מרור בחרוסת וכו'].

ואולם ישנו שינוי יסודי מהותי בלילה הזה שלא כבשאר הלילות, שהוא בעצם המקור והיסוד לכל השינויים האחרים, וכל מהלך ליל הסדר על כל פרטיו ודקדוקיו הוא למעשה כתוצאה המתחייבת משוני זה. והוא: שבכל הלילות של השנה, חול, שבת ומועד, מזכירים וזוכרים את יציאת מצרים, לא מעבר לכך. ואילו בליל הסדר ישנה הלכה מיוחדת שאין בדומה לה כל השנה והיא: "חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים". אין זה רק זכרון היסטורי [כמו בסוכות "למען ידעו... כי בסוכות הושבתו", או בחנוכה זכר לנס פח השמן, וכו'] אלא מציאות מוחשית של יציאה ממצרים המתחדשת בלילה הזה אצל כל יהודי. וכל מהלך הסדר, מצוותיו והנהגותיו מותאמים למציאות הזו.

ומדוע חייבו אותנו חז"ל בהלכה זו? משום שהרי כל תכלית הניסים הגדולים והיציאה הפלאית ממצרים, היא לחייבנו בשעבוד מוחלט להש"ת בקבלת עול תורתו ומצוותיו, והיציאה הזו ממצרים היא "המחייב" הגדול לכך. כדיברה הראשונה "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" וממילא זה מחייב להמשך כל המצוות. **ואין מחייב אישי לאדם כמו כאשר הוא עצמו נמצא בתוך חווית הנס הגדול שמחייבו!** [וכמובן נצרכת לכך "אמונה חושית" בבחינת "בעינינו ראינו אבותינו סיפרו לנו"]

עפ"י ההלכה היסודית הזו, נוכל ליישב ולתרץ הרבה קושיות, ונביא ליישב לפחות את הקושיות הבאות: **(א) מדוע** לא מברכים ברכה על המצות עשה של סיפור יציאת מצרים? ואף לתרוץ של ה"שבולי הלקט" שזו הברכה שמברכים "אשר גאלנו"... עדיין קשה שהרי זו ברכה שמברכים אחרי הסיפור שבהגדה, והרי בכל המצוות מברכים עובר לעשייתן, היינו קודם עשיית המצוה?!

(ב) הכיצד אומרים הלל בליל הסדר, והרי שנינו בגמרא (מגילה כ:): שאין אומרים הלל הלילה?!

(ג) היאך לומדים מיתרו שמברכים על הנס, והמגן אברהם שזה דוקא במקום שאירע הנס וכן **בביאור הלכה** או"ח רי"ח, והרי יתרו לא בירך במקום הנס, אלא רק כשהגיע למדבר והצטרף למשה ולישראל?!

(ד) מדוע הוצרך משה לספר ליתרו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים, הרי יתרו כבר שמע שהרי לכן בא, ומה הוסיף לו משה בסיפורו?!

(ה) מדוע יתרו שמח ובירך על הנס רק עתה אחרי שמשה סיפר לו, ולא כאשר שמע בעצמו בראשונה, והרי זה מה שגרם לו לבוא למדבר?!

(ו) חז"ל משבחים את יתרו שנדבה רוחו לצאת למדבר לשמוע דברי תורה. א"כ מדוע סיפר לו משה שוב על ניסי מצרים המפורסמים כדי "למשוך לבו לקרבו לתורה" כלשון רש"י, הרי יכל לומר לו חידושי תורה נפלאים ומבריקים, כדי שיתענג בהם יתרו, ובזה למשוך ליבו לתורה?!

(ז) אם זמן מצות סיפור יציאת מצרים בלילה, מדוע אם נרדם ואח"כ התעורר קודם עלות השחר, לא חייב להמשיך ולספר?!

אלא התשובה לכל השאלות הללו, נכללת ובאה לידי ביטוי בקטע "עבדים היינו" [שעונה האב לשאלת מה נשתנה של בנו] בו מגלה לנו בעל ההגדה את מהותה של מצות "והגדת לבנך": "ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים..."

כלומר: אין מצות הלילה באמירת דברי תורה ודברי חכמה. גם לא בחידושים עמוקים, או ברעיונות ופנינים מחודדים [המתאימים לשאר לילות השנה], כפי שמציעים לנו מדפיסי ההגדות למיניהם. אלא מצות הלילה היא רק בסיפור ותיאור מוחשי של כל תהליך היציאה ממצרים אצלנו, ממש מהתחלה ["מתחיל בגנות"] כשהיינו עדיין עובדי עבודה זרה, ובהמשך לסבל הנורא, ועד ליציאה המופלאה מאפילה לאורה. שכן רק בצורה כזו מראים אנו שיצאנו זה עתה משעבוד מצרים, וממש בהתאם לכל החוויות הללו שעברנו מהשעבוד ועד לגאולה, ערוך שולחן הסדר במצות, במרור ובכל הדברים והמנהגים שלא רואים בכל ימות השנה.

מעתה מתורצות מאליהם כל הקושיות: קושיה **(א)** לא שייך לברך "וציוונו" כי בשלב זה של הסיפור אנו עדיין לפני קבלת המצוות, ולכן רק בהמשך שייך לברך "אשר גאלנו" וכו' **(ב)** הנס במוחש לפנינו ושייך לברך. **(ג)** אחרי שמשה סיפר והמחיש ליתרו את הניסים, גם הוא חווה את הנס כאילו הוא שם, וכאילו בירך במקום הנס, ומיושבת גם שאלה **(ד)**, ומובן למה שמח עתה ומתורצת שאלה **(ה)**. **(ו)** מובן מדוע סיפר, ולא אמר רק דברי תורה. **(ז)** צורת הסיפור שאדם ירגיש בעצמו כאילו הוא יצא, ואין זה תלוי בזמן, ואם הרגיש קודם, לפי דרגתו, יצא יד"ח.

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

'הילדים שניצלו'

שומעים את מכוניות הפרוד של הגרמנים מגיעים, אתם יורדים, מתריעים, וכולם מתחילים "לעבוד" בפחות...

הגרמנים הטילו על הפולני הזה, את האחריות לתקינות כל גגות המפעלים באזור. מידי פעם, כאשר חשש שביקורת גרמנית תגלה שאין עבודה, ואז יפוננו היהודים מהמקום, היה יוצא בלילות - לא יאמנו כי יסופר! - ובעזרת פטיש ענק חולל נזקים קשים לגגות של מפעלים באזור. כמה פעמים התקיימה ביקורת, הוא תמיד ידע על כך קודם, ודאג לסדר "עבודה"!

מידי לילה היה יוצא הפולני, וחוזר עם עשרות כיכרות לחם - בין 35 ל-40. ומוסר אותם למינצרים. אז לא רק שהם לא רעבו ללחם, הם גם הרוויחו כסף מהכיכרות שמכרו. **ותאמינו או לא, "המלוו" הזה נמשך במשך שנתיים שלמות:**

* * *

ואז זה קרה - -

"היום בלילה" הודיע המנהל הפולני בדרמטיות למינצרים "או לכל המאוחר מחר בלילה, הגרמנים מגרשים מכאן את כל היהודים. חבר'ה! המצב שלכם קשה, אבל אני אומר לכם מה לעשות. אל תסמכו על ההבטחות של הגרמנים, תתפסו ידיים ורגליים ותימלטו על נפשתיכם!"

אבל איך נמלטים? הרי אזור התעשייה כולו משמש בפועל כמחנה כפייה לעובדים, והוא מוקף חומה. בתזמון מדויק להרהורים הנוגים, הושיט להם המנהל מספרי-ענק ופטישים ממאגר כלי העבודה של בית החרושת...

הם הבינו את המוטל עליהם:

באותו לילה היתה סערה חורפית אדירה - מזג אוויר מצויץ לבריחה... המינצרים הודיעו על התכנון ליהודים רבים אשר עבדו במפעלי התעשייה. 85 מהם אזרו אומץ להצטרף ל"מבצע". מצוידים במפה ובהוראות שמסר להם מנהל המפעל, פרצו "הפחחים" פרצה ועשרות היהודים שעטו קדימה. "ישר! לא ימינה לכיוון הגרמנים, ולא שמאלה לכיוון החיילים הרוסים" - כהוראת הפולני.

הנמלטים רצו ורצו ורצו לא פחות מעשר קילומטר במעבה היער, בגשם שוטף וברוחות סערה. רק אז הרשו לעצמם לעצור ולבחון את צעדיהם. הם המשיכו לשהות ביער, מידי פעם שמעו רייות קרובות או רחוקות ותיארו לעצמם שזאת החזית שמיקומה משתנה. בשלב מסוים שרקו היריות בקרבתם, והם נשכבו על הארץ במשך לא פחות משלושה ימים:

לפתע גילו אותם חיילים מונגולים, ששיתפו פעולה עם החזית הרוסית. הם ניגשו להוציא אותם להורג, אך בכור האחים שדיבר רוסית הסביר להם שהם נמלטים מהגרמנים - אויבם המשותף. המונגולים התרצו, העבירו אותם מאחורי קו החזית הרוסית וכך ניצלו חייהם.

* * *

מדהים: במשך כל שנות המלחמה (שבפולין הייתה הארוכה ביותר!) לא ידעו האחים לבית מינצר רעב. תמיד היה להם מזון - ובשפע! הם גם מעולם לא הוצרכו לעבוד באמת ומעולם הם לא הוכו!

ההסבר שלהם למתרחש ברור: **מה זו אם לא 'מידה כנגד מידה' על כל העזרה שהגישה המשפחה ליהודים באותה מאפיה ב'גדוף'!!!**

כאשר יצאתי מניחום האבלים - מסכם שולח הסיפור - השתוממתי איך מסתובבים ביננו אנשים עם סיפורי-חיים שכאלו, ואנו לא שומעים על כך דבר!

* * *

לאחרונה נפטר לבית עולמו הישיש **רבי אפרים ב"ר ישראל מינצר** זכרונו לברכה. מוצאו היה מהעיירה הפסטורלית 'גדוף' הסמוכה לקראקוב, פולין.

משפחת מינצר ניהלה שם מאפיה, אך יהיה נכון יותר לקרוא לעסק **'גמ"ח'** - שכן באופן קבוע חולקו לחמים ומאפים לעניים ללא תשלום. ואולי יהיה נכון יותר לכנות את העסק **'הכנסת אורחים'** שכן התנור המוסק משך אליו אורחים שונים שביקשו ללון במקום - וגם לזכות בארוחת חנם על הדרך...

עיר הענק 'קראקא', שאכלסה המוני בעלי עסקים יהודים, משכה אליה "משולחים" לא מעטים. רבים מהם התביישו ללון בעיר, והעדיפו להגיע ל'גדוף' בלילות. אמו של ר' אפרים הייתה מכינה להם מרק חם, והבנים בצעירותם - וביניהם ר' ישראל - היו מסייעים בחלוקת המזון, עד שהם פנו ללמוד בישיבות.

* * *

החלום המתוק נמשך עד מלחמת העולם השנייה, שנפתחה עם כיבושה של פולין בידי גרמניה. בדרך כלל, דחקו הגרמנים את יהודי הפריפריה לכיוון הערים הגדולות (ועל מנת שבהמשך יהיה קל להשמידם). אך ב'קראקוב' פעל נוהל הפוך, גירוש יהודי העיר לפריפריה על מנת שהעיר תהפוך במהירות ל'יודנרייך' [נקייה מיהודים]. וכך החלו משפחות פליטים, על מטלטליהן, לגרור את עצמן לתחומי המאפיה של מינצר למגורי עראי-קבע... והמאפיה? היא המשיכה לעבוד!

חגורת החנק הגרמנית הלכה והתהדקה. משפחת מינצר הבינה שעליה להיפרד מאחזקת המאפיה, בטרם ייטלו אותה מידיהם בכח. בהחלטה מהירה וחכמה העבירו את המאפיה לשכן גוי שהיה עימם בידודות. כל שהתבקש זה להמשיך לספק להם מאפים חנם. הגוי עמד בהסכם והעניק מזון בשפע לא רק למשפחת מינצר, כי אם גם ליהודי הסביבה.

חלפה תקופה וכל יהודי 'גדוף' הועברו לגטו. יום אחד, באמצע מסדר כלשהו, הכריז גרמני בקולי קולות: **"מי כאן פחח?"** האח הגדול מבין ארבעת המינצרים הרים את ידו **"תמיד הייתי בעסק הזה!"** הוא היה בחור-ישיבה שמקסימום ידע משהו על אפיה, אבל הבין שכן גוברים הסיכויים לשרוד... "אתה בטוח?" שאל הגרמני - "בטוח!" שלושת אחיו החרו-החזיקו אחריו: **"כולנו פחחים!"**

* * *

אזור תעשייה ענק. עוד אחד מרבות! תעשיות באירופה שהגרמנים שעבדו, שדדו, גזלו וחמסו לעצמם. ארבעת "הפחחים" הועברו הנה מהגטו, ונמסרו לידי בעל המפעל - גוי פולני.

אני לא אוהב יהודים - הודיע להם המנהל בפגישתם הראשונה - אבל את הגרמנים אני שונא יותר - הם גזלו ממני את מפעל חיי! אז אנחנו לא הולכים לעבוד כאן כדי לעזור לגרמנים הארורים...

שניכם - פקד המנהל על שניים מתוך ארבעת האחים - תישנו "בעליית הגג". נעים שם. התפקיד שלכם לעקוב. בכל פעם שאתם

חיית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממוקד ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

ליקוטים נפלאים פרשת צו

"צו את אהרן" (ו, ב)

"אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כ"ס" (רש"י). נראה על דרך מליצה, כי מי שהוא מחזיק לומדי תורה ונותן לתוך פיהם כדי שיוכלו להגות בתורה הקדושה, אז יש לו חלק באותה תורה כאילו הוא בעצמו היה תלמיד חכם, אבל מי שאין ידו משגת למלאות גרונו של תלמידי חכמים יין, אין לו תקנה אחרת אלא שיקבל עליו עול תורה. וביותר צריך הכתוב לזרוז, שיהיה הוא בעצמו מן הזריזין בעמל תורה, במקום שיש חסרון כ"ס וכו'." (תורת מהרי"ץ)

"צו את אהרן ואת בניו לאמר" (ו, ב)

פירש רש"י: "אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כ"ס". המשגיח דפוניבו, רבי יחזקאל לוינשטיין, היה אומר, הכהן הגדול היה לא רק הנעלה והמרומם שבדור, הוא אף היה מהעשירים שבו, וכמו שמצינו שנאמר בו "גדלהו משל אחיו" (יומא יח). והנה, מצווה התורה על אהרן ובניו על תורת העולה, שהוא קרבן שכולו עולה כליל ואין לו לכהן בו מתנות כהונה. וכיוון שיש לו בכך משום חסרון כ"ס, כבר נדרשת התורה לצוות בלשון זירוז, שלא יתעצל ולא ימנע עצמו מלקיים ציווי ד', לאחר שיש לו בדבר משום חסרון כ"ס. הכהן הגדול, המורם מעם והעשיר המופלג, עדיין זקוק לציווי של זירוז לקיים את רצון ד' במקום שיש בו חסרון כ"ס. עד כדי כך מגיעים הדברים. ומיהו זה שיוודע לרדת לסוף דעתו ולעומק תכונות נפשו של האדם? רק התורה הק'. (מליץ יושר)

"זאת תורת העולה" (ו, ב)

אין העולה באה אלא על הרהור הלב (מדרש רבה ז, ג), מפני מה דרשו חז"ל דווקא מפסוק זה: ש"כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ולא דרשו זאת מהכתוב "זאת תורת החטאת" ו"זאת תורת האשם" שאף הלומד דיני חטאת ואשם, כאילו הקריבו קרבנות. ויש ליישב בדרך צחות: שבקרבן עולה בלבד שהוא כולו נקרב לגבוה אפשר לצאת בלימודה של חובת הקרבן, ואלו בקרבנות אחרים, כגון חטאת ואשם, שמהם גם הכהנים מקבלים חלק, אין הלימוד יוכל לבוא תמורת ההקדבה למעשה, שהרי אין לגזול מן הכהנים את חלקם ולהיות לומדים על חשבונם. אלא מה שתמוה בכל השאלה והתשובה שכל מאמר זה: שכל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה: אינו נמצא כלל בדברי חז"ל על הפסוק: "זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה" אלא על הכתוב: "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם" (ויקרא ז, יז) ועל כך דרשו חז"ל במסכת מנחות (דף קי, א) כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה, מנחה, חטאת ואשם. הרי מפורש שהכתוב דורש זאת גם על חטאת ואשם. אמר על כך רבי יהונתן אייבשיץ בדרך צחות: למה כל הלומד הלכות קרבנות, כאילו הקריב קרבן, משום,

שלדברי חז"ל הטעם למה הקרבנות מכפרים על חטא, הוא בגלל שהחוטא חושף עצמו אגב כך ברבים לבושת פנים, בשעה שהוא מביא קרבן עולה או קרבן חטאת ואשם, הכל רואים שחטא, ובושה זו עצמה היא שמכפרת עליו. ומאחר שאף לימוד התורה כרוך בעוונותינו הרבים בבושות יהודי היושב ולומד נתון ללעג, מוחזק "חובש ספסל", "בטלן", על כן, בעצם לימוד התורה שלו יש לו כבר כפרה. (מלאכת מחשבת)

"היא העולה על מוקדה" (ו, ב)

הזהר הקדוש מפרש את דברי הכתוב "היא העולה על מוקדה" - כי כאשר עולה על רעינו של אדם מחשבה רעה, אזי "על המוקדה" עליו להשמידה מיד ולשורפה באש התורה והמצוות.

"ואש המזבח תוקד בו" (ו, ב)

כלומד: אם אש עבודת ה' יוקדת באדם, עליו להיזהר שתהיה יוקדת "בו" בתוכו פנימה, ולא כלפי חוץ באופן שתפגע באחרים. וכדוגמא לכך מביאים את מה שסיפרו חז"ל בגמרא (סוכה כת) על תלמידו של הלל הזקן, יונתן בן עוזיאל, שבשעה שישב ועסק בתורה, כל עוף שפרח מעליו מיד נשרף. ונשאלת השאלה: אם כך גדולתו של התלמיד, במה התבטאה גדולתו של הרב (הלל הזקן)? אלא, אומר השפת אמת, גדולתו של הרב באה לידי ביטוי בכך שעוף הפורח מעליו לא נשרף כלל, שכן האש הייתה יוקדת בקרבו פנימה, ומבחוץ לא היה הדבר ניכר... (עפ"י מש"ת)

"והרים את הדשן" (ו, ג)

ביום הקדוש ביותר - יום הכיפורים, במקום הקדוש ביותר - קודש הקדשים, מתחיל הכהן הגדול את עבודת הקודש (סדר העבודה) ב... הרמת הדשן, כלומר, בהורדת האפר מעל המזבח. ללמדנו, שאת עבודת הקודש יש להתחיל מהדברים הפשוטים. מלמטה. כך גם בעבודת הקודש - החינוך. זאת ועוד. את הרמת הדשן מבצע הכהן הגדול בעצמו, לא עוזריו השונים. ללמדנו: שאין מלאכה בזויה.

ואומר על כך רבי שמחה בונים מפשיסחא: התורה חששה, שהכהן הגדול בקודש הקדשים ביום הכיפורים יעסוק רק בעניינים הרוחניים הנשגבים, וישכח להתפלל על העניינים ה"פשוטים", הגשמיים, פרנסתם של ישראל וצרכיהם ה"פשוטים" האחרים. לפיכך נצטווה הכהן הגדול, שעם היכנסו לקודש הקדשים, יחליף את בגדי הכהונה בבגדים פשוטים, ויתחיל דווקא בעבודת חולין הכי פשוטה. אז, ודאי יזכור כי "מרובים צרכי עמך".

"והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו" (ו, ט)

רבי יעקב גזונדהייט בעל התפארת יעקב, רבה של וורשה, ערך שיחה עם אחד האדמו"רים של וורשה, ותוך כדי שיחתם העיר לו רבי יעקב, שלכאורה הוא הרבי, מתקיים ומתפרנס

ליקוטים נפלאים פרשת צו

לרשע' זה כאב לרשע, אבל 'והבוטח בה' חסד 'סובבנו' הלה חושב את זה לחסד שהוא נמצא עם עוד יהודים.

"ויעש משה כאשר צוה ד' אותו ותקהל העדה" (ה, ד)

רבי מנחם מנדלי מוורקי בא לפני השרף מקוצק ושפך לבו: אני גרוע מכולם, אין בי מתום ובכל זאת הרנינו נהג כ"רבי" ואנשים רבים באים אלי, ובכך שאני מטעה את הציבור, עוד עתיד אנכי לתת את הדין, בגלל כל יהודי שנוסע אלי. פייסו הרבי מקוצק בדברים: מה לעשות הדבר היה כבר גם בעבר, כתוב: "ויעש משה כאשר צוה ה' ותקהל העדה" אם הצדיק עושה רצונו של מקום נמשכים ממילא הלבבות אליו, מה אשם בו אם יהודים קמים מעצמם ובאים אליו מרוב תשוקה.

"ויעש אהרן ובניו את כל הדברים" (ה, לו)

מסופר שפעם ביקש הגה"ק ה"חתם סופר" זיע"א מאחד המתפללים בבית מדרשו לעבור לפני התיבה. החל הלה להניע כתפיו הנה והנה כאומר, איני ראוי לכך ולא רצה לגשת. אמר לו ה"חתם סופר", עכשיו הבנתי מהו שאומר רש"י "שלא הטו ימין ושמאל" היינו שאהרן ובניו עשו מה שנתבקשו לעשות, ולא הטו ראשיהם ימינה ושמאלה מתוך עניויות.

"ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה" (ה, לו)

"ויעש אהרן ובניו - להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל" (רש"י). מהי משמעותו של שבח זה לפיו אהרן ובניו לא נטו ימין ושמאל? וכי מדוע שיעלה על דעתם לשנות משהו מצויו של הקב"ה? אומר ה"ליקוטי אנשי שם" כי יש פעמים שבהן האדם צריך להפעיל את שיקול דעתו גם לאחר קבלת הוראות, לדוגמה אשה האופה עוגה יכולה בהחלט להיעזר במוצרים חדישים פרי תכנון טרי שיצא לשוק לא מכבר, או בעצות חברותיה, ואינה חייבת לשמור בדקדקנות על ההוראות הראשונות שקיבלה, אולם מאידך גיסא - אדם הרוכש בשליחות רופא מסוים תרופות אך בדרך שומע לעצות אחרים, כאלו אשר אינם בקיאים כמו הרופא שלו, ולא זו בלבד אלא שהוא פועל לפי הוראותיהם - הנו שוטה גמור. שכן חיים ומוות מונחים לפניו וייתכן כי טעות קטנה תהיה הרת אסון. נמצא אפוא שתוספת של שיקולי דעת אישיים תלויה בעניין עצמו ולפי היחס והחשיבות שהאדם מעניק לאותו עניין הוא מכוון את התנהגותו.

בא הכתוב ומדגיש את שבחם של אהרן ובניו אשר התייחסו לענייני הקרבנות ממש כמו הוראות מדוקדקות לרפואת הנפש, ולא עלה על קצה דעתם לשנות למשהו שנראה להם טוב יותר. כי אכן כן - קרבנות אינן בגדר "הצעת הגשה" אלא עניינים חמורים שחיים ומוות רוחניים כרוכים בהם!

מעבירותיהם של ישראל, מן ה"פדיונות" שהוא לוקח מבעלי העבירות, האמורים לכפר בהם על עוונותיהם. השיב לו הרבי, שאף הכהנים התפרנסו כך - 'מן הנותרת', מן הקרבנות, שבאו לכפר על חטאים מחטאים שונים. ועל כך היה הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז אומר: שלכן תיקנו תפילה מיוחדת בשביל הרבי, החי ומתקיים מצרותיהם של ישראל: "ויתייבה לנו מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא" (זמירות שבת), שיזמין לו ריבונו של עולם פרנסה טובה מזו - שלא יהא צריך להתפרנס מצרותיהם של ישראל ולצפות עד שיבוא אליו יהודי מטופל בדאגות ובצרות לשפוך לפניו את לבו ויביא עמו "פדיון". (אמרות חכמה)

"וכל מנחה בלולה בשמן" (ז, י)

מעשה בפיקח אחד שעבר ברחוב, ושמע קול קורא אליו: "מנחה" בוא והצטרף למנחה פשוטה. נענה ואמר: אילו הייתה לך מנחה בלולה בשמן, האם גם אז היית קורא לי לבוא ולהצטרף? וכך היו אומרים בשם רבי ישראל מסלנט זצ"ל: פעמים רבות שמעתי שקוראים ליהודי העוברים על יד בית הכנסת "קדושה" "קדושה"! אך לא נזדמן לי לשמוע שהסועדים יקראו לעוברים ושבים 'סעודה, סעודה'!

"זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים" (ז, לז)

ה"חפץ חיים" מעורר היה תמיד בדבר הצורך הגדול שיש לכל בן תורה לקבוע לעצמו זמן מסוים ללימוד ענייני קדשים. את דבריו המתיק במשל: בעת שנערכת חתונה לפני החופה טרודים כל המחותנים בשמחת הנישואין, כולם מסבבים את הכלה ושמחים עמה. קשה עד מאוד להוציא את הכלה ממקום מושבה ולהביאה אל מתחת לחופה, דבר אחד מזרז את הכלה ושושבינותיה לצאת אל החופה, כאשר מגיע מאן דהוא ומכריז בקול: החתן עומד כבר תחת החופה וממתין לכלה! כן בעניינינו אם אנחנו מוכנים בידיעת סדר הקרבנות, אז יש לסגור של ישראל מה להמליץ לפני אבינו שבשמים, והוא טוען לפניו: הלא בניך מוכנים בידיעות התורה של הקרבנות ועומדים ומצפים רק לך! חושה נא לגאלם ושלח משיח צדקך!

"ואת כל העדה הקהל" (ח, ג)

וברש"י זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. כפרי אחד בא לפני הרה"ק רבי משה מקאברין זצ"ל בטענה: כל זמן שהייתי יחידי בכפר הייתי מתפרנס ברווח, משניתוספו עוד יהודים פרנסתי מתמעטת. ענה לו הרבי: כתוב בתהלים (לב, י) 'רבים מכאובים לרשע, והבוטח בה' חסד 'סובבנו', 'רבים' העובדה שיש הרבה יהודים במקום אחד 'מכאובים

סיפורים נפלאים פרשת צו

"צו את אהרן" (ו, ב)

"אין צו אלא לשון זירו, מיד ולדורות" (רש"י).

מידת הזריזות היא בניין אב להרבה מידות נכונות ומפתח ראשי לבניין אישיותו של האדם השלם, כך כתב בעל "אורחות צדיקים" (שער הזריזות), כי מידת הזריזות היא תכשיט לכל המידות והיא מתקנת את כולן. ומוסיף בעל "אורחות צדיקים" הזריזות היא מידה גדולה לתורה ולמצוות וגם לעניין תקנת העולם הזה והיא מידת הצדיקים לעבודת הבורא יתברך.

ר' אריה לוי זצ"ל הבין מעלתה של מידה זו ואף ידע ליישמה כהלכה. בספר "צדיק יסוד עולם" מסופר, כי באחת השבתות ביקר ר' אריה בבית הסוהר המרכזי ב"מגרש הרוסים" כדי להתפלל עם אסירי ציון ולקרוא לפנייהם בתורה. בתום התפילה ניגשו אליו כל האסירים כדי לברכו בברכת "שבת שלום", והוא כדרכו השיבם בלחיצת יד חזקה בחיוך מלבב ובמאור פנים.

כרגיל היה ר' אריה שואלם אם יש "פנים חדשות" בקרבם, דהיינו האם הובאו לכלא אסירים חדשים, לשאלתו השיבוהו בחיוב ואמרו לו כי בפנית החדר הסמוך ישנו אדם רזה וצנום ממוצא תימן, היושב תוהו ובוהו וממרר בכי כל הזמן. ניגש ר' אריה לבקרו, שאל לשלמו ולסיבת בכייתו, השיבו האסיר "הכי צד לא אבכה? הלכתי לתומי ברחוב ולפתע תפסוני שוטרים בריטיים והשליכוני לכלא ואנכי חף מפשע, ולי הורים זקנים ותשושים שאינם יודעים כלל שנאסרתי ולבטח דואגים הם היכן נעלם בנם".

ר' אריה ניסה לעודדו וביקשו שיחדל מלבכות, אף שאלו למקום מגורי הוריו, השיב האסיר כי הם מתגוררים במאה שערים שליד העיר רחובות וכי אין שמות לרחובות, אך יכול הוא לתאר לר' אריה את סמטאות שכונתו, ונקב בשמות הוריו. לחץ ר' אריה את ידו והשיבו "הסר דאגה מלבך וה' יהיה בעזרך!"

משנפרד ר' אריה מהאסירים ניגשו האסירים לאסיר הבודד הזה ושאלוהו "מה שוחח עמך ר' אריה ומה אמר לך?" השיבם האסיר דברים כהווייתם, חבריו למאסר נדו בראשם והיו שאמרו לו כי ברכה לבטלה בירכו הרב, שהרי עד צאת השבת ישכח ר' אריה את שם הוריו ואת מעונם.

קל לשער מה גדלה השתוממותם של האסירים בראותם למחרת היום זוג תימנים קשישים המשרכים דרכם בחצר הכלא בבואם לבקר את בנם. התברר כי מיד עם צאת השבת עשה ר' אריה את דרכו לרחובות וטרח טרחה מרובה כדי למצוא את הורי האסיר ולגלות את אוזנם כי ביקר את בנם ואל להם לחשוב כי נעלמו עקבותיו. כך הבינו רבותינו זריזות מהי.

"והרים ממנו בקומצו" (ו, ח)

אם אחד מטבעו הוא ותרן וכסף לא נחשב בעיניו לכלום, זה לא רבותא אם הוא נותן גם כן צדקה, שהרי הוא רגיל בכך לפזר כסף, ואינו קשה בעיניו לתת גם לצדקה. שמעתי מכ"ק אמרי חיים זיע"א עובדא היה אצל הרה"ק מאפטא זי"ע, שנכנס ביום הכיפורים לבית המדרש, ניגש לאחד ושאלו מאיפה הוא, ענה לו, ממקום פלוני, ניגש לשני ושאלו גם כן מאיפה הוא, ענה לו,

מכפר פלוני, שאלו הרה"ק מאפטא האם מכיר הוא את הפריץ מאותו מקום, ענה לו, כן אני מכיר אותו, אמר לו הרה"ק מאפטא, תספר לי משהו ממנו, השיב היהודי הנ"ל, הפריץ קנה כעת כלב מאפריקה, ושילם עבורו ארבע מאות רובל.

כששמע הרה"ק מאפטא זאת ניגש מיד אל התיבה והתחיל באמירת הקדיש שלפני מוסף, וסיפר אחר כך שהיה קטרוג גדול בעולם העליון, כי היה יהודי שצריך להשיא בתו, ולא היה לו כסף, והלך לאסוף כסף הרבה זמן ולא הצליח, התיישב באמצע הדרך ובכה, עבר שם הפריץ הנ"ל וראה יהודי בוכה, שאלו למה אתה בוכה, ענה, שהוא צריך להשיא את בתו ואין לו כסף, שאלו הפריץ בכמה מסתכמים הוצאות החתונה, עשה לו חשבון מדויק, והפריץ הוציא הסכום כולו ונתן לו, ועל ידי המעשה הזה נעשה קטרוג גדול, יהודי מתעייף כל כך הרבה זמן ואין באפשרותו לאסוף הסכום הדרוש לו בין יהודים, ולבסוף בא הגוי הזה והמציא לו כל הסכום בבת אחת, ונעשה רעש גדול בעולם העליון.

אמר הרה"ק מאפטא זי"ע, אני אלך לראות איך שהפריץ הזה מתנהג עם עצמו, והאם יש לו באמת לב טוב עד שכאב לו הצער של היהודי הנ"ל, או שהוא סתם פזרן בכספו על דברים בטלים, ולכן כששמעתי שהוא יכול לתת סכום גדול של ארבע מאות רובל עבור כלב, נחה דעתי, שבמקרה נתן גם עבור היהודי הזה. אבל יהודי שנותן צדקה, שאין הוא מפזר למותרות ותענוגות עולם הזה, נותן הוא לשם מצות צדקה, שאמר ונעשה רצונו, זה נקרא צדקה.

הקמצנות מדה מגונה היא, א קארגער יוד, איז א קארגער יוד (יהודי שהוא קמצן בממונו ואינו נותן לצדקה הרי הוא גם קמצן ביהדותו). (אוצר אפרים)

"אם על תודה יקריבנו" (ז, יב)

הודיה לד' על מתנת החנם שהוא מעניק לנו, ונבאר על פי משל. עשיר קנה בית באלף זהובים, ומצא קונה שישלם לו אלפיים. באותה שעה הוא שמח על כך שהקב"ה המציא לו רווח הגון. לעת ערב בא אליו קונה שהציע לו שלושת אלפים זהובים עבור אותו בית. רגז העשיר על עצמו ועל בוראו, על שהפסיד אלף זהובים ונמצא יומו מסתיים בעצב.

לעומתו, אדם עני יוצא לשוק להרוויח את פת לחמו, ממתין הוא בתקווה שיזדמן אדם שישכור אותו לעבודת סבלות. הוא המתין חצי יום ולא נזדמנה לו עבודה. הצטער אותו עני וחשש שמא יבוא לביתו כשכיסו ריק. לפתע בא אליו סוחר וביקש ממנו להביא עבורו כמה שקי קמח מהטחנה, ושילם לו את שכרו. רץ העני לביתו למסור את הפרוטות לאשתו לקנות לחם לפי הטף. הוא רץ ושמח על כך שהקב"ה זימן לו פרנסה והודה לד' על כך בפה מלא. זוהי דרכו של עני להודות ולשבח את הקב"ה אף על פרוטה קטנה, אף על פת לחם יבשה, ואילו העשיר אף על רווח של אלף זהובים אינו מוצא מלים מתאימות לשבח את הקב"ה.

הנמשל הוא: במשך כל ימינו הננו מקבלים מתנת חיים מהקב"ה. הוא יתברך בטוב מעניק לנו את החיים ואת כל

סיפורים נפלאים פרשת צו

פרק מוסר: שעליו לבטח בה' שבוודאי יתן לו בשר אחר תמורתו, ולא ידאג ממאומה בכל אשר יעבר עליו. אחת התקופות בחיים, שבה צריך להתחזק ביותר בענייני הביטחון היא - תקופת השידוכים של הילדים. כמה קולמוסים נשברו כדי להוכיח, שבתקופה זו אפשר לראות את השגחת של הקדוש ברוך הוא בצורה חותכת מאד. וגם אדם שלא הרגל בכגון דא, אם רק יפתח את העינים, יראה את ידו של בורא כל העולמות שולטת בכל.

הגיע לאוזניו סיפור מפלא על שידוך שנעשה בין אחת ממשפחותיה העשירות ביותר של בני ברק לבין משפחה עניה ודחוקה מאד מירושלים. מי שהתוודע להבדלים התהומיים בצורת החיים של שתי המשפחות, לא היה מעלה על דעתו ולו יהא השדכן - היצירתי ביותר לקשר את הקצוות ולהציע את בתו - של זה לבנו של זה. ומעשה שהיה כך היה: בנה של אותה משפחה ירושלמית, בן תורה מפלג, עמד בתחנת אוטובוסים, והבחין לפתע בתיק שחור גדול המונח בצורה מחשידה על הספסל. כיון שחשש שמא זה מטען חבלה, החליט להסתלק מן המקום. אולם לאחר מכן נזכר, שכאשר הגיע לתחנה, עדין לא היה שם התיק, ומהרגע שהגיע לשם עברו בתחנה רק יהודים חרדים. אם כן, תיק זה נשכח, מן הסתם, על ידי אחד הממתינים בתחנה. בן הישיבה נגש לתיק ופתחו, ונדהם לראות שמנחות בו עשרות חבילות של דולרים שערכן עלה לכדי עשרות אלפים. הוא המתין בתחנה שעה ארכה, כדי שאם המאבד יחזור לכאן, ישיב לו את האבדה על אתה. משלא הגיע איש, חזר לביתו, ואביו צוה על כל הילדים לתלות מודעות גדולות של "השבת אבדה" בבתי הכנסת באזור ובכל השכונות הסמוכות. לאחר שעות ספורות, הגיע יהודי חרדי מבני ברק, שמסר סימנים מובהקים על התיק. ומה רבה הייתה שמחתו, כאשר בעל הבית הוציא מהארון את האבדה ומסרה לו. בעל הבית טרח להדגיש, שלא הוא הביא את התיק מהרחוב אלא הבן שלו, והצביע על בנו הבחור שעמד אף הוא בחדר. כבדרך אגב, סיפר העשיר לבני המשפחה, שבכסף הרב שהיה בתיק התכוון ללכת לאחד הקבלנים בירושלים, במטרה לרכש דירה לבתו הנמצאת בשידוכים. הוא הודה נרגשות לכולם ויצא את הבית, כשפיו אינו פוסק למלל פסוקי הודיה והכרת הטוב לה' על השבת האבדה היקרה. חולף שבוע, והעשיר מתדפק שנית על דלת בית המשפחה בירושלים. הוא לוקח את בעל הבית לאחת מפנות הבית ואומר לו כדלהלן: "כאשר חזרתי הביתה, וספרתי לרעייתי את שעבר עלי באותו היום ואת דבר אבדת הכסף, התענינה אשתי רבות על משפחתכם. עד מהרה נודע לנו, שהבן שלכם שמצא את האבדה, הוא בן ישיבה מופלג שבמופלגים והוא עונה לכל הנתונים של תלמיד חכם, כזה שחיפשנו לבתנו במשך תקופה ארכה. כיון שנודע לנו שגם הבן שלכם הגיע לפרק 'האיש מקדש', אני מעז לבוא אליך כשדכן ולהציע לך את בתנו. הבה נפגישם יחדו ונראה אם יתאימו, ואז אפשר יהיה לעשות שידוך. וכמובן, הדירה שרכשתי השבוע בכסף שנמצא על ידי בנך תהיה שייכת לו". תוך ימים אחדים נשברה שם צלחת, במזל טוב. (עלינו לשבח)

צרכיהם. על האדם להכיר בטובתו של מקום ולהודות לו על כל דבר קטן כגדול. אל לנו לנהוג כאותו עשיר שאינו מבחין, מפני גאוותו, בטובותיו של הקב"ה והוא סבור בסכלותו שכל העולם חייב לו והכל שלו. (חפץ חיים)

"לא יחשב לו פיגול יהיה" (ז, יח)

המתנגדים בעיר סאניק עברו פעם דרך עיר רוז'ין ונמלכו לבקר את הרה"ק מרוז'ין ולהתווכח אתו על דרך החסידות, נכנסו אל הצדיק ופנו אליו בשאלה: הלא אנחנו לנוכח ה' דרכינו קובעים עתים לתורה מתפללים בציבור בהשכמה כוונתיקין, ומיד אחר התפילה בעודנו עטופים ועטורים בטלית ובתפילין אנו יושבים ולומדים שיעור משניות, ומאיך החסידים לא די שמאחרים את זמן התפילה אלא שתיכף אחר תפילתם יושבים ושותים י"ש בצוותא ולבסוף הם מכנים עצמם בשם "חסידים" ואותנו קוראים "מתנגדים" הלא נהפוך הוא.

פתח הצדיק ואמר: מיום שחרב ביהמ"ק ואין לנו לא זבח ולא קרבן, התפילה היא במקום הקרבן, ככתוב "ונשלמה פרים שפתינו" ואמרו תפילות כנגד תמידין תיקנום (ברכות כו:): וכשם שהקרבן נפסל במחשבה, "פיגול הוא לא ירצה" כך התפילה נפסלת במחשבת חוץ, והיצר הרע מבקש לו תחבולות להכניס במחשבתו של המתפלל כל מיני מחשבות זרות המבלבלות אותו, לכן מצאו להם החסידים עצה ותחבולה נגד היצר הרע שאחרי תפילתם יושבים הם לשתות י"ש, ומברכים איש את רעהו לחיים וכל אחד פורט שאלתו ומבוקשו ואמרים איש לאחיו: ימלא ה' שאלתך, ומכיוון שלפי הדין תפילה נאמרת בכל לשון הרי נחשב דבר זה לתפילה ושם אין שליטה ליצר הרע, כי נדמה לו שכל העניין הוא עסק של גשמיות, אוכלים ושותים ומדברים בלשון חול ולא מרגיש שיש בזה ענין של תפילה. (נר ישראל)

"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ז, יט)

מסופר על אברך שהיה נכנס מדי פעם אל הרה"ק "בעל התניא" זיע"א אך לא נהפך לחסיד. פעם אמרו לרבי שאברך זה מתרועע עם משכילים. קראו הרבי אליו להשפיע עליו להתרחק מחברתם, אמר לו האברך בגובה לב, עלי לא כל כך קל להשפיע הן רואה הרבי שכבר זמן רב הנני מתחבר עם החסידים ולא נהפכתי לחסיד.

ענהו הרבי אין הדברים דומים, בטומאה נגיעה בעלמא מטמאה, אבל בקודש אומרת התורה "כל אשר יגע בבשרה יקדש" ופירשו חז"ל יכול אפילו שלא בלע, תלמוד לומר בבשרה עד שיבלע (זבחים צו) ואתה הרי לא בלעת מן הקדושה כלום

"והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו" (ח, לב)

בשרפת הנותר יש הוראה ברורה לאדם כיצד עליו להתנהג בימי חייו בכל מה שקשור לביטחון בה'. האדם, הרואה שהקדוש ברוך הוא צוה לכלות כיליון גמור את בשר הקדש שעברה שעתו, ואסר את הנאתו בתכלית האסור, צריך ללמוד מכך

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

שבת הגדול

מדוע? הרי בשבת זו לא נצטוו בני ישראל אלא במצווה אחת ויחידה "ויקחו להם איש שיה לבית" וזהו. כלום לא היה יותר מתאים לקרא בשם זה את השבת של מתן

תורה, שבה נתחייבו בכל המצוות שבתורה?! לא! דווקא זה הוא הלמוד של שבת הגדול. אילו השבת של מתן תורה היה נקרא שבת הגדול, לא היה האדם מעריך על נכונה ערכה וחשיבותה של מצוה אחת ויחידה, הוא היה חושב שרק כשמקימים את כל התורה כלה, לכל פרטיה ודקדוקיה, אז זה שווה משהו. זאת ועוד! בעת מתן תורה היו בני ישראל במדרגה גבוהה ביותר, כמו שאמרו חכמינו "בשעה שעמדו רגלי אבותינו על הר סיני פסקה זוהמתם", ואז היינו אומרים

ובמצב זה קיימו רק מצוה אחת בודדת של לקיחת השה, ועל מצוה 'פשוטה' ו'חסרת ערך' זו לכאורה, נשאר שמו לדורות "שבת הגדול". אכן זוהי ערכה של מצוה אחת. מאז קימתנו בבקר, כמה מצוות 'פשוטות' עשינו, הלא אנו גדולים שבגדולים. לא נהיה כבן

הרשע שמוציא עצמו מן הכלל ואומר אני לא שווה.

רבי מרדכי מנדבורנא התארח לפני בעיירה סמוכה לליסה. אחד מתושבי המקום סיפר לו שהוא נוסע לשבות בחצר הרב הקדוש מליסה. ביקשו רבי מרדכי למסור דרישת-שלום ולומר לרב דבר-תורה בשמו: בשולחן-ערוך, הלכות פסח, נאמר: "שואלים ודורשים בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום". הרמ"א מעיר על כך: "והמנהג לקנות חיטים לחלקם לעניים לצורכי פסח".

מתעוררת

השאלה, מה עניין זה אצל זה? ולמה כתב זאת הרמ"א בתוספת ו' החיבור (ו'המנהג). אלא זו כוונתו: מה אכפת לי אם תדרוש או לא תדרוש, העיקר שתקנה חיטים כדי לחלקם לעניים.

"מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו"

כתוב בבית אברהם (סלוניס) שכל נשמה שיורדת לעולם בחרה את התקופה שהיא רוצה לרדת לעולם הזה.

כמובן שכל הנשמות רצו מאוד לרדת בזמן בית המקדש.. או לפחות אח"כ בזמן התנאים והאמוראים הקדושים.. הנשמות שנדחפו קצת פחות הסכימו בדיעבד לרדת לעולם הזה גם בזמן הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו, אבל לדור שלנו לא היו נשמות שהסכימו לרדת.. כאלו ניסיונות כאלו מעברים.. כזה דור שפל ויתום..

המלאך מקריא: "מי רוצה לרדת לעולם בשנת תשע"ו??" שקט!! אף אחד לא מצביע.

אבל אז קמו כמה נשמות בעלי מסירות נפש, וקפצו ואמרו: אם זה רצון השם שככה יראה דור תשע"ז, אז אנחנו מוכנים להיות החיילים בחזית זה מסירות נפש.. לא זמן בית המקדש, לא זמן חיבור הגמרא או הראשונים. לא. אפילו לא זמן תלמידי הבעל שם טוב..

דור האיפונים, דור הניסיונות, דור שכל יציאה לרחוב צריך כמויות של אנרגיות בשביל להתנהג כרצון השם... והנשמות הגיבורות האלו, אלו הן אנחנו!!!

אנחנו קפצנו בהתלהבות ואמרנו: אם זה רצון השם, אנחנו החיילים בחזית.

בזה הרבי הסביר את "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" לא חיילים בחזית הם רצו, מי מנחות הם ביקשו, לא ניסיונות לא מעברים, רק דור דעה.

אבל "ועכשיו" הדור שלנו חיילים בחזית "קירבנו המקום לעבודתו".. בשביל להתחזק בדור שפל שכזה, לא צריך יותר מזה..

(כ"ק האדמו"ר מספינקא שליט"א)

שרק באופן זה יש חשיבות למצוות שאנו מקיימים. זה החידוש של שבת הגדול, בני ישראל עדין נמצאים בעמק טומאת מצרים, שקועים במ"ט שערי טמאה, שאילו נשארים עוד מעט היו שוקעים לנצח ח"ו.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

של שבת נהגו להניח בתוך כלי קשור לחבל, אותו הורידו לתוך בור המים שהיה בחצר. המים בבור היו קרים והבור עצמו שמר על קרירות, וכך עמדו כל מאכלי השבת בעמק הבור בסמוך לגבה המים.

באחת משבתות הקיץ שלחו את אחד הילדים להביא דגים מהבור. הוא משך את החבל ולפתע נקרע החבל הוא החוויר כסיד, נכנס הביתה וספר את דבריו, ובבת אחת צעקו כל בני הבית בכאב: "אין מה לאכל. כל האכל נפל לתוך מי הבור. אוי!".

התגובה הטבעית של הרבנית צביה הייתה גם היא בבהלה. אבל היא צעקה דברים אחרים לגמרי מכל המשפחה. הרבנית ספקה כפיה ואמרה בצער: "אוי! אוי! מה קרה?! הבור נהיה חמץ. לא יהיה לנו ממנו מים לפסח, ח-מ-ץ" היה זה בעיצומו של קיץ. חדשים ארוכים לפני חנכה ופורים ופסח. אבל זה מה שהטריד אותה באופן ספונטני!

ליל הסדר

מדוע נקרא הלילה הראשון של חג פסח בשם "סדר"? שם זה בא לרמז שכל מה שאירע לישראל מעת יציאת מצרים, שבה נעשינו לעם, ועד היום הזה, איננו חלילה שרשרת מקרית של מאורעות והתרחשויות, אלא הכל מתרחש לפי סדר מסויים ובהשגחה מן השמים. כל המאורעות הם בעלי משמעות, והשתלשלותם היא עצת ההשגחה העליונה.
(המהר"ל מפראג זצ"ל)

לחוות את הסדר

חכם עיניו בראשו ועל בעל הבית להכין מבעוד מועד דברי אגדה וספורים ומשלים המושכים את הלב. ויתכונן כהלכה לקראת ליל הסדר ואם ישתדל כראוי יזכה בעזרת ה' לקיים את "והגדת לבנך" כהלכתו.

על כך הביא הרב "פאר ישראל" זצ"ל משל נפלא: נפרי אחד חלה ונפל למשכב. מיד הבהל הרופא למיטתו. ראה הרופא שמחלתו אנושה, אבל יש לה מזור ותרופה. כתב בעבורו מרשם, שבו פרט את התרופות הנחוצות והזהיר את בני הבית באזהרה חמורה. וכך כתב: "יש לקרא את המרשם ולקחת אותו שלש פעמים ליום, בבקר, בצהרים ובערב. תמהלו

כשנאמרו הדברים לפני הרב מליסה, התפעל מאוד וקרא: "כל שנה הייתי מתחבט בקושיה זו, ובא הרבי מנדבורנא ושלח לי תירוץ".

ושמרתם את המצות.

הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל התכונן בהתלהבות של קדושה ללכת לקנות מצות לחג הפסח כשבידו צרור כספו אשר צבר לו למטרה זו זה זמן רב. בדרך פגש רבי דוד יהודי יושב לארץ וממרר בבכי. לשאלת הרבי סיפר לו האיש כי סוסו, אשר היה מקור פרנסתו היחיד, מת לפתע. מיד נתן לו הרבי בשמחה ובמאור פנים את צרור הכסף אשר יעד לקניית מצות, ודיבר אליו דברי פיוסין: "קח לך, ר' יהודי, ממון זה וקנה לך סוס אחר והיה ברכה". כשחזר הרבי לביתו הסביר לתמיהת מקורביו: כתוב בתורה "ושמרתם את המצות", ודרשו חז"ל (רש"י שם במכילתא): "אל תהי קורא את המצות" אלא את המצוות - כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין להחמיץ את המצוות, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד". והנה באה לידי מצוה, האם רשאי אני להחמיצה עבור המצה. אין הבדל בין החמצת מצה לבין החמצת מצוה.

מסופר על אודות הצדיק רבי זונדל מסלנט זצ"ל, שכאשר הוציאו לו את השן האחרונה שהייתה בפיו - פרץ בבכי תמרורים.

"רבי זונדל, על מה אתם בוכים? הלא תועלתה של השן הבודדת הזו לא הייתה כה גדולה!" נסה הרופא לנחם, אולם לא ירד לסוף דעתו של הצדיק העומד מולו שכן בין יבבותיו, בעוד הדמעות הטהורות זולגות על לחייו, נענה רבי זונדל והסביר את סבת בכיו:

"אינני דואג כיצד אוכל לאכול מעדנים ומטעמים אולם דאגה אחת אינה נותנת לי מנוח, הכיצד אוכל לאכול את הכזית מצה בליל פסח? אוי! אין לי כבר את השן האחרונה שבה יכולתי ללעוס את המצות!"

בספר "הגדת ר' שלום" לר' שלום שבדרון מובא המעשה הבא:

בבית חמיו של ר' שלום - הגאון ר' חיים לייב אויירבך זצ"ל - לא היה מקרר, גם לא ארגז קרח. את המאכלים

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

מתאכסנים אצלם. אבל המשנה באבות אומרת ש"יהיו עניים בני ביתך", כלומר שתכניס אותם ל'אי סדר' הזה של בני ביתך בחיי היום - יום לכן מזמינים אנו את העניים להתארח על שלחנו כאשר מונח עליו רק לחם עני ולא משהו מיוחד, להראות שבבית הזה אין הכנות מיוחדות לקראת האורחים

"עבדים היינו לפרעה... ויוציאנו ה'"

מלך אחד יצא לצייד ופגש בדרכו ברועה צעיר. משנוכח המלך לדעת כי הנער מצטיין בחכמה ובפקחות, הציע לו מטרה כיועץ בבית המלוכה. הצלחתו של היועץ הצעיר הייתה גדולה ולא ארכו הימים עד שנתמנה לשר האוצר.

עלייתו המהירה בסולם התפקידים הבכירים עוררה את קנאת השרים הוותיקים ואלה החלו להעליל עליו שהוא גונב כספים מקופת המדינה. המלך, שסרב להאמין למקטרגים, אולץ בסופו של דבר להלוות אל השרים בדרכם אל בית שר האוצר כדי להיווכח שהלה מתעשר מכספי הצבור.

כאשר הגיעו לבית השר הופתעו מהצניעות והפשטות ששלטו שם. כשעמדו לעזוב את המקום בבושת פנים, גילו לפתע חדר נעול שעל דלתו היה כתוב שהכניסה לזרים אסורה. עד מהרה התברר להם שגם על בני הבית אוסר השר להיכנס לשם, וזה עורר את תקוות השרים למצוא שם את האוצרות הגנובים. הפעם הצטרף גם המלך לדרישה לראות את מכמני החדר הזה.

בקול בוכים התחנן בעל-הבית ובקש לבטל את הדרישה הזו. "אני מתבייש להראות לכם מה מכיל חדר זה" - אמר. המלך לא ויתר.

הדלת נפתחה ולתדהמתם ראו הכל חדר ריק מרהיטים ובאמצעו מונחים מקל, תרמיל וחליל.

הכל ציפו עתה לדברי הסבר.

פתח שר האוצר את פיו ואמר: "מיום שנלקחתי מאחורי הצאן אל בית המלכות הנני חרד שמא אפול בפח הגאווה וההתנשאות. כדי להינצל מזה קבעתי לעצמי מנהג להסתגר בכל בוקר בחדר זה, טרם צאתי לבית המלוכה. כאן אני יושב שעה ארוכה, כשהתרמיל על גבי, המקל בידי ומחלל בחלילי כבימים ימימה. זאת כדי שלא אשכח כי רועה פשוט אנכי, אלא

אותו בכוס מים, ולאחר מכן לבלע אותו ואז החולה יבריא".

עשו בני הבית כמצות הרופא ולחדדתם ראו שהמצב הולך ורע. הרופא הבהל למיטת החולה ומצאו גוסס! נבהל הרופא: הרי אבחנתו הייתה מדויקת, וזו התרופה למחלה. החולה היה אמור להבריא - מה קרה אפוא? ואז נחרד: אולי טעה במרשם, אולי כתב תרופה אחרת, אולי מנון כפול? זה קורה

בקש לראות את המרשם, אמרו לו: "הרי הוא אזל!" עכשיו הגיע תור הרופא לתמה: "אזל? מי שמע על מרשם שאזל?"

ענו לו: "הלא אתה הורית לנו לתת לו את המרשם, עשינו כדבריך. קרענו את המרשם לפסות קטנות והכרחנו אותו לבלען. אל תשאל בכמה קשי זה עלה לנו. הוא סרב לבלע, ואנו תחבנו את הניר לגרונו עם כוס מים, כפי שאמרת"

נחרד הרופא וקרא: "הוי, פתאים וסכלים! מה עלה בדעתכם, וכי נתן לרפא אדם בפיסת ניר שתוחבים לפיו? הן לא לפיסת הניר התכוונתי, אלא למשמעותה ולתכן שבה, לתרופה הרשומה בה. אותה היה עליכם לרכש על פי המרשם. היא הייתה מרפאת אותו!"

והנמשל ברוד: ספור יציאת מצרים חשוב עד מאד. נצטוונו להקדיש לו את ליל הסדר ולהזכירו בכל בקר וערב. יש בו הכל: יד ה' בבריאה, שכר וענש, אהבת ה' לעמו. במה דברים אמורים? כשאין מסתפקים באמירה גרידא, שנמוזה - כבליעת המרשם אלא חווים את המארעות ולומדים את לקחם!

"הא לחמא עניא... כל דכפין ייתי וייכול"

מדוע מזמינים את האורחים כאשר מדברים על ה"לחמא עניא", וכי לא יותר מתאים היה להזכיר את הזמנת האורחים בהקשר לתבשילים של ה"שולחן ערוך"? אלא שרצה בעל ההגדה לרמז לנו יסוד בהכנסת אורחים. ישנן משפחות שכאשר מתעתד לבוא אליהם אורח, כל בני הבית טורחים מאד מספר ימים קודם לכן ודואגים שהכל יהיה נקי ומצוחצח. תוך הקפדה יתירה על הילדים שלא ילכלכו וכו', האירוח נהיה מבצע חד שנתי, כשבצעם בני הבית לא רוצים לראות אורחים

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

"אבל אני הסתובבתי אישית ותליתי הזמנות בכל המקומות!" - טען הרב גבריאל, אולם אם רבקה מתעקשת אין טעם להתווכח והרב יוצא לרחובות כמצוותה.

תוך כדי הסיור המהיר גבי מגלה לפתע שהוא פסח על בית הארחה אחד ולא תלה בו מודעה. הוא נחפז למקום ובקש מהפקידה לראות את ספר האורחים. בעלעול מהיר הוא מגלה שם אחד הנשמע ישראלי.

הוא רץ אל החדר, דופק טוב ושוב, ומשלא נשמעת תשובה הוא עוזב והתחיל לרדת במדרגות. לפתע נפתחה הדלת ובחור עם חלוק רחצה מביט עליו ושואל אותו: "מי שלח אותך?" והרב הולצברג צועק לעברו: "הקדוש ברוך הוא!"

הבחור, בהלם מחלט, קורא לו לבוא ואז הוא אומר לו: "שמע סיפור. אני מגיע עכשיו מדרום הודו בדרכי לצפון. כלל לא תכננתי לעצור בעיר, באתי ברכבת אחת והייתי צריך להחליף רכבות. כשאני יורד ובא לקנות כרטיס, אני מגלה לחרדתי שניסו אותי. אני יושב על אבן ומתחיל לבכות. לפתע נגש אלי אדם צעיר שדבר עמי במבטא צרפתי ושואל אותי מאיפה אני. עניתי שאני מארץ ישראל.

הבחור אומר לי: 'שמע, גם אני יהודי מצרפת'. ואף נותן לי סכום כסף. 'סע לעיר ותשכור חדר. אחרי החג תתקשר הביתה ותגיד להורים שיפקידו כסף בבנק הדואר ותקבל את הכסף כאן תוך דקות'. אני עושה כעצת הבחור, מגיע לכאן, שוכר חדר ב'גסט האוס' הראשון שאני רואה, נכנס לחדר ונשכב על המטה. אני מסתכל כלפי מעלה ומתחיל 'לדבר' עם אלוקים: 'אלוקים! מה קורה? מה יהיה? מה אני עושה כאן במצב ביש שכזה? אתה קולט, הרב? אני, הקיבוצניק, שמעולם לא היה לי שום קשר עם ההוא מלמעלה, מדבר אליו? פתאום אני קולט שהיום בערב זה ליל הסדר!

והמונולוג שלי מתחדש: 'אני יודע שהקשר בינינו לא מי יודע מה, אבל אלוקים, אם אתה אוהב אותי, תן לי סימן, אל תתן לי להיות לבד הלילה, תן לי להיות בליל הסדר אמיתי עם עוד יהודים!'

סיימתי את השיחה, נכנסתי להתקלח ופתאום - נקישות בדלת. חשבתי שאני מדמיין, אבל לא. אני פותח את הדלת ורואה מישהו שנראה כמו רב יהודי

שבחמלת ה' עלי נשאתי חן בעיני המלך שהביאני אל ביתו. בכך אני משריש בקרבי את הידיעה שלא בכחי ובעצם ידי עשייתי את החיל הזה, אלא רק מה' הייתה זאת. אחרי ההכנה הזו אני יוצא לדרכי אל בית המלך. כשמוע המלך והשרים את הדברים בקשו את סליחת השר על שחשדו בו ועזבו את המקום בבושת פנים.

"כל דנפין"

רבי שמשון פינקוס זצ"ל ספר כי בהזדמנות מסויימת נתבקש לספר "ספור יהודי". לאחר מחשבה, ספר את הספור הבא, כאשר הוא מטעים ומסביר כי לדעתו - אין ספור יהודי מזה וכך הוא ספר:

הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל היה ידוע במידת הצדקה שלו, שהייתה מעל ומעבר להשגתנו כן, למשל, ביתו של הגר"ח היה פתוח לרוחה, כפשוטו, ממש הפקר, וכל מי שרצה יכול היה להיכנס אל הבית, למצוא לעצמו דבר מה לאכל, לתפס מטה וללכת לישון לא אחת ארע, שכאשר בקש הגר"ח עצמו לישב על מיטתו לאחר יום של עמל תורה מפרך - הוא מצא כי מיטתו כבר נתפסה על ידי אחד האורחים במקרים מעין אלו, הוא היה עוקר את אחת הדלתות מציריה, מניח אותה על הרצפה וישן עליה את שנתו הקצרה, כאשר למחרת היום הוא, כמובן, ממשיך את שגרת עמלו כרגיל

"כל דנפין ייתי ויכול"

אחד האסונות הכבדים שהתרחשו בשנת תשס"ט התרחש במומביי שבהודו, קבוצת מרצחים שפלים פגעה קשות ביהודים שנמצאו בבית חב"ד במומביי. בבניין זה התגוררו בני הזוג הולצברג ה' יקום דמם, שליחי חב"ד, שהיו משתדלים לקרב יהודים לבורא עולם בארץ זרה זו במסירות נפש ממש.

בימים שלפני ליל הסדר היה מסתובב הרב גבריאל הולצברג ה' יקום דמו ותולה מודעות בבתי המלון ובבתי הארחה במומביי, המזמינות את צבור היהודים והישראלים לליל סדר כהלכתו בבית חב"ד. בערב ליל הסדר, זמן קצר לפני כניסת החג, בעיצומן של ההכנות אמרה פתאום הרבנית רבקה לבעלה: "לך תסתובב ותראה אם לא שכחנו מלון או בית הארחה".

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

"כולנו חכמים כולנו נבונים"

מספר הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל מבגדאד סיפור מעניין הממחיש את ההבדל בין 'חכם' ל'נבון'; יום אחד יצא המלך לטייל מחוץ לעיר. ופנה אל הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, בעל ה'אורים ותומים' בשאלה: "אומרים אתם כי 'חכם עדיף מנביא' (ב"ב יב) אמור נא לי, באיזה פתח אכנס לעיר כשאחזור, האם מן הפתח הגדול שבחומה, או מן הקטן?" השיבו רבי יהונתן: "אם אומר לאדוני המלך שייכנס בעד הפתח האחד, יתחכם להיכנס בעד הפתח השני, אכתוב את תשובתי על פתק אכניסו במעטפה ואחתמנה בטבעתי. לאחר שישוב המלך מטיולו וישוב על כסאו בארמונו, יטבור את החותם לפני ויקרא את תשובתי". התשובה מצאה חן בעיני המלך ויעש כן. לקח המלך את המכתב החתום הניחו בחיקו ויצא לטיולו. כשעמד לשוב אמר לנפשו: "לא אכנס כדרכי בעד הפתח הגדול אלא אכנס בפתח הקטן". בהגיעו לשם חשב: "ודאי כתב הרב שאכנס בעד הפתח הקטן שלא כדרכי". ופנה לעבר הפתח הגדול. כשהגיע לשם התחרט: "ודאי צפה החכם היהודי כל זאת בעיני רוחו וכתב כן במכתבו". קיצורו של דבר, נתבלבלה דעתו ולא ידע כיצד לנהוג בסופו של דבר, עלתה במוחו המצאה להפר את שתי האפשרויות; הוא ציווה לעבדיו לפרוץ בחומה פתח שלישי בין שני הפתחים הקיימים. עשו כן והמלך נכנס בעד הפרצה. אז הוציא המלך מחיקו את המעטפה ושר את החותם לעיני הרב ופתחו. וימצא כתוב בו משפט אחד, המצוטט מדברי המשנה: 'מלך פורץ לו גדר לעשות לו דרך' (פסחים קי) השתומם המלך ושאל: "כיצד ידעת זאת?" ענה הרב: "הלא כה אמרו חכמים; 'חכם עדיף מנביא'". חישובתי את כל ההתלבטויות שיעברו על אדוני המלך והבנתי את הפתרון שיעלה על דעתו". ועל כך אמרו חכמינו; 'איזהו חכם? הרואה את הנולד'. החכם, הוא בעל הידיעות הרבות והסברות הנכונות. נבון, הוא המסיק מהן את המסקנות הנכונות. כמעשהו של רבי יהונתן זצ"ל.

"כל המרבה לספר"

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי "זה" משובת. שכל המרבה לספר ביציאת מצרים, ולפרסם ולגלות

בקצה המדרגות. וכשאני שואל אותך 'מי שלח אותך?' אתה עונה לי: 'הקדוש ברוך הוא!' " מיותר לציין, שגם הוא זכה לאירוח קסום בבית חב"ד, ואט אט גם נפשו נקשרה בבורא עולם.

"כולנו חכמים כולנו נבונים"

הזמנה מוזרה הגיעה לכולל אונגריין בירושלים. הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, הוזמן לטקס הקבורה של הכומר האוסטרו-הונגרי, ה"ממונה" על ירושלים וארץ-ישראל. התהלכה הייתה אמורה לצאת מפתח הכנסייה בהר-ציון, בבית קברות במרחק דקות אחדות מהכנסייה.

מבוכה רבה השתררה במשרד הכולל. הכיצד ישתתף רבה של ירושלים בטקס נוצרי? אך ידעו הם היטב כי אם לא ישתתף, עלולים ראשי הכנסייה הנוצרית לראות זאת כעלבון, דבר שעלול לגרם נזק לישוב היהודי בארץ הקדש.

שמע הרב את ההודעה, הרהר מעט, ואחר שאל באיזו שעה תתקיים התהלכה. שמע את התשובה: שתיים בצהרים בדיוק, ושב ללימודו.

זמן מה לפני ההלוויה הגיע הרב זוננפלד למשרד הכולל. חשבו האנשים כי מתכוון הוא לצאת להלוויה, והנה התיישב הרב ללמד, כשמדי פעם הוא מעיף מבט בשעונו. מה מתכוון הרב לעשות? - תמהו האנשים. כעשר דקות לפני השעה שתיים ידעו אנשי הכולל כי אם לא יצא כעת, בוודאי יאחר, שכן הדרך אמורה להמשך כעשרים דקות. הבינו שהחליט לא לצאת להלוויה.

לפתע, אחרי השעה שתיים קם רבי יוסף חיים ממקומו, ויצא מן המשרד כשהוא רץ במהירות, ואנשי הכולל אחריו. כשהוא מתנשם ומתנשף הגיע רבי יוסף חיים לאמצע ההר, ומולם ראו את אנשי הכמורה שבים מן הטקס, ראו את הרב הקשיש התשוש מן הריצה, ולבם נכמר: "רבי, כמה התאמצת לבוא, אנו חשים הערכה רבה למאמציך. כמה חבל שהרב לא הספיק להגיע לטקס בזמן".

ורבי יוסף חיים, כשהיוך פקחותי מרחף על שפתיו, שב בחזרה לעיר העתיקה, התיישב במשרד הכולל ושב ללימודו.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

אדם פשוט, בירכתי בית המדרש. הנה כי כן נתגלגלה לידו הזכות לפגוש בצדיק נסתר!
לאחר התפלה התקרב אליו ונסה לדובבו בדברים העומדים ברומו של עולם. אך הלה התבונן בו במבט תמה, אינו יודע מאומה, ונכרים היו דברי אמת: אדם פשוט הוא ורדוד-מחשבה.

התבלבל הצדיק: "ומי היה זה שקונן באישון ליל שעבר הקיץ וכבר אמצע אלול, ומה יהא הסוף?!"
"אני הוא, " - הודה האישי - "הוגע בעצמך, לילה אחר לילה עוטים עלי היתושים ועוקצים ללא רחם! מילא בקיץ, זמנם הוא. אבל באלול - הגיע זמנם להעלם, הלא כן?"
"הנה כי כן, " - סיים מרן - "אותה התבטאות, תלוי מי אומרה!"

"רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם"

הרשע טוען: "מה העבודה הזאת" - כבד לו העניין, לשם מה צריך להקפיד על כל פרטי ההלכות, אפשר קצת להקל, להתפשר ולמה הוא אומר כך? כי הוא מרגיש ש"העבודה הזאת" היא "לכם" - שלכם, לא שלו, והדברים יומחשו על פי המשל הבא: אדם עולה במדרגות לקומה עשירית, ועל כתפיו נושא הוא חבילה גדולה מלאה ביהלומים. משלמים לו עשרים דולר על הסבלות כי המעלית מקולקלת. אחרי שלוש קומות נשברת לו צלע, אחרי ארבע קומות הוא אומר - זהו, לא עולה אפילו מדרגה אחת נוספת! אלו שתי מילים יעלו אותו לקומה מאה ושתיים, עם כנפיים, והוא עוד יבקש שתי חבילות נוספות? "היהלומים שלך" אם הם שלו - לא יהיה לו שום קושי להעלות אותם גם עשרים קומות! כל הבעיה אצל הרשע היא, שאצלו העבודה היא "לכם"! הוא אינו מרגיש שייכות אישית עם עבודת ה'. ממילא ברור שיחפש לעצמו היתרים ופשרות. (רבי מרדכי דוד נויגרשל)

"אף אתה הקהה את שניו"

רבי נפתלי מרופשיץ מסביר שהטעם שהרשע מקבל עונש כזה חמור ומוזר הוא משום שהקב"ה ברא לאדם

כבוד מלכותו, הרי "זה" ית"ש שנקרא (שמות טו, ב) זה א- לי משובח, ומתגלה כבוד מלכותו. [ובס' אוהב שלום מובא שזה אחד מג' דברים שהרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע היה נוהג לומר בשים רבו הרה"ק מרופשיץ זי"ע בשעת הסדר מדי שנה בשנה].
(זרע קודש)

"שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו"

כלומר: שהקב"ה עשה עמנו חסד בזה שחילק את כל כוחות סטרא-אחרא, שלא יהיה נמצא בהם האחדות, וזה שלא "אחד בלבד" עמד עלינו לכלותינו והכוונה בזה, כי אם הייתה האחדות שרויה בין אומות העולם, אזי לא היה נשאר מישראל שריד ופליט, שכן היו עושים כל אשר זממו לעשות, ורק משום שאין בהם אחדות, לכך לא יכולים הם להוציא את מחשבתם מן הכח אל הפועל ולכלות את כל עם ה'. (שפת אמת)

"אחד חכם אחד רשע"

בספר "קנין התורה" מובא מעשה המחדד את שאלות החכם והרשע:

נכדו של מרן הרב שך זצ"ל שאלו: "מה בין שאלת החכם לשאלת הרשע, הרי שניהם שואלים לטעם מצוות החג?"

חיך מרן זצ"ל וענה: "דע לך כלל, אותה שאלה עצמה - תלוי מי שואל אותה"

והוסיף: "הסכת ושמע מעשה שהיה. שמעתיו מדודי, מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל.

אחד מבעלי המוסר נקלע לעירה אחת בחדש אלול ולן באכסניה. באמצע הלילה שמע קול קינה ונהי בוקע מחלון הבית הסמוך: 'אללי לי, עבר הקיץ ואנו כבר באמצע אלול! מה יהיה הסוף?!'

שמע הצדיק והדברים פלחו את לבו. שנתו נדדה, והוא ערך חשבון נפש בדמעות שלישי. כי אכן, הקיץ עבר וכבר אמצע אלול, ומה יהא הסוף!

עם שחר הלך לתפלת שחרית והתעניין אצל באי בית-הכנסת מי מתגורר בבית הסמוך לאכסניה. הראו על

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

במרחק מועט ההפרש הוא רגע אחד, ואם כן גם מבית לבית יהיה הפרש מעט מן המעט שאי אפשר לאדם לכוונו ולדעתו. אבל הקדוש ברוך הוא היודע עתיו ורגעיו יכול לצמצם משהו זה. שבכל בית ובית יהיה הנגף בנקודת החצות שלו ממש. וזהו "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה". שעבר מבית לבית להכות בכל מקום בזמנו המדויק.

"וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם"

קשה מדוע יש קשר בין שרי המסים לזה שבני ישראל התענו במצרים?

טובתם של רשעים, רעה היא אצל צדיקים ובתחילה התרשלו המצרים מלגבות המס המגיע, וחשבו בני ישראל שזו טובה עבורם. אחר כך השימו עליהם שרי המיסים, לחשב כל המס המגיע, ועלה לסכום גדול שלא היה באפשרותם לשלמו. ואז אמרו להם: בואו לעבודת המלך, ומה שתעשו בעבודתו ינכה לכם מחובכם. וחשבו זאת לטובה גדולה. ועל כן התאמצו להספיק הרבה, הקדימו לבא ואחרו ללכת כדי שינכה להם עוד מחובם ויפרעוהו מהר לאוצר המלכות. ומתוך כך ראו המצרים כמה כח יש בהם לעבד וכמה לבנים יכולים הם לעשות ואז הטילו עליהם לעשות מכסה זו דבר יום ביומו. וזהו שנאמר "וישימו עליו שרי מסים, למען ענותו בסבלותם". הינו כדי שיוכלו לענותם אחר כך בסבל שסבלו מרצונם כדי לשלם במהרה את חובם.

"וירעו אותנו המצרים כמה שנאמר הבה נתחכמה לו"

שואל הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שהרי הרעה הייתה במה שעשו לאחר מכן, שהוציאו מחשבתם אל הפועל בעינויים קשים, ומדוע החשיב את הרעה במה שנועצו עלינו וחשבו עלינו רעה?

אבל העניין הוא שאינו דומה רעות שעושים בלא מחשבה וחשבון, שהם בגדר מקרה שלא יתמיד, ויש לקוות שהעול יוקל. אבל צרות שעושים במחשבה

שתי חומות המגנות על הלשון, השיניים והשפתיים, שתפקידם לעזור לאדם לשמור על לשונו, שלא יוציא דבר שאינו הגון. אך כיון שרשע זה באופן מודע אינו שומר את לשונו לכן אין הוא צריך חומה, ולכן "הקהה - את שניו".

"ארמי אובד וירד מצרימה"

הקשה מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל מה הקשר בין "ארמי אובד אבי" (יעקב שהיה אצל לבן) לבין "וירד מצרימה" (שיעקב ירד למצרים).

ורש"י עמד על כך ופירש: "ארמי אובד אבי" - ועוד אחרים עמדו לכלותינו, כפרעה במצרים.

אבל יש לפרש, שמה "ארמי אובד אבי" גופא הסכים באמת יעקב אבינו לרדת למצרים והיינו, שאם לא היה יעקב גר אצל לבן ויוצא בשלום, כמו שהעיד בעצמו: "עם לבן גרתי" ותר"ג מצוות שמרתי הוא וכל זרעו, לא היה יורד למצרים. אף שהיה יוסף שם מלך והיה צדיק, מכל מקום בשביל יחיד שעמד בניסיון לא היה יעקב אבינו סומך לסכן כל השבעים נפש בהנחה שיוכלו לשמור דרך ה' במצרים, ולא היה יעקב אבינו סומך לסכן כל השבעים נפש בהנחה שיוכלו לשמור דרך ה' במצרים. ולא היה יורד לשם. והקב"ה צריך להורידם בעל כרחו, וכמליצת חז"ל שהיה יורד לשם בשלשלאות של ברזל ח"ו. אבל מאחר וראה יעקב שהיה בבית לבן עשרים שנה, ולבן ביקש לעקור את הכל כשרצה יעקב לקיים את מצוות ה' ועם כל זאת יצא בשלום וכל בניו למודי ה', לפיכך סמך על זה שגם במצרים ישמרו כל זרעו את התורה, והסכימה דעתו לרדת למצרים. וזהו "ארמי אובד אבי- וירד מצרימה". דהא בהא תליא.

"ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה"

יש להבין מהו לשון "ועברתי", הלא הקדוש ברוך הוא הכה את כל בכורי מצרים ברגע אחד בחצות.

והעניין שהזמן של חצות משתנה בעולם ממקום למקום. שהרי נשם ששעת השקיעה והזריחה מתאחרת במערב מבמזרח, כך מתאחר גם זמן חצות הלילה, ומשתנה כפי מהלכה של השמש וסיבובה. ואם במרחק מלין רבים ההפרש הוא בשעה ארכה, הרי

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

"נגמרה" מהר, ולא נודע כי באה אל קרבי ישבתי וחשבתי במהירות, שאם אמתין עד שהכל יקבלו "סיבוב שני" של פודינג, לא יישאר עוד מן האדום המתוק הזה נגשתי אפוא ובקשתי מנה שלישית.

אמרה הטבחית: "לא, אתה כבר קבלת פעם שניה." באותה עת היו הממתקים מעטים לא יכולתי להשלים עם ההכרעה הקשה של הטבחית. ברגע של כעס החלטתי: "גם לי גם לך לא יהיה" - והפכתי את הסיר על פניו! מיד קמה מהומת-עולמים: ילד השתגע ושפך את כל הפודינג!

נלקחתי אחר כבוד להנהלה, ונאמר לי שמחר בבקר עלי להתייצב בחדרו של ה"מטגית": ר' אריה לויך.

וכי יש צורך לומר, שלא ישנתי כל הלילה? מה אענה לו כשישאל איך עשיתי דבר נורא כזה?! כל הלילה עברו במוחי העונשים שתטיל עלי ההנהלה

למחרת, נכנסתי בדחילו ורחימו ובפיק-ברכים, לקיטון הקטן של ה"מטגית", שהיה ממוקם מתחת לגרם המדרגות; ישבתי מולו והוא פנה ושאל:

"אמר לי, האם נכונה השמועה ששמעתי בקשר אליך? "הרכנתי ראשי, ואמרתי בקול נמוך: "כן." "מבין אני אפוא מסיפור זה, שהנך אוהב מאד פודינג?"

ראשי הקטן אשר את דבריו בשתי תנועות נמרצות.

"אם כך" - שלח ר' אריה ידו הצדה והרים צלחת אל השולחן - "הנה הבאתי לך פודינג - קח ואכל להנאתך!"

באותו רגע, התעלה לבי הקטן להבין שחינוך אמיתי, הינו מתוק הרבה יותר מפודינג אז, לראשונה בחיי, נצנצה בי שאיפה: אם יזכני ה', אגדל ואהיה מחנך בישראל! מחנך - כמו ר' אריה...

"ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיק"

מעשה נפלא שארע עם הגרא"מ שך זצ"ל וממנו נוכל ללמד מהי ראייתם של גדולי ישראל. מרן זצ"ל תמיד ראה לנגד עיניו גם את העתידי מעבר להווה העכשווי, ודברים שהיו כך היו:

מעשה היה בבחור שעלה מאוסטרליה ובנה כאן ביתו, ובהיותו בעל חסד עצום זכה לקרבה מיחדת ממרן הרב שך זצ"ל. עירי היה, ובקש ברכת מרן להיפקד בבנים.

תחילה ותכנית ערוכה ומטרה מוגדרת הם הרבה יותר קשים.

לכן עצם זה שהמצרים תכננו את הרעות שהם יעשו לבני ישראל, הן בכלל "וירעו" שהן העצימו והגדילו את הרעות לאין שיעור.

"ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה"

יש להסביר ענין דחיקת הקץ בביאור נחמד, שנראה בתהלוכות העולם, האיש אשר נקצב לו לשבת בבית האסורים עשרה שנים, אז בבוא שנים ושלוש שנים מקודם, יקל הייסורים מעליו בחשבו כי עוד שנים ושלוש שנים יעברו אצא לחופשי. והיה אם המלך רחמן על האומללים, אז יקצוב לו יותר שנים למען יגדל הכאב, ואז אחר כך יוכל לצאת טרם מלאות הזמן, כי כבר קיבל צער ועונש גדול שחשב שעוד זמן רב נגזר עליו להיות יושב בבית הסוהר. והנה כן אנחנו בית ישראל, בהיות הקב"ה מרחם על בית ישראל, על כן הגיד לאברהם אבינו שידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם 'ארבע מאות שנה', ונצטער אברהם אבינו ע"ה על כך הרבה, וכן הודיע לבניו אחריו שידעו כן, ועל ידי הייסורים והצער שהיה להם, זאת גרם שהוקל להם אחר כך והיה די ברד"ו שנה. (הגה"ק בעל שואל ומשיב זי"ע)

"עמלנו אלו הבנים"

אין ספק, כי גם למחנכים יש משקל נכבד בעצוב דמותו של הילד. להלן מעשה נפלא שהובא בספר "אורו של עולם":

וכך סיפר הרב בהר"ן עצמו:

'כרב ילדי ירושלים, התחנכתי בתלמוד תורה "עץ החיים" שבלב העיר. בצהריים, היינו אוכלים ארוחה ב"מסעדה" של המוסד; במצב הכלכלי הקשה דאז, הייתה זו לרבים מאתנו הארוחה העיקרית ביום הקינוח, היה מעדן אמתני של אותם ימים: פודינג מתוק!

יום אחד הזדרזתי לאכל את מנת הפודינג שלי, ובקשתי מנה נוספת. לצערי, גם המנה השנייה

ליקוטים וסיפורים נפלאים - פסח תשע"ז

שביעי של פסח

"כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים"

ידועה הקושיה למה הסוסים אשמים בזה שהמצרים עינו את היהודים. ומתרצים את זה כך, שכל מי שמתחבר לאדם רע נהיה מושפע ממנו. ועל זה אנו מבקשים כל יום ותצילנו מחבר רע משכן רע, ואגב מפגע רע, זה כבר העונש בעצמו. אבל בכל אופן הסוסים הלכו עם המצריים יד ביד להכות את היהודים, אבל אם תאמרו במה הם אשמים שהם עשו כרצון בעליו, אלא אנו יודעים שכל אדם וכל יצור כל אחד מכיר את א שטעטעלע שלו, (כלומר: כל אחד בדברים שלו יודע להסתדר טוב) ובכמה מקומות מצינו שהסוסים וכדו' ידעו להבחין אם כדאי להם ללכת או לא, כלומר לעשות רצון בעליהם. הבו בזכר בבלעם בן בעור שסוסו ראה את המלאך עומד לפניו עם חרבו שלופה לכיוונו, עצר הסוס ולא רצה ללכת, כי הבין שכאן לא כדאי ללכת, ועוד, ועוד, יוצא בזה שהסוסים הייתה להם איזשהו ברירה, אבל הם כן הלכו כי סוסים הרי אוהבים מלחמה אז בזה שהלכו יד ביד להכות את היהודים. מגיע גם להם לטבוע כמו חבריהם המצריים. ואם בסוסים עסקינן אז מסופר על אדם אחד שהתענה תענית דיבור במשך ארבעים יום, ובסיומם צפה שאליהו הנביא יתגלה אליו, אך לאכזבתו לא כך היה. ניגש אותו חסיד לרבי ישראל מרוז'ין זצ"ל, שכידוע משום כבוד התורה נהג בגנוני מלכות, והיה לו בית מפואר, משרתים, סוסים אבירים. אמרו עליו שהיה לו נעליים מזהב, אך בלי סוליות. כלומר כלפי חוץ נהג בגנוני מלכות - אך בתוכו נהג בשפלות ובענווה. כשראה אותו חסיד את הדר המלכות, חשב לעצמו איך אפשר לעבוד את הקב"ה בצורה כזה כשיצא האדמו"ר מביתו ניגש אל המרכבה שהייתה רתומה לארבעה סוסים אבירים, והתחיל ללטף אותם, אותו חסיד לא היה יכול לעבור על כך בשתיקה, ניגש לאדמו"ר ושאל: איזו עבודת ה' יש בליטופו של סוס? ענה לו האדמו"ר: וכי זה נראה לך סוס רגיל?! הסוס הזה כבר ארבעים יום בתענית דיבור בכך רצה לרמוז לו האדמו"ר ששתיקה היא מעלה עצומה אך היא צריכה להיות לשם שמים, גם לשותק צריך לדעת איך.

ואכן נולדו תאומים, אבל קטנים היו וחלשים וסמוך ללידתם חלו בצהבת. לפיכך נדחתה הברית עד להבראתם.

שאל האברך בעצת מרן, האם יש שהות להזמין את הוריו לברית המילה.

"אדרבה, " - המריצו מרן - "ודאי דאגו והצטערו כל השנים בצערך, מן הדין שישמחו אתך בשמחתך. " הגיעו הוריו והתינוקים החלו להתאושש. הרופאים קבעו תאריך לברית המילה. עלה האברך לבית מרן, ואמר: "ראש הישיבה היה לי כאב, מבקש אני שיהיה סנדק לבן אחד, ואבי יהיה סנדק לבן השני. "

ענהו מרן: "אכן, חשוב אתה כבני, ומוכן אני להיות סנדק - אך אצל שני הבנים כאחד!"
נבוך האברך: "אבל חשבתי לכבד את אבי בסנדקאות הבן השני. "

"אדרבה, " - השיבו מרן - "כבד את אביך בסנדקאות שניהם! מגיע לו כבוד זה!"

האברך לא היה טיפש. אם זו הבררה שבפניו, ידע מה להחליט, אך שאל: "ומה אתן לאבי, במה אנכבדו?"
"ב'עמידה על הברכות'. " - הציע מרן.

וכך הווה. מרן כבד בסנדקאות הכפולה והאב עמד על הברכות.

כעבר ימים מספר עלה האב לבית מרן בעניין אחר, ובסיום הדברים ביקש רשות לשאול שאלה. הרשות נתנה ברצון ושאל: "ילמדנו רבנו, מה פסול מצא באבי, שלא רצה להיות סנדק יחד עמו?"

"חלילה!" - קרא מרן בנהמת לבו - "חלילה וחס, יהודי יקר הוא! ואדרבה, הרי הצעתי שיהיה סנדק לשני בניך! אלא מאי, תמה אתה מדוע לא הסכמתי להיות סנדק לאחד בלבד. הנני ואסביר לך: הרי יודע אתה, אדם אינו חי לעולם יום אחד מגיעה עת פקודתו והרי יודע אתה מנהגו של עולם, עורכים הספדים, כותבים מאמרים, מספרים בשבחו ואף מגזימים בני כמה יהיו אז בניך? מי יודע, אולי בני שמונה, אולי בני עשר, אולי אף בני מצוות ואז, מה יקרה? האחד יאמר לאחיו: 'אצלי היה הרב שך סנדק, ואצלך לא ' כיצד אוכל לשאת זאת, שאני אהיה הגורם לקנאה בין אחים?! לא, איני מוכן לכך בשום פנים ואופן!"

גיליון מס' 3-222 | צו - חג הפסח
תשע"ז שנה חמישית

גליון זה נדב
ע"י ידידינו החשוב

הרה"ג רבי שמואל דוד הכהן פרידמן שליט"א
בעל השדה צופים על הש"ס בבלי וירושלמי
ועוד ספרים רבים

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

טעות סופר בדברי הרש"ש

כידוע בשנים עברו היה מקבל מרן שליט"א קהל גדול בימי חול המועד בביתו ושמענו מנכדו חביבו ידידנו הר"ר אריה שליט"א את הדבר הבא כפי ששמע באחד מימי חוה"מ: לא רבים יודעים, אך מלבד ידיעת התורה המפורסמת של סבי שליט"א, בקי סבי שליט"א גם בידיעת תולדות חכמי ישראל בצורה מופלאה ביותר, אלא שאין דרכו לדבר בענין זה, אלא בדרך אגב ובעידנא דחדוותא. נשאל סבי שליט"א ע"י אחד מראשי הישיבות שביקרוהו בחוה"מ, בענין דברי הרש"ש, "ביאתך לעולם בלא חטא, מכאן קושיא על בעלי הגלגול", שזהו נגד כל המקובל בידינו. ואומרים בשם הרב, כך השואל, שלא הרש"ש כתב זה אלא בנו שהיה משכיל, האם אכן נכונים הדברים? נכון, נענה סבי ואמר: מתתיהו קראו לו, והוא נטה להשכלה. הוסיף סבי וסיפר: "אותו הבן של הרש"ש, נכנס פעם אל רבי ישראל סלנטר ושאל, זה נכון שכל מה שצדיק מבקש, נותנים לו? ענה לו רבי ישראל, כן! ואם תגיד שאתה רוצה שעון זהב, יהיה לך? המשיך ושאל, אמר לו הגר"י, כן!"

"בינתיים נכנס איש אחד ואמר לר"י, אני הולך למלחמה עכשיו ויש לי שעון זהב, ואני מפחד שיגנבו לי לכן אני רוצה שהצדיק ישמור לי, ואם לא אחזור זה יהיה להרב... זה סיפור שמובא בספרים".

כיון שנתגלגל הדיבור עליו עליו שח סבי, ר' מתתיהו שטרשון, בנו של הרש"ש, הוא כתב הגהות, וכתב שם בסוף המסכת היכן שמוזכרים עשרת בני רב פפא, שיש עוד עשרה. "כתבתי שם", סיים סבי בחיך, "שיש עוד עשרים שהוא לא כתב"...

באמת, בסוף הוא חזר בתשובה, והוא היה תלמיד חכם גדול, יש הגהות שלו על הש"ס, סיים סבי שליט"א.

יש לציין, כי בגמרא של סבי שליט"א, שורה זו ברש"ש נמחקה על ידי סבי.

בכרכת ספת סוס
פסח כשר וטהור
במחיר 100 ₪ (ב"מ)

בטעמי אמירת 'הגדה' בשבת הגדול

הרמ"א כתב בסימן ת"ל ס"א "והמנהג לומר במנחה של שבת הגדול ההגדה מתחילת עבדים היינו עד לכפר על כל עונותינו", אבל דעת הגר"א כמו שכתב שם במשנה ברורה - שלא לומר, דהא איתא בהגדה יכול מבעוד יום.

והנה, הא פשיטא דמה שכתוב "תלמוד לומר בעבור זה" אין הכוונה שהוא איסור לומר מבעוד יום אלא שאין זה חיוב וזה הטעם שנהגו אצלנו (אצל רבינו ואביו מרן ז"ל) לומר ההגדה בשבת הגדול. ושמעתי טעם נאה למה שאנו נוהגים לומר בשבת הגדול. והוא, דבשולחן ערוך סימן ער"ה ס"ט איתא שאם חל פסח בשבת אפשר לומר ההגדה מתוך הסיפור ואין לחוש שמא יטה דכיון שרגילים בנוסח הוי שגור בפי הכל וגם אצל עמי הארץ, ויש לשאול, דלכאורה אין ההגדה שגורה בפי הכל, אך לפי דברי הרמ"א מבואר שלכך אומרים זה בשבת הגדול ועל ידי זה נעשה שגור, ואמנם זה אמירה רק פעם אחת, אבל מכל מקום על ידי זה נהיה יותר שגור, ולפי"ז מן הדין היה שינהגו כן רק בשנה שחל פסח בשבת אבל שלא לחלק נהגו כן כל השנים, ועוד שהרי יש עוד טעמים עינין במשנה ברורה הנ"ל (ועי' ראב"ה ס"י תכ"ה וצ"ע). אמנם מרן החז"א נהג שלא לומר בשבת הגדול ואפשר מפני חולשתו.

(שיח הפסח)

עלי שי"ח

"ידיעת הש"ס"!

אחד הדברים הכי מפורסמים בכל העולם על מרן רבינו שליט"א, הוא סיום הש"ס השנתי שעורך מידי ערב פסח. אולם, לא רבים יודעים כי המאמץ של העקביות היומיומית, בלי שום ויתור, עולה בקושי רב מאוד, ותמיד על כך הסייעתא דשמיא לה הוא זוכה בזכות זה. גם את בניו זרזו מרן שליט"א ללמוד בהתמדה את הש"ס. בד בבד היה מעורר אותם ללמוד בחזרות והבנה.

הפעם נחוג, ונביא כאן רשימה נדירה ולא ידועה, (מתוך הספר רבי חיים) של שאלות אותם רשם מרן שליט"א לבנו, מבחן על מסכת כלים מסדר טהרות שבש"ס. השאלות אמנם נראות 'תמימות' אך כדי להשיב עליהם נצרך ידע ובקיאיות גדולה מאוד ברוב הלקי הש"ס, לאו דווקא באותה מסכת.

לדוגמא, אחד השאלות התמימות הם, האם 'סולם' וכן מסרק של עץ מקבל טומאה, התשובה לזה אינה במסכת כלים כלל, אלא בשבת דף ס' לגבי סולם אם מקבל טומאה, ומסרק של עץ הוא משנה ביבמות דף מ"ג.

בשאלה כ"ה "איזה משקה מכשיר שלא לרצון" התשובה לזה בתחילת מסכת מכשירין (משקים טמאים).

ותן לחכם ויחכם עוד, ציבור עמלי התורה בודאי ייהנו לבחון את עצמם לראות שיש עוד הרבה לעמוד בתורה כדי להגיע לידיעתה, ואי"ה נזכה כלנו להיות יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה.

- 1) איך נהג רבינו רמ"א?
- 2) איך נהג רבינו רמ"א?
- 3) איך נהג רבינו רמ"א?
- 4) איך נהג רבינו רמ"א?
- 5) איך נהג רבינו רמ"א?
- 6) איך נהג רבינו רמ"א?
- 7) איך נהג רבינו רמ"א?
- 8) איך נהג רבינו רמ"א?
- 9) איך נהג רבינו רמ"א?
- 10) איך נהג רבינו רמ"א?
- 11) איך נהג רבינו רמ"א?
- 12) איך נהג רבינו רמ"א?
- 13) איך נהג רבינו רמ"א?
- 14) איך נהג רבינו רמ"א?
- 15) איך נהג רבינו רמ"א?
- 16) איך נהג רבינו רמ"א?
- 17) איך נהג רבינו רמ"א?
- 18) איך נהג רבינו רמ"א?
- 19) איך נהג רבינו רמ"א?
- 20) איך נהג רבינו רמ"א?

סיום הש"ס	סיום הירושלמי
מעמד סיום הש"ס ע"י מרן שליט"א יתקיים אי"ה ביום שני בבוקר לאחר תפילות שחרית כותקין בבית הכנסת לדרמן.	מעמד סיום הירושלמי ע"י מרן שליט"א יתקיים בביתו ביום שני בבוקר, לא תתאפשר כניסה לבית מרן.

תקבלת פני רב ברצל
מבית מרן שליט"א נמסר, כי בימי חול המועד פסח הבעל"ט, ניתן יהיה לעבור ולקבל את ברכת המועד, אך ורק בבית מדרשו 'לדקמן' (ק"ב) לאחד ג' התפלות שחרית: כותקין, מנחה: 1:30, מעריב: 40 דק' אחרי השקיעה, באחד מימי חול המועד יצא מרן לירושלים וזכר לעליה לרגל, לבאים מרחוק יש להתעדכן אצל בני המשפחה כיון שבוים זה לא קבל מרן כלל אחרי מעריב

והגדת לבנך - חינוך

רשימות בפרסום ראשון מתוך הספר דרך שיחה החדש העומד לראות אור בקרוב

אבא לא הרגיל אותי ללמוד בעל פה
ל"ד מנ"א אב רבינו מאושפז בבית החולים ושאלתיו לגבי בן משפחתי הלומד כבר משניות האם יש עניין להרגילו ללימוד משניות בע"פ (כי לפעמים זה מקשה וכל המוסיף גורע) ושאלתי האם אבא, היינו הסטיפלער ז"ע הרגיל את רבנו ללמוד בעל פה. תשובה: **אבא לא הרגילני ללמוד על פה. אבל כשהייתי ילד בתפארת ציון רצו שנלמד על פה וחפצתי ללמוד את מס' קידושין בע"פ והספקתי רק חציה. האם המס' קידושין נשארה בי עד היום ממש בעל פה, אינני יודע.** ולגבי השאלה בנכדי, כיון שהוא בעל כשרון לענין זה ללמוד בעל פה, שאלתי שוב האם יש ענין, והתשובה: **ענין יש, כי הרי בזמן הגמרא למדו בעל פה.**

האם שהמלמדים יחליפו חומר לימודים שרגילים בו

מנהל התלמוד תורה בקהילה גדולה באמריקה שואל, יש מלמדים מומחים, מלמד מומחה לתחילת לימוד הגמרא אלו מציאות ואחריו מלמד לגיל יותר מבוגר שלומדים פרק 'המפקיד', וכבר שנים רבות שכל אחד מלמד את אותם דפים ואותם פרקי הגמרא, וחושב אולי לשנות, כדי שיהיה למלמדים - התחדשות בכך שילמדו דברים אחרים. ושאל את פ"ק של מרן הגרא"ל. והוא התעניין: **ומה אומרים המלמדים? השיב המנהל: הם לא מעוניינים בכך, כי זו עבודה נוספת ומאמץ נוסף.** השיב מרן הגרא"ל: **עד שהם ילמדו היטב והפרקים החדשים יהיו רגילים על לשונם זה הפסד לילדים, נכון, שאחרי כמה שנים יהיה בסדר, אבל מה שעד אז זה לא יהיה רגיל על לשונם, דבר זה לא כדאי (בשיקול הרוח מול ההפסד).** והוא שאל בפני עצמו גם את פ"ק דרבנו הגר"ח על הרעיון, ואמר **כי עצם הרעיון הוא טוב ושאלתי (על פי הסברא ה"ל): הרי עד שילמדו את החומר אפשר שיהיה הפסד לתלמידים, הגיב רבינו: שאם הם תלמידי חכמים הם יסתדרו וישיתו עצה להרוויח את שניהם (א.ה.)** ואם לא, הרי שהדבר צריך הכרע וכנ"ל.

האם לתת לילד דמי כיס בשפע

אבא הנותן לבנו בגיל 10 דמי כיס כל שבוע, לבזבז מה שרוצה, האם יש דין חינוך להפריש מעות מעשר. תגובת רבנו: **אם לאבא אין כסף מיותר ובקושי נותן לו, זו נתינה במטרה רק לאופן שיהיה לו את העשר שקל, ולא למעשר. ואם יש לאב כסף**

אין לו לתת לבן יותר מהצורך הנ"ל, כי לא ראוי להרגילו לקבל יותר מידי כסף. (אמא ע"ה נתנה לי משהו כסף, אבל הייתי אחרי בר מצוה, ושמא אצטרך, ואם עשיתי דבר טוב נתנה לי מיל. וסבתא נתנה לי לבר מצוה שילינג, ואז זה היה מטבע גדול, והיה לי מקום שהנחתי את כל הדברים הללו, מסתמא זה היום אצל אחד הילדים שלי ששומרים את זה, ולפעמים כשנסעתי לשיבה הייתי קונה ספרים בכסף שקבלתי).

כיצד והאם להעניש ילד שנטל חפץ של חברו

ילד בן 9 גנב כסף מארנק אמו, ואביו הסביר לו גודל גנות המעשה וסטר לו על כך, ושבוע אח"כ נטל הילד משחק משכן והניחו בילקוטו, מה לעשות עם הילד בפעם זו השניה? הילד הוא קטן ופטור מכל התורה, רק שעל אביו מוטל החובה לחנכו, ובדרך כלל על ידי חינוך טוב הענין מסתדר. והאב צריך להבין לפי מה שמכיר את הילד - איזה עונש לתת לו, כי יש כמה אופני עונש (ולא כולם ראויים וטובים לנפש הילד).

צעצועים של בהמות טמאות / לזכות לילד תלמיד חכם

אמר רבנו: **אבא ז"ל הקפיד שילדים לא ישחקו בצעצועים של בהמות טמאות.** אחד הנוכחים בחדר שאל, כיצד זוכים לבנים תלמידי חכמים? השיב לו רבינו: **כאשר רואים שהאבא לומד.**

לא יעלה על הדעת להתיר גילוח בספירה למתגוררים באמריקה בין גויים

ו עש"ק אמור ז' אייר תשס"ג. רב אחד מארה"ב לא משלנו, טוען בענין מה שבימי ספירת העומר אינם מתגלחים והם בין הגויים ובזה בולט יהדותם ביותר, וכיון שאיסור גילוח אינו מתקנת חכמים אלא מהגאונים כמו שכתב בערוך השולחן, כאן יש להקל ומשום חילול השם.

רבנו הגיב בכאב רב: **שלא יבלבל את המוח אין אפשרות להתיר שום איסור!** (ורבינו הסכים שיאמרו בשמו עוד כדלהלן: דבר זה לא יעלה על הדעת וזה עקירת הדת ואסור בשום אופן, ואין אפשרות להתיר שום איסור).

והוסיף רבנו: **מה שאצל אנשים יותר קל צריך יותר להחמיר להם, שלא יבואו לזלזל בזה. החזון איש אמר לי בעניין איסור מלאכה בחולו של מועד: יש דברים שהיה אפשר להתיר ולהקל, אבל כיון שאצל אנשים המלאכה בחול המועד קל צריך להחמיר יותר.**

כיצד להתפלל עם ילדים בחידוד

בחדר בב"ב, שואלים כיצד ההנהגה בתפילה עם הילדים, האם להתפלל גם סדר הקרבנות, או כיון שיתכן שהילדים יתחילו ואח"כ יפסיקו, וזה כעין נדר ואם כן יש בעיה. הרי אין הם בר נדר כעת, אבל השאלה מצד אחר שיתקבל אצלם רושם שזה כמו שאר התפילה ממש ואח"כ שיגדלו יראו שזה מזולזל קצת, ולא כולם אומרים קרבנות ועל ידי זה יזולזל גם שאר התפילה, ולכן אין זה כדאי אלא אם כן יגידו להם תחילה שאין זה חובה, מי שירצה יגיד ומי שירצה לא יגיד. וכיון שלא יתכן בכיתה, שיש אומרים ויש לא אומרים. אם כן, שכולם לא יגידו.

שם באותה כיתה כבר אומרים לעולם יהא אדם ופרשת התמיד האם גם זה לא ושיבטלו מלומר זאת מהטעם הנ"ל? דברים אלו הם כמעט חיוב (עי' מ"ב סי' מ"ח), ואת זה ישאירו לומר אבל שאר הקרבנות, לא.

בהנ"ל, מהו בכתה שעדיין לא אומרים כלל, אם מהסדר התפילה לומר זה, או מטעם הנ"ל גם זה לא יאמרו כיון שאח"כ לא יזולזל בעיניהם? לעולם יהא אדם ופרשת התמיד יחנך אותם, כי זה קרוב לחיוב, אי אפשר לחשוב חשבונות של זלזול. (שאלה: איך נהוג פעם? בחידוד שאני למדתי באו לחידוד אחר התפילה, אבל אצל יוצ"ח, חושבני כי התחילו מזמור שיר חנוכה וגו').

בן קודם לבת בקירוב רחוקים

בית חפשי לחלוטין ופעילי "לב לאחים" הצליחו להשפיע על האמא שתשלח לפנימיה את אחד מיוצאי חלציו, ויש לה בת ובן, ומסכימה רק אחד, לבת יש יותר סיכוי להיקלט מבן, כי תורה קשה למתחיל. במשנה במסכת הוריות (י"ג א') **מבואר שבן קודם לבת, וגם בכהאי גוונא לכאורה כך היא ההנהגה.**

אבא מדבר באמצע קדיש

המלמד אמר לתלמידו שאסור לדבר באמצע קדיש, א"ל תלמידו זה לא יתכן שהרי אבי תמיד מדבר, מה יענה לו הרעבע? **יאמר לו שאסור וכנראה אבא לא יודע. או שאבא מוכרח לדבר.**

ש"ק משפטים כ"ה שבט תשנ"ח. אני אמור לדבר הערב במוצאי שבת בכנס בענייני חינוך, מה לומר שם?

יש בס' על חינוך, שעיקר החינוך מוטל על ההורים, ולא על המחנכים. ומה שההורים לא מתעניינים אצל המחנכים זו עולה גדולה! והיכן הכרת הטוב, לפחות להתעניין, וכמו כן יש לדעת כי ההתעניינות מחייבת את

המחנך, התייחסות אחרת כאשר מתעניינים.

פעם אחת אמא ע"ה אמרה לאחותי, היום כנראה המורה החליפה את הילדה היושבת לידך בכיתה. ואכן כך הוה. היא הרגישה מיד איזה שינוי בבת!

עוד הוסיף רבנו: שאלו את רבי שמחה זיסל ממתי צריך לחנך את הילד, וענה: מהרגע שאביו נולד.

עד כמה חשוב לימוד אבי המשפחה - בין כותלי הבית

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'.

סיפר לי רבנו, אתמול אחד שאלני, הוא קובע עיתים לתורה, אבל רוב זמנו טרוד בפרנסתו, יש לו ב' אפשרויות, אפשרות אחת ללכת ללמוד בבית המדרש עם דיבוק חברים וגם בגמ' (יח' ברכות פ"ה ה"א) מבואר דיש מעלה ללמוד בבית המדרש והביאו הר"מ והשו"ע, אך אם כן, ילדיו לא יראו שאבא לומד. מאידך יכול ללמוד בבית ואז זה יהיה חינוך לילדים שיראו שאבא לומד. השבתי לו שילמד בבית.

הרי חייך קודמין? גם זה חייך. אם הילדים בבית לא רואים ומתחנכים שאבא לומד, וכי זה לא חיים שלו? יהודי נוסף שאל.

יש לו בן ובנות ולוקח את בנו ללמוד בבית המדרש, אבל בנותיו לא רואות שאבא לומד. גם בנותיו צריכות לראות שאבא לומד. הם יגדלו ובעליהם ובניהם יהיו בני תורה. גם הם צריכים לראות אבא לומד.

בהזדמנות נוספת, שמעתי כיצד רבנו אמר לפלוני: הילדים בבית צריכים לראות שאבא לומד ולפעמים אפילו על חשבון לימוד בביהמ"ד, הנסיון מורה שהדבר מאוד משפיע.

הוספתי לומר, כי בתוס' בב"ב כ"א א' ד"ה כ', מביא מהספרי שלמען תלמד ליראה קאי על מעשר שני בירושלים לפי שרואה כהנים עוסקין בעבודה זכו, מבואר לכאורה כי עשרה ניסים לא משפיע רק הלמעשה של עבודת הכהנים משפיע. תגובת רבנו: נכון, בפרט אב על ילדיו.

פעם אחת בא אלי פלוני שלילד שלו אין חשק ללמוד, לא רוצה ללמוד. שלחתי לו עקיבא טננבוים זצ"ל שהתעסק בכגון דא ואח"כ פגשתי ושאלתי האם השפיע על הילד, ענה לי, דיברתי עמו שעתיים אבל על דבר אחד לא היתה לי תשובה, הבן אמר - אבא שולח אותי ללמוד ומה הוא עושה הרי לא לומד, קורא בעיתון, על זה לא היתה לי תשובה.

כיצד הילדים ירכשו יראת שמים

מה יש לעשות שיהיה חיזוק ביראת שמים לבניו ובנותיו?

חשב רבנו ואמר: איך שרואים הילדים את יראת השמים של ההורים, זה החיזוק.

מה יעשה ההוא שמעונין לזכות לבנים תלמידי חכמים

כיצד זוכים לבנים תלמידי חכמים? שילמד עימם תורה. וגם מי שמחזיק תורה שיש לו זכות - לזכות לבנים תלמידי חכמים, אבל בתנאי שילמד עימם (אם יכול ללמוד איתם בנחת ובדרך הראויה וההוגנת - לתועלתם).

כיצד מחנכים את יוצאי חלציו ליראת שמים?

לימוד המוסר איתם. אפשר בספרים קלים כמו אורחות צדיקים.

האם אבא זצ"ל (הסטיפלער) למד עם יוצ"ח מוסר? בילדותנו היה מספר לנו ספורים חסידיים שמהם יש ללמוד. ומעשה שלא היה בוודאות נכון, היה אומר לנו בלשון "מספרים".

כיון שדברו אודות ילדותו של רבנו, העזתי לשאול: כשרבנו בא לארץ ישראל בגיל שש, מה כבר למד?

עדיין לא הייתי בחדר, רק דברו שאלך לחדר, ואבא למד איתי. לימדני אבא עד סוף חומש שמות.

ומה למד רבנו עד בר המצוה? אבא למד איתי כמה מסכתות, פסחים וביצה. רצייתי ללמוד עירובין, ולמד איתי עירובין בגיל עשר, ואיני זוכר מה עוד למדתי.

סיפר לי הגה"צ רבי ישי מנדל שליט"א שסיפר לו רבי ועלו על אידלמן זצ"ל. בחתונה בוילנא העמידו על השולחן את הילד (חיים קניבסקי) ואמר בעל פה שמות של פרקי המשניות, כי אמו היתה לא כל"כ חזקה ואביו עזר לה, וכשהיה מנענע את עריסתו היה משנן לו שמות פרקי המשניות. זה נכון. אבל לא כל המשניות אלא שבת וזבחים. והסיפור על החתונה אינו זוכר, וזה נכון שנענע את עריסתי עם שינון שמות פרקי המשניות.

היכן קשה יותר לגדל ילדים בא"י או בחו"ל?

ספרתי לרבנו על ידיד תושב חו"ל שנתן תקציב להחזקת ילדים של אברכים בבני ברק לחודש ימים, והרי כל כך קשה היום לחנך ילדים, ומדה כנגד מדה אני מבקש בשבילו ברכה שה' יעזור לו עם הילד שלו.

בבראשית רבה (פר' כ' אות ו') איתא שנח לגדל לגיון אחד זתים בגליל, מתינוק אחד בארץ ישראל.

ואם כן, כל שכן בחו"ל, שהרי בארץ ישראל יש יותר זכויות וסייעתא דשמיא. הלשון משמע שבארץ ישראל יותר קשה מחוץ לארץ והטעם כי

בארץ ישראל הילד צריך להיות ילד קדוש.

שמעתי שהיתה משלחת של גדולי ארה"ב הגר"א שכטר הגר"ש קמינצקי ושאלו את רבנו מדוע לא גדלים באמריקה כגדולי ארץ ישראל ורבנו ענה אוריא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנ"ח ב'), האם זה באמת הטעם? זה אחד מהטעמים. ומה טעם נוסף? הרדיפה שם אחרי הממון היא הרבה מאד, וזה מפריע. מאי השייכות של הרדיפה הכללית לממון לתלמידי החכמים עמלי התורה? במבול כתיב ותשחת הארץ, היינו שזו מציאות במקום, וממילא אם זה כך במקום מסוים זה מפריע לגדול.

על ילדים יש להתפלל הרבה

נכנס אחד שיש לו בעיות עם ב' בנים שלו, מה יעשה? על ילדים צריך להתפלל.

הוא שאל שוב אני ואשתי כל הזמן מתפללים? על ילדים צריכים הרבה להתפלל.

סיפרו לי כי פעם אחת בא אחד לרבנו עם בעיה רוחנית לילד שלו אמר לו רבנו אין שום עצה עם ילדים רק תפילה. שאלו הנ"ל הרי תפילה עושה רק מחצה. ענהו רבנו בזמנינו שכל כך קשה עם ילדים מחצה זה גם הרבה.

ע"כ. תגובת רבנו: הלואי שיהיה מחצה.

ספרתי לרבנו כי פלוני (נקבתי בשמו) יש לו בן אברך מצוין בכולל חשוב בבני ברק, ואביו אמר לי ששמע מה שספרתי מפלוני ת"ח שנולד לו בן שהיה בוכה יומם ולילה והרופאים לא מצאו כלום, ובא לקהילות יעקב, והוא אמר לו: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך להתפלל. שאלו הת"ח וכיצד מתפללים? ענהו שוב: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך לבכות, לא עובר יום שאיני מזיל דמעה על חיים שלי. ומאז, אמר אבי האברך הנ"ל, אני כל יום בוכה על בני, ואלו התוצאות שה' שומע בקול דמעוטיי ויש לי בן מצויין.

כאשר סיפרתי הנ"ל, בכה רבנו.

המשיך רבנו וסיפר אודות הצורך ועד כמה יש צורך בזהירות: בחידוד בבני ברק ישבו הילדים בצורה שמי שיותר מצוין יושב יותר ראשון, אני הייתי השלישי, ולפני היו ב' ילדים מצוינים יותר, ופעם אחת עשו מה שעשו, והרעבע רצה לתת להם עונש, והושיבם למטה האחרונים, והם נעלבו ויצאו מהחדר, וירדו לגמרי מהדרך. והמלמד מסתמא התכוון לעונש ליום אחד, אבל זה מה שהיה הסוף.

למחרת אמרתי לרבנו, כי שמעתי מהגר"ג גולדברג שליט"א שעבד אצלם סיד, וסיפר שהוא בן לאחד מת"ח הגדולים המפורסמים בירושלים

ואביו סיכם עמו שאם תבחן כל בבא מציעא עם "סיכה" תקבל 5 ל"י וזה היה הרבה כסף, וכן הוה שנבחן אצל דבי איסר זלמן והצליח, וביקש את הכסף ואביו נתן לו סטירה ואמר - לא

מספיק שאתה יודע מסכת בבא מציעא, אתה רוצה גם כסף?! למחרת כבר הייתי בקיבוץ והלכתי רחוק מאד, ובסוף ימיו חזר קצת לתורה, אבל את כל יוצאי חלציו הפסיד.

הוא עשה שלא כדין, הרי מפורש בגמרא סוכה שלא יגיד אדם לתינוק שיתן לו דבר מתנה ובסוף לא יתן.

שו"ת בעניני חג הפסח

ש. המ"ב בס' תע"ה ס"ק ט' פסק שלכתחילה בכזית מצה צריך להכניס לפיו שני הכזיתים בבת אחת ולרסקם בפה ואח"כ יבלע כזית אחד ואח"כ השאר.

ואמר הגר"ח קניבסקי שמרן החזו"א סבר שאין צריך לעשות כן אלא אפשר לכתחילה לאכול רגיל בזמן כדי אכילת פרס.

ש. חולה שאינו יכול לאכול כזית מצה עד 4 דק' אלא רק עד 9 דק' האם יכול לברך על אכילה זו.

ת. יכול.

ש. קטן שאינו יכול לאכול הכזית מצה עד 4 דק' אלא רק עד 9 דק' האם יכול לברך על אכילה זו.

ת. יברך להתחנך.

ש. החזו"א באו"ח סי' קכ"ד כתב שכיון שמצות מרור הוא זכר למרירות אין יוצאים בחסה שאיננה מרה.

מהו השיעור מרירות שצריך שיהיה בחסה כדי לצאת בה.

ת. מספיק שקצת מר.

ש. השו"ע בס' תע"ה פסק שאומרים זכר למקדש כהלל לפני אכילת הכורך, ובבה"ל שם ד"ה ואומרו כו' מקשה שהרי זה הפסק בין הברכה לכריכה ונשאר בצ"ע.

איך למעשה צריך לנהוג מתי יש לומר זכר למקדש כהלל.

ת. אחרי אכילת הכורך.

הרמ"א בס' תע"ג פס' שלכתחילה יש להסב כל הסעודה. ואמר הגר"ח קניבסקי שמרן החזו"א ומרן הסטיפלר לא היו מסיימים בסעודה

אלא רק באכילת שחייבים כגון מצה וד' כוסות והטעם כי היום שקשה להסב אנו כדין שמש שמותר לכתחילה להסב רק במצה

וד' כוסות.

ש. עד מתי צריך להשאיר את כוס של אליהו.

ת. אצלינו שופכים לבקבוק אחרי הסדר.

ש. הרמ"א בס' ת"פ שנוהגים לפתוח הדלת באמירת שפוך חמתך. יש מנהג נפוץ שנותנים למי שהוא בשידוכים לפתוח הדלת

שאומרים שזה סגולה למצוא זיווג מהר, האם יש מקור למנהג זה.

ת. לא שמעתי והמנהג שבעלת הבית פותחת.

ש. השו"ע בס' תע"ח פסק שאין לאכול ולשתות אחרי אפיקומן שלא יתבטל טעם המצה שבפיו, עד מתי אסור לאכול, עד הבוקר,

או שמי שמתעורר באמצע הלילה יכול לשתות.

ת. עד הבוקר אסור.

ש. החיי אדם כלל ק"ל כתב שיש נוהגים לומר שיר השירים אחרי הסדר. האם מרן הסטיפלר נהג מנהג זה.

ת. הוא היה אומר.

ש. השו"ע בס' תפ"א פסק שחייב אדם לעסוק בהל' הפסח וסיפור יציאת מצרים עד שתחטפנו שינה.

מי שישאר ער עד מאוחר לעסוק בהל' הפסח וזה יגרום לו שלמחרת מחמת עייפותו לא יוכל לכוון בתפלה האם אעפ"כ יש לו חיוב זה.

ת. זה נחשב שכבר חטפתו שינה.

ש. אשה נשואה שבבית אביה נוהגים להחמיר לא לאכול שרויה או קטניות וכעת נישאת לבעל שלא מחמיר בזה האם כדי לנהוג

כבעלה ולאכול צריכה לעשות התרת נדרים, או שכיון שהיא משועבדת לבעלה מותרת אף בלי התרת נדרים.

ת. מותרת ע"י התרת נדרים.

ש. האם מותר לשנות מנהג אבותיו בענין שרויה ולהקל לא כמנהג אבותיו.

ת. אין ראוי.

ש. חולה שמנהגו לא לאכול לא שרויה ולא קטניות וכעת צריך לאכול ויש לו שתי אפשרויות לאכול או שרויה או קטניות, מה

עדיף שיאכל.

ת. שרויה עדיף כי הוא פחות חמור.

ש. כלי שבישלו בו קטניות, האם כשהוא אינו בן יומו אסור להתשמש בו בפסח כמו כלי שנתבשל בו איסור שמבואר ב"ד

סי' ק"ג שאף שבאינו בן יומו זה נותן טעם לפגם ולכתחילה אין מבשלים בו.

ת. ראוי ליהזר.

(פסח כהלכה)

ש. אחרי ששיתים כוס ראשון אומרים את ההגדה ומצוי שעד שמגיעים לכוס שני עובר זמן עיכול משתית כוס ראשון, האם כשוראים שהולך לעבור זמן עיכול צריך לברך ברכה אחרונה על כוס ראשון.

ת. אין צריך כי אמירת ההגדה נחשב צורך הסעודה.

ש. אחרי ששיתים כוס ראשון לא אוכלים אלא אומרים ההגדה והרי כוס ראשון היא הקידוש ולמה אין כאן הפסק בין הקידוש לסעודה כי הרי הדין שקידוש צריך להיות במקום סעודה כמבואר בס' רע"ג.

ת. כיון שכך תיקנו שאוכלים רק בשולחן עורך וההגדה הוא חלק מהסעודה זה לא נחשב הפסק, החזו"א היה שותה כוס ראשון

כולו שיהיה נחשב מקום סעודה לפחות בכוס יין.

ש. רמ"א סי' תע"ג סעי' א' ובעה"ב לא ימזוג בעצמו רק אחר ימזוג לו דרך חירות. האם זה לכל המסובים או רק לבעה"ב.

ת. מסתבר רק לבעה"ב.

ש. האם צריך לשתות יין בד' כוסות

ת. יש מצוה ביין וישתה לפחות חצי יין ומי שלא יכול ישתה מיין ענבים.

ש. השו"ע בס' תע"ג סעי' ו' פסק שאוכלים כרפס פחות מכזית ולא יברך אחריו ברכה אחרונה, ובמעשה רב כתב שהגר"א היה

אוכל כזית. איך נהג מרן החזו"א.

ת. אכל כזית ולא בירך ברכה אחרונה כי סומכים על בהמ"ז.

ש. האם אסור לדבר בין נט"י לאכול כרפס כי הרי אין מברכים על נטילה זו.

ת. אין לדבר.

ש. באכילת מרור השו"ע פס' שא"צ להסב והמ"ב פסק שאמנם א"צ להסב אבל אם רוצה להסב רשאי וכן פסק הפר"ח בס' תע"ה

שיש רשות להסב.

ובכרפס דנים הפוסקים האבודרהם כתב לאוכלו בהסיבה, והשבלי לקט סי' ר"ח כתב שהוא כמו מרור שאוכלים בלי הסיבה ויש

פוסקים שסברו שכרפס שונה ממרור שאינו מר ולכן יש הידור להסב, איך יש לנהוג למעשה.

ת. כמו מרור שאם רוצה להסב רשאי.

מנהג חטיפת אפיקומן

הגר"ח קניבסקי אמר שאביו מרן הסטיפלר לא נתן לילדים לגנוב אפיקומן כדי לא להרגילם לגנוב.

ש. האם מצות והגדת לבך הוא חיוב של האבא גם לבנים גדולים שמבינים לבד.

ת. גם בגדולים.

ש. בבתים שבאים ילדים נשואים להורים יחד עם ילדיהם לליל הסדר והסבא מספר את ההדגה, האם האבות שאינם מספרים

יוצאים ידי חובת והגדת לבך.

ת. המנהג שבעה"ב מספר ומי שמחמיר ג"כ לספר תבוא עליו ברכה.

ש. שו"ע סי' תע"ג סעי' ז' אם אין לו בן אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל את עצמו, מי שאין לו בן ויש לו בת האם בתו שואלתו

או אשתו.

ת. בת קודמת לאשתו.

ש. רמ"א שם וכשהבן או האשה שואלת אין צריך לומר מה נשתנה אלא מתחיל עבדים. כשהבן שר את המה נשתנה כמו

שנהוג שהילדים הקטנים שרים וזה לא ממש בצורת שאלה, האם אז האבא ושאר המסובים כן צריכים לומר.

ת. טוב לומר.

ש. השו"ע בס' תע"ה פסק שצריך לאכול שני כזיתים לאכילת מצה כי הראשונים נחלקו האם ברכת אכילת מצה קאי על

השלמה והמוציא על הפרוסה לכן מספק צריך שני כזיתים. מי שאין לו קערה וכן 3 מצות שאינו בעה"ב האם יש ענין שיקח לפני

הסדר 3 מצות וישים לפניו כדי להתחייב לאכול שני כזיתים לקיים הספק הנ"ל.

ת. אין צורך בזה כיון שגם בעה"ב שאוכל שני כזיתים זה חומרא ולא מדינא.

למען תספר - אמונה

אמונת חכמים היא חלק מאמונה בה' ובכח תורתו הקדושה, לרגל חג הפסח המכונה חג האמונה, ראיתי לנכון להביא כאן ב' מעשים נפלאים ששמעתים בחודשים האחרונים מכלי ראשון ממש, ולקחם בצידם.

מספר אברך כולל חשוב, לפני כעשר שנים, חפשתי דירה לקניה באזור המרכז. ומצאתי בס"ד דירת שלושה חדרים גדולים, בקומה ראשונה [מתוך 4 דירות שיש בבנין]. לאחר שקניתי את הדירה נודע לי לחדדתי שהדייר המתגורר בקומת קרקע מתחת לדירה שלי - הינו אדם מסוכן העושה ככל העולה על רוחו. אותו אדם השתלט על החצר המשותפת ובנה שם 5 יחידות דיור, בעיריה פחדו ממנו ולא הצליחו להרוס לו.

חינו הפכו לגיהנום עלי אדמות, מידי שבת היה בכוונה מפעיל מוסיקה מחרישת אוזנים עד אשר נהיה בלתי נסבל לגור שם. לאחר ג' שנים החלטתי למכור את הדירה, הלכתי לעיריה לבדוק כמה אפשר להוסיף לבנות - ואמרו לי עוד 140 מ"ר חוץ מ - 80 מ"ר הקיים וסה"כ 220 מ"ר. הרבה משקיעים באו לראות את הנכס ומתוך תכנית לעשות 7 יחידות יפות, אולם כל אחד שדיבר עם השכן האם יסכים לתת להם לבנות, שמע ממנו סירוב מוחלט ואיומים.

מחיר הדירה ירד כתוצאה מכך בצורה משמעותית מאד מכיוון שבהיעדר האופציה לבניה, היא פחות אטרקטיבית, המשכתי בניסיון למכור אותה בערך כשנה ולא הצלחתי. בשלב הזה הלכתי להתייעץ עם מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שלי"א - ושאלתי האם למכור במחיר רגיל ולהפסיד מאתיים אלף ₪? - וענה לי במילים אלו "לא למכור, תחכה עד שיברח".

שבועיים בדיוק חלפו, והנה משאית עוברת ברחוב, ומסיבה לא ידועה עולה המשאית על המדרכה ופוגעת בעמוד חשמל, התאונה גורמת לקצר חשמל גדול בכל הבנין, ולאותו 'שכן רע' נשרף המחשב ואף מצלמות האבטחה שהיו לו בחצר-גם הם הפסיקו לעבוד, הוא התעצל מלתקן וכחלוף עוד שבועיים נכנסים אליו גנבים לבית וגונבים לו סכום של כמליון דולר...

האדם הנ"ל נכנס לדיכאון עמוק ובמשך ג' חודשים אינו נמצא בביתו.. ובזמן זה בפעם הראשונה מאז באנו להתגורר בבנין ניתן היה לערוך קידוש ללא רעשים של שירים מלמטה ושאר מרעין בישין.

לאחרי ג' חודשים מאז המקרה של הגניבה מגיע מתווך לדירה שלי, הוא מספר לי שיש קבלן שמתעניין לבנות כאן בניין חדש (פינוי בינוי), אמרתי בחשש גדול למתווך, אבל יש הרי את את הדייר למטה שיש לו כמה דירות ולא יסכים.. אמר לי המתווך במילים אלו - "אנחנו במשא ומתן עמו הוא אמר לנו שהוא רוצה לברוח".

וברוך השם כל עכבה היה לטובה, ובסוף אכן קיבלתי במקום זה דירה חדשה מאותו קבלן והרווחתי הרבה יותר ממה שרציתי להרויח בתחילה.

ראוי לציין שכאשר רציתי לבנות בתחילה - אשתי לא הסכימה כי אמרה שהבנייה תפריע ללימוד בכולל - ואכן בזכות התורה שהנני יושב ולומד בכולל זכיתי למופת ע"י גדול בישראל ולראות אמונה בחוש.

רפואה וישועה בזכות אמונת חכמים!

יהודי ת"ח וירא שמיים כבן 80, שהתברר למפרע שאחר משסתומי הלב לא תקין. דבר שגרם לאי סדירות בדופק הלב. אי סדירות שהובילה לקריש הגורם לפרפור הלב, והיא הביאה לאירוע מוחי ה"י.

בעקבות האירוע, היהודי נפל והובהל לבי"ח, במהלך הנסיעה איבד את נשימתו ועברו כמה דקות יקרות עד שהצליחו לייצב את מצבו. הרופאים נלחמו על חייו משך שעות, בסופם הוא מצא את עצמו בטיפול נמרץ מורדם - מונשם, כאשר לדמו מוזנות כ- 12 תרופות בנוסף למכשיר דיאליזה ועוד מס' מכוונות מסביב מיסתו. בהמשך יתברר שגופו היה במצב של קריסת מערכת: דפיקות הלב אינה סדירה, תפקודי הכבד אינו תקין, הריאות מלאות במים והכליות לא מתפקדות. תגובת הרופא: "מצבו קשה מאוד - תתפלל".

מספר בנו שליט"א, למחרת הגעתי למר"ר רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ופרסתי לפניו את מצבו החמור של אבא, לבקש ברכה ולקבל את המלצתו על שינוי השם (שזה הדבר האחרון במקרים קריטיים כאלו).

מרן עיין בפתק ששם רשום היה כל פרטי המצב, ואח"כ הביט בי, חיך ואמר: "יש לך כאלו פיאות יפות, יש לך כאלו פיאות יפות, למה אתה מחביא אותם? אם תוציא את הפיאות, יהיה לו רפואה שלמה". (מיד הוצאתי את הפיאות).

(א.ה. כבר הבאנו בעבר שמרן שליט"א מורה לצריכים ישועה מיוחדת, להתאמץ משהו עבור הקב"ה מעבר לדברים הרגילים.)

"מה אם הפיאות של אבא?" (והשבת לי, שהם בחוץ). "יהיה לו רפואה שלמה!", (אז שאלתי אותו בקשר לשינוי השם, איזה שם להוסיף לו,) נחרץ הוא פסק: "לא צריך, הוא לא חולה מסוכן".

חודש ימים שכב אבא בטיפול נמרץ, ומבחינת המחלות אכן נגמל מכל התרופות ומהמכשירים, אך מאחר וקיבל שם עוד אירוע מוחי, הוא לא התעורר מתרדמתו, עוד שבועיים השאירו אותו במחלקה פנימית - מוגבר, עד שהוחלט בצוות הרפואי שאין להם ענין יותר להחזיקו, ויש להעביר אותו למחלקה ל"מונשמים", עד ש... מן השמים ירחמו..

אנו נלחמנו עם הרופאים מאחר ור' חיים אמר מילים ברורות "יהיה לו רפואה שלמה" - וזה לא נקרא רפואה שלמה.. בסופו של דבר נשלח למקום למונשמים עם תוכנית גמילה מההנשמה.

באותו יום שהגיע לשם, התעורר, ומשם עלה והתעלה עד שהשתחרר לביתו לתדהמת כל הרופאים ואנשי הצוות, ללא שום מיכשור. (כל המערכת תקינה וחזרה לפעילות סדירה, ולמרות שני אירועים מוחיים, לא איבד דף מהש"ס ולא סעיף מהש"ע)...

שו"ת ממרן שר התורה כפי שענה לנו במיוחד לגליון "דברי שי"ח" לחג הפסח

יום ה' ה' ניסן תשע"ז

מע"כ מרן שר התורה שליט"א.

הנה נא הואלתי לדבר אודות הגליון השבועי 'דברי שי"ח' שאנו זוכים להוציא לאור מידי שבוע, וכעת בהתקרב חג הפסח, אי"ה נוציא גליון מיוחד לזיכוי האלפים השותים בצמא תורת וחידושי מרן שליט"א, ונתעוררנו בכמה שאלות שהזמן גרמא ונבקש ששייבנו דבר ה' זו הלכה.

א. אם יש לבדוק מחמץ 'אופנים', או שכיון שבדרך כלל רק נוסעים עליו ולא אוכלים בו דבר שמתפורר, וגם אם אוכלים הפירורים נופלים על הארץ, אין צריך בדיקה.

תשובה: ראוי לבדוק.

ב. ובאם סבור מרן שליט"א שיש לבדוק. האם בחור מעל גיל בר מצוה שיש לו אופנים השייכים לו, יבדוק האופנים שלו בברכה?

תשובה: יבדוק בלי ברכה.

ג. מובא במנהגי מרן שליט"א (ספר 'אלא' הנהגות בדיקת חמץ) שמרן בודק מחמץ את הספרים שצריך לפסח, אבל לא בליל ארבעה עשר אלא אפילו כמה ימים קודם. אבקש לשאול מה זה שונה משאר הבית שתקנת חז"ל היא לבדוק ליל ארבעה עשר דווקא, ולא קודם.

תשובה: אינו מקום שמכניסין בו חמץ.

ד. כאשר מסיבים בליל הסדר, יש להכניס לפה את המצה או היין בהסיבה, או רק הבליעה צריך שתהיה כשהוא מיסב?

תשובה: הכל.

ה. מי שיש לו ילדים קטנים בבית, ורוצה להזדרז בליל הסדר כדי שהילדים יוכלו להשתתף עד אחרי אכילת מצה ומרור (שזה העיקר) ולא ירדמו. האם אפשר לדלג על אכילת 'ורחץ' ואכילת 'כרפס' ואת זה יעשה בתוך השולחן עורך' ובזה ירויח שיקיימו את עיקר מצוות הלילה, או לא ראוי לנהוג כן?

תשובה: לא ידלג.

ו. אלו הנוהגים שלא לאכול שרויה בפסח כלל, אם צריכים גם להקפיד שלא לאכול מאכל בכלים שבישלו בהם מעת לעת מאכלי שרויה?

תשובה: ראוי.

והנני בהודאה למרן שליט"א על כל החסד שעושה עמי יצחק גולדשטון

שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

מדוע הילדים הנשואים לא מקפידים לאכול דווקא אצל אביהם - לקיים חובת והגדת לבנך?

חתנו של רבינו (הגר"ש שטיינמן שליט"א) נשאל מפי רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל לתמוה: על מה סמכו אנשים רבים שאינם מקיימים כלל מצות והגדת לבנך, כגון כאשר הבנים הנשואים מתארחים אצל חמיהם או אוכלים לבד בביתם ואין לאב בן על שולחן, מדוע לא נזהרים שכל בן יאכל אצל אביו דווקא כדי שתתקיים המצוה, ושלח לשאול את רבינו והשיב: כי בודאי אין כוונת הכתוב והגדת לבנך (רק) כפשוטו שיש מצוה לדאוג ולהשתדל לומר לבנו ורק לו, אלא עיקר המצוה זה סיפור יציאת מצרים לאחרים, ודיבר הכתוב בהוה שבנו סמוך עליו, אך הוא הדין כשיש אחר, וכדתנן להדיא בפסחים קט"ז ע"א אם אין לו בן אשתו שואלתו וכו', וגם (מאביו) מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א שמע כן (וכ"ה באדר"ת בתשובה המובאת בספר הזכרון יהודה לקדשו).

ועוד פעם אחרת שמענו מרבינו שליט"א גם כן כנ"ל עם כמה נפק"מ, ואלו דבריו: יסוד המצוה דוהגדת לבנך, אינו לומר לבן בדווקא, אלא לומר בדרך של הגדה וסיפור לשני, והמצוי ביותר שיאמר לבנו, ולכן כתבה התורה לשון זה. ומעיקר הדין מספיק לספר פעם אחת בחייו לבנו כדכתיב ואמרת לבנך ביום ההוא וגו' ובכל שנה בליל פסח די לספר אפילו לאשתו או לאחר וכדתנן בפסחים קט"ז א', כי אין הדין לומר לבנו דווקא אלא העיקר שיהיה בדרך הגדה. ולפי זה נמצא להלכה למעשה שמי שאין בנו מיסב עמו אין צריך לטרוח לילך הוא לבנו דאין חיוב כזה, וכל הדין הוא שבשעה שבנו מיסב אצלו יספר לו, ומי שסיים הסדר ואח"כ הגיע בנו אצלו, יתכן שיש הידור לומר לו עבדים היינו וכו', דסוף סוף כתיב והגדת לבנך, אבל בנו לאו דווקא וכנ"ל. (שי"ח הפסח)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק